

**İSTANBUL SÜLEYMANİYE DÜNYA MİRAS ALANINDAKİ
YENİLEME UYGULAMALARININ
MEKÂNSAL ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif AKSOY

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Kentsel Koruma ve Yenileme Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Dilek ERBEY

HAZİRAN 2019

**İSTANBUL SÜLEYMANİYE DÜNYA MİRAS ALANINDAKİ
YENİLEME UYGULAMALARININ
MEKÂNSAL ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif AKSOY

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Kentsel Koruma ve Yenileme Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Dilek ERBEY

HAZİRAN 2019

Elif AKSOY tarafından hazırlanan İSTANBUL SÜLEYMANİYE DÜNYA MİRAS
ALANINDAKİ YENİLEME UYGULAMALARININ MEKÂNSAL ETKİLERİ adlı
bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Tez Yöneticisi
Dr. Öğretim Üyesi
Dilek ERBEY

Bu çalışma, jürimiz tarafından Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında
Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğretim Üyesi Dilek ERBEY
Üye : Prof. Dr. Demet Bıkan
Üye : Prof. Dr. İcane Diner
Üye : _____
Üye : _____

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım
kurallarına uygundur.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Elif AKSOY

Canım Babaanneme,

ÖNSÖZ

Çalışmamda adını sayabildiğim ve sayamadığım birçok ismin payı bulunmakta, katkısı olup, ismini sayamadıklarına,

Tez çalışması sürecinde, bana en çok destekte bulunan, beni anlayarak, çalışmak istediğim konuyu bulmama yardımcı olan, iletişimi ve sıcaklığı sayesinde kurduğu bağ ile çalışmamın ilerlemesini sağlayan, vizyonumu genişleten, motivasyonumu arttıran, fikirleri ile çalışmamı zenginleştiren, enerjimi pozitif hale dönüştüren çok değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Dilek Erbey'e,

Tez çalışmama katkılarını sunan değerli hocalarım Prof. Dr. İclal Dinçer ve Prof. Dr. Demet Binan'a,

Veri toplama aşamasında bana yardımcı olan İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü çalışanlarına,

Çalışmamı sürdürmemde destek olan iş yerindeki yöneticilerime,

Bu süreci takip edip, yakından ilgilenmeye çalışan sevgili arkadaşlarıma,

Çalışma sürecinde yanımda olarak, bana iyi hissettiren ve yardımcı olmaya çalışan sevgili arkadaşlarım Aslı Ceren Mavikurt, Zeynep Sinem Konca Dağlar ve Fatma Hüseyinoğlu Garip'e,

Bu süreçte uzakta olmalarına rağmen bana destek olan, yanımda olduklarını hissettiren canım aileme ve özellikle biricik kardeşime,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

Haziran 2019

Elif AKSOY
(Şehir Plancısı)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET	xix
ABSTRACT	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	1
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	2
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL YAKLAŞIM.....	5
2.1 Kentsel Koruma Kavramı.....	5
2.1.1 Dünyada koruma anlayışının gelişimi.....	7
2.1.2 Türkiye’de koruma anlayışının gelişimi	9
2.1.2.1 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	10
2.1.2.2 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.....	13
2.2 Kentsel Korumada Belleğin Önemi	16
2.2.1 Bellek çalışmalarının tarihsel süreci	18
2.2.2 Bellek türleri	20
2.2.2.1 Belleğin çalışma ve işleyişi bağlamında türleri	20
2.2.2.2 Bilginin niteliği bağlamında bellek türleri	23
2.3 Kentsel Yenileme Uygulamalarının Mekânsal Etkileri.....	28
2.3.1 Kentsel yenileme kavramı ve gelişimi	28
2.3.2 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Yasa.....	31
2.3.3 Kentsel koruma ve yenileme yasalarının uygulamalar üzerinden incelenmesi.....	33
2.3.4 Kentsel yenileme örnekleri	34
2.3.4.1 Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri (Sulukule) yenileme alanı örneği.....	35
2.3.4.2 Balat Karabaş, Tahta Minare ve Atik Mustafa Paşa Mahalleleri (Fener-Balat Semtleri) yenileme alanı örneği	38
2.3.5 Kentsel yenileme uygulamalarının mekanın korunması bağlamında değerlendirilmesi.....	42
2.4 Bölüm Sonu Değerlendirmesi	43
3. SÜLEYMANİYE CAMİİ VE ÇEVRESİ DÜNYA MİRAS ALANI.....	45
3.1 Süleymaniye Bölgesinin Tarihsel Süreci	48
3.2 Süleymaniye Bölgesinin Önemi.....	51
3.3 Süleymaniye Bölgesinin Planlama Süreci.....	55

3.4 Bölüm Sonu Değerlendirmesi	80
4. İSTANBUL SÜLEYMANİYE DÜNYA MİRAS ALANINDAKİ YENİLEME UYGULAMALARININ MEKÂNSAL ETKİLERİ	82
4.1 Üst Ölçekli Planlar Bağlamında Alanın Korunması Yaklaşımları	83
4.1.1 Koruma Amaçlı İmar Planlarında alanın korunması yaklaşımları	83
4.1.2 Tarihi Yarımada Yönetim Planında alanın korunması yaklaşımı	87
4.2 Süleymaniye Yenileme Uygulamaları	90
4.2.1.1 Örnek proje 1: 508 ada yenileme projesi	96
4.2.1.2 Örnek proje 2: 629 ada yenileme projesi	105
4.2.1.3 Örnek proje 3: 511 ada yenileme projesi	113
4.2.1.4 Örnek proje 4: 962 ada yenileme projesi	120
4.2.1.5 Örnek proje 5: 564 ada yenileme projesi	128
4.2.1.6 Örnek proje 6: 562 ada yenileme projesi	139
4.3 Süleymaniye Yenileme Uygulamalarının Mekânsal Etkileri	146
4.3.1 Süleymaniye yenileme uygulamalarının fiziksel dokuya etkileri	148
4.3.2 Süleymaniye yenileme uygulamalarının somut olmayan değerlere etkileri	153
4.3.3 Süleymaniye yenileme uygulamalarının tarihsel sürekliliğe etkileri	157
4.3.4 Süleymaniye yenileme uygulamalarının alanın Üstün Evrensel Değerine etkileri	157
4.3.5 Süleymaniye yenileme uygulamalarının alanın Geleneksel Ekonomik İşlevlere etkileri	159
4.4 Bölüm Sonu Değerlendirmesi	160
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	162
KAYNAKÇA	167
ÖZGEÇMİŞ	173

KISALTMALAR

UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites)
KTVKBK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
KUDEB	: Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
İMÇ	: İstanbul Manifaturacılar Çarşısı
KİPTAŞ	: Konut İmar Plan Anonim Şirketi
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 4.1 : 508 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi	105
Çizelge 4.2 : 629 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi	113
Çizelge 4.3 : 511 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi	119
Çizelge 4.4 : 962 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi	128
Çizelge 4.5 : 564 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi	139
Çizelge 4.6 : 562 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi	146
Çizelge 4.7 : Avan Projelerin Değerlendirmesi	147

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Çalışmanın yapısının şematik gösterimi.....	4
Şekil 2.1 : Belleğin Oluşum Süreci.....	16
Şekil 2.2 : Uzun süreli ve kısa süreli belleğin işleyişi.	22
Şekil 2.3 : İstanbul Tarihi Yarımada’da 5366 Sayılı Yasa kapsamında ilan edilen yenileme alanları.....	34
Şekil 2.4 : Sulukule yenileme alanı ve konumu.	36
Şekil 2.5 : Sulukule yenileme alanı uygulama öncesine ait fotoğraflar	36
Şekil 2.6 : Sulukule yenileme avan projesi	37
Şekil 2.7 : Sulukule yenileme alanı	38
Şekil 2.8 : Fener-Balat yenileme alanı ve konumu	39
Şekil 2.9 : 1998 tarihli Fener ve Balat Semtleri Rehabilitasyonu Projesi uygulama alanı.....	40
Şekil 2.10 : 1998 tarihli Fener ve Balat Semtleri Rehabilitasyonu Projesi kapsamında uygulama gören yapılar	40
Şekil 2.11 : Yenileme avan projesi.....	41
Şekil 2.12 : Yenileme avan projesinden sokak görünümü.	41
Şekil 2.13 : 2009 tarihli yenileme avan projesi.	42
Şekil 2.14 : 2016 tarihli yenileme avan projesi.	42
Şekil 3.1 : Süleymaniye bölgesinin konumu.	45
Şekil 3.2 : Süleymaniye bölgesinin mahalle haritası.	45
Şekil 3.3 : Süleymaniye bölgesinin şematik gösterimi.....	46
Şekil 3.4 : Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı Sınırı.	47
Şekil 3.5 : 1910 yılı civarında Bozdoğan Su Kemer.	48
Şekil 3.6 : Bizans Kenti Haritası ve Bölgeleri.	49
Şekil 3.7 : Fatih tarafından oluşturulan bölgeler.	50
Şekil 3.8 : Süleymaniye Külliyesi 1910 Civarı.	51
Şekil 3.9 : Süleymaniye Külliyesinin fonksiyonları ve günümüzdeki tahsis durumu.....	52
Şekil 3.10 : Süleymaniye bölgesinde bulunan ahşap yapı örnekleri.	55
Şekil 3.11 : 1839 tarihli Helmut Von Moltke Planı.....	56
Şekil 3.12 : Hocapaşa yangın alanı.....	57
Şekil 3.13 : Hocapaşa Yangını sonrası ana cadde düzenlemesi	58
Şekil 3.14 : Genkur 1911 tarihli Tarihi Yarımada Haritası.	58
Şekil 3.15 : 1913 Tarihli Alman Mavileri Haritasında Süleymaniye Bölgesi.....	59
Şekil 3.16 : Henri Prost’un Planı.	60
Şekil 3.17 : Süleymaniye Bölgesine ait Pervititch Haritası.....	61
Şekil 3.18 : Süleymaniye Bölgesine ait Pervititch Haritası.....	61
Şekil 3.19 : Süleymaniye Bölgesine ait Pervititch Haritası.....	62
Şekil 3.20 : 1964 Tarihli 1/5000 Ölçekli Sur İçi Nazım İmar Planı.....	63
Şekil 3.21 : Tarihi Yarımada Dünya Miras Alanları.	64
Şekil 3.22 : 02.11.1990 Tarihli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı.....	65
Şekil 3.23 : 2005 tarihli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı.....	66

Şekil 3.24 : 2005 tarihli 1/1000 ölçekli Eminönü Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı.	67
Şekil 3.25 : 2005 tarihli 1/1000 ölçekli Fatih Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı.	68
Şekil 3.26 : 22.09.2005 tarihli 1/1000 ölçekli Turizm Merkezleri Uygulama İmar Planı.	69
Şekil 3.27 : 2011 tarihli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı.	71
Şekil 3.28 : 2012 tarihli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planının Süleymaniye Dünya Miras Alanına İlişkin Kısım.	73
Şekil 3.29 : 2011 yılındaki Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı Sınırı.	75
Şekil 3.30 : 2018 yılına ait Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı ve Arazi Kullanımı.	77
Şekil 3.31 : Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanındaki Kültür Varlıkları.	78
Şekil 3.32 : Süleymaniye Camii ve Çevresi.	79
Şekil 3.33 : Süleymaniye Camii ve Çevresinin Mülkiyet Durumu.	79
Şekil 3.34 : Süleymaniye bölgesinin planlama süreci.	81
Şekil 4.1 : Süleymaniye yenileme alan sınırı ve Dünya Miras Alanı sınırı.	82
Şekil 4.2 : Süleymaniye bölgesinin planlama süreci.	87
Şekil 4.3 : Koruma Amaçlı İmar Planları sürecinde alanın korunmasının değerlendirilmesi.	87
Şekil 4.4 : Yönetim Planı kapsamında korumanın değerlendirilmesi.	89
Şekil 4.5 : Süleymaniye yenileme alanı sınırı.	90
Şekil 4.6 : Süleymaniye yenileme alanı proje etapları.	91
Şekil 4.7 : Süleymaniye yenileme projesinde yetkili idareler.	92
Şekil 4.8 : Avan projelerin onaylanma süreci.	94
Şekil 4.9 : Süleymaniye yenileme alanında incelenen projeler.	96
Şekil 4.10 : 508 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu.	97
Şekil 4.11 : 508 Adanın 2009 yılında onaylanmış vaziyet planı.	98
Şekil 4.12 : 508 Adanın 2018 yılında onaylanmış vaziyet planı.	99
Şekil 4.13 : 508 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti.	99
Şekil 4.14 : 508 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti.	100
Şekil 4.15 : 508 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti.	100
Şekil 4.16 : 508 Adanın avan projesindeki öneri sokak görünümü.	101
Şekil 4.17 : 508 Adadaki yapıların 2009 yılına ait fotoğrafları.	101
Şekil 4.18 : 508 Adada yapılan inşaat çalışmaları.	102
Şekil 4.19 : 508 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi.	102
Şekil 4.20 : 508 Adaya ait vaziyet planının değerlendirilmesi.	103
Şekil 4.21 : 508 Adanın zaman içerisindeki değişimi ve avan projede önerilmiş olan yapının görünümü.	103
Şekil 4.22 : 508 Adada bulunan tescilli yapılar ve meydana gelecek değişimler.	104
Şekil 4.23 : 629 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu.	105
Şekil 4.24 : 629 Adanın vaziyet planı.	107
Şekil 4.25 : 629 Adanın mevcut ve öneri silüeti.	107
Şekil 4.26 : 629 Adanın mevcut ve öneri silüeti.	108
Şekil 4.27 : 629 Adanın mevcut ve öneri silüeti.	108
Şekil 4.28 : 629 Adadaki yapıların 2014 yılına ait fotoğrafları.	109
Şekil 4.29 : 629 Adadaki yapıların cinsi.	109
Şekil 4.30 : 629 Adanın avan projesindeki öneri sokak görünümü.	110
Şekil 4.31 : 629 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi.	111
Şekil 4.32 : 629 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi.	111

Şekil 4.33 : 629 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi.....	112
Şekil 4.34 : 629 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi.....	112
Şekil 4.35 : 511 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu.....	114
Şekil 4.36 : 511 Adanın vaziyet planı.....	115
Şekil 4.37 : 511 Adanın mevcut ve öneri silüeti.....	115
Şekil 4.38 : 511 Adanın mevcut ve öneri silüeti.....	116
Şekil 4.39 : 511 Adadaki yapıların 2015 yılına ait fotoğrafları.....	117
Şekil 4.40 : 511 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	118
Şekil 4.41 : 511 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	118
Şekil 4.42 : 511 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	119
Şekil 4.43 : 511 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	119
Şekil 4.44 : 962 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu.....	120
Şekil 4.45 : 962 Ada yenileme projesi vaziyet planı.....	121
Şekil 4.46 : 962 Ada yenileme projesi vaziyet planı.....	122
Şekil 4.47 : 962 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti.....	122
Şekil 4.48 : 962 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti.....	123
Şekil 4.49 : 962 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti.....	123
Şekil 4.50 : 962 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti.....	124
Şekil 4.51 : 962 Adanın 2018 yılına ait sokak görünümü.....	124
Şekil 4.52 : 962 Adanın 2018 yılına ait sokak görünümü.....	125
Şekil 4.53 : 962 Ada avan projesinde öneri sokak görünümü.....	125
Şekil 4.54 : 962 Adada yapılan inşaat çalışmaları.....	126
Şekil 4.55 : 962 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	127
Şekil 4.56 : 962 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	128
Şekil 4.57 : 564 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu.....	129
Şekil 4.58 : 564 Adaya ait vaziyet planı.....	130
Şekil 4.59 : 564 Adanın bina yapısı ve fonksiyon analizi.....	131
Şekil 4.60 : 564 Adaya ait vaziyet planı.....	131
Şekil 4.61 : 564 Ada mevcut ve onaylı cephe silüeti.....	132
Şekil 4.62 : 564 Ada mevcut ve onaylı cephe silüeti.....	132
Şekil 4.63 : 564 Ada mevcut ve onaylı cephe silüeti.....	133
Şekil 4.64 : 564 Ada mevcut ve onaylı cephe silüeti.....	133
Şekil 4.65 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları.....	134
Şekil 4.66 : 564 Adadaki yapıların cinsleri.....	134
Şekil 4.67 : 564 Adadaki yapıların cinsleri.....	135
Şekil 4.68 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları.....	135
Şekil 4.69 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları.....	136
Şekil 4.70 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları.....	136
Şekil 4.71 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları.....	136
Şekil 4.72 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları.....	137
Şekil 4.73 : 564 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	137
Şekil 4.74 : 564 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	138
Şekil 4.75 : 564 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.....	138
Şekil 4.76 : 562 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu.....	139
Şekil 4.77 : 562 Adanın vaziyet planı.....	141
Şekil 4.78 : 562 Adanın mevcut ve öneri silüeti.....	141
Şekil 4.79 : 562 Adanın mevcut ve öneri silüeti.....	142
Şekil 4.80 : 562 Adanın mevcut ve öneri silüeti.....	142
Şekil 4.81 : 562 Adanın mevcut ve öneri silüeti.....	143
Şekil 4.82 : 562 Adanın müdahale kararları.....	143

Şekil 4.83 : 562 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.	144
Şekil 4.84 : 562 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.	145
Şekil 4.85 : 562 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi.	145
Şekil 4.86 : Yenileme uygulamalarının fiziksel dokuya etkileri.	148
Şekil 4.87 : Yenileme projesi kapsamında yerinde inşaata başlanılacak alanlar	149
Şekil 4.88 : Alanda oluşan kirlilik.	149
Şekil 4.89 : Ada bazında meydana gelen fiziksel doku değişimleri.	150
Şekil 4.90 : Eski kaynaklara göre kayıp eserler.	151
Şekil 4.91 : 2005 yılına ait ahşap yapılar	152
Şekil 4.92 : 2019 yılına ait ahşap yapılar	152
Şekil 4.93 : Sosyal yapı değerlendirmesi.	155
Şekil 4.94 : Alanın somut olmayan değerleri.	156
Şekil 4.95 : Alanın somut olmayan değerleri.	156
Şekil 4.96 : Süleymaniye Külliyesi'nin duvarı	158
Şekil 4.97 : Bölüm sonu değerlendirmesi.	160
Şekil 4.98 : Bölüm sonu değerlendirmesi.	161
Şekil 5.1 : Süleymaniye yenileme alanındaki uygulamalar.	163
Şekil 5.2 : Öneri.	165
Şekil 5.3 : Öneri	165
Şekil 5.4 : Öneri.	166

İSTANBUL SÜLEYMANİYE DÜNYA MİRAS ALANINDAKİ YENİLEME UYGULAMALARININ MEKÂNSAL ETKİLERİ

ÖZET

Süleymaniye bölgesi, 1985 yılında Süleymaniye Camii ve Çevresi olarak UNESCO Dünya Miras Listesine dâhil edilmiş olup, hem fizik mekâna dair önemli yapıları barındıran, hem de somut olmayan birçok değere sahip bir bölgedir. Süleymaniye Külliyesi'nin Osmanlı döneminin eşsiz mimari başyapıtı olması, bölgede yer alan önemli dini yapıların etrafında şekillenmiş olan Osmanlı dönemi geleneksel yerleşim dokusu ve organik sokak yapısı bölgenin Üstün Evrensel Değerini oluşturmaktadır.

Bölgenin birçok tarihsel olaya şahitlik etmiş olması, birçok uygarlığa ev sahipliği yapması ve önemli gelişmeleri yansıtmaması, bölgenin somut ve somut olmayan değerlerinin korunmasını önemli kılmaktadır.

Süleymaniye bölgesinde yaşanan göç olgusu sonucu kullanıcıların değişmesi, kentin büyümesi ile konut dokusunun zamanla başka fonksiyonlara dönüşmesi, ahşap dokuda oluşan yangınlar ve yapıların boşaltılması sonucu oluşan köhnemeler ile bölgenin sahip olduğu kültürel değerler olumsuz yönde etkilenmiştir.

Bu duruma çözüm üretilmesi ve Süleymaniye bölgesinde konut fonksiyonunun artırılarak, Osmanlı dönemi geleneksel yerleşim dokusunun yaşatılması amacıyla 2006 yılında bölge yenileme alanı ilan edilmiştir. Bölgenin yenileme alanı ilan edilmesinin ardından 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Yasa çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce 46 adet, Fatih Belediye'since 39 adet adada etaplar halinde projeleri yürütme kararı alınmış ve ada bazında projeler onaylanmıştır.

Yenileme alanı ilanından sonra 2011 yılında Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 2012 yılında Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı onaylanmış, 2011 ve 2018 yıllarında ise Yönetim Planları onaylanmıştır. Koruma amaçlı imar planlarında korumacı bir yaklaşım çerçevesinde önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır. Ancak uygulamalar konusunda adaların fonksiyon ve yapılaşma koşullarına yönelik kararların avan projelere bırakılması üst ölçekli planları etkisiz kılmaktadır.

Bölgede yenileme projeleri ada bazında parçacıl olarak onaylanmakta ve talepler doğrultusunda plan değişikliği ile fonksiyon ve yapılaşma şartlarına yönelik değişiklikler de yapılmaktadır. Bu durum onaylanmış olan imar planlarının sürekli değişikliğe uğramasına, yapıların ise dokusu, işlevi ve formunun değişmesine neden olmaktadır.

Yenileme projelerinin ada bazında parçacıl ve mekânın sürekliliğini bozan uygulamalar olması, bölgede mekânsal değişikliklere neden olmaktadır. Bu durum sonucunda yenileme uygulamaları mekânsal olarak; fiziksel dokuyu, somut olmayan değerleri, Üstün Evrensel Değeri, tarihsel sürekliliği ve geleneksel ekonomik işlevleri olumsuz etkilemektedir. Bütün bunlara paralel olarak da Süleymaniye bölgesinin sahip olduğu değerler ve bu değerlerin sonraki dönemlere korunarak

aktarılmasında etkili olan kent belleği olumsuz yönde etkilemekte ve Süleymaniye bölgesinin Üstün Evrensel Değeri zarar görmekte, Dünya Miras Alanı risk altına girmektedir. Bu nedenle bölgede somut ve somut olmayan değerlerin birlikte ele alınarak, bütüncül planlama yaklaşımı çerçevesinde, ulusal ve uluslararası Dünya Miras Alanı koruma kriterleri doğrultusunda kararlar alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koruma, Yenileme, Bellek, Dünya Miras Alanı

THE SPATIAL EFFECTS OF IMPLEMENTATIONS AROUND ISTANBUL SÜLEYMANİYE WORLD HERITAGE AREA

ABSTRACT

Süleymaniye Mosque and its surroundings that contain both important constructions and many intangible facts with cultural value, included UNESCO World Heritage List in 1985. Outstanding Universal Value of region is comprise of the social complex centered on Süleymaniye Mosque as a unique architectural masterpiece of its era, a traditional urban fabric of Ottoman Period which is shaped around the important religious buildings in the area with an organic street morphology.

The area witnessed many historical events, hosted many civilizations and represents important developments thus makes protection of tangible and intangible cultural values important.

The cultural values of Süleymaniye affected negatively because of the migration that caused a change in neighborhood residents, urban growth that changed the usage of residential areas, and the area getting bedraggled by fires in wooden constructions and abandonment of buildings.

The region is declared as restoration area in 2006 to solve these problems and maintain traditional urban fabric of Ottoman Period by increasing the residential function in housing area. After the declaration, projects has been approved on the basis of stages and decision for implementation is made on lots of stages as 46 stages by İstanbul Metropolitan Municipality and 39 stages by Fatih Municipality based on the law “5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Yasa”.

After the declaration of restoration area, Conservation Master Plan was approved in 2011, Implementary Development Plan for Conservation was approved in 2012 and Management Plans were approved in 2011 and 2018. Some suggestions have been made in a conservative approach to protect the area to revise the plans. However, assignement of preliminary/avant projects decisive in implementation neutralizes the decisions given in the macro scale plans.

Renewal plans are approved segmental on the basis of stages in the area and changes regarding the function and structuring conditions can also be made upon requests. This situation causes amendment of approved renewal plans continuously and change in urban fabric, morphology and functions of historical buildings. Spatial changes arises since renewal projects are based on stages and they destroy the continuity of place.

As a result of this situation, renewals affect negatively the features of place such as; physical structure, intangible values, Outstanding Universal Values, historical continuity and traditional economic function. In addition to these, value of Süleymaniye Region and the urban memory which is determinant for passing down these values of Süleymaniye Region are damaged, World Heritage Area is under

risk. For that reason, tangible and intangible values must be handled together, decisions must be made within the scope of integrative planning approach based on national and international criteria of conservation of World Heritage Area.

Keywords: Protection, Renovation, Memory, World Heritage Area

1. GİRİŞ

Kültürel mirasa sahip bölgelerde, alanın korunması ve belleğinin aktarılması, bölgenin yaşatılması için önemli hususlar olup, bu hususların korunması ile yerlerin sahip olduğu ruhu da korunmaktadır.

Kentsel korumada korunacak değerlerin bütünü temsil eden, yerin ruhu (genius loci) olarak tanımlanan kavrama göre her yerin bir ruhu olduğu, o yerden başka bir yerde tekrarlanması imkânsız olduğu, farklı şehirlerin sokaklarında dolaşırken hissedilen şeyin, renklerin, kütlelerin, dokuların, ritimlerin, ışık ve gölgenin hepsinin bileşkesinin o yerin ruhunu oluşturduğu, bunun yerler arasında farkı yaratan, kentin kendine özgü olan ve onu diğer kentlerden farklı kılan özelliğini oluşturan bir kavram olduğu belirtilmiştir (Norberg-Schulz, 1980).

Yerin ruhu yerlere hayat veren ve karakterlerini oluşturan öğeleri barındırmaktadır. Bu nedenle Süleymaniye bölgesinin sahip olduğu değerlerin korunması halinde yerin ruhu ve belleğin de korunması sağlanmış olacaktır.

UNESCO Dünya Miras Listesine alınmış bir bölge olan Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı üstün evrensel değere sahip olmasının verdiği bir önemle, bölgede yapılan yenileme uygulamalarının mekânsal olarak neleri değiştirdiği ve bu değişikliklerin hangi değerler yok ettiği önemli bir husustur.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Dünya Miras Alanları, sahip oldukları değerler açısından geçmişe dair büyük izler taşıdıklarından, dünya çapında Üstün Evrensel Değerleri ile öne çıkmakta olup, bu alanların hem ulusal hem de uluslararası koruma ölçütleri çerçevesinde korunması gerekmektedir.

Koruma, basit bir tanımlama ile bir şeyi muhafaza ederek, gelecek nesillere aktarmak olarak değerlendirilebilmektedir. Bu çerçevede kentsel ölçekte bir alanın, özellikle Dünya Miras Alanı olarak kabul edilmiş bir alanın korunması, gelecek nesiller

tarafından, geçmişte yaşanmış duyguların yaşanması, geçmişteki yapıların görülmesi, hissedilmesi, kullanılarak deneyimlenmesi sağlanacağından önemlidir.

Çalışmanın amacı Süleymaniye Dünya Miras Alanının önemi ve sahip olduğu değerlerin koruma ve bellek bağlamında değerlendirilerek, bölgede bu değerlerin yok olmasına neden olan ve olacak uygulamaların ele alınması ve bu uygulamalar sonucunda mekânda oluşan etkilerin değerlendirilerek, çözüm önerilerinin sunulmasıdır.

Böylelikle Dünya Miras Alanı olarak kabul edilmiş olan Süleymaniye bölgesinde yenileme uygulamalarının mekânsal etkileri ele alınarak, belleğe etkileri de değerlendirilecektir.

Süleymaniye yenile uygulamaları daha önce bazı çalışmalarda ele alınmıştır. Ancak tez çalışmasının farklılığı koruma ve bellek açısından Süleymaniye bölgesinin değerlendirilmesi ve makamsal etkilerin detaylı bir şekilde örnek projeler ve alınan kararlar üzerinden değerlendirilmesidir.

Çalışma kapsamında Süleymaniye bölgesinin geçmişteki mekânsal etkileri ve günümüzdeki yenileme uygulamaları sonucu ortaya çıkan ve çıkacak etkileri değerlendirilmiştir. Zaman aralığı olarak geçmişteki, günümüzdeki ve gelecekteki etkiler ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında alan olarak Süleymaniye Dünya Miras Alanı ve Süleymaniye Yenileme Alanı ele alınmıştır

1.2 Çalışmanın Yöntemi

İstanbul Süleymaniye Dünya Miras Alanındaki Yenileme Uygulamalarının Mekânsal Etkileri şeklinde ele alından tez çalışması kapsamında

- Tespit edilmek istenilen faktörler belirlenerek çalışma alanı belirlenmiş ve araştırmanın kavramsal ve kuramsal boyutu detaylı olarak, alanla bağlantılı bir şekilde, yasal boyutu ile örnekler üzerinden derinlemesine incelenmiştir.
- Bu çerçevede Süleymaniye bölgesi hem yerinde hem kaynaklardan yararlanılarak incelenmiş ve önemi tespit edilmiştir.
- Alanın korunması bağlamında Süleymaniye bölgesinin tarihsel süreci, geçmiş planlama deneyimleri irdelenmiştir.

- Alanın korunmasını ve belleğini etkileyen hususlar tespit edilerek, sorunlar ele alınarak değerlendirilmiştir.

- Böylelikle İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ve Belediyelerin ilgili birimleri ile görüşülerek, bu kurumların hem kaynaklarından, arşivlerinden bilgi edinilmiş, hem de görüşmeler yapılarak bilgiler elde edilmiştir.

- Alandaki uygulamaların etkilerinin değerlendirilmesi için bölgede yaşayanlar ile hem fizik mekân, hem de somut olmayan değerler üzerine görüşmeler yapılarak, alandaki yenileme uygulamalarına nasıl bakıldığı, alanın nasıl etkilendiği hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

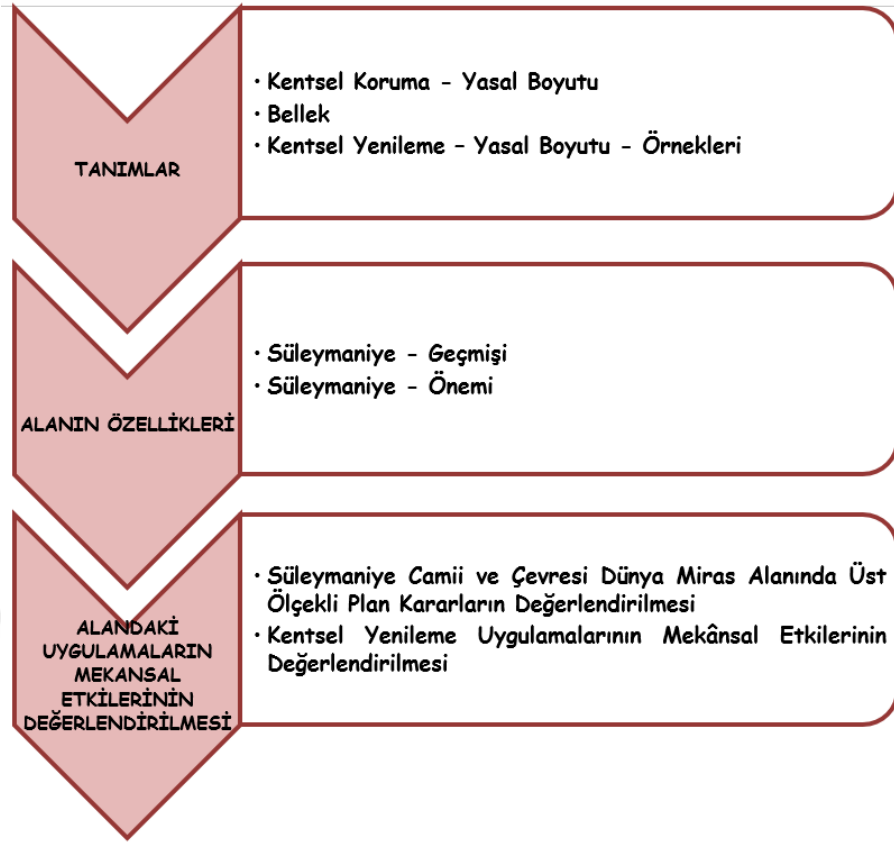
- Ayrıca alanda belleğin korunması açısından önemli olan somut olmayan değerler üzerine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin amacı ise geçmişte yaşananları, hem fiziksel hem de sosyal boyutuyla görebilmek ve çalışma kapsamında kullanabilmektir. Alanda yapılan görüşmelerin bir nedeni de alanın geçmişte yaşattığı değerlerini tespit ederek bunların geleceğe aktarılmasını sağlamaktır.

Bütün bunların soruncunda değerlendirme yapılarak, Süleymaniye bölgesindeki uygulamaların mekânsal etkileri ortaya konulmuş ve öneriler sunulmuştur.

Çalışmada yapısal olarak ele alınan kavramsal tanımlar; kentsel koruma ve yasal boyutu, bellek kavramı incelenmiştir. Diğer taraftan ise bu kavramların yok olmasına neden olabilecek bir uygulama olan kentsel yenileme ve yasal boyutu örnekler ile birlikte ele alınmıştır. Alan olarak çalışmada ele alınan Süleymaniye ile ilgili özellikleri, tarihsel yapısı ve planlama açısından tarihsel süreçleri ve Süleymaniye'nin önemi değerlendirilerek, üst ölçekli planların ve yenileme uygulamalarının mekânsal etkileri değerlendirilmiştir.

Alandaki uygulamaların mekânsal etkisi ele alınırken öncelikli olarak üst ölçekli planlar olan Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve Koruma Amaçlı Uygulama İmar ile Yönetim Planı ele alınarak, bu planlarda verilen kararların mekânı koruyup korumadığı ve mekâna etkileri değerlendirilmiştir.

Ayrıca alandaki yenileme projeleri bir bütün olarak yapılmadığından ada bazında yapıldıklarından ada ada olarak projeler ele alınarak, adaların geçmişteki durumları, mevcut durumları, imar planları ve yenileme projeleri kıyaslanarak plan değişiklikleri ve projeler çerçevesinde alanın ne şekilde değişikliğe uğradığı değerlendirilmiştir.

Şekil 1.1 : Çalışmanın yapısının şematik gösterimi (Kaynak: Tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır).

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL YAKLAŞIM

Süleymaniye Bölgesi, Süleymaniye Camii ve Çevresi olarak 1985 yılında Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır. Dünya Miras Listesi'ne alınmış olan bu bölge aynı zamanda 2006 yılında Yenileme Alanı ilan edilmiştir. Bölgenin yenileme alanı ilan edilmesi ile birlikte imar planları üzerinden gerçekleştirilen uygulamalar yön değiştirmeye başlamıştır. Çalışma alanı olarak ele alınan Süleymaniye Bölgesi'ndeki uygulamaların mekânsal etkilerinin değerlendirilmesi için ele alınan kavramlar; alanın Dünya Miras Alanı olması nedeniyle korunmasının önemini değerlendirilebilmesi için "kentsel koruma" kavramı, uygulamaların mekânda değişikliklere neden olabileceği ve bu durumun oluşturacağı sonuçların önemli olduğunu kavrayabilmek açısından "bellek" kavramı, alanda yenileme projeleri değerlendirileceğinden "kentsel yenileme" kavramı şeklinde belirtilen kavramlar olup, bu kavramların yasal boyutları ve birbirleri ile bağlantılarının Süleymaniye Bölgesi çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmesi önemlidir.

Kentsel korumanın sağlanması ile bazı kavramların korunmasına da katkı sağlanabilmektedir. Bu şekilde ele alındığında kentsel korunmanın belleğin korunmasına için de olumlu bir faktör olduğu görülmektedir. Aynı zamanda belleğin korunması da koruma için yararlı olacaktır. Bu nedenle kavramsal olarak ele alınan kentsel koruma ve bellek kavramları birbiri ile bağlantılı kavramlar olup, birlikte değerlendirilmesinin birbirlerini olumlu yönde etkileyeceğinden bağlantılı olarak ele alınabilmektedir. Kentsel yenileme kavramı ise bu kavramlar çerçevesinde ele alınarak değerlendirilebilecek bir yöntemdir.

2.1 Kentsel Koruma Kavramı

Koruma; günlük hayatımızda kullandığımız anlamı ile herhangi bir şeyi veya kimseyi tehlike, herhangi bir durum veya olumsuz etkileyebilecek herhangi bir etmenden uzak tutmak anlamına gelmektedir.

Koruma, olumsuzlukları durdurmak ve önlem almak için oluşturulan bir eylemdir. Koruma kavramı, kentsel koruma bağlamında ele alındığında ise farklı ölçütlerde şekillenmektedir.

Kentbilim Terimleri Sözlüğünde koruma, “Kentlerin belli kesimlerinde yer alan çağbilimsel ve yapıtasarcılık değerleri yüksek yapılarla, anıtların ve doğal güzelliklerin -kentte bugün yaşayanlar gibi- gelecek kuşakların da yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve dokuncalı eylemler karşısında güvence altına alınması” şeklinde tanımlanmaktadır (Kentbilim Terimleri Sözlüğü, 1980).

Kentsel anlamda koruma kavramı, kentlerin belli kesimlerinde yer alan doğa güzellikleri, anıtlar ve değerleri yüksek yapıların gelecek kuşaklarında yararlanması için yıkıcı, yok edici, zarar verici eylemlere karşı güvence altına alınması olarak tanımlanır (Keleş, 1998).

Kentsel koruma, “Toplumun geçmişteki sosyal, ekonomik koşullarını, kültürel değerlerini yansıtan fiziksel yapısının günümüzün değişen sosyal ve ekonomik koşulları altında yok olmasına engel olmak ve çağdaş toplumla, çağdaş gelişmelerle bütünleştirerek yaşamasını sağlamak” olarak tanımlanmaktadır (Zeren Gülersoy, 2003).

Koruma kavramı, kültürel miras ile ilgili, taşıdığı anlamın, tarihinin, malzemelerinin bilinmesi ve bu mirasın korunmasının sağlanması amacıyla muhafaza edilmesi, restore edilmesi ve geliştirilmesi için yapılan çabaları ifade etmektedir (ICOMOS, 1994).

Koruma ile ilgili UNESCO’nun yaptığı faaliyetlere bakıldığında, kültürel ve doğal mirası korumanın ulusal boyuttan uluslararası boyuta taşınan bir olgu olarak değerlendirildiği ve gelecek kuşaklara aktarılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

1990 yılında İngiltere’de yayınlanan “Tescilli Yapılar ve Koruma Alanları” yönetmeliğine göre koruma alanları, “mimari ve tarihi özel ilgi uyandıran, karakter ve görünüşüyle koruma ve geliştirme isteği uyandıran alanlar” şeklinde tanımlanmıştır (Planning Regulations, 1990).

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 3. Maddesinde “Koruma” ve “Korunma”; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise

muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 1983).

Uluslararası boyutta ele alınan koruma yaklaşımında ise tüm insanlığa ait değerlerin, gelecek kuşaklara aktarılma yolları üzerinde durulmuştur. Böylelikle UNESCO Dünya Mirası Merkezi kurularak üstün evrensel değere sahip alanlar ve yapılar Dünya Mirası listesine alınarak, sahip oldukları değerler ortaya konulmuştur.

Çağdaş anlatımlarda ise kentsel korumaya yönelik öne çıkan tanımlamalarda, geçmişteki sosyal, ekonomik ve kültürel değerleri barındıran alanların, yok olmaması için günümüzün çağdaş koşullar altında yaşatılmasıdır.

Kentsel Koruma ile ilgili birçok düşüncede öne çıkan özellikler ise geçmişe ait izler taşıyan, kültürel değerlerin, sonraki kuşakların da yararlanabilmesi amacıyla gelecek kuşaklara aktarılması olarak yoğunlaşmaktadır.

2.1.1 Dünyada koruma anlayışının gelişimi

İnsanlık tarihi ile birlikte oluşmaya başlamış olan koruma eylemi, insanların geçmişlerini koruma olgusu ile birlikte ilerlemiştir.

Koruma anlayışının yayılmasıyla ilgili belli başlı dönemlere ait yayılma nedenleri ortaya atılmıştır.

Bu dönemlere bakıldığında ilk çağlarda koruma anlayışı, daha çok dinsel etkiler ile yayılmaya başlamıştır. Orta Çağda bu durum daha çok işlevsel ve siyasal nedenlere dönüşmüştür. Rönesans döneminde ise koruma anlayışı Roma Devrine ait kalıntıların korumasına yönelik yayılmış olup, on sekizinci yüzyılda ise yaşanan olaylar nedeniyle özellikle Fransız ihtilalinin yıkımlarına karşı doğan tepkiler ile tüm Avrupa'ya yayılmaya başlamıştır (Zeren Gülersoy, 2003).

Tarihi değerler ve mimari eserleri koruma amaçlı ilk yasalar on sekizinci yüzyılın ikinci yarısı ve on dokuzuncu yüzyılın başlarında hazırlanmıştır. Böylelikle korumaya yönelik bazı kavramlar bu dönemde şekillenmiş olup, daha sonrasında ise tarihi değerlerin korunması ile ilgili gelişmeler artmıştır.

Koruma anlayışının modernleşmesi bir diğer ifade ile modern koruma anlayışı on sekizinci yüzyılda oluşmaya başlamış olup, resmi olarak altyapının oluşması ise on dokuzuncu yüzyıl ortalarında olmuştur (Warshaw ve diğ., 2000).

Yirminci yüzyıldan sonra ise koruma anlayışı daha çok önem kazanarak, yasal çerçevesi oluşturulmaya başlanmış, koruma ve denetleme amacıyla komisyonlar kurulmuştur.

Koruma konusunda ilk ciddi girişim 1931 yılında Atina'da düzenlenen kongrede koruma yöntemlerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan sözleşme taslağı olan Atina Tüzüğü'nün ortaya çıkmasıdır (Warshaw ve diğ., 2000).

Bu tüzükte benimsenen temel ilke anıtsal yapıların kullanılarak, korunması ve bu şekilde tarihi kimliklerine saygı duyulması, ayrıca bu yapıların çevreleriyle birlikte korunması gerektiği, onarımlarında ise çağdaş tekniklerden yararlanılması belirtilmiştir (Athens Charter, 1931).

Atina Tüzüğü ile birlikte aynı zamanda belgeleme yöntemi ve uluslararası boyutta iş birliği yapılması önerilmiştir (Ahunbay, 1996).

1960'lardan sonra koruma ile ilgili önemli bir gelişme olarak korunacak değer kavramı tek bir yapıdan daha büyük boyuta taşınarak, çevre boyutuna çıkarılmıştır.

Venedik Tüzüğü'nün yayınlanmasından sonra, 1965 yılında ICOMOS kurularak, rolü tanımlanmış ve korumanın uluslararası kabul edildiği yaklaşımı ortaya konulmuştur. ICOMOS, anıt ve sitlerin bakım-onarımı, korunması ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalar yaparak, Dünya Mirası hakkında yol gösterici bir konuma erişmiştir.

Koruma konusunda UNESCO'da Dünya Mirası listesini yayınlayarak tarihi alanların korunmasının uluslararası boyuta çıkarılmasında etkili olmuştur. UNESCO tarafından 1972'de yayınlanan Dünya Mirası Sözleşmesinde Dünya Miras Alanlarının korunması istenilmiştir (UNESCO, 1972).

Daha sonra ise 1979 yılında ICOMOS tarafından kabul edilmiş olan Burra Tüzüğü ile korumanın amacı olarak, kültürel varlıkların, kültürel değerinin yitirilmemesi, alanın güvenliğinin, bakımının sağlanması ve geleceğinin dikkate alınması önemslenmiş olup, koruma ilkeleri belirlenmiştir.

Avrupa Konseyinde ise korunacak kültür varlıklarının bazı açılardan dikkate değer olmaları gerektiği vurgulanmış olup, bu değerler; tarihsel, toplumsal, sanatsal, bilimsel, arkeolojik ve teknik değerler olarak belirtilmiştir (Avrupa Konseyi, 1985).

28 Haziran 2002 yılında Budapeşte Deklarasyonu, Dünya Mirası Komitesi tarafından yayınlanmıştır. Budapeşte Deklarasyonunda Dünya Mirası Alanları ile ilgili günümüz çağdaş koruma anlayışına dayanılarak korunması için öneriler belirtilmiştir.

1977 yılından sonra belli dönemlerde Dünya Mirası Tüzüğü adı altında yayınlanan rehberler ile Dünya Mirası Alanlarının korunması için bazı yöntemler ve yollar belirtilerek bu alanların korunması için yol gösterilmektedir. Ayrıca 1997 yılından itibaren aday olan yerler ile ilgili adaylık dosyaları talep edilmekte, bu dosyalar ile aday alanın korunma durumu hakkında ayrıntılı bilgiler, ölçütler ve yönetim planı talep edilmeye başlanmıştır.

Koruma anlayışı geçmişten günümüze farklılaşarak çağdaş bir şekil almış, koruma kavramı ise farklı bir boyut kazanmıştır. Korumanın öneminin de geçmişten günümüze arttığı, geçmişten günümüze farklı boyutlarla geldiği görülmektedir. Koruma anlayışının geçmişine bakıldığında, sosyal ve fiziksel boyutuyla ön plana çıkarken zamanla ekonomik boyutuyla da ön plana çıkmaya başlamıştır. Ayrıca koruma anlayışında zamanla katılımın sağlanması ve yönetim planlarına göre korumanın sağlanması da ortaya çıkmıştır.

2.1.2 Türkiye’de koruma anlayışının gelişimi

Türkiye’de kültürel değerlerin korunmasıyla ilgili geçmişe bakıldığında ilk yasal düzenlemelerin, Osmanlı İmparatorluğu zamanında oluşturulduğu ve koruma yaklaşımının on sekizinci yüzyıla dayandığı görülmektedir. Geçmiş zamanlardan kalan, insanlarca oluşturulmuş her eser eski eser olarak tanımlanmış, taşınır ve taşınmaz eski eserler koruma kapsamına alınmıştır (Zeren, 1984).

Koruma adına ilk olarak 1869 yılında Asar-ı Attika nizamnamesi adında Eski Eserler Tüzüğü yayınlanmış, 1874’te ikinci, 1884’te ise üçüncü nizamname yayınlanmıştır. Son nizamname ise 1906 yılında yayınlanmış olup, Osmanlı döneminde yayınlanan son koruma mevzuatıdır (Zeren, 1981).

Osmanlı döneminden sonra Cumhuriyetin ilk dönemlerinde korumada çağdaşlaşma yoluyla kültürel kökenleri bulma çabası, 1950’li yıllarda zarar gören, yıkılan eski eserleri koruma çabası ve Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kurulması ile 1960’lardan sonra devletin kültür varlıklarını korumakla sorumlu tutulması şeklinde gelişmeler olmuştur.

1973 yılında ise 1710 sayılı “Eski Eserler Yasası” çıkartılarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile korumada çağdaş değerler benimsenmeye başlanarak, yeni uygulamalar getirilmiştir. Yasada “sit” ve “koruma alanı” gibi tanımlar, eski eser kimliği kazanması için bir alan ya da yapıda gerekli süreç tanımlanarak, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kuruluna tescil ve onarım kararlarını alma yetkisi verilmiştir. İmar planlarının yapımında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun görüşü önemli tutulmuştur (Zeren, 1981).

1980’lerden sonra farklı bir döneme geçilerek, bütünleşmiş koruma anlayışı oluşmuştur. Bu dönemde Eski Eserler Yasası iptal edilerek, 1983 yılında 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası” çıkarılmıştır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası ise bazı değişikliklere uğramış ve son olarak 2004 yılında 5226 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” olarak çıkarılmıştır.

2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası” sonrası da bazı değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bu değişiklikler arasında dikkat çekenlerden biri Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun kaldırılmasıdır. Bu yasa ile bazı kavramlar da değiştirilmiş olup, "Anıt", “Eski Eser” kavramları yerine "Kültür Varlıkları" kavramı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu yasa ile birlikte koruma anlayışı da farklılaşmıştır. Koruma anlayışı tek yapı ölçeğinden kentsel çevre ölçeğine geçmiş ve daha sonra da sit ortaya çıkmıştır. Sit alanlarında korumanın “Koruma Amaçlı İmar Planı” ile sağlanabileceği belirtilmiştir.

Koruma ile ilgili 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda değişiklikler yapılması sonucu çıkmış olan 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile koruma hakkında önemli değişiklikler yapılmış ve sonuç olarak koruma yaklaşımı uluslararası koruma modellerine uygun şekle getirilmeye çalışılmıştır.

2.1.2.1 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

Kültür ve tabiat varlıkları hakkındaki temel kanun olup, 21.07.1983 tarihinde çıkarılmıştır. Bu kanunun amacı kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları yaparak, kültür varlıkları ile ilgili yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu alanlardaki uygulama ve ilkeler hakkında kararları alacak kuruluşların görevlerini belirlemektir (Resmi Gazete, 1983).

Kanunda yer alan tanımlar “Kültür Varlıkları”, “Tabiat Varlıkları”, “Sit”, “Koruma”, “Korunma”, “Korunma Alanı”, “Değerlendirme” şeklinde belirtilmiştir. Bu kanun ile daha çok yapı ölçeğindeki uygulamalara dair hükümler yer almaktadır.

2863 sayılı Kanunda “eski eser” yerine "kültür varlığı" kavramına yer verilmiş olup, kültür varlıkları ile ilgili yapılan tanımda yer alan unsurlardan birincisi "zaman" unsuru olup, zaman unsuru yönünden sınırlayıcı bir ölçüt verilmemiştir. Tanımda bahsi geçen bir diğer unsur "nitelik" unsurudur. Taşınmazın kültür varlığı sayılabilmesi için, yaşama konu olmuş, bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili maddi ya da manevi bir "değer" taşıması gerektiğinden nitelik yönünden öneme sahip olması gerekmektedir. Diğer unsurlardan biri ise "özgünlük" unsurudur. Tarih öncesi veya tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bir değeri bulunan bir yapı her yerde bulunamadığından ve tarihi o yapıya özgünlük kattığından böyle yapılar özgünlüğe sahip olabilmektedir. Ayrıca tanımda "yer" unsuru da geniş tutulmuş olup, sınırlayıcı bir durum söz konusu olmamaktadır.

Kanunda korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları; on dokuzuncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar, belirlenen bu tarihten sonra yapılmış olan yapılarda, Kültür ve Turizm Bakanlığı’na korunmaları gerekli görülen taşınmazlar, sit alanı içerisinde yer alan taşınmaz kültür varlıkları, zaman kavramı ve tescili olmayıp Milli tarihimizdeki önemi ile Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar, binalar dışında tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evler olarak belirlenmiştir. (Resmi Gazete, 1983).

Kanunda geniş bir şekilde Taşınmaz Kültür Varlıkları ve Taşınmaz Tabiat Varlıkları açıklanarak, bu başlıklar altında kabul edilecek fonksiyonlar belirtilmiş ve örneklerle yer verilmiştir.

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespitinin yapılması ile ilgili Kanunda Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın görevli olduğu belirtilmiş olup, tespitlerde de Kültür ve Tabiat Varlıklarının sanatsal, bölgesel ve diğer özelliklerinin dikkate alınacağı belirtilmiştir.

Kanun ile tescil edilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanlarının tespiti ve bu alanlar içinde yapılacaklarla ilgili karar alma yetkisi Bölge Kurullarına verilmiştir. Bölge Kurulları veya Yüksek Kurul kararına dayalı Kültür ve

Turizm Bakanlığı'nın izni olmadan yapılan herhangi bir fiziki müdahalenin ve kullanım şekli ile ilgili değişiklik yapılmasının yasak olduğu üzerinde durulmuştur.

Mülkiyete bakılmaksızın taşınmaz kültür varlıklarının korunmasını sağlamak için denetimler yapma, gerekli tedbirleri alma, aldırma gibi yetkiler Kültür ve Turizm Bakanlığına verilmiştir.

Kanunda Türkiye Büyük Millet Meclisi, Milli Savunma Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün idaresinde veya denetiminde olan Kültür ve Tabiat Varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi ile ilgili hangi kurumların ne kadar yetkili olduğu hakkında kararlar verilmiştir. Ayrıca kanunda diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının, korunması ve değerlendirilmesi ile ilgili bu kanun maddeleri çerçevesinde kendileri tarafından sağlanması önerilmiştir. Böylelikle her yıl bütçelerine bu maksatla koyacakları ödenekle korumanın sağlanacağı kararı alınmıştır.

Kamulaştırma hakkında; Kültür ve Turizm Bakanlığınca, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları ile ilgili kanunda belirtilen bakım ve onarımların maliklerince yaptırılabilmesi ancak bakım ve onarım sorumluluklarının maliklerince yerine getirmemesi durumunda ise mülklerinin usule uygun bir şekilde kamulaştırılacağına yer verilmiştir.

Sit alanı ilanı ile ilgili, bir alanın sit olarak ilan edilmesi durumunda alandaki imar planı uygulamalarının durdurulması gerektiği, koruma amaçlı imar planı yapılmaya kadar ise yüksek kurul tarafından geçiş dönemi yapılaşma şartlarının üç ay içinde belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu kanunda ele alınan hususlara bakıldığında, kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılacak işlem, faaliyetler, düzenlemeler, ele alınan ilke ve uygulama kararlarının daha çok yapı ölçeğinde değerlendirildiği görülmektedir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda 1987 yılında da bazı değişiklikler yapılmış ve bazı ek maddeler ilave edilmiş olup, 2004 yılında ise daha geniş çaplı değişiklikler yapılarak 5226 sayılı Kanun olarak yayınlanmıştır.

2.1.2.2 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

14.07.2004 tarihinde, 2863 sayılı kanunun içeriği genişletilmeye çalışılarak, 5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun olarak yürürlüğe girmiştir.

Bu kanun ile “ren yeri”, “evre Düzenleme Projesi”, “Yönetim Alanı”, “Yönetim Planı”, “Bağlantı Noktası” gibi kavramlar getirilmiş olup, “sit alanları, ren yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, planlama ve koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eřėdm sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerler” şeklinde tanımlanan “Yönetim Alanları”; bu alanlar için “Yönetim Planı”; bu planı onaylayıp ve uygulayacak olan “Eřėdm ve Denetleme Kurulu” gibi kavramlar eklenmiştir (Resmi Gazete, 2004).

Kanunda daha önce tanımlanmamış olan Koruma Amaçlı İmar Planı tanımı; “Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimari, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlamlaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları, tutumları, plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar planlarının gerektirdiği ölçekteki planlar” şeklinde tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2004).

Koruma amaçlı nazım imar planının hangi kurumlar tarafından hazırlanacağı, halkın katılımının nasıl sağlanacağı, planın tamamlanma süreci ve geçiş dönemi yapılaşma şartlarının uygulanması, uygulanma süreci hakkında bu kanunda kararlar alınmıştır.

5226 sayılı kanun ile yapılan yeniliklerden bir diğeri de Koruma, Uygulama ve Denetim Bürolarının (KUDEB) kurulmasıdır. Öncesinde kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin uygulamaların denetlenmesi görevinde yetkili kurum sadece Bakanlık iken bu kanun ise ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valilikleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Büyükşehir belediyeleri, Valilikler ve Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere sanat tarihi, mimarlık, şehir planlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmasına karar verilmiştir. Böylelikle bazı büyükşehir belediyeleri de bu amaçla bünyesinde Koruma Uygulama ve Denetim Müdürlüğü kurmuştur (Resmi Gazete, 2004).

Korunması gereken taşınmaz varlıkları ile ilgili hususlar 1983 yılındaki kanunda belirtilen şekliyle 5226 sayılı kanunda korunmuştur.

Yönetim alanı ve yönetim planı kavramlarına, daha önceki düzenleme ve uygulamalarda yer verilmediği için bu durum sıkıntılar doğurduğundan, 5226 sayılı kanunda bu tanımlara yer verilmiştir. Yönetim alanı; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yasatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema çerçevesinde geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, planlama ve koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerler olarak tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2004).

Yönetim Planı ise “yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı plânı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar plânını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen plânlardır” şeklinde tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2004).

Bu kanun ile belediye alanlarındaki kentsel sitler için uygulamaya girecek yönetim planlarının taslak olarak hazırlanması veya hazırlattırılması görevi belediyelere

verilmiş, yönetim planını onaylama görevi ise Eşgüdüm ve Denetleme Kurullarına verilmiştir.

Kanunda Alan yönetimi, müze yönetimi ve anıt eser kuruluna ilişkin maddelerin uygulanması ile ilgili usul ve esasları içeren yönetmeliğin Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanmasına karar verilmiş olup, 2005 yılında ise bu yönetmelik yayınlanmıştır.

27 Kasım 2005 tarihinde Resmi Gazete’de “Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” şeklinde yayımlanmış olan yönetmeliğin amacı ören yerleri, sit alanları ve etkileşim sahaları ile bağlantı noktalarının kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin koordinasyonunda sürdürülebilir bir yönetim planı çerçevesinde korunması ve değerlendirilmesini sağlamak ve yönetim alanlarının belirlenmesi, geliştirilmesi, yönetim planlarının hazırlanması, onaylanması, uygulanması ve denetlenmesi ile alan yönetimini gerçekleştirmek üzere görev alacak danışma kurulu, alan başkanı, eşgüdüm ve denetleme kurulu, denetim birimi ve anıt eser kurulunun görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek olarak belirtilmektedir (Resmi Gazete, 2005).

Yönetmeliğin kapsamı ise sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahaları ile bağlantı noktalarının yönetim alanları ve yönetim planları için çalışmalar yapılarak, bunların hazırlanması, onaylanması, uygulanması ve denetlenmesini içermektedir.

Yönetmelik alan yönetimi açısından; alan yönetimini gerçekleştirmekte görev alacak danışma kurulu, alan başkanı, eşgüdüm ve denetleme kurulu, denetim birimi ve anıt eser kurulu şeklinde belirlenen kurulun yapacakları görev, yetki ve sorumlulukları belirlemektedir.

Yönetmelikte, önceki yasalara göre ek olarak, alan yönetimindeki hedeflerin ne olması gerektiği, yönetim planının hazırlanma, değerlendirilme, onaylanma, uygulanma ve denetlenme süreçleri ile ilgili hususlar belirtilmiştir.

Türkiye’deki koruma anlayışı, 2004 yılında çıkan 5226 sayılı kanun ve 2005 yılında çıkarılan yönetmelik ile birlikte yapılan yasal düzenlemelerle yeni bir döneme girmiş ve çağdaşlaşma yapısını büyük ölçüde yakalamıştır.

2011 yılında ise 648 sayılı KHK’nın 41. Maddesi ile “Sokak Sağıklaştırma Proje ve Uygulamaları” tanımı kanuna dâhil edilmiş olup, tabiat varlıkları, doğal sit alanları

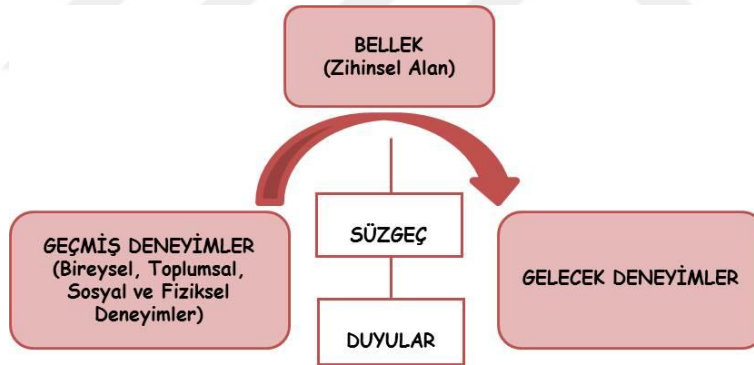
ve bunlara bağı koruma alanları ile ilgili işlem ve kararlar hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yetkili olduğu belirtilmiştir. Böylelikle iki farklı idare yetkili kılınmıştır.

2.2 Kentsel Korumada Belleğin Önemi

Kentler, sosyal ilişkiler içerisinde belleğin mekânsal olarak üretildiği fiziksel ortamlardır. Geçmişteki olayların yaşandığı ve farklı deneyimlerin farklı biçimde yansıtıldığı kentlerde; yerin ruhu, kültürel mirasın somut ve somut olmayan boyutları ve bellek bütünleşmiş bir şekildedir.

Bellek kavramının Güncel Türkçe Sözlüğündeki anlamı “yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin” olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü, 2019).

Zihinsel bir alana sahip olan bellek, kişinin ömrü boyunca deneyimlediği sosyal, fiziksel, bireysel ve toplumsal tüm bilgileri duyuları vasıtasıyla kendi algısal süzgecinden geçirerek, koruduğu ve biriktirdiği alandır (Yeşilyaprak, 2008).

Şekil 2.1 : Belleğin Oluşum Süreci (Kaynak: Çalışma kapsamında bellek tanımlarından yararlanılarak geliştirilmiştir).

Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğünde ise bellek “İnsanın toplumsal bir varlık olmasını sağlayan, çevresi ile etkileşmesinin sonuçlarını anlığında saklayabilmesi ve daha sonraki etkinlikleri sırasında bu sonuçları anımsayabilmesi yeteneği” olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü, 2019).

Webster Sözlüğünde bellek kavramı aktivite ve deneyimlerle öğrenilen şeylerin depolanması ve geri çağırılması halinde o kişinin öğrenilen şeyi hatırlama kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Özak, 2008).

Felsefe sözlüğündeki tanımları değerlendirildiğinde ise bellek geçmişte yaşananları günümüzde kullanarak düşünmeyi sağlayan zihinsel bir işlev, bütün deneyimleri yeniden canlandırmak için saklama, yani geçmişte edinilenleri şimdiye taşımayı sağlayan zihinsel yer, farkındalık oluşturan geçmişteki bilinç durumunun günümüz bilinç durumuna taşınması, iç zaman yaşantısı olarak tanımlanmaktadır (Güçlü ve diğ., 2002).

Bellek, Eğitim Terimleri Sözlüğünde “Eskiden görülmüş, işitilmiş, koklanmış, tadılmış nesneleri ve türlü yaşantıları yeniden anımsama yetisi.” ve “Algılanan nesnelerin ve yaşantıların bilinçte iz bırakması, saklanması ve gereğinde yeniden üretilmesi yeteneği.” olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü, 2019).

Bellek geçmişin bıraktığı izleri günümüze taşıyan bir araç olup, geçmişten alınanları, yaşanan an içerisinde değerlendirerek, zihinde tutulması, saklanması ve gelecek yaşamına aktarmasına katkıda bulunan bir yetidir. Böylelikle bellek, zamanla biriken bilgilerle gelişim göstermektedir.

Cevizci belleğin oluşumunu, işleyişini, çalışmasını;

“Belleğin oluşumunda ya da bilginin geri çağırılması sürecinde üç ana safha söz konusu olmaktadır.

- Daha önce algılanmış olan nesnenin zihinde canlandırılması bellekte bir imge oluşturmaları,
- İmgenin anımsayanın geçmişinin bir parçasını meydana getiren bir nesnenin imgesi, sureti olarak tanınması,
- Anımsanan nesnenin psikolojik ya da fiziki bir zaman çerçevesi içine yerleştirilmesi” şeklinde açıklamıştır (Cevizci, 2002).

Bellek; deneyim, duyum, algı gibi kavramlar ile kavranan şeyleri canlı olarak tutabilme yetisi olup, geçmiş depolanmış olay, kişi ya da imgelerin şimdi ve gelecekte de depolanacaklarla ilişki kurulması ve bunların üst üste karşılaştırılmasıdır (Avcıoğlu ve Akın, 2016).

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde bellek ile ilgili bazı kavramlara yer verilmiş olup, kavramlar şu şekilde tanımlanmıştır:

“Anı: Geçmişte yaşanmış çeşitli olaylardan belleğin saklandığı her türlü iz, hatıra.

Algı: Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak.

Bilinç; Algı ve bilgilerin zihinde duru ve aydınlık olarak izlenme süreci, şuur.

Çağrışım: Davranışlar, düşünceler ve kavramlar arasında yer ve zaman birliğinin etkisiyle kurulan bağlantılar sonucu, bilinç alanına bunlardan birisi girince ötekini de bilince çekmesi olayı, tedai.

İmge: Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hayal, hülya. Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj. Duyularla algılanan bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj.” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019).

Bellek tanımları değerlendirildiğinde, geçmişteki tecrübe ile edinilen bilgilerin depo halinde zihinde saklanması, gelecekteki deneyimler için ihtiyaç duyulduğunda ise kullanılarak kişinin yaşamına yön vermesi olarak tanımlanabilir.

Bellek, farklı disiplinlerin değişik açılardan değerlendirerek ele aldığı bir kavram olup, disiplinlerin farklı şekillerdeki tanımları bulunmaktadır. Bellek kavramı en çok psikoloji, nöroloji, felsefe ve sosyolojinin çalışma alanına girmektedir. Psikologlar belleği, belli durumları ele alarak kişilerin bu durumlardaki bilişsel ve duygusal hatırlama süreçlerini değerlendirerek, psikanalistler, yaşam öyküleri açısından ele alıp, uzun süreli yaşam öykülerinde belleğin yerini değerlendirmekte, nörologlar ise belleğin temellerini değerlendirerek, nörolojik temellerini ele almaktadırlar. Filozoflar belleği olgu olarak, sosyologlar, belleği topluluk bazında ele alarak toplum belleğinin oluşumunu değerlendirmekte, tarihçiler ise tarih karşısında insan belleğinin güvenilirliğini ele alarak araştırmaktadırlar.

2.2.1 Bellek çalışmalarının tarihsel süreci

Bellek üzerine araştırmalar on sekizinci yüzyılın ikinci yarısı itibariyle başlanılmış olup, bu araştırmalar başta psikoloji dalında olmak üzere birçok bilim dalı tarafından araştırmaya konu olmuştur. Bilim dalları tarafından ele alınıp incelenen konular ise belleğin tanımı, etki alanı ve oluşum aşamalarıdır. Bu incelemeler farklı bilim dalları tarafından farklı şekilde ele alınmıştır.

Belleğin hangi bölümleri tarafından, hangi bilgilerin algılandığı ve kullanılabilirlikle getirildiği, bilginin bellekte depolanma süreleri, ne kadar süre depolanabildiği ve tekrar kullanımının ne şekilde olduğu gibi konuların açıklığa kavuşturulması hem

toplumsal hem de bireysel yaşamı etkileyen faktörlere ve araştırmalara yol göstermiştir.

Bellek ile ilgili ortaya atılan teoriler bellek çalışmalarını dört önemli tarihsel süreçte şekillenmesini sağlamıştır. Bu teoriler belleği farklı şekilde ele almış olup, bellek teorilerinin farklı şekillerde gelişmesini sağlamıştır.

Bu dört süreç ve bu süreçlerde ortaya atılan teoriler sonucunda Aristotelesçi (Klasik), Rasyonalist (Akılcı), Deneyci ve Yapısalcı modeller oluşmuştur.

Aristotelesçi model ortaya çıkmadan önce Aristoteles'in hocası Platon'un "Anımsama Kuramı" ortaya atılmış olup, bu kuram Ortaçağ ve Rönesans dönemlerine kadar etkisini göstermiş bir kuramdır. Platon'un bu kuramında, bilginin ruhtan kaynaklanmadığı, hakikat ya da gerçekliğin tamamen belleğimizde bulunması nedeniyle anımsamanın, belleğimizde bulunan bu bilgileri yeniden bilinç seviyesine çıkarması eylemi olduğunu savunmuştur

Aristoteles ise bellek ve anımsama üzerine tanımlamalar yapılmıştır. Aristotelesçi Anımsama Kuramı temelinde duyulara yer verilmekte ve bellek kavramı geçmişteki imgelerinin zihinde tutulması, anımsama kavramı ise geçmişteki imgeler bütünüünün bilinci şeklinde tanımlanmıştır. Aristotelesçi teoriye göre anımsama yetisi ile geçmişte yaşanmış bütün imgelerin kullanılarak, unutulmuş ideaların geri getirilebileceği ve uyumlu biçimde birbirleriyle ilişkilendirilebileceği savunulmuştur.

Platon, belleği hatırlanan şey olarak nitelendirmiş olup, beden ve ruhun beraber çalıştığını fakat bilgiyi zihne geri çağırmanın bedenden bağımsız bir şekilde gerçekleştiğini savunmuştur. Bilginin zihne geri çağırılması konusunda Aristoteles ise Platon'un bu tanımlamasına ek bir şekilde temsilciler ve görüntülerden bahsetmiştir (Markowitsch, 2000).

Felsefe için önemli isimler olan Platon ve Aristoteles'in bellek üzerine olan teorileri daha sonraki dönemlerde bazı düşünürleri de etkilemiş olup, Platoncu ve Aristotelesçi geleneğin oluşmasını sağlamıştır.

Rasyonalistler; akılcı bir yaklaşıma sahip olduklarından, zihnin içindeki bilginin de saf bilgi olduğuna inanmaktadırlar. Deneyci yaklaşımda ise elde edilen tüm bilgilerin duyumsal deneyimleme şeklinde elde edildiği savunulmaktadır.

Bu sürece kadar olan bellek teorilerinde, belleğin kaynağı olarak zihin, duyular, düşünceler ele alınmış ve bellek bunlar etrafında şekillenmiştir. Ancak insanın bu süreçte değişen yapısı yani insanın farklı algılayan, anıları farklı şekillerde geri getiren ve görüntüleri farklı şekillerde belleğe kaydeden bir değişken olduğu hususu ele alınmamıştır.

Kant ise bu durumu farklı şekilde ele alarak, belleği deneyimin yorumlanması olarak değerlendirmiş olup, dışarıdan alınan gerçekliğin birebir aynısı olmadığını, bilinen her şeyin düşünce yolu ile üretildiğini savunarak, olayların yorumunun bellekte önemli rol aldığını savunmuştur (Kant, 1965).

20. yüzyılın başında, Freud bellek ile ilgili yaptığı çalışmada öncelikle anı, anımsama, çağrışım, imge gibi konularda araştırmalar yaparak, belleğin hiçbir anıyı silmediğini bu nedenle bütün anıların uygun koşullarda bilinç seviyesine çıkabileceğini öne sürmüştür.

Hatırlayamadığımız şeyler bastırdığımız ve sakladığımız şeyler olup, günümüzdeki kimliğimize uyduramadığımız için belleğin karanlık kısımlarına hapsedtiğimiz yaşam parçacıklarıdır (Göle, 2007).

Nietzsche, belleğin beyinle ve sinirlerle herhangi bir ilişkisinin olmadığını, belleğin orijinal bir özellik olduğunu çünkü insanların, geçmişteki bütün nesillerin belleğini yanında taşıdığını, belleğin hünere ve nadir bir şey olduğunu belirtmiştir (Barash, 2007).

Böylelikle bellek, farklı bir düşünce ile yeni yönelime geçmiştir. Kişisel bir bakış açısından çıkarak kişisel deneyimlerin anımsanmasından, tarihsel süreçlerdeki deneyimlerin kolektif olarak anımsanmasına kayan bir yönelim olmuştur.

2.2.2 Bellek türleri

Bellek türleri değerlendirildiğinde, çalışma ve işleyişi bakımında ele alınan belleğin ikiye ayrıldığı, bilginin niteliği bağlamında ele alınan belleğin ise dörde ayrıldığı görülmektedir.

2.2.2.1 Belleğin çalışma ve işleyişi bağlamında türleri

Belleğin oluşumu, hatırlama süreçleri, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde oluşumu gibi konular üzerine analizler yapan, bunun sonucunda çıkarımlar ortaya koyan bilim

dalı psikolojidir. Psikologların yaptıkları analizler belleğin duyuşal ve bilişsel hatırlama süreçleri üzerine olup, bunların sonucunda çıkarımlar yapılmaktadırlar. Bu konuda bilişsel psikoloji tarafından bellek ve algılama ile ilgili bazı modeller ortaya atılmıştır.

1885 yılında Hermann Ebbinghaus tarafından öğrenme ve hatırlama şeklindeki teknikler ele alınarak belleğin çalışması ile ilgili prensipler incelenmiş olup, insan zihninin çalışması hakkında ilk defa psikolojik boyutları analiz edilmiştir. Ebbinghaus unutma ve zaman arasındaki ilişkisi üzerine çalışmış olup, belleğin zamana bağılı olarak çalışma ve işleyişine göre kısa süreli ve uzun süreli bellek şeklinde tanımlamaları yapmıştır (Wagner ve diğ., 2000).

Bu konuda W. James ise 1890 yılında belleğin çalışma ve işleyişi üzerine araştırma yapmış olup, bazı anıların yaşam boyunca hatırlanabildiğini, kalıcı olduğunu fark etmiştir. Bu araştırmalar sonucunda bellek, kısa süreli (birincil) ve uzun süreli (ikincil) olarak ele alınmıştır (James, 2007).

Kısa süreli bellekteki bilgiler, kolay bir şekilde zihinde oluşup, görselleştirilebilmektedir. Ancak kısa süreli bellekte bu bilgiler hızlı bir şekilde de bellekten silinmektedir (Crowder, 2015; Tulving, 1983).

Uzun süreli bellekte kaydedilen verilerin, kısa süreli bellekte kaydedilen verilere göre daha zor hatırlandığı tespit edilmiştir (Tulving, 2001). Ancak buna rağmen, uzun süreli bellekteki kaydedilen verilerin bellekte kalıcı olarak saklandığı ve beyni de etkilediği ortaya çıkmıştır.

Kısa süreli bellekteki verilerin ise uzun süreli belleğe aktarılması üzerine Waugh ve Norman tarafından 1965 yılında çalışmalar yapılmış olup, kısa süreli ve uzun süreli bellekler arasındaki ilişki incelenmiş ve imgenin tekrarlama yoluyla kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe geçebildiği şeklinde sonuca varılmıştır (Crowder, 2015).

Mandler tarafından bellek ile ilgili yapılan bazı incelemeler sonucunda ise bireyin bilgileri kategorilere ayırarak bellekte tutması ile hatırlama eylemini daha kolay hale getirdiği sonucuna varmıştır (Mandler, 1967).

Sonraki yıllarda yapılan araştırmalarda belleğin alt sınıfları olarak duyuşal bellek, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek şeklinde tanımlamalar, yapılarak, duyuşal bellek kavramı da ortaya atılmıştır (Atkinson ve Shiffrin, 1971).

Ancak daha sonra bazı çalışmalarda, verilerin ilk olarak duyuşlarımızla dışarıdan alınarak kısa süreli belleğe, daha sonra ise bilgilerin tekrar edilmesi durumunda gerek duyuşdukça geri çağırılmak için uzun süreli belleğe depolandığı şeklinde tanımlamalar getirilerek, kimi araştırmacılar duyuşal belleği kısa süreli bellek olarak değerlendirmiş olup, üçüncü bir kavram olarak ele almamıştır.

1972 yılında Craik ve Lockhart tarafından bilgi işleme seviyeleri modeli üretilmiştir (Craik ve Lockhart, 1972). Bilgi işlem teorisinde bilginin önem seviyesine göre süzgeçten geçirildiği ve anlamı kavranan bilginin ise bellekte depolandığıdır

Şekil 2.2 : Uzun süreli ve kısa süreli belleğin işleyişi (Kaynak: Bilgi işleme teorilerinden yararlanılarak geliştirilmiştir).

Yapılan araştırmalar ve analizler sonucunda, belleğin çok hassas bir şekilde seçicilik özelliğinin olduğu tespit edilmiş olup, unutulduğu ya da yok olduğu düşünölen bilgilerin aslında bellekte varlığını koruduğu ortaya konulmuştur. Bellekte varlığını koruyan ancak aktif kullanılmayan bilgiler ise öncelikli bilgiler gibi aktif kullanılmadıklarından, önemlilik derecesine göre daha geride kalmakta ve bu nedenle hatırlanması daha zor olmaktadır.

Bellek konusunda yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde kentsel belleğin uzun süreli hale getirilerek kalıcılığını sağlamak için öncelikle kentlerde kentsel belleği

öğretmek, anlaşılır bir şekle getirmek, hatırlatan göstergeler yerleştirmek ve en önemlisi korumayı sağlamak gerekmektedir.

2.2.2.2 Bilginin niteliği bağlamında bellek türleri

Kullanılan bilginin niteliği bağlamında ise bellek iki çeşide ayrılmaktadır. Bunlardan biri öznel bellek (bireysel), diğeri ise toplumsal (kolektif) bellektir. Bu bellek çeşitlerinden birincisi kişinin kendi kişilik kapsamında olmakta, ikincisi ise kişinin dâhil olduğu topluluğun yaşamında yer alan önemli anıların anımsanması ile bağlantılı bir durumdur. Bireyler, algıladıkları, kavradıkları bilgiyi bireysel bir şekilde kullanmasının yanı sıra içinde bulundukları toplumla da ilişkisini kurarak farklı bir biçimde de kurgusunu yapmaktadırlar.

Mekânsal belleği oluşturan temel unsur, birey ve toplumun mekânla olan etkileşiminin bellekte saklanmasıdır. Belleğin sadece toplumsal düzeyde belirlenebileceğini savunan söylemler de bulunmaktadır. Ancak mekânlar toplumsal alanlar olduğundan, mekânın oluşturduğu belleği ele alırken, belleğin bireysel çerçevede incelendiği kadar toplumsal çerçevede de ele alınarak incelenmesi daha verimli sonuçlar oluşturacaktır.

Öznel (Bireysel) bellek:

Öznel bellek, bireylerin kişisel olarak yaşamış olduğu deneyimlerini kapsayan bir bellek türüdür (Acar, 2009).

Öznel bellek kişilere özel bilgiler bütününe kapsayan, kişi ile birlikte oluşarak var olan ve kişinin hayatı boyunca devam eden bireysel bir olgudur.

Öznel bellekte, mekân öğelerine yapılan yorumlar, mekânın kullanım türüne, kullanım süresine (kişinin deneyime ve bilgi birikimine) ve bunların içinde en önemlisi ise mekânı kullanan kişiden kişiye değişiklik göstermektedir (Aydınlı, 1986).

Kişiye göre değişen öznel bellek; kişilere bağlı farklı fizyolojik özellikler, ruhsal özellikler, bir diğer ifadeyle psikolojik özellikler, kişilik yapısı, geçmişte yaşanmış olan deneyimler, bireyin gereksinimleri ve sosyo-kültürel özellikler mekânsal belleğin oluşumunda önemli etmenlerdir. Bu şekilde belirtilmiş olan değişkenler, kişilerin mekânlara olan bakış açılarını, mekânların algılamasını ve mekânlar ile ilgili

algılama süreci sonunda kişilerin zihninde kalan imajı ve düşünceleri etkileyerek mekânın bellekte ne şekilde depolanacağını belirlemektedir.

Öznel bellek zamanla değişebilen bir yapıya sahip olup, geçmişini günümüze taşıyan, mekânla etkileşim içinde olan aynı zamanda toplumsal çevreden de etkilenebilen ve zaman içerisinde değişebilen bir yapıya sahiptir.

Toplumsal (Kolektif) bellek:

Toplumu meydana getiren; ortak kültür, coğrafya, işlev ve ortak değerler gibi benzer özellikleri barındıran unsurların yanı sıra bu unsurların ortak bir dil oluşturarak, ilişkisel bağlamda da etkileşim halinde olması gerekmektedir. Toplumsal tarafından kullanılan ortak dil ise farklılığa uğramış toplumlarda yaşamlarını ve bilgileri algılayış biçimlerini etkilemektedir.

Toplum tarafından oluşturulan ortak dil, ortaya çıktıktan sonra mekânla birlikte şekillenerek, sürekli bir etkileşim içerisine girmektedir. Mekânlar iletişim ortamını oluşturduğu için ortak dil sürekli mekânla etkileşim içerisine girmektedir. Ortak dilin devamlılığının sağlanması halinde ise öznel olan mekân algısı, toplumsal bir boyuta ulaşarak, mekânsal belleğin sürekliliği sağlanmış olmaktadır.

Belleği sosyolojik açıdan ele alan Fransız Sosyolog Halbwachs, bellek olgusunun sadece bireye ait bir olgu olmadığını, toplumsal bir olgu olduğunu belirterek, belleğin oluşması ve korunmasını sağlamanın ise bireyin sahip olduğu ve içinde bulunduğu çevre ile birlikte mümkün olabileceğini belirtmiştir (Halbwachs, 1992).

Toplumsal bellek, tanım olarak kesinleşmiş bir tanıma sahip olan bir terim değildir. Toplumsal bellek birçok bilim dalı tarafından farklı şekillerde incelenmiş ve toplumsal bellek ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Ancak yapılan bu tanımlamalar değerlendirildiğinde toplumsal belleğin bireyi aşan, topluluk tarafından paylaşılan bir bellek olduğu ortak sonucuna varılmaktadır.

Belleğin toplumla olan etkileşimi ise din, dil, siyasi görüş şeklinde bireysel düşünce şekillerini kapsadığı gibi, zaman, mekân, yer şeklinde durumları da kapsamaktadır.

Toplumsal bellek terimi ile ilgili Yadin Dudai bu teriminin bilgi tabanı, nitelik ve süreç şeklinde üç tane konuya gönderme yaptığını ileri sürmüştür (Dudai, 2002). Bilgi tabanı, toplumların veya kültürlerin bilgi dağarcığını ifade etmekte olup, bu bilgi dağarcığı ise alt gruplara ayrılabilen biçimdedir. Nitelik, toplumların

kendilerine özgü olan geçmiş imgesi şeklinde tanımlanmaktadır. Toplumların geçmişte yaşadıkları olaylar da niteliği oluşturmaktadır. Süreç ise birey ile toplum arasındaki etkileşimin devamlılığını oluşturan evrimleşme şeklidir. Bu etkileşim ise bir süre zarfında meydana gelmekte olup, zaman aralığını da ifade etmektedir (Wertsch ve Boyer, 2015).

Öznel bellek ile toplumsal bellek arasındaki ilişki incelendiğinde, öznel bellek bireyin kendi yaşamı içerisindeki süreci kapsayan nitelikte olup, toplumsal bellek ise toplumların ortak bir bilgi tabanlarını içermekte olup bu bilgi tabanlarının nesiller arası aktarımı ile süren bir bellek olduğundan, zaman dilimi olarak daha uzun bir süreci kapsamaktadır.

Toplumsal bellek, geçmişten günümüze kadar toplumların oluşturduğu ortak unsurları kavrama alanıdır. Aile ve dışarda alınan kültürel birikimler belleğin toplumsal çerçevesini oluşturmaktadır.

Toplumsal belleğin birey tarafından algılanma süreci, bireylerin daha önce deneyimlediği mekânla ilgili kendisinde oluşan çağrışımlarla değişebilmektedir. Mekânlarda geçmişe yönelik ipucu veren elemanlar, mekânlar ve kültürel birikimler toplum belleğinin korunmasında etkilidirler.

Kültür ve toplumsal belleğin “geçmiş” ve “şimdi” olarak sınıflandırılmasını doğru bulan Assmann, belleği iki kategoride ele almıştır (Assmann, 2011). Bunlardan birincisi iletişimsel bellek ve diğeri ise kültürel bellektir.

İletişimsel bellek:

Bireyler, belleklerinde depolanan bilgilerin hatırlanmasını kolaylaştıran her türlü veriyi toplumsal iletişim sürecinde, toplumsal unsurlarla ilişki kurarak anlamlı kılmaya çalışmaktadır.

Bellekler iletişimsel süreçler sonucu oluşmaktadır. Öznel bellekler kişiler arasındaki iletişim ile birbirine aktarılarak, zamanla toplumsal ortamlara kadar uzanabilmektedir.

Bellek aktif olup, yaşayan bir niteliğe sahip olduğundan, bir iletişim ürünüdür (Lewicka, 2008).

Toplumsal iletişimin durması veya bireyin iletişim kurduğu kişi ya da gruplarla olan iletişiminin ve bağının kopması durumunda unutma eylemi ortaya çıkabilmektedir.

Bu durumda unutkanlığın önlenmesi için iletişimin artırılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır (Connerton, 2014).

Mekânsal bellek, bireysel ve toplumsal belleğin oluşmasını sağlamaktadır. Bu nedenle mekânsal belleğin sürdürülerek, bir sonraki nesle aktarılması mekânda yaşayan kişiler tarafından sağlanabilmektedir. Mekânsal belleğin sürdürülmesi sonucunda ise kuşaklar arası iletişimsel bir ağ oluşturmaktadır.

İletişimsel bellek genç ve yaşlı bütün nesiller arasında sosyal, kültürel ve tarihsel bilgilerin aktarılma sürecidir. Bu nedenle koşulların ve mekânın değişmesi iletişimsel belleği de etkilemektedir. Bu durumda iletişimsel bellek aktif olduğundan değişken bir yapıya sahip olması nedeniyle mekânsal belleğe yön verip, kültürel belleği de etkilemektedir.

Kültürel bellek:

Kültürel bellek diğer bir ifadeyle anlam aktarımı belleği olarak da ifade edilebilmektedir. Kültürel bellek diğer belleklerin bir bütünlük içerisinde bulunduğu alandır.

Kültürel belleğin sürekliliği, dayanışma, birliktelik, zaman, mekân ve toplumsallık duyguları ile sağlanabilmektedir. Uzun vadede toplumun kabul ettiği, kültürel belleğe ilişkin değerler toplumun yapısını ve kimliğini oluşturmaktadır.

Kültürel bellek ile toplumsal bellek birbirine çok yakın olup bunları birbirinden ayırmak oldukça zordur. Toplumsal değerler ile birlikte anlamlı bir bütünlük meydana getiren her şey kültürel belleğe dönüşebilmektedir. Kültürel bellekte yer edinmiş bilgiler toplum tarafından ortak bir şekilde kabul edilmiş bilgilerdir.

Bellek olgusu; toplum ve kültür bağlamında ele alındığında kültürel belleğin toplumsal belleği yönlendirdiği ortaya çıkmaktadır.

Assman, kültürel bellek kavramı ile geleneklerin oluşumunun bağlantılı olduğunu belirterek, hatırlama eylemine ise kültür ve kültürel eylem olarak bakmıştır (Assmann, 1997).

İletişimsel bellek, bir insan ömrü süresince devam ettiği düşünüldüğünde aktarılmaması halinde kalıcı olamayacağı görülmektedir. Ancak kültürel bellek donmuş geleneklerden oluşmaktadır.

Kültürel bellek geçmişteki bazı belirli noktalara odaklandığından, iletişimsel bellek gibi gündelik hayatta yaşanmayan olaylara değinmesi nedeniyle iletişimsel bellekten farklı ve yapaydır.

Kültürel bellek ile iletişimsel bellekten ayıran farklardan biri ise kültürel belleğin aktarılmasında, katılım önemli bir husus ve belirleyicidir. Katılım sonucu oluşan hem mekânsal hem de zamansal birliktelik, grup içerisinde aidiyet duygusunu arttırmaktadır.

Kültürel belleğe sahip mekânların yasaklanma, engellenme, yenilenme veya değiştirilmesi ile kültürel belleği oluşturan bağlantıların zarar görmesi, toplumsallığı oluşturan bileşenleri etkilediğinden toplumu da etkilemektedir.

Birey ve toplumlar tarafından bir mekânda edinilen deneyimler vasıtasıyla zihinde oluşan mekânsal bellek, mekâna ilişkin duygusal ve anlamsal deneyimler sonucunda oluşmaktadır. Tekrar kullanılmak üzere bellekten geri çağırılan imge ilk olarak mekân ile zihinde görselleştirilerek kullanılabilir.

Kişinin, mekânı hangi ölçekte olursa olsun kendince algılayabilmesi ve hatırlayabilmesi önemlidir.

Kent ve kente ilişkin her parça toplumsal belleği barındırmakta, kentin zaman içerisinde biriktirdikleriyle bir bütün oluşturmakta ve bunların sonucunda kendine ait bir belleğe sahip olmaktadır. Kentsel bellek, kentlerin var olduğu andan itibaren sahip olduğu, kentle birlikte değişim ve gelişim gösteren bir olgudur. Bir diğer bakış açısıyla, kişinin mekânı, mekâna ait tarihi ve sosyal oluşumları deneyimleyerek oluşturduğu toplumsal bir bellek olan kentsel belleğin, toplumsal bellek ile sürekli bir etkileşim halinde olduğu söylenebilir. Bellek ve mekân araştırmalarından yola çıkılarak birey ve kent arasındaki etkileşim incelendiğinde kent mekânının, toplumsal deneyimlerin beraberinde gelişen kültürel ve tarihsel değerler ile oluşan toplumsal belleği yönlendirdiği, aynı zamanda toplumsal belleğin de kent belleğini şekillendirdiği ortaya çıkmaktadır.

Bellek konusuna ilişkin araştırmalar, kentsel belleği öğretmek (anlaşılır kılmak) ve kentsel belleği hatırlatan gösterge ve temsilleri korumanın, kent belleğini sürdürmenin temel koşulları olduğu görülmektedir.

Kentlerin sahip oldukları tarihsel ve kültürel değerlerin nesiller arası aktarılması, doğrudan olarak kentin belleğine etki edebilmektedir.

Kentlerle ilgili alınan kararlar, koruma kararları ve uygulamaları bellek ile doğrudan bağlantılıdır. Kentlerdeki koruma anlayışları ve kararları kentin yapısını, karakterini değiştirmeye, yok etmeye başladığında bellek adına da önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır.

2.3 Kentsel Yenileme Uygulamalarının Mekânsal Etkileri

Kentsel yenileme kavramı, ülkelere göre farklı isimler ve içerikler barındırmakta olup, bu farklılığın nedeni ise ülkelerin ekonomik, kültürel ve coğrafi özelliklerinin birbirinden farklı olmasıdır. Bu nedenle kentsel yenileme kavramı ülkelere göre farklılıklar göstermektedir.

2.3.1 Kentsel yenileme kavramı ve gelişimi

Kentsel yenileme kavramı; kamunun girişimi veya yardımı ile yoksul komşulukların temizlenerek, yapıların iyileştirilmesi ve korunarak, daha iyi yaşama koşulları sağlanması amacı ile yerel tasar ve izlenceler uyarınca kentlerin bir bölümü ya da tümünün, zamanın değişen koşullarına yanıt verebileceği duruma getirilmesidir (Keleş, 1980).

Kentsel yenileme; zaman içerisinde köhneyen, eskiyen, yıpranan, sağlıklı bir şekilde yasa dışı gelişen ya da potansiyel arsa değeri ile değerlendirilmeyi bekleyen, yoksulluğun yaygın olduğu kent dokusunun, günün sosyoekonomik ve fiziksel şartlarına uygun olarak değiştirilmesi, geliştirilmesi, yeniden canlandırılması ve bazen de yeniden üretilmesi şeklindeki eylemdir (Özden, 2008).

Kentsel yenileme; sosyo-kültürel, ekonomi ya da fiziksel olarak çöküntü durumunu yaşayan kent mekânlarında çöküntü sebeplerinin ortadan kaldırılması ile alanın yeniden hayata döndürülmesi, canlandırılmasıdır. Fiziki olarak yenileme eylemi alt yapı ve üst yapının tamamen ya da büyük oranda kaldırılarak, bölgenin yeniden düzenlenmesidir. Bu durumda alanda korumaya değer yapı bulunmaması, köhnemenin yüksek oranda olması ve çevresel işlevlerin oldukça değişmiş alan olmasıdır. İşlevsel olarak yenileme eylemi ise bölgedeki hâkim işlevin büyük oranda ya da tümüyle değiştirilmesidir. Bu işlevler ise kent merkezine sıkışmış eski sanayi alanları, köhnemiş toptan ticaret ve depolama alanları ve düşük nitelikli konut alanlarıdır (Dinçer, 2008).

Kentsel yenilemeye ihtiyaç duyulmasının nedenleri arasında kent içindeki tarihi bir alt bölgede mevcut işlevini yitirmiş alanların sağlıksız ve yetersizliği sebebiyle sağlıksızlığının, risklerinin giderilmesi, imajın değiştirilerek iyileştirilmesi ve ihtiyaca göre yeni işlevler verilmesi yer almaktadır.

Kentsel yenilemeyi eski kent merkezlerinin çöküşünü önlemek için bir koruma yöntemi olarak değerlendirenler olduğu gibi, kentlerin gelişimi ve beklenmeye faktörlerle kendiliğinden de ortaya çıkabilmektedir.

Kentsel yenileme kavramının ortaya çıkış sürecine bakıldığında, ortaya çıkmasında ülkelerin gelişmişliklerinin, deneyimlerinin etkili olduğu ve bu kavramın sanayileşme sürecini daha önce yaşayan Amerika ve Avrupa da daha önce ortaya çıktığı görülmektedir. Kentsel yenileme ilk olarak Amerika'da kullanılmıştır.

Amerika'da yenileme süreci 1850'li yıllarda köyden kente olan göçler ile başlamış olup, bu göçler sonucu kentlerde çöküntüler oluşmuştur. Zamanla sanayileşme ve artan nüfusun etkisiyle 1950'lerde Amerika'da kentsel yenileme önem kazanmaya başlamıştır. 1970'lerde kötü duruma gelmiş yaşam koşullarının iyileştirilmesi için kentsel dönüşüm projeleri geliştirilmeye başlanmış, bunun sonucunda hem mekânsal olarak farklılaşma hem de sosyal olarak ayrışma olmaya başlanmıştır. Böylelikle nüfus kentlerin dışına çıkmıştır. Bu durum sonucunda kentlerde çöküntü alanları oluşmuş ve nüfusu tekrar kentlere çekmek için çözüm üretme çalışmaları başlamıştır.

Avrupa'daki kentlerde ise bu süreç sanayileşme sonrasında başlamış olup, I. Dünya Savaşı'nda büyük yıkımlar yaşanması sonucunda çözüm arayışlarına girilmiş ve II. Dünya Savaşı sonrası zarar görmüş kentlerinin yenilenmesi ve kültür mirasının onarılması, çöküntü alanlarının yeni fonksiyonlarla canlandırılması zorunluluğu ile kentsel yenileme kavramı gelişmeye başlamıştır. 1950'lerde uydu kentler ortaya çıkmış ve kentlerde yaşayan nüfusun bir kısmı buralara yerleşmiş, ancak kentlerde boşalan alanlarda çöküntü alanları oluşmuştur. Bunun sonucunda 1950'li ve 60'lı yıllarda kent merkezindeki çöküntü alanları tamamen yıkılarak yenilenmiştir. 1980'lerde ise bir dönüm noktası olup, büyük kent merkezleri yönetim merkezi haline gelerek büyük önem kazanmış ve aynı zamanda kent merkezlerinde konut alanların önemi artmıştır. 1990'larda ise dönüşümler devam ederek, yeni müdahale biçimleri ortaya çıkmış ve modern projeler çerçevesinde gelişme devam ederek dönüşüm projeleri büyük önem kazanmaya başlamıştır.

Türkiye’de ise ilk kentsel yenileme hareketleri, Osmanlı Devleti döneminde İstanbul’da meydana gelmiş yangın alanları ile ilgili fiziksel imar düzenlemeleridir.

Kentsel yenilemenin kökeni 19. yüzyıla dayanmakta ve II. Dünya Savaşı sonrasında ise yıkılmış ya da köhnemiş kent dokularını yıkıp yeniden inşa etmek üzerine odaklanmıştır 1980’lerle birlikte kent merkezinde bulunan işlevini yitirmiş alanların kent ekonomisine kazandırılması şeklinde bir yaklaşım oluşmuştur (Dinçer, 2009).

Daha sonraki dönemlerde 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, 1933 yılında 2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanunu ile 2033 sayılı Belediye Bankası Kanunu, 1934 yılında 2722 sayılı Belediye İstimlak Kanunu ve 1935 yılında 2763 sayılı Belediyeler İmar Heyetinin Kuruluşuna Dair Kanun ile yeni yasal düzenlemeler getirilerek, Sağlıklı Kent ve Güzel Kent yaklaşımları ile kentlerdeki yapmış olan çevrenin yıkılarak yeniden yapılması sonucunda yeni kent bölgelerinin inşa edilmesi, ideal kent modeli için hedeflenmiştir (Yenice, 2014).

Sanayileşme süreci sonrası, kentleşme de hızlıca ilerlemiş ve 1950’li yıllarda büyük kentlerde kırdan kente yapılan büyük göçlerle kontrolsüz büyümeler olmuş ve Menderes İmarı adında uygulamalar yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulamalar ile geniş yollar açılmış ve eski kent dokusuna zarar verilerek apartmanlar yapılmış olup, eski yapılar yıkılıp yerine yeni yapılar inşa edildiğinden ülkemizdeki ilk kentsel yenileme örnekleridir (Ataöv ve Osmay, 2007).

1960-1970’li yıllarda ise kontrolsüz nüfus artışı büyük sorun haline gelmiş, bu durum kent çeperlerinde yasa dışı yapılaşmalara sebep olmuş ve kentlerin gecekondulaşarak tehdit altına girdiği dönemler olmuştur. 1980’li yıllarda gecekondulaşma hız kazanmıştır. 1990’lı yıllarda kent merkezlerinde yer olmadığı için orman alanları ve su havzalarında lüks konutlar yapılmaya başlanılmıştır.

1999 yılındaki Marmara depremi kentsel dönüşümü daha çok gündeme almış olup, 2000’li yıllardan itibaren ise kentsel dönüşüm ile ilgili yasal düzenlemelere başlanılmıştır.

1984 yılında 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ile kentsel dönüşüm projelerine zemin oluşturan yasal düzenleme yapılmış, 2004 yılında ise 5216 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü

Hakkındaki Kanun ile yenileme konusunda büyükşehir belediyeleri yetkilendirilmiş, 2005 yılında ise 5393 sayılı Belediye Kanunu ile ilçe belediyelerine kentsel yenileme konusunda yetki verilmesi adına gelişmeler olmuştur.

Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı ise 17.05.2005 tarihli İçişleri Komisyon Raporunda; kanunun kapsamının “sit” alanları olarak daraltıldığı, “eskiyen” kelimesi yerine “yıpranan” kelimesinin kullanıldığı ve en az bir “yapı adası” sınırlaması ile 2004 yılında “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Yasa Tasarısı” şeklinde başlayan yasal düzenlemeler “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” olarak 05.07.2005 tarihli Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir (Genç, 2008).

2.3.2 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Yasa

Kanun 16.06.2005 tarihinde kabul edilmiş olup, **bu kanunun amacı**, yetkili kurumlar olarak belediyeler ve belediyelerin yetki alanı dışındaki yerlerde İl Özel İdareleri yetkili kılınarak, yıpranan ve tarihsel özelliğini kaybetmek üzere olan, kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen alanlar ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimi ile uyumlu olarak yeniden inşa ve restore edilmesi, belirli fonksiyonların oluşturulması, afet risklerine karşı önlemler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması, yaşatılması ve kullanılması olarak belirlenmiştir. (Resmi Gazete, 2005).

Kanun kapsamında proje alanının belirlenmesi, yenileme alanlarının İl Özel İdarelerinde İl Genel Meclisi, Belediyelerde Belediye Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile belirlenmekte olup İl Özel İdaresinde İl Genel Meclisince, büyükşehirler dışındaki belediyelerde belediye meclisince alınan kararların ve Büyükşehirlerde ise ilçe belediye meclislerince alınan bu kararların büyükşehir belediye meclisince tasdik edilmesi halinde Cumhurbaşkanı onayına sunulacağı, Cumhurbaşkanının ise projenin uygulanıp uygulanmamasına üç ay içinde karar vereceği, Cumhurbaşkanınca uygun görülen alanlarda uygulamanın etaplarının belirleneceği, belirlenen alanlarda il özel idareleri veya belediyelerince yapılan projelerin kültür varlıklarını koruma kurulu tarafından karara bağlanmasından sonra buradaki taşınmazların bu kanuna ve yenileme projesine tabi olacağı belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2005). 24.06.2018 tarihinde yapılan TBMM ve Cumhurbaşkanlığı

seçimleri sonrasında, 02.07.2018 tarih ve 700 sayılı Kanun Hükümünde Kararname çıkarılarak eskiden Bakanlar Kurulu tarafından üç ay içerisinde onaylanana yenileme alanlarının Cumhurbaşkanınca onaylanacağı yönünde karar alınmıştır.

Bu kanun ve ilgili yönetmeliği ile planlama açısından izlenecek yol net bir şekilde belirtilmemiştir. Ancak yenileme projelerinin bir program dhilinde etap olarak, yetkili idareler tarafından ele alınacağı ve yıpranan yapıların yeniden inşa ve restore edilerek turizm, ticaret, konut gibi işlevlerle tasarlanması planlanmıştır. Bu alanların parçacıl olarak ele alındığı, bütüncül olarak ele alınmadığı görülmektedir. Alanda yapılacak projeler ile ilgili ise Yenileme Avan Projesi ve Yenileme Uygulama Projesi gibi kavramlar tanımlanmıştır.

Katılım ile ilgili Kanunda, alanların yönetimi ile örgütlenme ve katılım konusundaki hususların yönetmelikte açıklanacağı belirtilmiştir. Yönetmelikte ise yetkili idarelerin, yenileme alanı içerisindeki mülk sahiplerinin ve alan kullanıcılarının bilgilendirilmesi ve görüşlerinin alınması konusunda toplantılar düzenlemesinden ve katılımlarının sağlanmasından bahsedilmekte olup ihtiyaç duyulması halinde niversiteler, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları ve muhtarlarla da toplantılar düzenlenebileceği belirtilmektedir. (Resmi Gazete, 2005).

Projeler kapsamın aktör olacak kurumların, TOKİ, Belediyeler, evre ve şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve yetkilendirilecek gerçek ve tüzel kişiler olduğu görülmektedir.

Finansal olarak ise TOKİ, yetkili idarelerin btçeleri ve gerçek ve tüzel kişi kaynakları finansal kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Bunun yanı sıra proje maliyetlerinin düşürülmesi ve bu uygulamalarda kamu kaynaklarından yararlanılması amacı olduğu, kültür varlıklarının korunması amaçlı yapılacak projeler için bte oluşturulduğu görülmektedir (Resmi Gazete, 2005).

Kanunda Uygulama ile ilgili, yetkili idarelerin uygulama birimleri tarafından yenileme projelerinin yapılabilceği veya yaptırılabilceği belirtilerek, yenileme avan projesi Koruma Bölge Kurulu kararı sonrasında yetkili idarelerin meclis kararı ile belediyelerde belediye başkanının, il özel idarelerinde valinin onayı ile yürürlüğe girmektedir. Ek olarak, projeyi yapan idarelerce, gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerce

veya TOKİ tarafından projelerin uygulanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca proje kapsamında şahısların, kendi mülklerini değerlendirebileceği de belirtilmiştir.

2.3.3 Kentsel koruma ve yenileme yasalarının uygulamalar üzerinden incelenmesi

Kentsel korumaya yönelik yasa olan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde kültür ve tabiat varlıkları hakkında yapılacak işlemler ve bu işlemlere yönelik faaliyetler düzenlenmektedir. Ayrıca 2863 sayılı yasa kapsamında kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu bölgelerde hangi kuruluşlarca hangi kararlar alınacağı belirtilmektedir.

2863 sayılı yasa Kültür ve Tabiat Varlıklarını korumaya yönelik bir yasa olup, kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu bölgelerde 2863 sayılı Yasa ve Yönetmeliği doğrultusunda uygulama yapılması gerekmektedir. Bu yasa kapsamında kültür varlıkları üzerinde ne şekilde uygulamalar yapılacağı belirtilmiştir.

Kentsel yenilemeye yönelik çıkarılmış olan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Yasa ise yıpranan ve özelliğini kaybetmeye başlamış sit alanı olarak tescil ve ilan edilmiş bölgelerdeki koruma alanlarında bölgenin gelişimine uygun bir şekilde yeniden inşa, restore ve belirli fonksiyonlar verilmesi, risklere karşı tedbir alınması şeklinde tarihi ve kültürel taşınmaz varlıklarının yenilenerek korunmasına yönelik yetkiler doğrultusunda uygulama yapılmaktadır.

5366 sayılı Yasa çerçevesinde tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkları üzerinde yapılacak uygulamalar ile ilgili geniş kapsamlı ve kurumların yetkileri çerçevesine bırakılan uygulamalar yapılacağını göstermektedir. 5366 sayılı Yasa kentsel yenileme alanlarındaki kültür varlıkları üzerinde daha esnek uygulamalar yapılabilmektedir.

2863 sayılı Koruma yasası ve 5366 sayılı Yenileme yasasında Koruma Amaçlı İmar Planlarına değinilmiş ancak Kentsel Yenileme Yasasında belirtilmiş olan avan projelerde belirtilen yapılaşma şartları ve fonksiyonlar doğrultusunda uygulama yapılabileceği şeklindeki ifade Koruma Amaçlı İmar Planlarını etkisizleştirerek, uygulamanın avan proje kararlarına göre yapılacağını göstermektedir.

2.3.4 Kentsel yenileme örnekleri

İstanbul Tarihi Yarımada'da 5366 sayılı yasa kapsamında Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak yenileme alanı ilan edilen alanların ilki 2006 yılında sonuncusu ise 2013 yılında ilan edilmiştir. Tarihi Yarımada'da toplam 12 adet yenileme alanı bulunmaktadır.

Şekil 2.3 : İstanbul Tarihi Yarımada'da 5366 Sayılı Yasa kapsamında ilan edilen yenileme alanları (Kaynak: Url 1).

Bu alanlar, proje süreçlerine göre sınıflandırıldığında projelendirilecek, projelendirme süreci devam eden ve yapımı tamamlanan yenileme alanları şeklinde 3 gruba ayrılmaktadır.

Tarihi Yarımada da projelendirilecek yenileme alanları; Beyazıt-İreğli Mahallesi, Nişanca-Sultanahmet Bölgeleri, Unkapanı, Sur 2. Etap ve Yedikule-Yenikapı Sahil Şeridi I. Etap Yenileme Alanlarıdır.

Projelendirme çalışmaları devam eden yenileme alanları; Süleymaniye, Fener-Balat, Bulgar Palas Bölgesi-Davutpaşa Mahallesi, Sur 3. Etap, Yedikule-Yenikapı Sahil

Şeridi II. Etap, Başkanlık-Darüşşafaka, Yedikule-Yenikapı Sahil Şeridi III. Etap, Aksaray ve Yakın Çevresi, Kapalıçarşı Yenileme Alanlarıdır.

Yapımı tamamlanan yenileme alanları; Ayvansaray ve Sulukule Yenileme Alanları'dır.

2.3.4.1 Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri (Sulukule) yenileme alanı örneği

Neslişah ve Hatice Sultan Mahallesi olarak bilinen Sulukule yenileme alanı iki mahalleden oluşmaktadır. Sulukule alanı Fatih İlçesi'nin kuzeybatısında yer almaktadır. Bu iki mahalle Vatan Caddesi ile Edirnekapı arasında Kara Surları'nın bitişiğinde Sur Koruma Bandı sınırı içerisinde kalmaktadır.

Sulukule, tarihi Bizans dönemine dayanmakla birlikte daha sonrasında Osmanlı dönemi, Cumhuriyet dönemi de dâhil olmak üzere kullanıcılarının değişmediği bir bölge olup, genel olarak iskân amacıyla kullanılmıştır. Gelir ve eğitim düzeyi düşük olan düzensiz iş kollarında çalışan kişilerin yaşaması nedeniyle bölge zamanla sosyal ve ekonomik açıdan çöküntü bölgesi haline dönüşmüştür.

Bu nedenlerle Sulukule, 5366 sayılı Yasa doğrultusunda 03.04.2006 tarih, 2006/10299 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 22.04.2006 tarihi 26147 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yenileme alanı ilan edilmiştir.

Fatih Belediyesi, İBB ve TOKİ arasında 2006 yılında protokol imzalanarak yenileme çalışmalarına başlanmıştır (Url 2)

Yenileme projesinin amacı: Hem fiziki hem de sosyal açıdan kentin diğer bölgelerinden ayrılarak çöküntü haline dönüşmüş Sulukule Alanında bu durumun önüne geçilerek, alanın yenilenerek, kente kazandırılmasıdır.

Yenileme projesinin alanı: 91.731 m² büyüklüğündeki alan Vatan Caddesi ile Edirnekapı arasında, Kara Surları bitişiğinde sur koruma bandı sınırları içerisinde yer almaktadır. Alanda 12 ada, 378 parsel yer almakta olup, yapıların 42 tanesi Sivil Mimarlık Örneği, 15 tanesi ise anıt eserdir (Url 3).

Avan Proje Onayı: Sulukule bölgesinin ilk avan projesi 02.11.2007 tarihinde daha sonraki ikincisi 25.07.2012 tarih ve 51 sayılı yenileme kurulu kararıyla onaylanmıştır.

Sulukule'nin bulunduğu alan, 2011 yılında Tarihi Yarımada bütünü için onaylanmış olan 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı kapsamına girmekte, 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı ise 2012 tarihinde onaylanmıştır.

Şekil 2.4 : Sulukule yenileme alanı ve konumu (Kaynak: Url 4'den yararlanılarak hazırlanmıştır).

Şekil 2.5 : Sulukule yenileme alanı uygulama öncesine ait fotoğraflar (Kaynak: Url 5).

Bölgede yürürlükte olan 2011 onay tarihli 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında, avan projelerde verilecek fonksiyonların geçerli olacağı belirtilmiştir.

2012 yılında onaylanmış olan 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar plan notlarında "Yenileme Alanlarında ilgili İstanbul Yenileme Alanları Koruma Bölge

konut, ticaret, yeraltı otoparkı, yeşil alan olarak belirtilmiştir. TOKİ tarafından 62 ihale edilmiş olan proje ilgili firma tarafından 2012 yılında tamamlanmıştır. Proje kapsamında, yerinde yapılan konutlar, teknik olarak betonarme yapılarak, ahşap kaplanmıştır.

Şekil 2.7 : Sulukule yenileme alanı (Kaynak: Url 5).

Sulukule yenileme alanı, 5366 sayılı yasa kapsamında uygulanan yenileme projelerinin ilk örneklerindendir. Ayrıca Sulukule bölgesi bu yasa kapsamında dönüşümünün en hızlı ilerlediği ve günümüzde somut ve somut olmayan sonuçlarının görüldüğü bir örnektir.

2.3.4.2 Balat Karabaş, Tahta Minare ve Atik Mustafa Paşa Mahalleleri (Fener-Balat Semtleri) yenileme alanı örneği

Fener-Balat Semtlerindeki yenileme alanı, 22.04.2006 tarih, 26147 sayılı ve 23.10.2006 tarih, 26318 sayılı Resmi Gazetelerde yayınlanarak yenileme alanı ilan edilmiştir (Resmi Gazete, 2006).

Ayrıca ilan edilen alanlara, 13.9.2006 tarih ve 2006/10961 Bakanlar Kurulu Kararı Tahta Minare, Balat Karabaş ve Atik Mustafa Paşa Mahallelerinde bulunan bir takım taşınmazlar da dâhil edilmiştir (Resmi Gazete, 2006).

Alan sınırı içerisindeki bir takım taşınmazlara ilişkin 13.12.06 tarih ve 26375 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile acele kamulaştırma kararı alınmıştır (Resmi Gazete, 2006).

Şekil 2.8 : Fener-Balat yenileme alanı ve konumu (Kaynak: Url 4’den yararlanılarak hazırlanmıştır).

Fener ve Balat Semtlerindeki yenileme alanı 59 ada ve 909 parselden oluşmakta olup, 279.340 m²’dir. Yenileme alanı sınırı içerisinde 264 tane sivil mimarlık örneği ve 43 tane anıt eser bulunmaktadır.

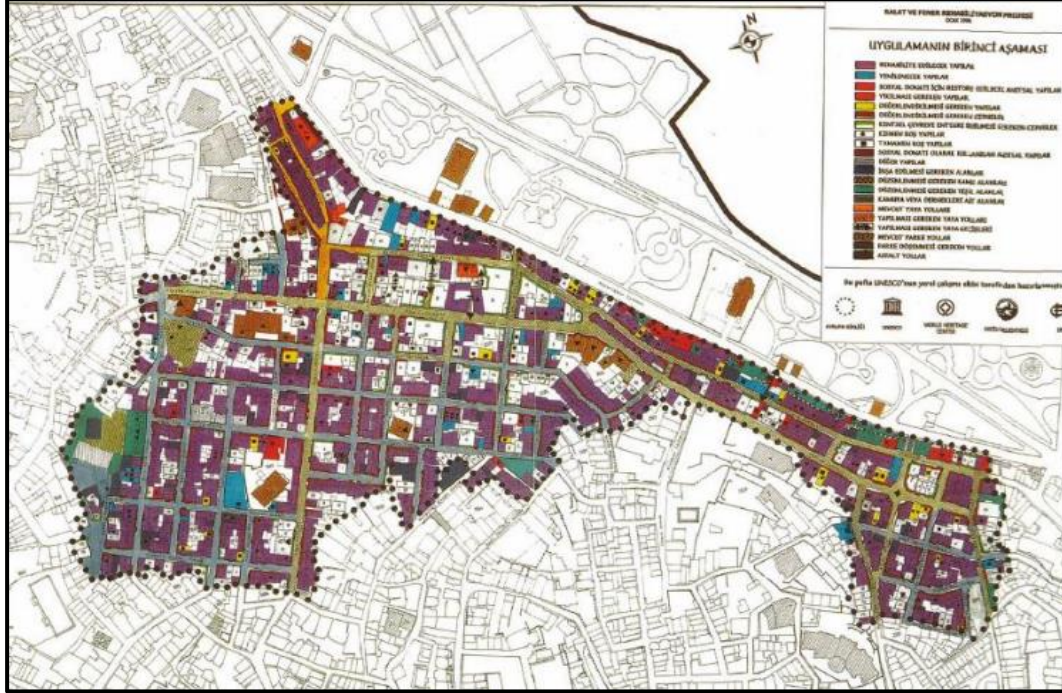
Yenileme alanı ilanından sonra mahalle isimlerinde değişiklik meydana gelmiş olup, Atık Mustafa Paşa Mahallesi günümüzde Ayvansaray Yenileme Alanına denk gelmektedir.

Alanla ilgili yenileme çalışmaları, iki farklı döneme ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, Fener Balat Semtleri Rehabilitasyon Programı; ikincisi ise 5366 sayılı Yenileme Yasası kapsamındaki sahil kesimi yenileme çalışmalarıdır.

Yenileme alanının bir kısmında 1998 yılında Fener ve Balat Semtleri Rehabilitasyon Programı çerçevesinde taslak bir proje hazırlanmış, ancak finansal destek sağlanamadığından proje uygulanmamıştır. 2002 yılında ise Avrupa Birliği tarafından hibe ayrılmış olup, 2003 yılında çalışmalar başlanmış ve 2008 yılında

alışmalar tamamlanmıştır. 3 etapta yapılan çalışmalarda 81 tane basit onarım, 37 tane esaslı onarım yapılmıştır.

Ancak bu alışmalar Fener ve Balat bölgesinin yenilenmesi için yeterli görülmemiştir. Onarılmış olan 20 tane yapı ise 2006 yılında ilan edilen Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilen yenileme alanı sınırı içerisinde bulunmaktadır.

Şekil 2.9 : 1998 tarihli Fener ve Balat Semtleri Rehabilitasyonu Projesi uygulama alanı (Kaynak: 1998 tarihli Rehabilitasyonu Projesi).

Şekil 2.10 : 1998 tarihli Fener ve Balat Semtleri Rehabilitasyonu Projesi kapsamında uygulama gören yapılar (Kaynak: Url 7)

Projeler ile ilgili işler 2007 yılında GAP İnşaat tarafından ihalesi alınmıştır. 20 tane ada avan projesi Kurul ve Fatih Belediyesi tarafından 2009 yılında uygun görülmüş ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2010 yılında onaylanmıştır.

Yenileme avan projesindeki fonksiyonlar; konut, turizm, ticaret, rezidans olarak düşünülmüş ancak 2010 yılında dava açılmıştır. Davada Mahkeme daha önceki rehabilitasyon projelerinin dikkate alınmaması, onaylanan avan projelerin bölgenin yapısına uygun olmaması gerekçeleri ile avan projeye iptali kararı vermiştir.

Şekil 2.11 : Yenileme avan projesi (Kaynak: 2009 Yılına ait Fener-Balat Semtleri Yenileme Avan Projesi).

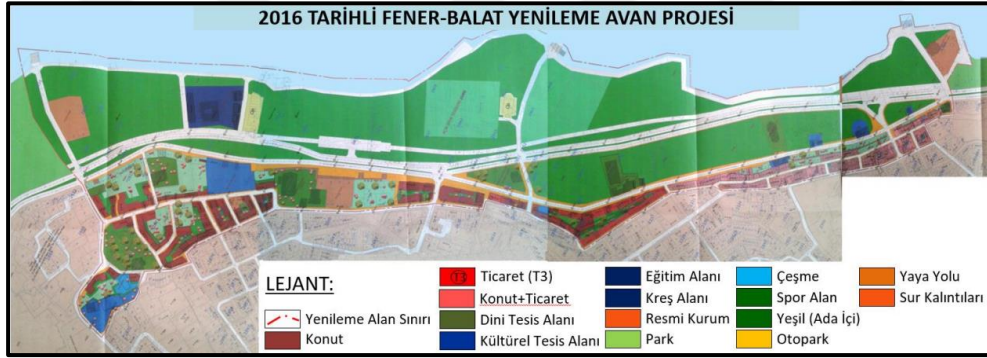
Şekil 2.12 : Yenileme avan projesinden sokak görünümü (Kaynak: 2009 Yılına ait Fener-Balat Semtleri Yenileme Avan Projesi).

Bunun üzerine 2016 yılında Fatih Belediyesi tarafından alana ilişkin yeni bir yenileme projesi hazırlanmış olup, bu proje 18.05.2016 tarih ve 1554 sayılı İstanbul

2 Numaralı Yenileme Alanı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Kararı ile uygun bulunmuştur.

şekil 2.13 : 2009 tarihli yenileme avan projesi (Kaynak: Fener-Balat Yenileme Projesi).

şekil 2.14 : 2016 tarihli yenileme avan projesi (Kaynak: Fener-Balat Yenileme Projesi).

2.3.5 Kentsel yenileme uygulamalarının mekanın korunması bağlamında değerlendirilmesi

Mekânların yaşatılması hem samut hem de somut olmayan değerlerin birlikte yaşatılması ile sağlanabilmektedir. Bu nedenle günümüzde geçmişteki dönemler ve yaşanmışlıklarla bağ kurabilmek somut olmayan değerleri güçlendirmekte ve bu durum da mekânların korunmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle yapılan kentsel yenileme uygulamalarında geçmişe dair değerlerin korunması önemlidir.

Kentsel yenileme ile ilgili yapılan uygulamalardan yerinde tamamlanmış ve kullanılan bir örnek olan Sulukule üzerinden değerlendirildiğinde mekânın geçmişteki mek ndan tamamen bağımsız bir hale dönüştüğü görülmektedir. Mekânın değişmesi ile o mekânın oluşturduğu somut ve somut olmayan değerlerin ortadan kalktığı görülmektedir.

Sulukule yenileme örneğinde görüldüğü gibi yenileme uygulamaları mekânı fiziksel doku ve somut olmayan değerler açısından değiştirdiğinden, bu değerlerle birlikte belleğin de yok olmasına neden olmaktadır. Böylelikle yenileme uygulamaları görerek eski halinden tamamen uzaklaşan bölgelerde kentle birey arasında oluşan mekânsal değerler ve bellek etkilenmekte ve silinmeye yüz tutmaktadır.

Kentsel yenileme uygulamalarında genel olarak fiziksel doku üzerinden kararlar alınmakta, somut olmayan değerler göz ardı edilmektedir. Fiziksel dokuda ise alanın bambaşka bir mekâna dönüştüğü uygulamalardır. Sulukule örneği alanın fiziksel olarak değişimini somut bir şekilde gösteren bir örnektir.

Yenileme uygulamalarında somut olmayan değerlerin ele alınmaması, kullanıcıların değişmesine yönelik uygulamalar yapılması da birçok alanda rastlanan sorunlardandır.

Sulukule ve Fener-Balat örneklerinin temel özelliği bütüncül olmalarıdır. Bu alanlar bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Ancak alınan veya alınacak olan sonuçlar da çok önemlidir. Yenileme uygulamalarında, alanın bütüncül olarak ele alınması dışında, hem somut hem de somut olmayan değerlerin, korumacı yaklaşımlarla ele alınması durumunda olumlu sonuçlar doğabilmektedir.

2.4 Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Koruma ve bellek olguları birbiri ile bağlantılı olup, korumanın sağlanması halinde bellek de korunmaktadır. Belleğin korunması ise mekânların korunması ile sağlanmaktadır. Mekânların korunması çevreyi, bireyi ve toplumu doğrudan etkilemektedir. Bu olgulardan birinin zarar görüp etkilenmesi bir diğeri de etkilemektedir. Bu durum ise çok önemli değere sahip olan alanları ve bireylerle toplumların hayatını etkilemektedir. Kentlerde meydana gelen olumlu ve olumsuz gelişmelerde bireyler ve toplumlar doğrudan etkilerini yaşamaktadırlar.

Korumanın sağlanması adına ülkemizde 2863 sayılı Yasa çerçevesinde uygulamalar yapılmaktadır. Ancak son zamanlarda, koruma alanlarında, koruma kavramını göz ardı edebilecek içeriğe sahip olan 5366 sayılı Kanun, yenilemeyi teşvik etmektedir.

Böylelikle yenileme alanı ilan edilen bölgelerde 5366 sayılı Yasa çerçevesinde uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamalarda yasanın sunduğu esneklikler

nedeniyle imar planı kararları dışına çıkılabilmektedir. Bu durum ise koruma alanları için büyük tehditler oluşturmaktadır.

Yenileme uygulamaları, bölgelerin fiziksel ve somut olmayan yapısını, etkileyerek yerlerin sahip olduğu yerin ruhunu, sahip oldukları bellekleri ortadan kaldırmaktadır.

Kentler, içinde bulundurdıkları bölgelerle bir bütün olarak, sosyal, ekonomik ve mekânsal verilerinin birlikte ele alındığı yaklaşımlarla planlanmalıdır. Kentsel koruma, yalnızca koruma amaçlı imar planları ve restorasyon projeleri doğrultusunda ele alınırken günümüzde ise kentsel korumanın gündeminde alanı dönüştüren projeler bulunmaktadır. Kentlerin gelişimi tek bir yaklaşımla ele alınmamalıdır. (Erbey, 2005).

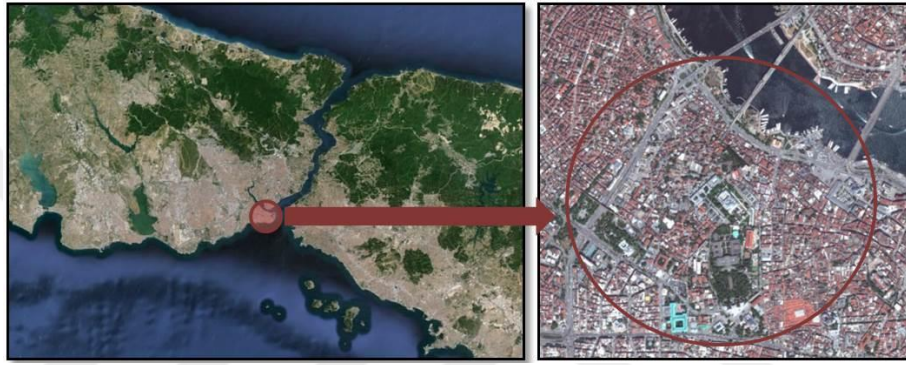
Koruma alanlarında yenileme projelerinin uygulanması, diğer yaklaşımların ekili olmaması ve kentsel yenileme yasalarının diğer bütün uygulamaların önüne geçmesi birçok kültürel değeri olumsuz etkilemektedir.

Bu durumun somut örneklerinde biri Sulukule örneğidir. Hem fiziksel olarak mekânda büyük değişikliklere neden olmuş hem de somut olmayan değerleri ile birçok olumsuzluğu gösteren bir projedir.

Bu nedenle yenileme kapsamında uygulanan örneklerin doğurduğu sonuçların göz ardı edilmeden dikkate alınması ve diğer uygulamalarda bu deneyimlerden yararlanılarak, alanlara daha korumacı yaklaşılması önemlidir.

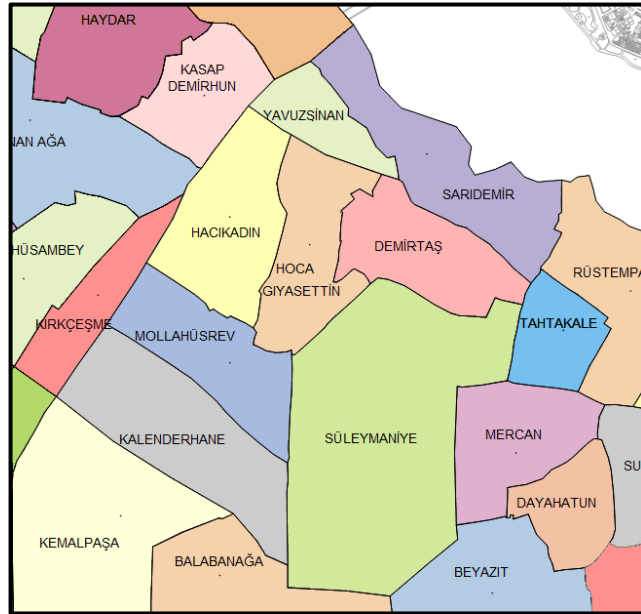
3. SÜLEYMANİYE CAMİİ VE ÇEVRESİ DÜNYA MİRAS ALANI

Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı, İstanbul İli, Fatih İlçesi sınırları içerisinde Tarihi Yarımada olarak belirtilen alanın kuzeyinde, İstanbul'un üçüncü tepesinde yer almaktadır. Süleymaniye, ismini Kanuni Sultan Süleyman tarafından Mimar Sinan'a 1557 yılında yaptırılan Süleymaniye Külliyesi'nden almaktadır.

Şekil 3.1 : Süleymaniye bölgesinin konumu (Kaynak: Url 8'den yararlanılarak hazırlanmıştır).

Süleymaniye Bölgesinde Hoca Gıyasettin, Yavuz Sinan, Hacı Kadın, Demirtaş, Molla Hüsrev, Sarıdemir, Süleymaniye ve Kalenderhane Mahalleleri bulunmaktadır.

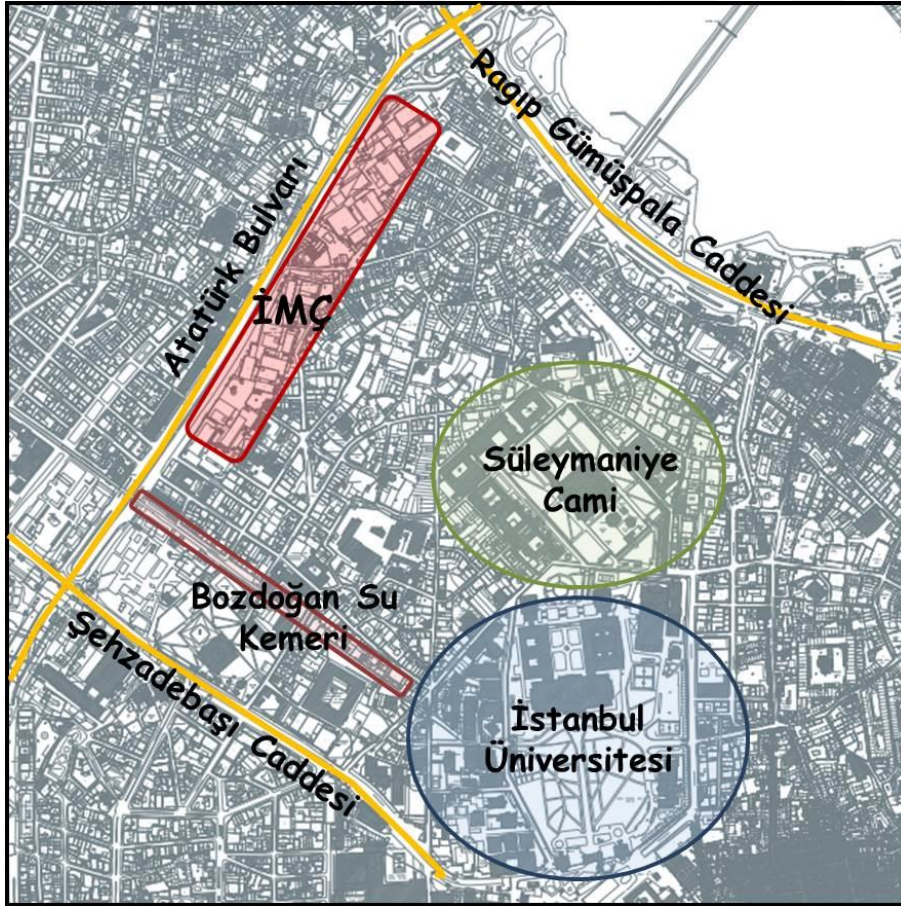

Şekil 3.2 : Süleymaniye bölgesinin mahalle haritası (Kaynak: 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Kapsamında Yapılan Çalışmalar, 2011).

Bu bölgenin Kuzeyinde; Haliç boyunca uzanan Ragıp Gümüşpala Caddesi, Unkapanı Köprüsü Batısında; Atatürk Bulvarı, Güneybatısında; Şehzadebaşı Caddesi, Güneyinde; Darülfünun Caddesi, Güneydoğusunda; Bakırcılar Caddesi, Doğusunda; Fuatpaşa Caddesi ve Uzunçarşı Caddesi bulunmaktadır.

Bölge içerisinde Süleymaniye Külliyesi, İstanbul Üniversitesi Kampüsü ve korunması gereken birçok tescilli yapı bulunmaktadır.

Ayrıca bölgede bulunan camiler ve kilise olarak yaptırılıp daha sonra camiye dönüştürülen anıt eser, ahşap sivil mimarlık örnekleri, Vefa Lisesi, Atıf Efendi Kütüphanesi, Cumhuriyet Döneminde yapılmış ticari yapılar olan İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ), Bozdoğan Su Kemerı gibi bölgenin önemli özelliklerini barındıran yapılar bulunmaktadır.

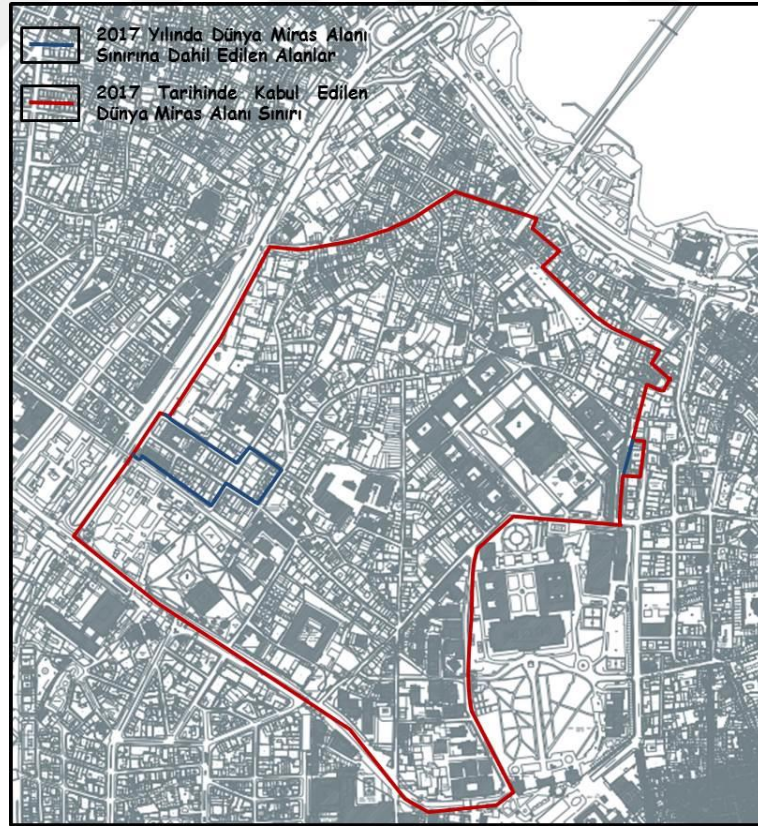

Şekil 3.3 : Süleymaniye bölgesinin şematik gösterimi (Kaynak: Halihazır haritadan yararlanılarak hazırlanmıştır).

Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanında bulunan mahalleler organik sokak dokularının oluşturduğu ve Osmanlı Dönemi yerleşimi özelliklerini taşıyan mahallelerdir. Süleymaniye bölgesi 09.04.1977 gün ve 9776 sayılı Gayrimenkul Eski

Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kararı ile Kentsel ve Tarihi Sit Alanı olarak belirlenmiş, 1985 yılında ise UNESCO tarafından “Dünya Kültür Mirası” listesine alınmıştır.

Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı, 2011 yılında yapılmış olan Yönetim Planında 51,8 hektar büyüklüğünde koruma alanı olarak ele alınmış olup, alan sınırı içerisinde 907 tane tescilli yapı olduğu belirtilmiştir. Tarihi Yarımada bulunan Dünya Miras Alanlarına ilişkin yapılan incelemeler ile Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu tarafından Dünya Miras Alanı sınırları değerlendirilerek, “İstanbul’un Tarihi Alanları Dünya Mirası Alanı’nın sınır revizyonuna ilişkin 09.07.2014 tarihli Eşgüdüm Denetleme Kurulu kararı alınmıştır. İstanbul’un Dünya Miras Alanı sınırlarının, yapılmış olan çalışmalara esas teşkil etmesi nedeniyle bu alanların sınırlarının daraltılmaması konusu prensip olarak kabul edilmiştir. Böylelikle yeni önerilen yeni sınırlar, 02-12 Temmuz 2017 tarihlerinde Dünya Mirası Komitesince yapılan 41. Oturumu’nda alınmış olan 41 COM 8B.48 sayılı kararı ile kabul edilerek onaylanmıştır (Yönetim Planı, 2018).

Şekil 3.4 : Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı Sınırı (Kaynak: 2018 yılında onaylanmış olan Yönetim Planından yararlanılarak ve halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

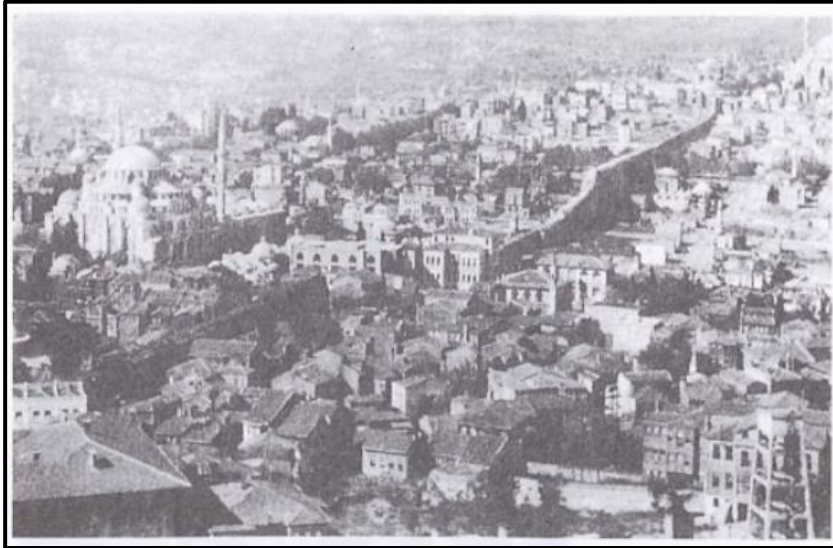
Güncelleme çalışmaları kapsamında Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanına dâhil edilen yerler İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) Blokları ile Saraçhane Parkı arasındaki alan (2. Derece Koruma Bölgesinde) ve Süleymaniye Külliyesi'nin parçası olarak yapılmış olan Süleymaniye Hamamı Dünya Mirası Alanı sınırları içerisine dâhil edilmiştir. Böylelikle yeni sınır 54 hektar büyüklüğüne ulaşmış olup, bu sınır içerisindeki tescilli yapıların sayısı ise 920 olarak artmıştır.

3.1 Süleymaniye Bölgesinin Tarihsel Süreci

Süleymaniye, sahip tarihsel yapısıyla, değerleri, farklılıklarıyla önemli bir bölge olup, bu değerleri tarihsel sürecine değinilerek ve önemi irdelenerek açıklanabilmektedir.

Süleymaniye bölgesinin de içinde bulunduğu İstanbul Tarihi Yarımada da yapılan kazılar sonucunda Tarihi Yarımada ilk yerleşmelerin M.Ö. III. bin yılına kadar uzandığını ortaya çıkarmıştır. Yapılan bazı kazılarda ise geçmişinin daha önceki tarihlere dayandığı belirtilmiştir.

Bölgenin tarihine bakıldığında Roma İmparatorluğu döneminde bu bölgede Roma İmparatoru Valens tarafından Bozdoğan Su Kemerî'nin yaptırıldığı görülmektedir.

Şekil 3.5 : 1910 yılı civarında Bozdoğan Su Kemerî (Kaynak: Çelik, 1998).

Roma İmparatorluğu döneminden sonra, Osmanlı döneminden önce ise bu bölge Bizans İmparatorluğu'nun başkentiymiş. Bizans İmparatorluğu döneminde şehrin anıtsal akslarına önem verildiği ve bölgelere ayrıldığı yapılmış olan haritalardan

görülmektedir. Ayrıca Bizans İmparatorluğu döneminde bölge Roma kentlerinden esinlenerek yapılmış olan tasarımları ve mimari yapısı ile dikkat çekmiştir.

Şekil 3.6 : Bizans Kenti Haritası ve Bölgeleri (Kaynak: Çelik, 1998).

Bizans İmparatorluğu döneminde şehirde en kalabalık semtler arasında Şehzadebaşı da yer almakta ve Saraçhane ise kent sakinlerinin bu odaklar etrafında yerleşmesine sebep olmuştur.

1453 yılında İstanbul'un Osmanlıların eline geçmesinden sonra bir yandan yerleşmelerle ilgili arazi kullanımları paralel olarak devam ederken bir yandan yeni külliyeler yaptırılmaya başlanmıştır. Külliyelerin yaptırılması yeni gelişme alanlarının oluşmasını sağlamıştır. İlk yaptırılan külliye ise “Fatih Külliyesi”dir.

Bizans döneminde kenti bölgelere ayıran düşünce şekli Osmanlı Döneminde de devam etmiş ve kent bölgelere ayrılmıştır. Bu bölgeler yaptırılmış olan külliyelerin ve ant eserlerin çevresini kapsayacak şekilde ayrılmıştır.

Şekil 3.7 : Fatih tarafından oluşturulan bölgeler (Kaynak: Çelik, 1998).

On beşinci yüzyıl sonlarına doğru kent nüfusunda artış yaşanarak, en büyük yapılanmanın Fatih külliyesi etrafında oluşmasına sebep olmuştur.

On altıncı yüzyılda ise Beyazıt Külliyesinin yapılması ile Bizans kent yapısında değişikliklere sebep olarak, kent silüetinde anıtsal islam yapıları hâkim olmaya başlamıştır. Aynı zamanda Ulaşım ana arterlerinde Bizans döneminde de bulunan Beyazıt Meydanı'ndan Edirnekapı'ya uzanan ana arter bu bölgeye hâkim aks haline dönüşmüştür (1/50.000 Ölçekli İstanbul Metropoliten Alan Alt Bölge Nazım İmar Planı Raporu,1995).

On altıncı yüzyılda Süleymaniye Bölgesindeki konut yerleşiminde çok büyük artışlar meydana gelerek, hane sayılarında da artışlar görülmüştür. Nüfus artışı beraberinde mahalleleşme olgusunu getirmiştir. Bu dönemde oluşmuş olan mahalleler dini çekirdek etrafında gelişmiş mahalleler olup, organik bir formda oluşmuşlardır.

Ayrıca on altıncı yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunun zirvede olduğu, altın çağını yaşadığı bir dönem olup, bu zenginlik ile büyük yatırımlar yapılmaya başlanarak

geniş çaplı inşaat faaliyetlerinde bulunulmuştur. İstanbul'unun anıtsal mimarisini ön plana çıkarmıştır (Çelik, 1998).

Bu nedenle Osmanlı döneminde yaptırılan külliyeler sonucunda oluşan yerleşmelerde içe dönük yaşam biçiminin hâkim olduğu ve anıtsal ölçekte yansıtıldığı görülmektedir (Çelik, 1998).

Şekil 3.8 : Süleymaniye Külliyesi 1910 Civarı (Kaynak: Çelik, 1998).

On yedi ve on sekizinci yüzyıllar kent nüfusu artmaya devam etmiştir. 19. ve 20 yüzyılları arasında Osmanlı İmparatorluğunda eski düzeni çağdaşlaştırmak amacıyla yoğun bir toplumsal ve iktisadi çaba harcandığı görülmektedir. Bu dönemde İmparatorluk genelinde yaşanan durumlar ve değişimler İstanbul genelinde planlama ve kentsel büyüme modellerine yansımıştır (Çelik, 1998).

3.2 Süleymaniye Bölgesinin Önemi

Süleymaniye bölgesinin önemi ele alındığında bölgenin Süleymaniye Cami ve Çevresinin Dünya Miras Alanına alınması ve uluslararası boyutta öneminin vurgulanması gerekmektedir. Alanının birçok özelliği bulunmaktadır. Ancak evrensel boyutta ele alındığında iki önemli özelliğinden bahsedecek olursak, bunlardan biri Süleymaniye Külliyesinin özellikleri, yapısı, tarihi ve değeri, bir diğeri ise bölgede bulunan geleneksel ahşap yapılarıdır.

Süleymaniye Külliyesi, İstanbul'un üçüncü tepesinde eski saray arazisinde yapılmış bir yapıdır. Cami dışında, beş medrese, bir tıp mektebi, kervansaray, bir imaret, bir darüşşifa, muhtelif türbeler, dükkânlar ve çeşmelerden oluşmaktadır. Süleymaniye

Ancak Süleymaniye Külliyesi zirvedeki devletin yapısını, psikolojisini, işleyişini, en güçlü kaynaklarını barındırdığı bir yapı olduğu için güçlü Osmanlı Devletini yansıtmaktadır. Bu durum Süleymaniye Külliyesinin sahip olduğu önemin büyük olduğunu göstermektedir.

Geleneksel konutları ve organik sokak dokusu, bölgede oluşması ve şekillenmesi alanın dinsel niteliği ile bağlantılı bir şekildedir. Mimar Sinan Süleymaniye Külliyesi'ni yaparken çevresinin de planlaması ile ilgili de çalışmalar yapmıştır. Külliye'nin çevresi, çevresindeki sokak dokusu ve konut yerleşimleri külliye'nin inşa edildiği dönemde şekillenmiştir.

Külliye'nin yapıldığı dönemde bölge önemli bir merkeze dönüştüğünden, alandaki konutlara o dönemin üst gelir grupları tarafından yerleştirilmiştir. O dönemlerde de yapılmış olan geleneksel evleri ve organik formlara sahip sokakları Süleymaniye'nin önemli yapısını oluşturmaktadır. Günümüzde de ahşap evleri ile geleneksel yerleşim özelliklerini yansıtan organik formlarını koruyan sokakları bulunmaktadır. Böylelikle anıt yapıları, geleneksel konut ve sokak dokusu ile Tarihi Yarımada'nın karakteristik bölgelerinden biri olmuştur.

Süleymaniye Camii ve Çevresi'nin Dünya Mirası Listesi'ne alınması kararında korunmakta olan 525 ahşap evin bulunduğu vurgulanmakta ve bunun öneminden bahsedilmektedir. İmar Planları ve Yönetim Planında da bölgedeki ahşap yapılar ve sokak dokusuna değinilmiş olup, öneminden bahsedilmiştir.

Günümüzde Süleymaniye bölgesin, turizmin öncelik kazanması, tarihi bir semt olarak ziyaret edilmesi ile bilinmektedir. Bilinmesi ile ilgili diğer bir özelliği ise İstanbul Üniversitesi'nin çeşitli fakülte ve binalarıyla semtin geleneksel eğitim-bilim işlevi sürdürmesidir.

Süleymaniye'de sokak dokusu organik geliştiğinden, dar sokaklardan oluşmakta ve sokaklara göre şekillenmiş olan parseller sokakta cephe alacak şekilde organik biçimde konumlanmıştır. Yapılar çoğunlukla girişlerini yola bakan cepheden almışlar ve parsellerin arka bölümlerinde ise özelleştirilmiş bahçeler yer almıştır.

Süleymaniye'nin organik sokak dokusunun taşıdığı izlerin bir kısmı günümüze ulaşmış ancak organik yapılarının değişim geçirerek, bazı geleneksel ahşap yapıların yerlerine betonarme yapılar yapıldığı görülmektedir.

Süleymaniye bölgesinde 1950'li yıllardan itibaren göç hareketlerinin yoğunlaşması ile kullanıcı değişmesi ve modernleşen hayatın getirileri ile tahribata uğramıştır. Betonarme yapılara daha konforlu olarak bakıldığından bölgede yaşayanlar kentin başka merkezlerine taşınmışlardır. Böylelikle bu bölgedeki geleneksel yapılar düşük gelirli aileler tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

Geleneksel konutlarda oluşan kullanıcı değişikliği ile yapılarla kurulan duygusal bağ önemli ölçüde ortadan kalkmış olup, bu durum ise kullanıcıların yapıları dikkatli kullanmamasında, bakımsızlaşmasına ve köhnemesine sebep olmuştur. Ayrıca son dönemlerde ailelerin de azalması ve bekâr, öğrenci evlerinin artması ile bu durumda artış meydana gelmiştir.

Ancak bütün bu olumsuzluklara maruz kalmasına rağmen Süleymaniye bölgesinde özgün karakterini koruyan nitelikli yapılar halen bulunmaktadır.

Süleymaniye ve ahşap yapılara bir diğer açıdan bakıldığında ahşap yapıların günümüzde çok önemli durumlara katkı sağladığı görülmektedir. Ahşap yapılar günümüzde mücadele konusu olan küresel ısınmaya ve risk yönetimine de katkıda bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda ahşap, ahşap hammaddesi ya da odun hammaddesinin 1 m³'ünün 250 kg karbonu, yaklaşık 1 ton karbondioksiti depoladığı tespit edilmiştir. Ayrıca ahşabın karbondioksiti depolaması ise ekosistemde sürekli devam edebilmektedir. Bu araştırma ahşap yapıların küresel ısınma açısından ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Süleymaniye bölgesi ise ahşap yapıları ile ön plana çıkmıştır. Karbondioksitin doğaya zarar verdiğini ve küresel ısınmanın gün geçtikçe daha etkili olmaya başladığı bu süreçlerde oluşan olumsuz etkilerin azaltılarak, risklerin kontrol altına alınmasında ahşap yapıların yararlı olacağı görülmektedir. Bu neden ahşap yapıları ile önemli bir değere sahip olan Süleymaniye bölgesinde bu yapıların korunması oldukça önemlidir.

Ancak günümüzde Süleymaniye bölgesindeki ahşap yapıların geçmişteki durumlarına göre zarar gördükleri bazılarının yandığı, bazılarının yıkıldığı bazılarının ise yanlış uygulamalar sonucunda ortadan kaldırıldığı görülmektedir.

Şekil 3.10 : Süleymaniye bölgesinde bulunan ahşap yapı örnekleri (Kaynak: Çalışma kapsamında çekilmiştir, 2019).

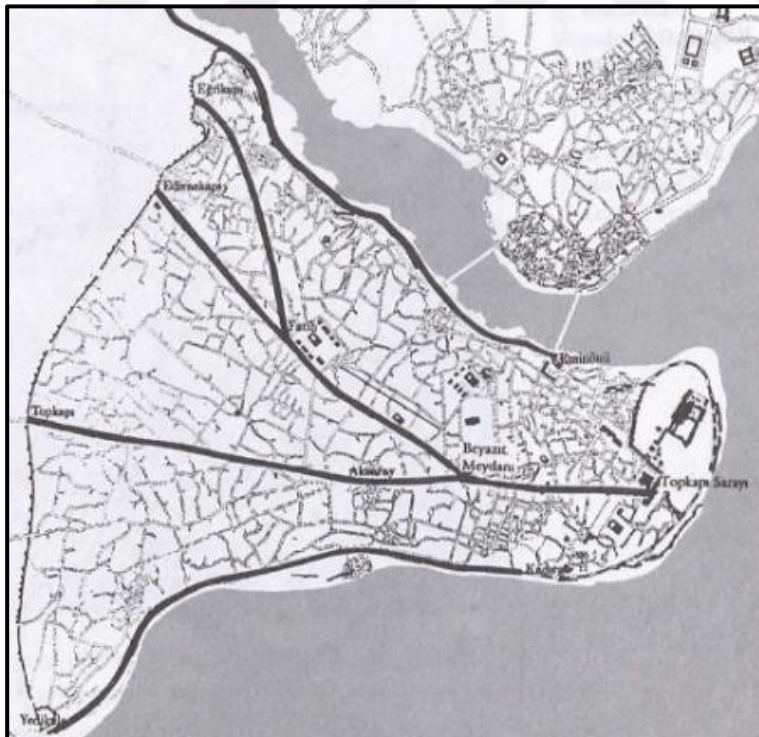
3.3 Süleymaniye Bölgesinin Planlama Süreci

1839 ve 1908 yılları arasında İstanbul ile ilgili ulaşım ağını modernleştirmek amacıyla üç tane geniş kapsamlı kent tasarım projesi yabancı mimar ve mühendislere ihale edilmiştir (Çelik, 1998).

Bu değişim ve dönüşüm sonucunda yaptırılan projeler ile planlama açısından da çalışmalar farklı bir boyut kazanmıştır.

Bu dönem de yeni kent reformu felsefesi ön plana çıkmış olup, Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra Alman mühendis olan Helmut Von Moltke, 1839 yılında İstanbul'un ayrıntılı bir haritasını çıkarmak ve sokak yapısını düzeltmek için görevlendirilmiştir (Çelik, 1998).

Von Moltke projesi ile yoğun yerleşim dokusu içinde ulaşımı kolaylaştıracak biçimde sokakların düzenlenmesini sağlamak, doğrudan ve kolay bir şekilde ulaşımı sağlamak, meydanlar oluşturmak ve yapı malzemesinin ahşaptan kâgire dönüştürülmesi sağlamak üzerine önerilerde bulunmuştur. Ancak bu projenin uygulanması biraz sınırlı kalmıştır.

1848 yılında Osmanlıların ilk imar mevzuatı olan Ebniye Nizamnamesi çıkarılmış olup, kamulaştırma, yapılara ruhsat verme yöntemi, yol genişlikleri, yoldan cephe alacak yapıların yükseklikleri ve inşaatların kontrol edilmesine ilişkin kurallar

getirilmiştir (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

1865 Hocapaşa Yangını Dönemi:

İstanbul tarihinde yaşanmış olan en büyük yangın 18 Eylül 1865'te gerçekleşen Hocapaşa yangınıdır. Yapıların ahşap malzemeli olması ve sokak dokusu yangının boyutunu arttırmıştır. Bu yangından sonra ahşap yapılardan yerine kâgir yapılara geçişin sağlanması ve sokak dokularında ızgara sisteme geçirilmesi gündeme gelmiştir.

Bu dönemde Islahat-ı Turuk Komisyonu (Yangın Alanlarının Islahatı Komisyonu) kurulmuş olup, kent planlaması ve inşaatı üzerine çalışmalar yapmışlardır (Çelik, 1998).

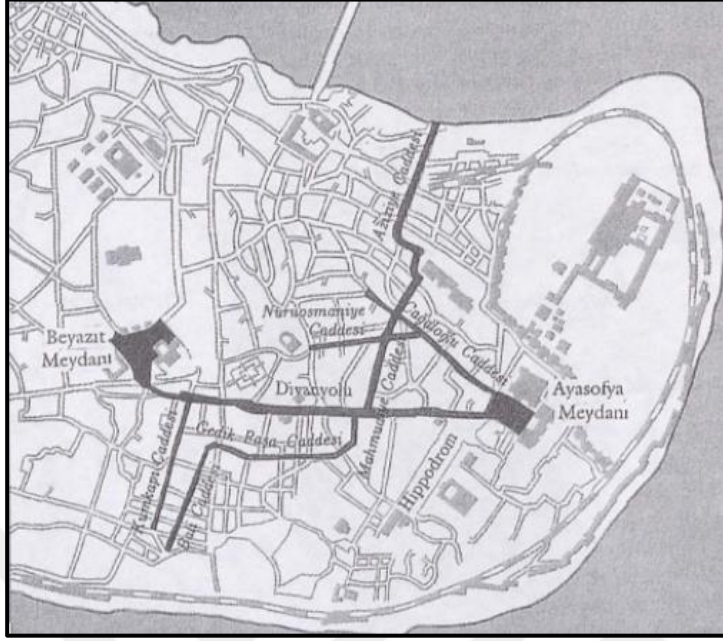

Şekil 3.12 : Hocapaşa yangın alanı (Kaynak: Çelik, 1998).

Yangından sonra yoğun bir kent planlaması dönemi yaşanmaya başlanmış, Haliç etrafında ana arterler oluşturulmuş, altyapı düzenlenmiş ve anıt yapıların etrafı açılarak İstanbul için çalışmalar yapılmıştır (Çelik, 1998).

Özellikle 1865 ile 1869 yılları arasında planlama açısından yoğun bir dönem yaşanmış olup, yapılan diğer çalışmaların yanı sıra sahil düzenlemeleri de yapılmıştır. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında ise Süleymaniye bölgesine

zanaat ve ticari fonksiyonlar getirilmiş olup, bu durum bölgenin canlanmasına ve nüfusunun artmasına neden olmuştur.

Şekil 3.13 : Hoca paşa Yangını sonrası ana cadde düzenlemesi (Kaynak: Çelik, 1998)

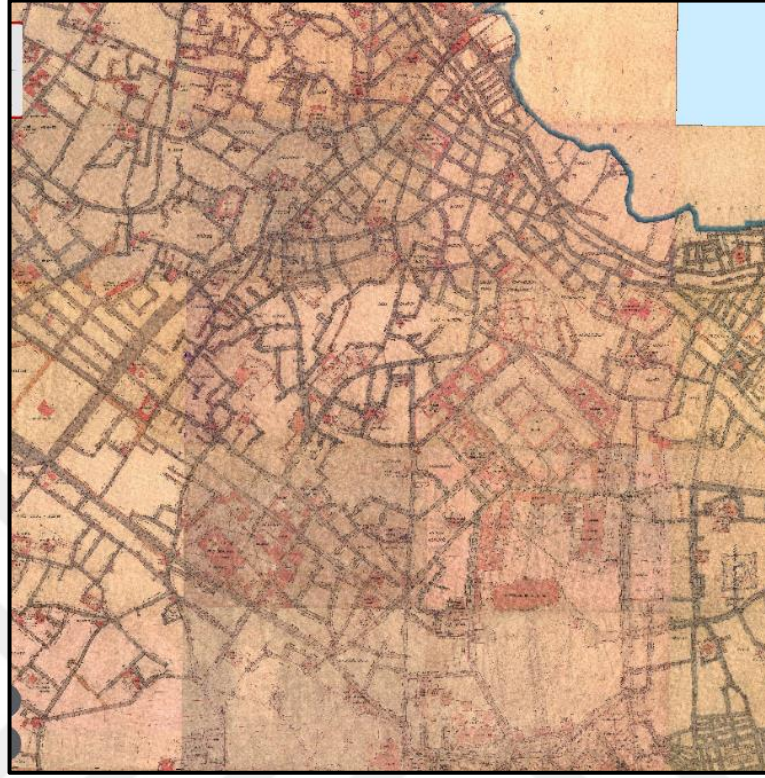
1900-1930 Dönemi:

Bu dönemde Tarihi Yarımada ile ilgili çalışmalar ve yol yapımı çalışmaları önceki dönemlere göre biraz azalmıştır. Ancak yabancı mimar ve mühendislerin Tarihi Yarımada ve İstanbul için haritalar yapma ve belgeleme çalışmaları yoğunlaşmıştır.

Şekil 3.14 : Genkur 1911 tarihli Tarihi Yarımada Haritası (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2012).

Bu dönemde yapılmış olan Alman Mavileri Haritasında ise yapı adaları, ulaşım aksları, sokak isimleri, fonksiyonlar ve bazı yapılar görülmektedir.

Şekil 3.15 : 1913 Tarihli Alman Mavileri Haritasında Süleymaniye Bölgesi (Url 9)

1933 Tarihli Elgötz Planı Dönemi:

1933 yılında yapılmış olan bu plan Cumhuriyet döneminin ilk plan çalışması olup, Herman Elgötz tarafından yapılmış olan bu planla verilen kararlardan bazıları; büyük caddelerin tarihi eserlerin önlerinden geçirilmemesi ve ara yollar vasıtasıyla tarihi yapılara ulaşımın sağlanması, şehrin her yerinden deniz görülebilecek şekilde düzenlemelerin yapılması önerilmiştir.

Prost Planı ve 1939 Dönemi:

Henri Prost tarafından yapılmış olan çalışmalar Tarihi Yarımada ve Süleymaniye bölgesi için büyük önem taşımış olup, günümüzde izleri görülmektedir. Henri Prost 1936 yılında İstanbul Belediyesi ile sözleşme imzalayarak, Henri Prost Nazım Plan ve Uygulama Planları yapmıştır. İstanbul için hazırlamış olduğu Avrupa Ciheti Nazım Planı; “Eski İstanbul” ve “Pera-Galata” (Beyoğlu) şeklinde ayrı paftalarda hazırlamış olduğu planlar 1939 yılında onaylanmıştır.

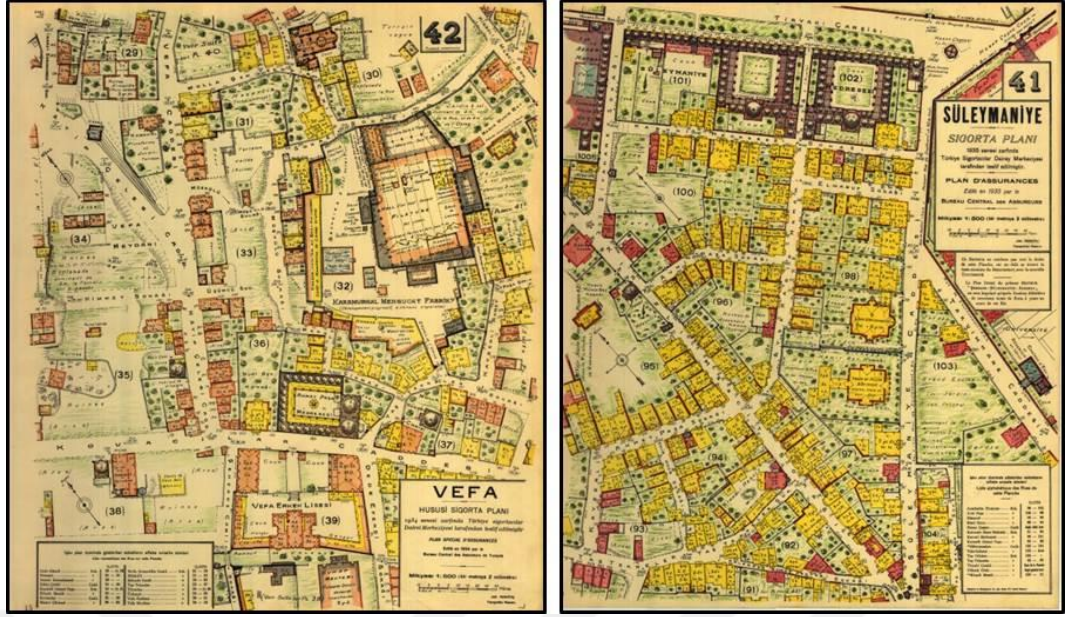
Şekil 3.16 : Henri Prost'un Planı (Kaynak: Özler, 2007).

Prost planında, Haliç'in güney ve kuzey yakalarındaki yerleşimin yeniden düzenlenmesi, eski İstanbul'da düzensiz ve küçük gördüğü parsellerin toplulaştırılması, sokak dokusunun yeniden planlanması ve rasyonalize edilmesi, gerekli yerlerde ise kamulaştırmalar yapılarak yeşil alanlar oluşturulması şeklinde yeni bir yerleşim düzeni oluşturmaya yönelik öneriler getirmiştir (Bilsel, 2010).

Süleymaniye Bölgesi için verilen önemli kararlardan birisi, üniversitenin bulunduğu bölge ile ilgili olmuştur. Üniversitenin, Beyazıt ve Şehzadebaşı arasında gelişeceği, mevcut üniversite meydanı ve çevresinin öğrenciler için kullanılacak büyük bir park olarak ve üniversitenin merkezi yönetim yapılarına ayrılarak planlanacağı belirtilmiştir (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

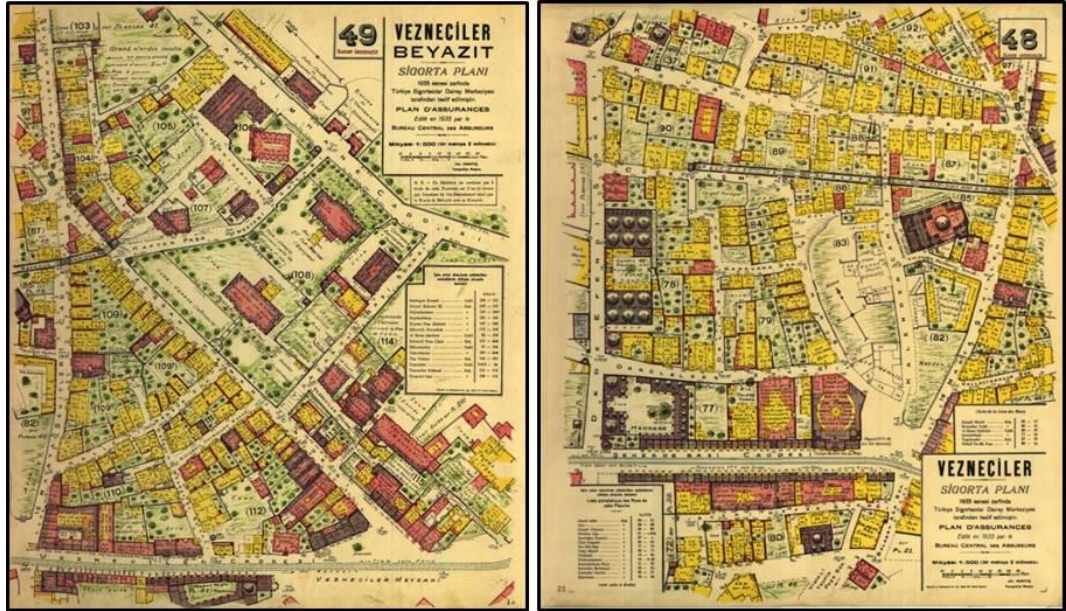
Süleymaniye Camisi'nin yer aldığı yamaca yönelik alınmış olan karar park düzenlemesidir. Bu bölge ile ilgili başka herhangi bir karar alınmamıştır. Ancak alınan diğer kararlar dolaylı olarak bu bölgeyi de etkilemektedir.

Prost planına göre Atatürk Bulvarı'nın açılması kapsamında yapılan kamulaştırmalar ve mülkiyetlerin toplulaştırılması de uygulanmıştır. Atatürk Bulvarı'nın açılması ile oluşan olumsuzluklardan bazıları bölgedeki yapıların yok olması, sokak dokularının bozulması ve bölgeye hitap etmeyen yapıların yapılmasıdır.

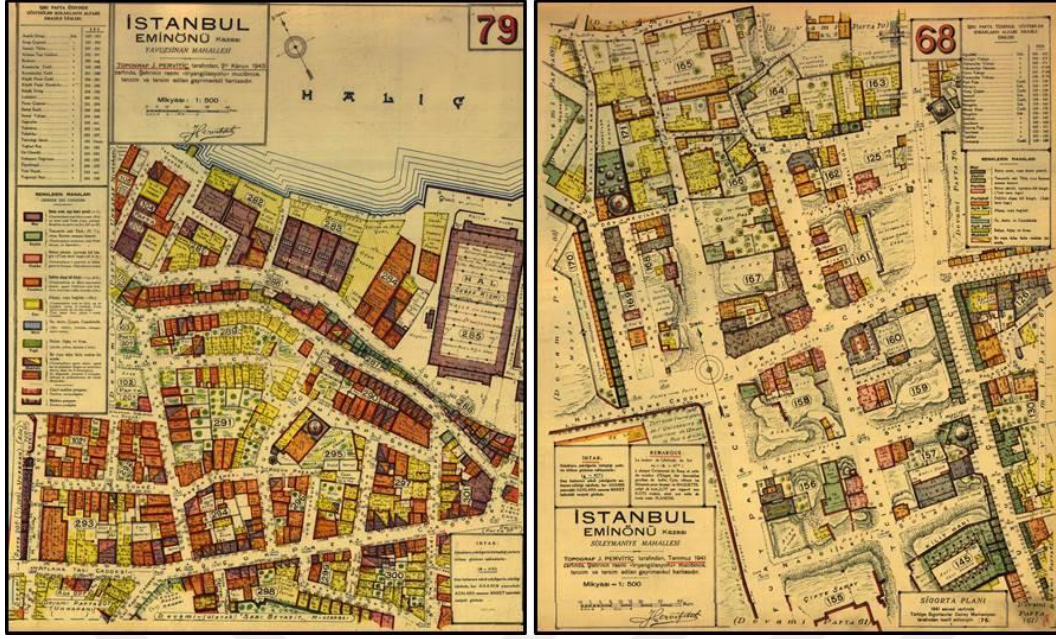
Şekil 3.17 : Süleymaniye Bölgesine ait Pervititch Haritası (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019)

Pervititch haritaları, 1922-1945 yılları arasında yapılmış olup, arazinin durumunu, yapıları, yapıların fonksiyonlarını ve yapıların cinsini içeren haritalardır. Haritalardaki sarı renkli yapılar ahşap konut dokusunun Süleymaniye bölgesindeki yoğunluğu görülmektedir.

Şekil 3.18 : Süleymaniye Bölgesine ait Pervititch Haritası (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019)

Pervititch Haritalarında dikkat çeken fonksiyonlardan biri de geleneksel dokuyu oluşturan unsurlardan biri olan bostan ve parsellerin arka bahçelerinin bulunmasıdır.

Şekil 3.19 : Süleymaniye Bölgesine ait Pervititch Haritası (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019)

1950-1980 Dönemi:

Bu dönemde politik dengeler değişmiş olup, planlama süreci de değişen politik dengelerden etkilenmiştir.

İstanbul planlaması için önemli projeleri yürütmekte olan Henri Prost 1950 yılında görevinden ayrılmıştır. Henri Prost'un Planda önerdiği Tarihi Yarımada da dönüşüme neden olan düzenlemeler ve önermiş olduğu yeni ulaşım aksları olan Vatan ve Millet Caddeleri ile Sahil Yolu, 1950'lerin ikinci yarısında açılmıştır.

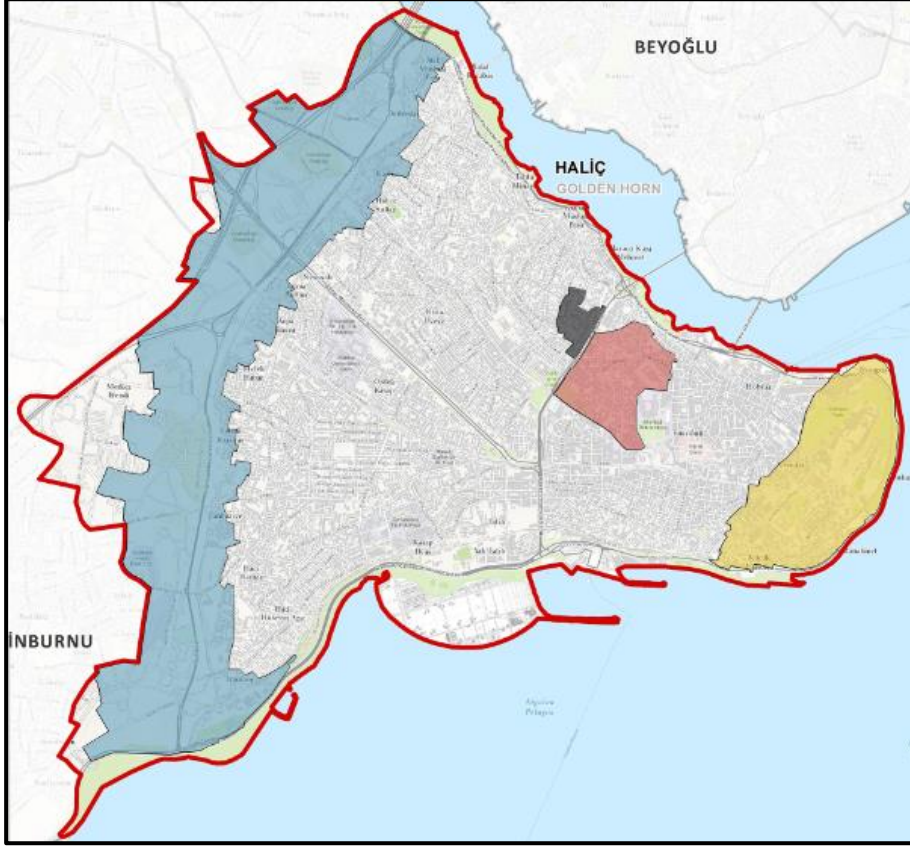
1957 yılında açılan Eminönü Meydanı ve bu bölgede açılan yeni yollar da dolaylı olarak Süleymaniye Bölgesi'nin gelişimini etkilemeye başlamıştır. Ulaşım bağlantıları olarak yapılan bu uygulamalar kimi yerlerde doğrudan kimi yerlerde ise dolaylı olarak eski kent dokusu ve eski eserlerin tahrip olmasına sebep olmuştur.

1964 Tasdik Tarihli 1/5000 Ölçekli Sur İçi Nazım İmar Planı:

Planın yapılma amacı, Tarihi Yarımada'nın bulunduğu daha önceden onaylanmış olan mevzii imar planlarının birleştirilerek, tek bir plana dönüştürülmesi ve konut alanları ile ilgili yapılaşma kararları verilmesidir.

Planda ulaşım açısından yeni bir öneri getirilmemiş, eski eserlerin kullanımına yönelik herhangi bir öneri getirilmemiş ancak eserlerin aynen korunacağı

Ancak 1985 yılı Tarihi Yarımada için önemli bir tarihi sürecin başlangıcı olmuştur. Tarihi Yarımada 1985 yılında Dünya Kültür Miras Listesi'ne alınan Tarihi Yarımada listeye bir bütün olarak girememiştir. Zeyrek Kilise Cami ve Çevresi, İstanbul Kara Surları, Sultanahmet Arkeolojik Parkı ve Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Listesine girmiştir.

Şekil 3.21 : Tarihi Yarımada Dünya Miras Alanları (Kaynak:Url 10).

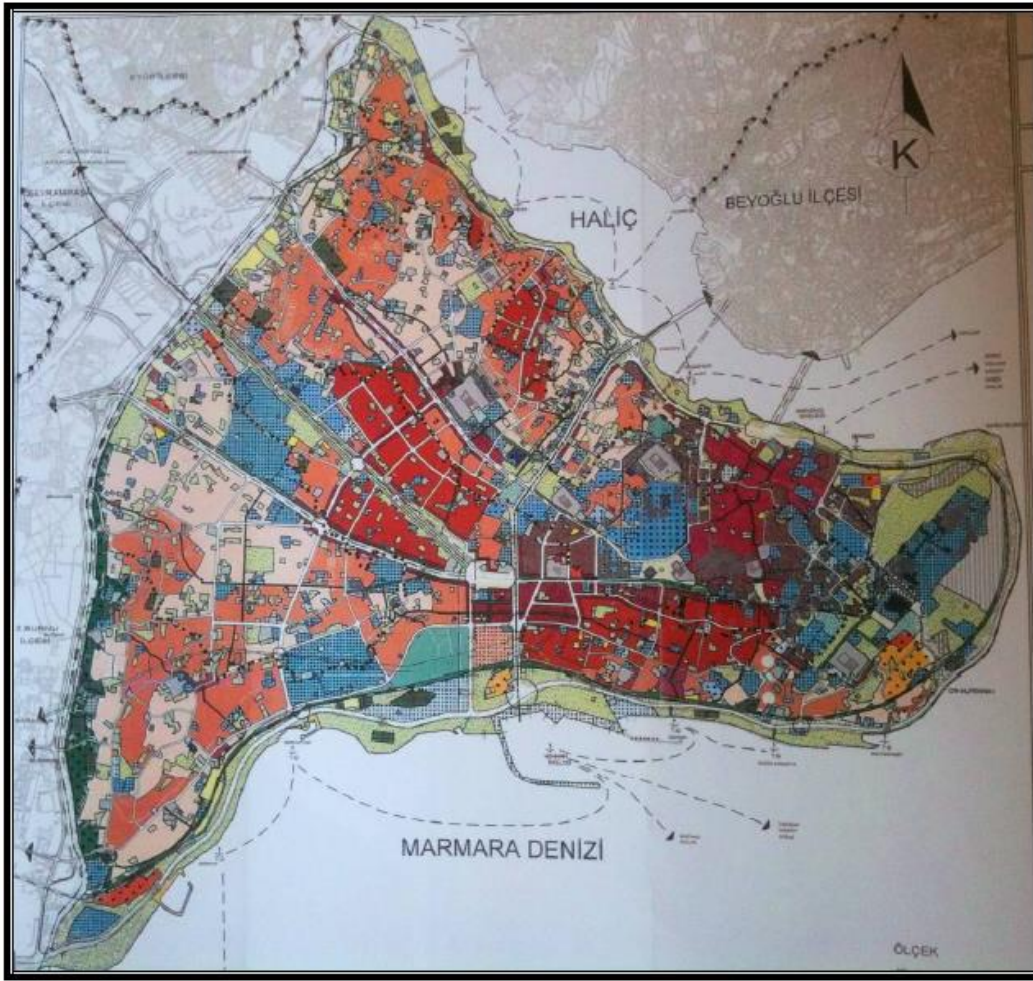
Dünya Mirası Alanlarının tek başına korunmaları kadar bütünlük içinde de korunmaları UNESCO için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu alanların sadece fiziki olarak değil aynı zamanda sosyal açıdan da korunmaları önemlidir, Çünkü bu alanlara korunma niteliği veren bir diğer unsur ise yaşam tarzı olup, gelenek ve göreneklerin de korunması önemlidir (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

Böylelikle Tarihi Yarımada için Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı yapılarak, 02.11.1990 tarihinde onaylanmıştır. Bu plan kararlarında Tarihi Yarımada'nın potansiyeli ve yapısına uymayan (depolama, imalat gibi) fonksiyonlar için karar alınarak bölgenin bu fonksiyonlardan arındırılarak tarihi kesimlerinde kültür, turizm,

Arkeolojik Sit Alanı ve Sur-u Sultani'nin İçi 1. Dereceden Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Süleymaniye Bölgesi ise alınmış olan bu karar ile birlikte Kentsel ve Tarihi Sit Alanı sınırları içerisinde kalmıştır.

Bu süreçten sonra ise Tarihi Yarımada için planlama sürecinde mahkeme kararlarının yoğunlaştığı bir dönem başlamıştır.

Tarihi Yarımada'nın sit alanı ilan edilmiş olması üzerine planlama çalışmaları yapılarak yeni koruma amaçlı imar planı çıkarılması gereksinimi doğmuştur.

Şekil 3.23 : 2005 tarihli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2012).

Mevzuat nedeniyle de oluşan gereklilik doğrultusunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'na yeniden planlama sürecine başlanılmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'na hazırlanan Tarihi Yarımada 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı 09.05.2003 tarih ve 307 sayılı Büyükşehir Belediye Meclisi Kararı ile tadilen uygun görülerek, 26.01.2005 tarih ve 399 sayılı

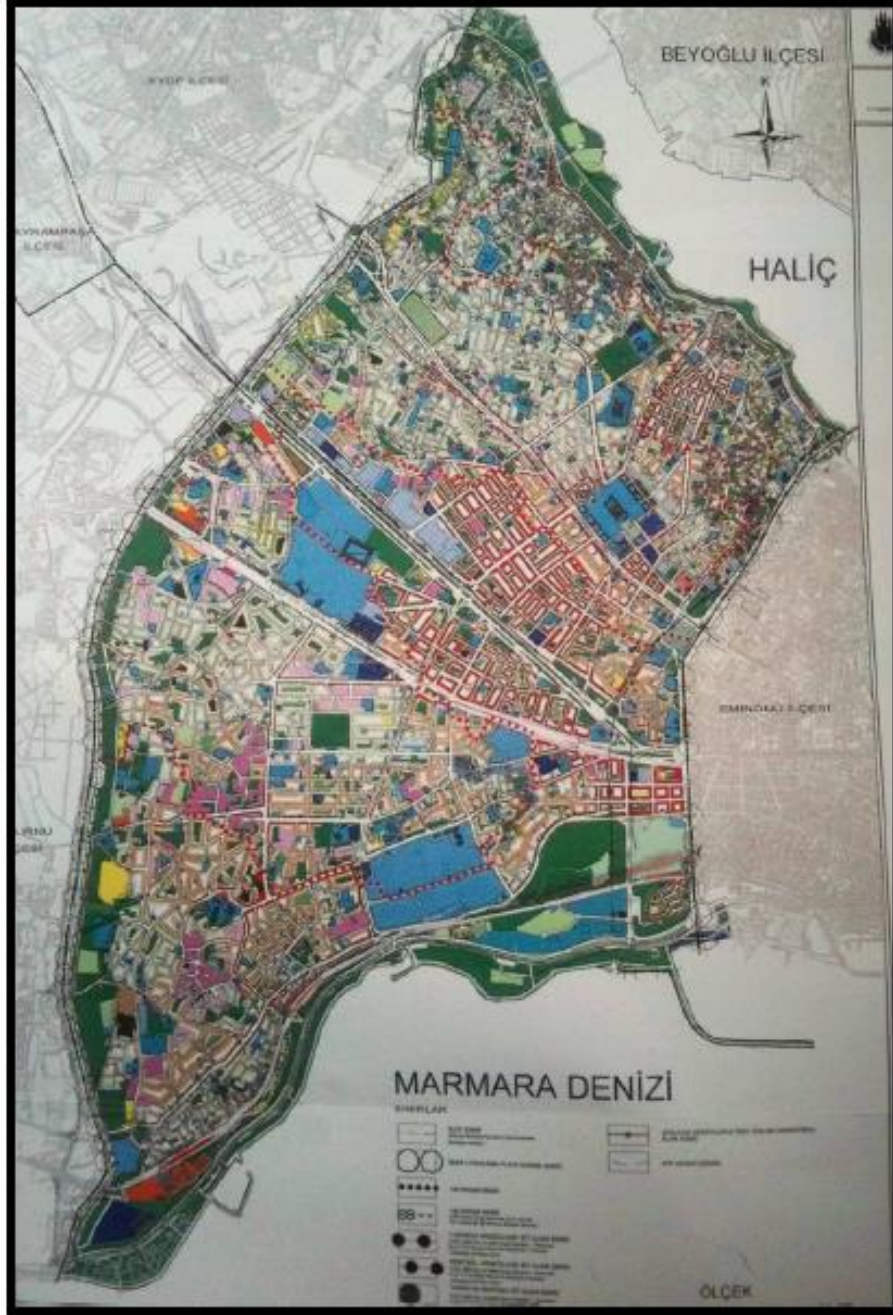
İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı ile uygun görülmüş ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanınca 30.04.2005 tarihinde onaylanarak, y r rl ğ e girmiştir (Tarihi Yarımada 1/5000  l ekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

1/5000  l ekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın onaylanmasının ardından 1/1000 ölçekli plan çalışmaları yapılmış olup, Tarihi Yarımada'nın Eminönü İlçesi kısmına ait 1/1000  l ekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı 12.02.2004 tarih ve 2004/4 sayılı Eminönü Belediye Meclisi Kararı ile tadilen uygun görülmüş, 26.01.2005 gün ve 403 sayılı İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı ile uygun görülerek, 21.05.2005 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanınca onaylanmış ve y r rl ğ e girmiştir (Tarihi Yarımada 1/5000  l ekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

şekil 3.24 : 2005 tarihli 1/1000  l ekli Eminönü Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi 2012).

Tarihi Yarımada'nın Fatih İlçesi kısmına ilişkin 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı ise 10.03.2004 tarih ve 2004/6 sayılı Fatih Belediye Meclisi Kararı ile tadilen uygun görüşmüş, 26.01.2005 gün ve 402 sayılı İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı ile uygun görülerek, 21.05.2005 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanınca onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

Şekil 3.25 : 2005 tarihli 1/1000 ölçekli Fatih Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2012).

Tarihi Yarımada'nın Fatih ve Eminönü İlçelerince yapılan 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planları ise 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planının onaylanmasının ardından çok kısa süre sonra onaylanmışlardır.

Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planlarındaki fonksiyonlara ilişkin kararlar ve yapılaşma koşulları ise 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı doğrultusunda verilmiştir.

Bu süreçlerden sonra aynı yıl içerisinde Suriçi'ndeki Turizm Alanları ile ilgili plan kararları doğrultusunda Sultanahmet, Süleymaniye ve Barbaros Evleri Turizm Merkezine yönelik 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planları yapılarak, 22.09.2005 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

Şekil 3.26 : 22.09.2005 tarihli 1/1000 ölçekli Turizm Merkezleri Uygulama İmar Planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2012).

Bu planlama süreçlerinin ardından 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, İstanbul 8. İdare Mahkemesi'nin 2006/388 esasında açılan davada, ilgili mahkemenin K:2007/2444 sayılı kararı ile hukuka aykırılık gerekçesi ile usul yönünden iptaline karar vermiştir.

Bu iptal sürecinin ardından ise Süleymaniye Bölgesi 24.05.2006 tarih, 2006/10501 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Yenileme Alanı olarak ilan edilmiştir. Bu yenileme alanı sınırı içerisinde Yavuz Sinan, Sarıdemir, Hacı Kadın, Demirtaş, Hoca Gıyasettin, Molla Hüsrev, Süleymaniye ve Kalenderhane Mahalleleri yer almaktadır.

Bakanlar Kurulu'nun 04.06.2007 tarihinde aldığı kararı ile Süleymaniye Turizm Merkezi kaldırılmıştır (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

14.03.2008 tarihinde Danıştay 6. Dairesi tarafından Sultanahmet, Süleymaniye ve Barbaros Evleri Turizm Merkezine yönelik 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planları ile ilgili yürütmeyi durdurma kararı alınmış, 18.03.2009 tarihinde ise bu imar planları iptal edilmiştir.

Daha sonraki süreçte ise İstanbul IV Numaralı K.T.V.K.B.K'nun 26.03.2008 tarih ve 2015 sayılı kararı ile "...26.01.2005 tarih ve 402 sayılı kararlar uygun bulunmuş olan 1/1000 ölçekli Fatih Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı ve 26.01.2005 tarih ve 403 sayılı karar ile uygun bulunmuş olan Eminönü 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı ilke, esas, plan notları ve şu ana kadar yapılmış olan tadilatlarıyla beraber geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları olarak kabulüne..." denilmekte olup, uygulamanın devamı için geçiş dönemi yapılaşma şartları belirlenmiştir. (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

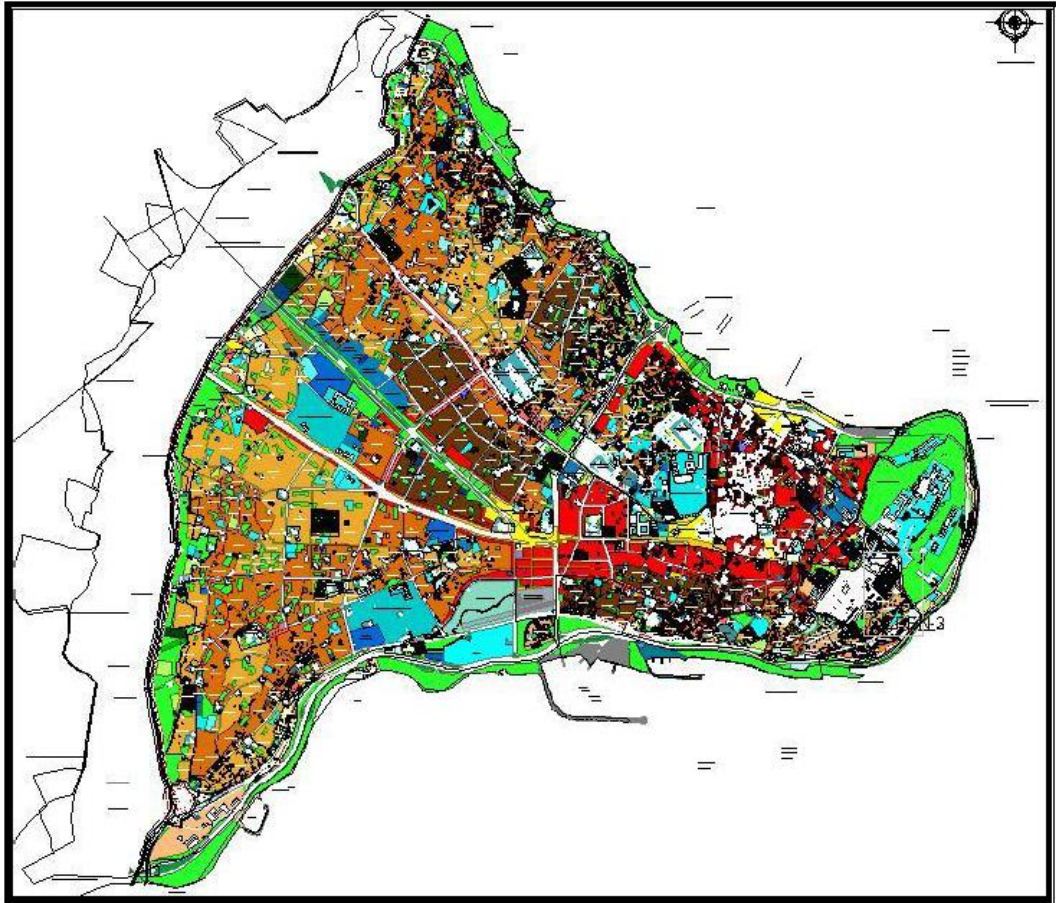
Ancak İstanbul 7. İdare Mahkemesi'nin 28.09.2009 gün ve K:2009/1529 sayılı kararı ile belirlenmiş olan bu geçiş dönemine ilişkin İstanbul IV Numaralı KTVKKBK'nun 26.03.2008 gün ve 2015 sayılı kararı iptal edilmiştir.

Bunun üzerine iptal kararının ardından tekrar İstanbul IV Numaralı KTVKKBK tarafından 17.03.2010 tarih, 3642 sayılı karar ve İstanbul Yenileme Alanları KTVKKBK tarafından 11.03.2010 gün ve 1353 sayılı karar alınarak bölgeye ilişkin yeniden geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları kararları alınmıştır.

Süleymaniye bölgesi ise bu kararların alındığı tarihte kentsel yenileme alanı sınırları içerisinde yer aldığından, İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları K.T.V.K.B.K'nun aldığı karar kapsamında kaldığından bu doğrultuda uygulama görmüştür.

30.12.2011 Onaylı Tarihi Yarımada Kentsel, Tarihi, Kentsel Arkeolojik, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı

Tarihi Yarımada Kentsel, Tarihi, Kentsel Arkeolojik, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından hazırlanmış, 11.08.2011 gün ve 4728 sayılı İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun kararı ile onaylanmış ve söz konusu planın Yenileme Alanlarına ilişkin kararlar alınması gereken kısmı ise 03.11.2011 gün ve 101 sayılı İstanbul Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Şekil 3.27 : 2011 tarihli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı
(Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2012).

Bu planda Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı için önerilmiş olan fonksiyonlar konut ve büyük alan kullanımı gerektiren kamu kurumları

kullanımlarıdır. Kamu kullanımları olarak daha çok dini tesisler ve eğitim tesisleri olarak ayrılmıştır.

Konut alanlarında mevcut durumların korunduğu belirtilmiş olup, planda önerilmiş olan yoğunluklar 400 - 600 kişi/ha olarak öngörülmüştür.

Planda konut kullanımına paralel olarak park ve dinlenme alanları, kültürel tesisler ile sosyal öngörülmüştür. İmalathanelerin bulunduğu alanlar söz konusu planda 2. Derece Ticaret Alanı olarak önerilmiş olup, bu alanlarda depolama faaliyeti gerektirmeyen ticaret çeşitlerinin, hizmet birimleri, perakende satış, üretim-pazarlama-sergileme, iş hanları, şeklinde işlevlerin yer alabileceği belirtilmiştir.

İMÇ bloklarının bulunduğu yer için ise hem özgün yapısının hem de işlevinin korunarak, kültür-turizm amaçlı yeni kullanımlar sağlayabileceği belirtilmiştir.

Süleymaniye Camii'nin etrafında bulunan medrese yapıları, ise planda kültürel tesis olarak önerilmiş olup, müze, kütüphane, kültür merkezi, sergi gibi fonksiyonlar doğrultusunda kullanılabileceği belirtilmiştir.

04.10.2012 Onay Tarihli Tarihi Yarımada Kentsel, Tarihi, Kentsel Arkeolojik, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı

Planda, bölgenin Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanının içine alınmasını sağlayan anıt eserler, geleneksel konut dokusu ve tescilli kültür varlıklarının korunmasına yönelik kararlar alındığı görülmektedir. Böyle kararlar alınmasının nedeni Süleymaniye'nin tarihi kimliğine kavuşmasını sağlamak olmuştur.

Planın bütününde tarihsel ve kültürel kimliğin korunması ve bunu destekleyici fonksiyonların önerilmesi, bu önerilerin de güncel ihtiyaçları karşılaması, sürdürülebilirliğin ise sağlaması ilkeleri arasında yer almaktadır.

Bölgede yaygın olan fonksiyonlarından biri sosyal-kültürel tesisler olup, mevcutları korunarak, tescilli kültür varlığı yapılarından bazıları da sosyal-kültürel tesis olarak önerilmiştir.

Mevcutta imalat ve depolama alanı olan bazı yerler konut alanı olarak planlanmış olup, ticaret alanlarının bir kısmı yeniden konut alanı olarak işlevlendirilmiştir.

Süleymaniye, bölgesi 5366 sayılı Kanun kapsamında 2006 yılında yenileme alanı ilan edilmiş olduğundan, bu planda da plan notunda yenileme alanlarında ilgili Kurulca onaylanacak avan projelerde belirtilen fonksiyon, yapılaşma koşulları ve irtifa şartlarının geçerli olacağı hususu belirtilmiştir (Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı, 2012).

Bu plan kararları yenileme projelerine atıfta bulunmuş olup, yenileme projeleri doğrultusunda dönüşüm olacağını göstermektedir.

Ayrıca planda yeni yapılaşmalarda bölgenin geleneksel mimari yapısına dikkat edileceği ve göz önünde bulundurulacağı, Hmaks: 9.50 m aşılmayacağı, doku bütünlüğünü zedelemeyecek şekilde uygulamalar yapılması önerilmiştir. Planda tescilli kültür varlıkları korunarak, tescilli olmayan parsellerde yapılacak olan yeni yapılar için kütle önerilmiş ve hepsi için Hmaks: 9.50 m yükseklik verilmiştir.

Şekil 3.28 : 2012 tarihli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planının Süleymaniye Dünya Miras Alanına İlişkin Kısım (Kaynak: Yönetim Planı, 2018).

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı

Dünya Miras Merkezi tarafından Dünya Mirası olarak önerilmiş ve ilan edilmiş yerlerde yönetim planının yapılmasını zorunlu kıldığı için Tarihi Yarımada Yönetim Planı yapılmıştır.

Tarihi Yarımada için yapılmış olan iki tane yönetim planı bulunmakta olup bunların ilki 2011 yılında ikincisi ise 2018 yılında yapılmış ve onaylanmıştır.

2011 Yılı İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı

2011 yılında yapılmış olan Yönetim Planında, bazı ilke ve hedefler belirlenerek, belirlenmiş olan bu ilke ve hedeflerin karşılanmasına yönelik bazı proje paketleri ve eylemler önerilmiştir.

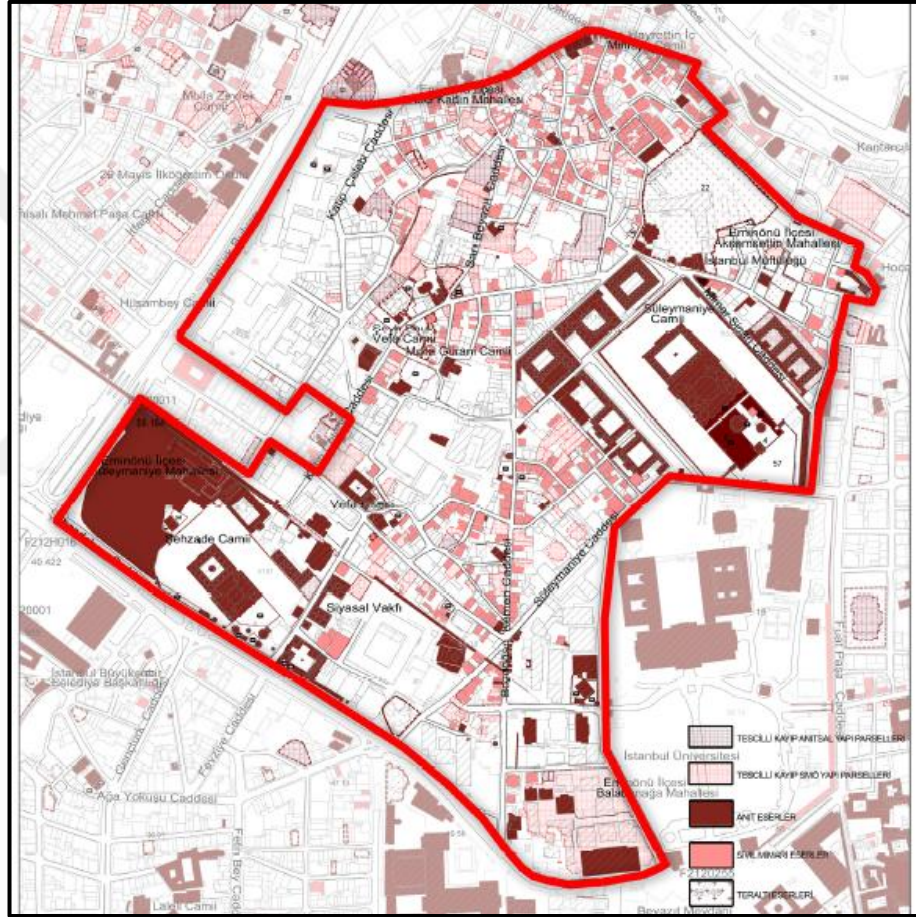
Tarihi Yarımada için önerilmiş olan yaşam kalitesinin yükseltmesine, Tarihi Yarımadayı etkileyen ulaşım yatırımlarının etkilerini en aza indirmek, Tarihi Yarımada da bisiklet ve yaya yolları sisteminin geliştirilmesini sağlamak, Tarihi Yarımada'ya yönelik otopark sistemi geliştirme projesi önerilmesi, Tarihi Yarımada'nın yapıların kalitesi, yoğunluğu ve silueti ile ilgili inceleyerek değerlendirilmesine yönelik eylemler önerilmiştir (Yönetim Planı, 2011).

Tarihi Yarımada Yönetim Planında Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı ile ilgili belirtilen sorunlar:

Yönetim planında Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı ile ilgili bazı sorunlar saptanmış ve bu sorunlar doğrultusunda alan ile ilgili hedefler ve stratejiler oluşturulmuştur.

- Anıt eserlerin korunamaması, yıpranması,
- Sivil mimarlık örneklerinin korunamaması ve bu nedenle yıpranması, köhneleşmesi ve yıkılması,
- Restorasyon ve korumaya yönelik yanlış teknikler uygulanması ve gereken kalitenin uygulanmaması,
- Geleneksel sokak dokusunun bozulmaya yüz tutması,
- Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanının yeteri kadar tanıtımının yapılmaması,

- Bölgede tescilli yapıların yıkılarak yeniden yapılmasına yönelik uygulamaların artması,
- Herhangi bir belgesi olmayan ve yok olan eserlerin rekonstrüksiyonunun yapılarak yeniden yapılmaya çalışılması.
- Korumaya yönelik mali kaynakların bölgedeki kültür varlıklarını korumak için verimli kullanılamaması,
- Alandaki bazı anıt eser ve sivil yapıların yanlış işlevlendirilmesi şeklinde sorunlar tespit edilmiştir (Yönetim Planı, 2011).

Şekil 3.29 : 2011 yılındaki Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı Sınırı
(Kaynak: Yönetim Planı, 2011).

Böylelikle Süleymaniye Cami ve Çevresi Dünya Miras Alanı ile ilgili bazı hedefler ve projeler ortaya konulmuştur.

1. Hedef: Alandaki kültürel mirasın korunması, bakımı ve onarımında çağdaş yöntemler kullanılarak, doğru uygulamalar yapılması için ulusal ve uluslararası destek alınmasıdır.

2. Hedef: Alanın geleneksel sokak dokusunun korunarak, bakım ve onarımının sağlanması.

3. Hedef: Alanın tanıtımının sağlanması,

Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı için proje paketleri belirtilmiş olup, bu proje paketleri; Süleymaniye Dünya Miras Alanı Anıt Eserleri Koruma Projesi, Sivil Mimarlık Yapılarını Koruma Projesi, Geleneksel Sokak Dokusunun Korunması Projesi, Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nın Tanıtımı Projesi ve Süleymaniye Dünya Miras Alanı İçin Kaynak Geliştirme Projesi olarak önerilmiştir (Yönetim Planı, 2011).

2018 Yılı İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı

2018 yılında onaylanmış olan Tarihi Yarımada Yönetim Planında planın yapılma nedeni olarak 26006 sayılı “Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”te planın olarak incelenmesi ve beş yılda bir ise plana yönelik belirlenmiş olan vizyon, amaç ve politikaların değerlendirilerek, planın güncellenmesi şeklinde hüküm bulunduğu için 2018 yılında yeni planın yapıldığı belirtilmiştir (Yönetim Planı, 2018).

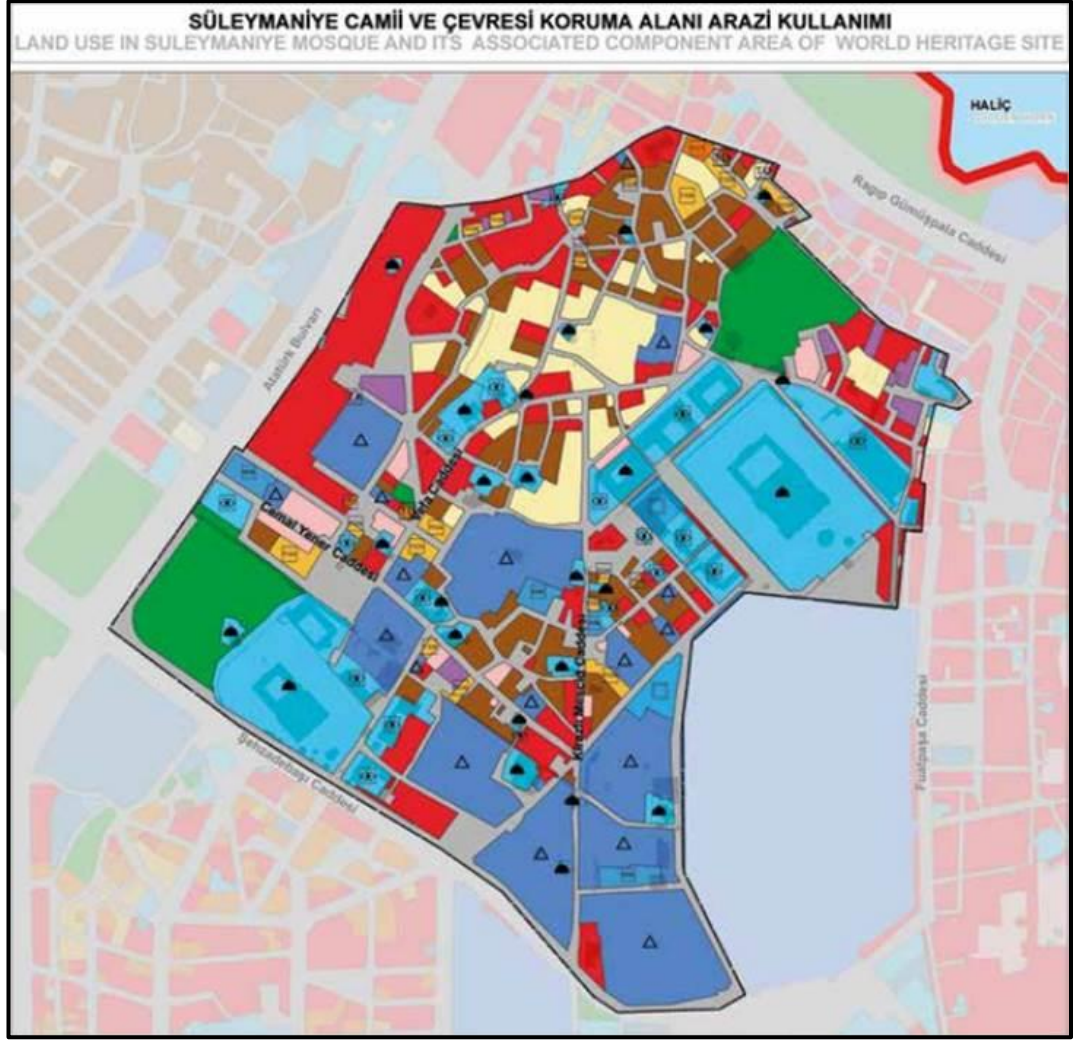
Bu planın güncellemesinde yönlendirici olan faktörlerin ise ICOMOS'un almış olduğu karar ve tavsiyeler, Dünya Mirası Komitesi ve 2011 planından sonra oluşan gelişmeler olduğu belirtilmiştir (Yönetim Planı, 2018).

2018 yılında onaylanmış olan Yönetim planında 2011 yılında verilmiş olan kararlara da değinilmiştir. Dünya Miras Alanları, özellikleri, kullanımları, değerleri vb. tanımlamalar ve açıklamalar yapılmıştır.

2011 yılında yapılmış olan Tarihi Yarımada Yönetim Planında, Dünya Miras Alanları ile ilgili ayrı ayrı kararlar alınırken, 2018 yılında onaylanmış olan Yönetim Planında alınmış olan kararlar koruma alanları bütünü için ifade edilmiştir.

2018 yılında Dünya Miras Alanı sınırı değişmiş olup, şekil 2.30'de görülmektedir.

Şekil 2.30'de belirtilen arazi kullanım haritasında görüldüğü gibi alanda donatı alanlarının yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bunun bir nedeni anıt eserler bir nedeni ise bölgede yer alan üniversite yapılarıdır.

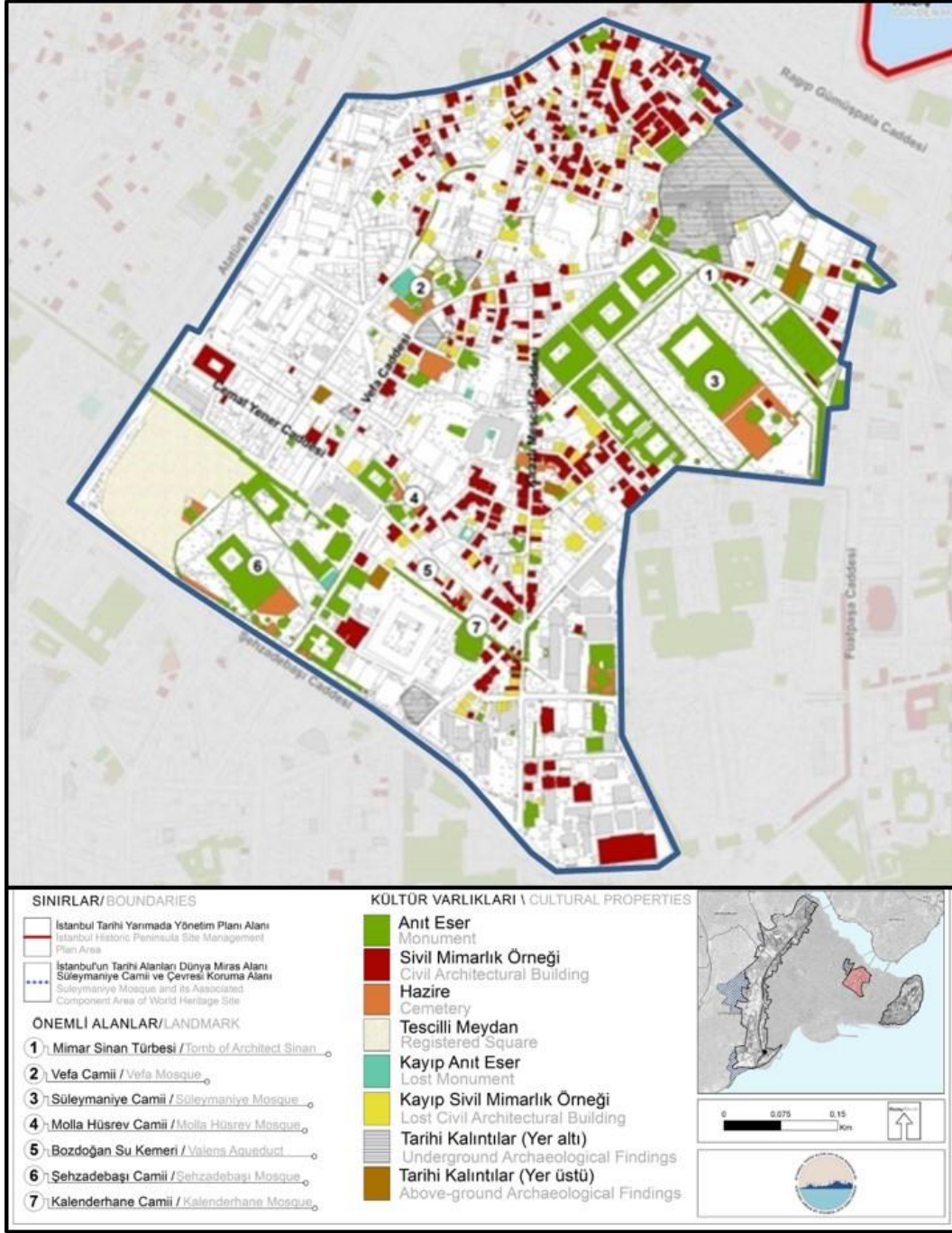

Şekil 3.30 : 2018 yılına ait Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı ve Arazi Kullanımı (Kaynak: Yönetim Planı, 2018).

Konut alanları ise batıda İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) blokları ile alanın doğusundaki İstanbul Üniversitesi yapıları arasında yer almaktadır.

Alanın kuzey-güney doğrultusunda ise uzanan ana yollar hem yerel ticaret hem de yerel ticareti içeren karma kullanımlar bulunmaktadır. Alanda Üniversite bulunduğundan yakın konumunda çok sayıda ve büyüklükleri farklılaşan öğrenci yurtları da bulunmaktadır.

Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanındaki kayıp, mevcut olan toplam eserler şekil 2.31’de bu eserler görülmektedir. Sivil Mimarlık Örneklerinin ve Anıt Eserlerin yoğunluğu şekilde öne çıkmaktadır.

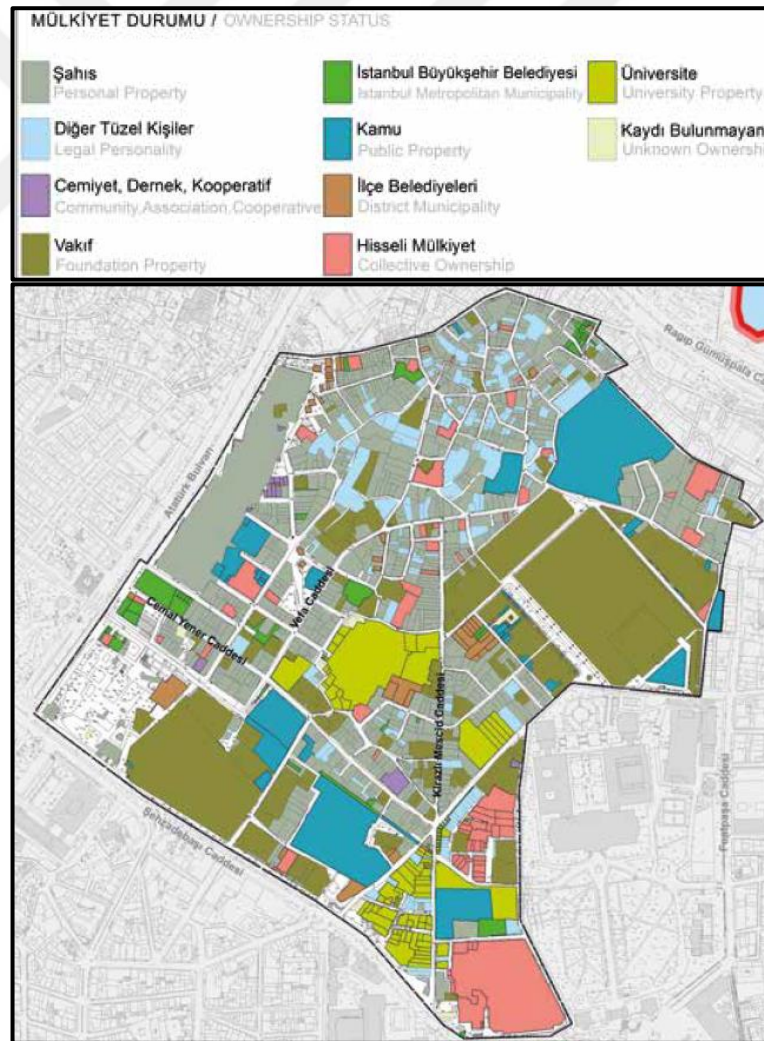
Şekil 3.31 : Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanındaki Kültür Varlıkları (Kaynak: Url 10'den yararlanılarak geliştirilmiştir).

Tarihi Yarımada'da bulunan diğer Dünya Miras Alanlarından farklı olarak Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı'nda tescilli yapılar dışında iki adet de tescilli meydan bulunmaktadır.

Şekil 3.32'de Süleymaniye bölgesinin havadan fotoğrafı, şekil 3.33'te ise mülkiyet durumu görülmekte olup, büyük kamu parselleri, küçük şahıs parsellerinin yoğunlaştığı bir bölgedir.

Şekil 3.32 : Süleymaniye Camii ve Çevresi (Kaynak: Yönetim Planı, 2018).

Şekil 3.33 : Süleymaniye Camii ve Çevresinin Mülkiyet Durumu (Kaynak: 2018 Yönetim Planı).

3.4 Bölüm Sonu Değerlendirmesi

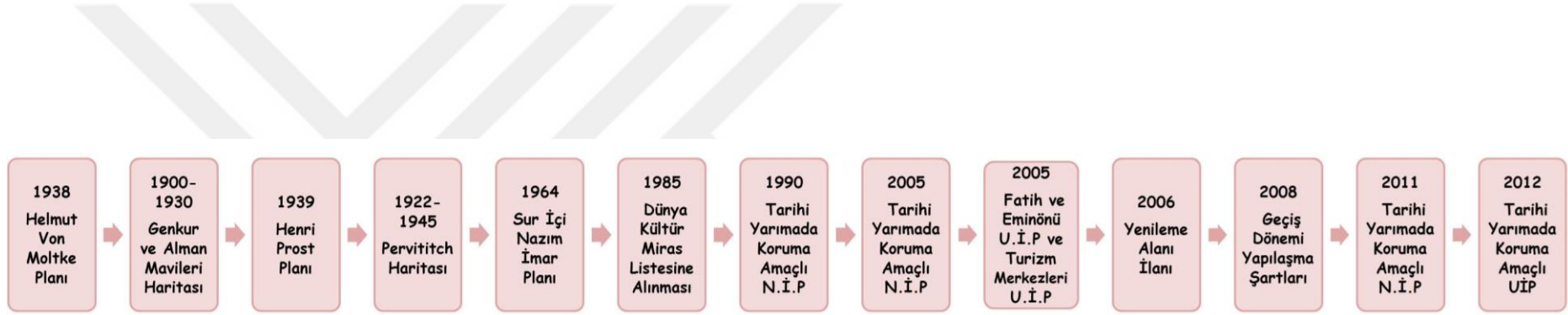
Süleymaniye bölgesi birçok tarihi döneme ev sahipliği yapmış olup, Tarihi Yarımada bulunması, merkezi konumda olması ve kendince de önemli değerlere sahip olması nedeniyle tarih boyunca birçok haritası ve planı yapılarak, bazı çalışmalara konu olmuştur. Geçmişe dair bazı haritalarında adaların, yapıların fonksiyonları belirtilmiş, detaylı bir şekilde yapı bazında çalışmalar yapılmıştır. Şekil 3.34'te bölgenin planlama süreci özetlenerek belirtilmiştir.

Bazı haritalarında ise ulaşım aksları, bölgeler, yangına dair yapılan çalışmalar yer almaktadır. Birçok plan çalışmasının da yapıldığı bölgede alınan bazı kararlar da bölgeyi etkilemiştir. Özellikle 1939 yılında imzalanan Henri Prost'un Planı Süleymaniye'ye sınır oluşturan Atatürk Caddesinin açılması ve o bölgedeki konut dokusunun zarar görmesine neden olmuştur.

Birçok planın yapıldığı bölgede 2005 yılında onaylanmış nazım imar planının mahkeme kararıyla iptalinin ardından 2011 yılında meri 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 2012 yılında ise meri 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planının yapılmasıyla günümüzdeki halini almıştır.

Ayrıca bölgede 2011 ve 2018 yıllarında da Yönetim Planı yapılmıştır. Koruma Amaçlı İmar Planları ve Tarihi Yarımada Yönetim Planlarında, kültürel mirasın korunmasına yönelik kararlar alınmıştır.

Süleymaniye bölgesinin önemi ve üstün evrensel değeri de planlarda ele alınmış olup, Koruma Amaçlı İmar Planları korumacı bir yaklaşımla, geçmişle gelecek arasındaki bağı oluşturmayı amaçlamış, yönetim planları ise alanın tanıtım, kullanım, üstün evrensel değeri yönünde kararlar almayı amaçlamıştır.

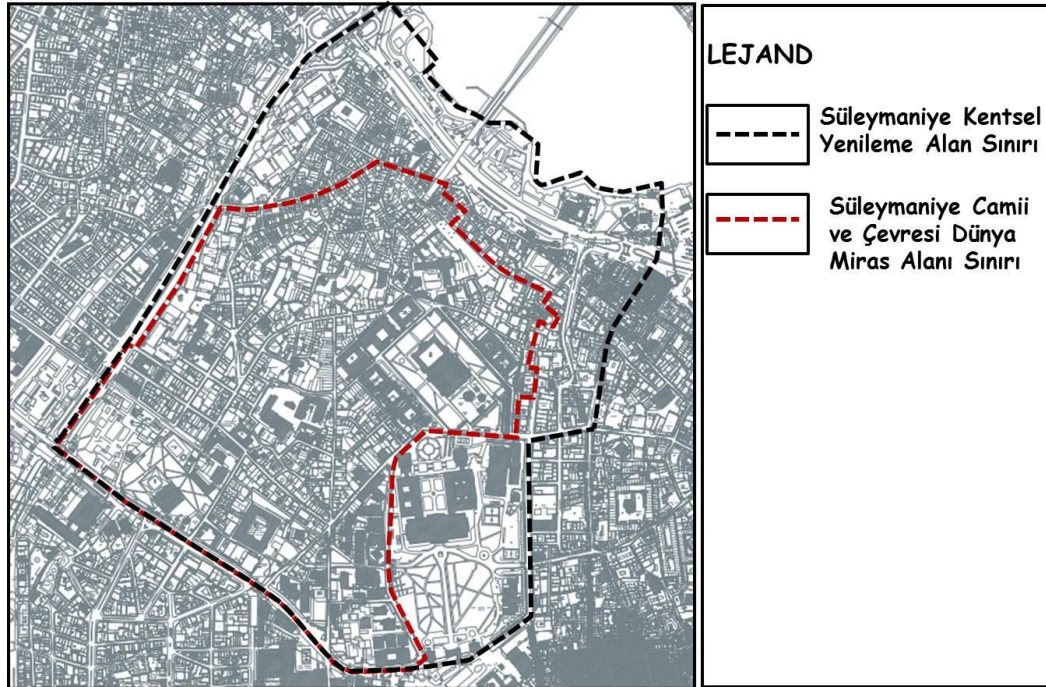

Şekil 3.34 : Süleymaniye bölgesinin planlama süreci (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

4. İSTANBUL SÜLEYMANİYE DÜNYA MİRAS ALANINDAKİ YENİLEME UYGULAMALARININ MEKÂNSAL ETKİLERİ

Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı, Haliç’e hâkim bir tepe üzerinde kent silüetinde belirleyici bir nokta oluşturan Süleymaniye Külliyesi ile Şehzade Mehmet Külliyesi ve bu yapıların çevresinde yer alan Süleymaniye, Vefa, Vezneciler semtlerini kapsamaktadır. Süleymaniye yenileme alanı ise şekil 4.1’de görüldüğü gibi Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı, İstanbul Üniversitesi ve kıyıya kadar olan diğer alanları da kapsayarak Haliç kıyılarına kadar uzanmaktadır.

1981 yılında koruma altına alınan, 1985 yılında ise UNESCO tarafından “Dünya Kültür Mirası” listesine alınan Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı, Dünya Miras Listesine alınma kararında, Süleymaniye Külliyesi, geleneksel yerleşme ve tescillenmiş 525 ahşap evden bahsedilmektedir.

Şekil 4.1 : Süleymaniye yenileme alan sınırı ve Dünya Miras Alanı sınırı (Kaynak: Halihazır haritadan yararlanılarak hazırlanmıştır).

2011 yılında onaylanmış olan Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı için yapılmış olan analiz çalışmalarına göre ahşap yapı sayısının yaklaşık olarak 188 tane olduğu

belirtilmiştir. 1985 yılından 525 olarak belirtilmiş ahşap yapı sayısının, 2011 yılına gelindiğinde bu sayının 188'e düşmesi, 2019 da ise büyük bir farkın oluştuğunu göstermektedir.

Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanında 127 tane kayıp, 793 tane mevcut olan toplam 920 tane tescilli eser bulunmaktadır. Mevcutta ise 351 tane Anıt Eserler, 395 tane Sivil Mimarlık Örneği bulunmakta olup, alanda 2 adet de tescilli meydan bulunmaktadır (Yönetim Planı, 2018).

Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanını etkileyen fonksiyonların bazıları şu şekildedir; konut alanları % 8'ini, eğitim alanları % 17'sini, imalat ve ticaret faaliyetleri %16,4'ünü kapsamaktadır (Yönetim Planı, 2018).

4.1 Üst Ölçekli Planlar Bağlamında Alanın Korunması Yaklaşımları

Süleymaniye, yenileme alanı ilan edildiğinde bölgede Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı bulunmamaktaydı. 2006 yılında yenileme alanı ilan edilen Süleymaniye bölgesinde 2011 yılında Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 2012 yılında ise Koruma Amaçlı Uygulama İmar planı onaylanmış olup, bu planlar onaylandıktan sonra yenileme uygulamalarında etkili olmaya başlamışlardır.

2012 yılına kadar onaylanan yenileme projelerinde ise geçiş dönemi yapılaşma koşulları doğrultusunda projeler onaylanmıştır (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

4.1.1 Koruma Amaçlı İmar Planlarında alanın korunması yaklaşımları

Tarihi Yarımada'da uygulanan koruma amaçlı imar planları; 30.12.2011 onay tarihli Tarihi Yarımada Kentsel, Tarihi, Kentsel Arkeolojik, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 04.10.2012 onay tarihli Tarihi Yarımada Kentsel, Tarihi, Kentsel Arkeolojik, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'dır.

Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında:

Koruma Amaçlı Nazım İmar Planının amacı; Mevcutta bulunan olumsuz durumların ortadan kaldırılarak, Tarihi Yarımada'nın farklı odaklara sahip yapısının dikkate alınması, evrensel düzeydeki değerlerinin öne çıkarılması, dünya kenti statüsü

kazandırılması için kimlik yapısının sağlanması ve geçmiş ile gelecek arasında sürekliliği sağlamak amacıyla nitelikler oluşturulması olarak belirlenmiştir (Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

Planın hedeflerine ve plan politikaları bakıldığında bölge ile uyuşmayan işlevlerin ortadan kaldırılması, çöküntü bölgesi yönelişinin ortadan kaldırılması, geleneksel kent dokusunun gelişme dinamikleri baskısından kurtarılması, evrensel düzeyde taşıdığı tarihi değerlerin korunarak, bunların tarihi dokuya entegre edilmesi, çağlar boyunca devam ettirilen sosyal ve kültürel işlevlerin korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması olarak belirtilmiştir (Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011).

Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında Süleymaniye bölgesi için öngörülen fonksiyon kullanımı orta ve yüksek yoğunluklu konut alanları olup, konut alanları dışında dini tesisler, eğitim tesisleri, park ve dinlenme alanları, sosyal-kültürel tesisler, ticaret alanları önerilmiştir.

1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında, alanın kimliği ile uyumlu işlevlerin verilmesi, uyuşmayan işlevlerden temizlenmesi, geleneksel kent dokusunun korunması ve sosyal - kültürel işlevlerin korunması adına alınan kararlar bölgenin geçmişteki geleneksel ve kültürel yapısının ortaya çıkmasına ve korunmasına katkı sağlayacağından, alanın korunması açısından önemli kararlardır.

Koruma Amaçlı Nazım İmar planında, koruma bölgeleri belirlenmiş olup, koruma öncelikli yapıların bulunduğu alanlar önemlerine göre 1., 2. ve 3. derece şeklinde bölgelere ayrılmıştır. Süleymaniye bölgesi ise 1. derece Koruma Bölgesi olarak gösterilmiştir. Plan notlarında bu bölgelerde inşaat alanı artmasına neden olacak tevhid ve ifraz yapılamayacağı, yapılmasının ise donatı alanı oluşturmak amacıyla Koruma Kurulunun uygun kararı ile olabileceği belirtilmiştir (1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Notları, 2011). Tevhid ve ifraz yapılması bölgede kütle büyüklüklerinin değişmesine neden olacağından, yapılmasını durumunda alanın dokunun değişmesine neden olacaktır.

Planda, yeni yapılaşmalarda irtifanın, komşuluğundaki tescilli yapının orijinal irtifa değerini geçemeyeceği, bu bölgenin geleneksel mimari yapısı ile uyumlu yapılaşmalara izin verileceği ve korunması gerekli sivil mimarlık örneği müstakil yapıların ise orijinal şekliyle korunması gerektiği belirtilmiştir. Bu hükümler alanın ve belleğinin korunması için olumlu kararlardır.

Süleymaniye bölgesinde ticaret alanları olarak, Geleneksel Ticaret Alanları ve geleneksel ticaret alanlarının çevresinde yer alan 2. Derece Ticaret Alanları önerildiği görülmektedir. 2. Derece Ticaret Alanları ile ilgili plan notunda, bu alanlarda konaklama işlevinin de yer alabileceği belirtilmiştir.

Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında:

Süleymaniye bölgesi, zamanla merkezi konuma gelmesi, alanda bazı ticari fonksiyonların artmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda bölge çöküntü bölgesi haline gelmiş ve yaşayan nüfusta değişime sebep olmuştur. Kullanıcıların değişmesine sebep olan bu durum kentsel dokunun bozulmasına da yol açmıştır.

Bölgedeki anıt eserler ve sivil mimarlık örnekleri kendi işlevlerinden farklı bir şekilde ticaret, depolama ve imalat gibi işlevler için kullanılmaya başlanmış ve bu da yapılara zarar vermeye başlamıştır.

Böylelikle bölgenin yenileme alanı ilanı ile alanın canlandırılması, gece nüfusunun sağlanması ve konut dokusunun arttırılması hedeflenmiş olup, plan kararı alınırken de Süleymaniye yenileme alanında mer'i mevzuat kapsamında konut ağırlıklı yenilenmesi kararı alınmıştır.

1/1000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planının amacı 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ile aynı olup, 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı doğrultusunda kararlar alınmıştır.

Süleymaniye bölgesinin eski tarihi kimliğinin korunması öngörüldüğünden Camiler, Üniversite, Hastane ve Konut işlevinin korunması için imalat ve depolama fonksiyonlarının alan dışına çıkarılmasına yönelik karar alınmıştır. Ayrıca Süleymaniye bölgesinde ahşap konut ve organik sokak dokusu bulunduğundan yayalaştırma projesi önerilmiştir. Alınan bu kararlar alanın korunması için olumlu kararlardır.

Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planının ilkeleri arasında, Tarihi Yarımada'nın tarihsel ve kültürel kimliğini koruyarak, kimliği destekleyecek şekilde vurgulayıcı ve öne çıkarıcı fonksiyonların tespitinin yapılması, güncel ihtiyaçların paralel bir şekilde uygulanması ve sürdürülebilirliğin sağlanması olarak belirtilmiştir (1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Notları, 2012).

Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında, bölgenin yenileme alanı olması nedeniyle İstanbul Yenileme Alanları Koruma Bölge Kurulunca onaylanacak avan projelerdeki yapılaşma, fonksiyon ve irtifa şartlarının geçerli olacağı hükmü bulunmaktadır. Bu madde Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planını etkisiz kılarak, yenileme uygulamalarının öngördüğü şekilde yenileme projeleri üzerinden uygulama yapılabileceğini ifade etmektedir. Bu karar bölgenin korunmasını etkileyebilecek kararların yenileme projeleri ile oluşabileceğini göstermektedir.

Aynı maddede Süleymaniye yenileme alanında konut dışında başka işlevler verilmiş olan özgün sokak ve mahalle dokusunu barındıran adalarda, konut olarak da uygulama yapılabileceği belirtilmiştir.

Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı notunda Süleymaniye ile ilgili yeni yapılacak yapılaşmalarda maksimum yüksekliğin 9.50 m'yi aşmayacak şekilde ve bölgenin geleneksel mimari karakterine uygun biçimde, doku bütünlüğünü de zedelemeyecek uygulamalara izin verileceği belirtilmiştir (1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Notları, 2012).

Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı doğrultusunda Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında da Tarihi Yarımada'nın evrensel düzeyde taşıdığı değerlere değinilerek, bu değerlerin korunması ile bir dünya kenti statüsü oluşturulması ve geçmiş ile gelecek arasında sürekliliğin kurulması hedeflenmiştir.

Planda, bölgede bulunan bazı donatılar korunmuş olup, tescilli kültür varlığı yapıların bazıları da donatı alanı olarak önerilmiştir. 1/5000 ölçekli plan doğrultusunda Geleneksel Ticaret Alanları ve T2 Ticaret Alanları önerilmiştir. Alanda Kültür-Turizm amaçlı yeni kullanımlar da önerilmiş olup, Süleymaniye Külliyesi'nin yakınında Konaklama Tesis Alanı önerilmiştir.

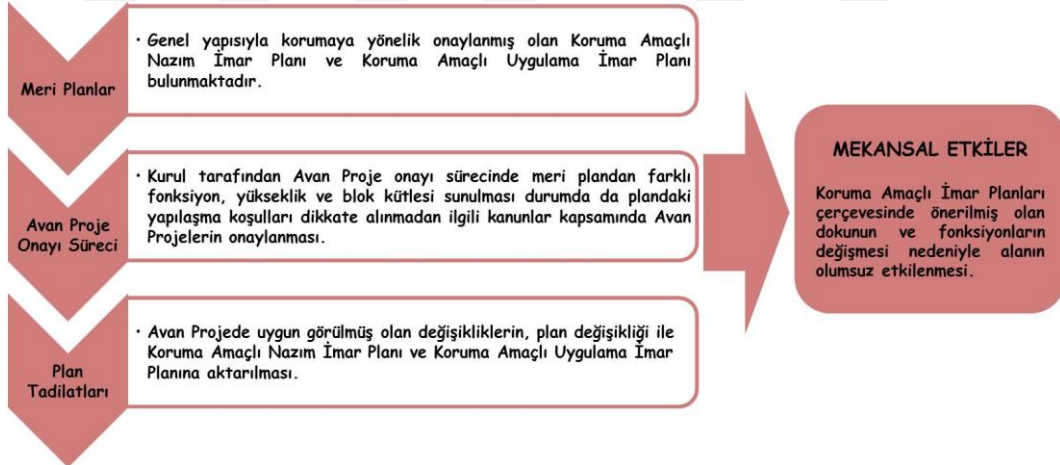
Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda, alan içerisinde mevcutta imalat ve depolama olan bazı alanlar konut alanı olarak önerilmiştir.

Alan içerisinde tescilli meydan bulunmakta olup, bölgede bulunan mevcut meydanlar dışında Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda yeni meydanlar da önerilmiş olup, meydanlar arasında yayalaştırma alanları oluşturulmuştur.

Şekil 4.2 : Süleymaniye bölgesinin planlama süreci (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Koruma Amaçlı İmar Planları sürecinde mekânın değişimi değerlendirildiğinde, plan değişikliklerinin yapılarak alandaki fonksiyon ve önerilmiş olan yapıların dokusunun değiştirilmesi alanın korunmasını olumsuz etkilemektedir.

Şekil 4.3 : Koruma Amaçlı İmar Planları sürecinde alanın korunmasının değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

4.1.2 Tarihi Yarımada Yönetim Planında alanın korunması yaklaşımı

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı bazı başlıklar altında ele alınmış olup, planın vizyonunda öne çıkan kriterler; tarihi birikimin korunması, kültürel kimliğin geleceğe aktarılması, katılımın sağlanması ve en önemlisi olarak değerlendirilebilecek olan bölgenin üstün evrensel değerinin korunması şeklindedir (Yönetim Planı, 2018).

Bu vizyon çerçevesinde bazı ilkeler ortaya konulmuş olup, bu ilkeler arasında alanın korunmasına katkı sağlayacak olanlar;

- Üstün evrensel değerinin, sivil mimari örneklerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması, kültür mirasının özgün bir şekilde korunması, alanın silüetinin korunması, mekânsal gelişimin kültürel değerlerle uyumlu olması, koruma ve kültürel miras konuları ile ilgili toplumun bilinçlendirilerek farkındalığın arttırılması.
- Somut ve somut olmayan kültürel değerlerin ulusal ve uluslararası mevzuata uygun bir şekilde korunması ve sürdürülebilmesi, alandaki korumaya dair uygulamaların bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi, alanda yapılan projelerde farklı kurumların birlikte çalışma yapması, yenileme alanlarının yeniden ele alınması ve bölgede onaylanan avan projelerin Koruma Amaçlı İmar Planı'na uygun bir şekilde hazırlanarak onaylanması
- Restorasyona ilişkin çalışmaların, ilkelerin ve standartların geliştirilmesi, anıt eserlere yeniden işlev verilmesi durumunda, yaklaşımların geliştirilmesi, sivil mimarlık örnekleri konusunda finansman ile ilgili sorunların çözülmesine yönelik çalışmaların yapılması, koruma sürecinde sosyal boyutun ele alınması şeklinde öneri ilkeler belirlenmiştir (Yönetim Planı, 2018).

Yönetim Planında restorasyon uygulamaları için Sivil Mimari Ahşap Yapılarda restorasyon ve rekonstrüksiyon şartnamelerin yeniden değerlendirilmesi ve ahşap yapıların korunması ile ilgili uluslararası tüzüklerin ele alınarak değerlendirilmesi önerilmiştir.

Tescilli Sivil Mimarlık örnekleri ile ilgili acil eylem planı hazırlanması ve bazı tespitlerin yapılarak müdahale yöntemlerinin belirlenmesi öngörülmüştür.

Tescilli yapılar konusunda sahiplerinin ve kullanıcıların bilgilendirilmesi, korumaya teşvik edilmesi ve aidiyet duygusunun oluşturulması önerilmiştir.

Yönetim planında somut olmayan kültürel miras için de önerilerde bulunulmuş olup, somut olmayan değerlerin tespit edilerek, bu mekânların tur güzergâhları kapsamına alınarak yaşatılması önerilmiştir.

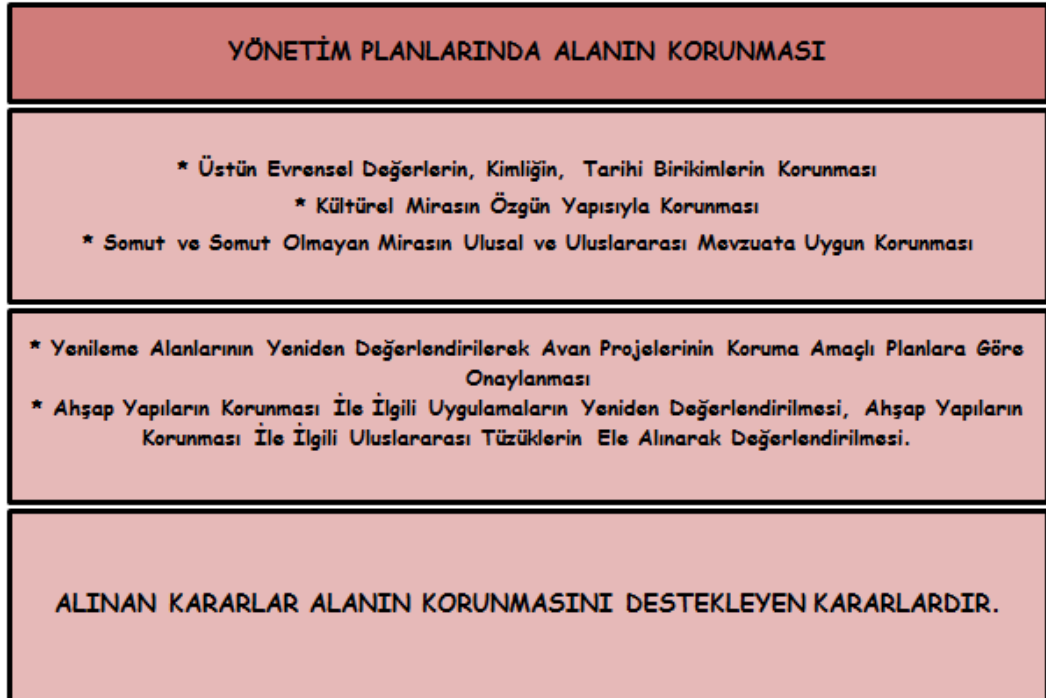
Yönetim planında, Süleymaniye bölgesinin Üstün Evrensel Değerinden bahsedilerek, Kültürel Miras Etki Değerlendirme raporlarına değinilmiş, Dünya Miras Alanlarını dolaylı veya doğrudan etkileyecek uygulamaların ve projelerin Dünya Mirası

varlıklarını Üstün Evrensel Değerini, görsel bütünlüğünü ve özgünlüğünü ne ölçüde etkileyeceği konusunda Kültürel Miras Etki Değerlendirme Raporlarının hazırlanması ve bu kapsamda değerlendirilmesi önerilmiştir.

Dünya Mirası varlıkları için teklif edilen projelerde mevcut tarihî yapıların yeniden inşası yerine yerinde (in-situ) koruma gerçekleştirilmesi amaç edinilerek, bu durumun kapsamlı biçimde gözden geçirilmesi önerilmiştir.

Yönetim planında bellek eksikliğine, şehir hafızasının olmamasına da değinilmiştir. Bölgede değişim ve koruma arasındaki dengenin sağlanması, koruma ilkeleri, restorasyon ve rehabilitasyon standartları, yönetim sorumlulukları, alanın algılanmasını sağlamak şeklinde önerilerde bulunulmuştur. Bölgenin algılanmasını zayıflatan, niteliksiz ve yüksek yoğunluklu yapılardan bölgeyi temizleyerek, boş yapıların kullanılır hale getirilmesini sağlamak hedeflenmiştir.

Yönetim planında ele alınan bir diğer konu ise ICOMOS'un Yönetim Planı ile ilgili üstün evrensel değeri ifade eden niteliklerin belirtilmesi, üstün evrensel değere sahip alanlara komşu durumdaki alanların bu değere katkısının belirtilmesi, kültürel mirasın üstün evrensel değer niteliği üzerinden geliştirilmesi, tehditlerin açıkça belirtilmesi ve Yönetim Planı ile Koruma ve Yenileme Planlarının örtüştürülmesi sürecinin güçlendirilmesi şeklindeki önerileridir.

Şekil 4.4 : Yönetim Planı kapsamında korumanın değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Yönetim planında alanın korunmasına yönelik önerilerde bulunulmuş olup, bu öneriler alanın kullanılarak, tanıtılarak bütün değerlerin sürdürülebileceği üzerinedir.

4.2 Süleymaniye Yenileme Uygulamaları

Süleymaniye Bölgesi, Bakanlar Kurulunun 24.05.2006 tarih, 2006/10501 sayılı Kararı ile 22.06.2006 tarihinde 26206 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yenileme alanı ilan edilmiş olup, Süleymaniye yenileme alanı sınırı şekil 4.5'te görülmektedir.

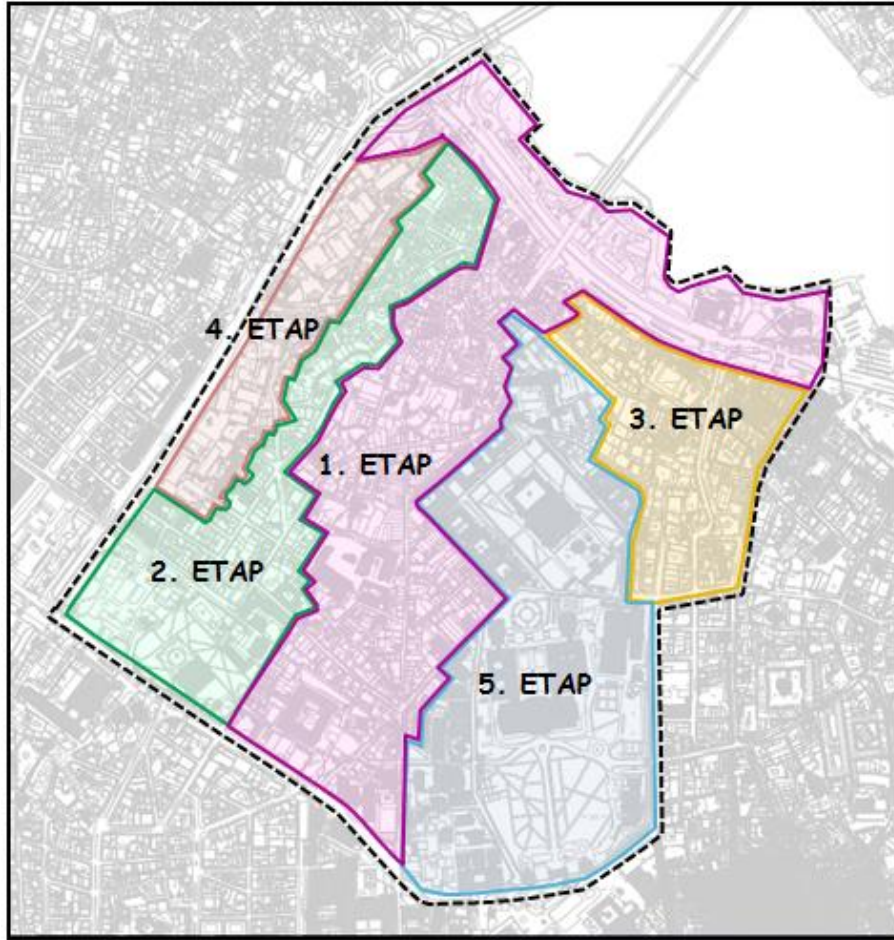
Şekil 4.5 : Süleymaniye yenileme alanı sınırı (Kaynak: 22.06.2006 tarih ve 26206 sayılı Resmi Gazete eki ve Url 4'den yararlanılarak hazırlanmıştır).

Süleymaniye yenileme alanı, Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nın tamamını ve bu alanın çevresindeki bazı alanları da içine alarak Haliç kıyılarına kadar uzanmaktadır.

Süleymaniye yenileme alanındaki aktörler; İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Fatih Belediyesi-KİPTAŞ, İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ve özel firmalardır.

Süleymaniye yenileme alanında yürütülecek çalışmalar için İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Fatih Belediyesi arasında 13.09.2006 tarihinde protokol hazırlanarak kabul edilmiş ve bu protokol gereğince Süleymaniye yenileme alanı 5 adet uygulama bölgesine ayrılarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Fatih Belediyesi'nin çalışma alanları belirlenmiştir (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

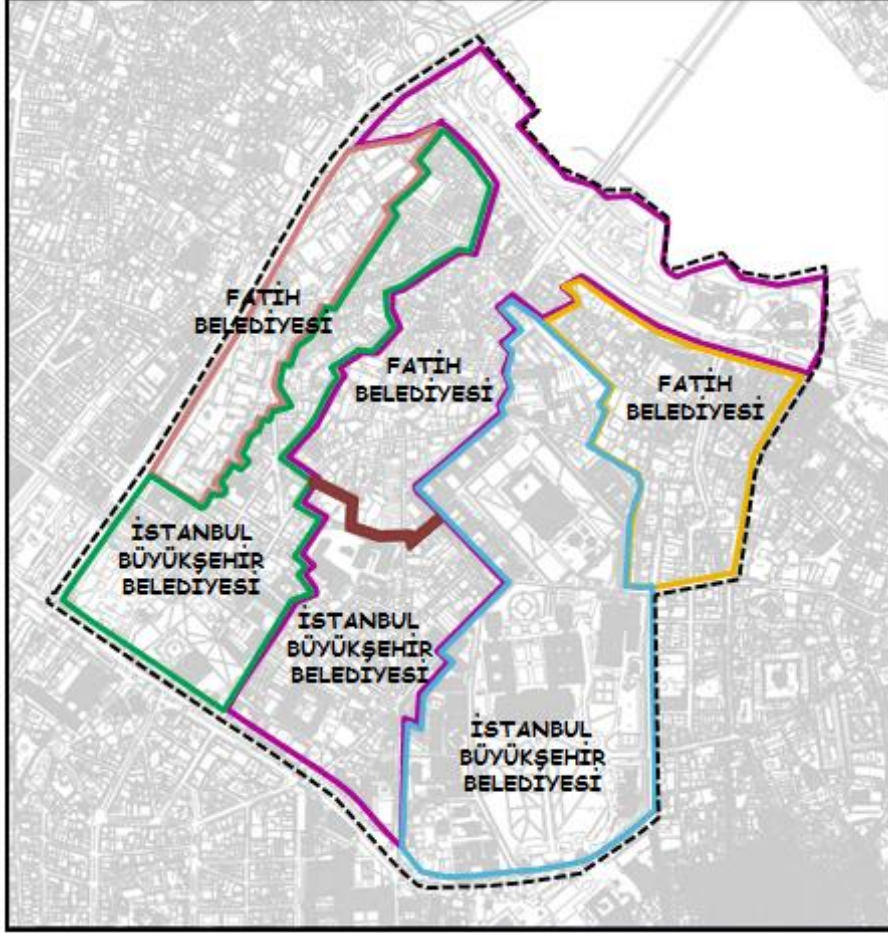
Bu protokol çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığınca 46 adet, Fatih Belediye Başkanlığınca ise 39 adet adada projeleri yürütme kararı alınmıştır (1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Raporu, 2012).

Şekil 4.6 : Süleymaniye yenileme alanı proje etapları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucu halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

Süleymaniye yenileme projesinde Osmanlı kent dokusunun yaşatılması amacıyla Süleymaniye bölgesinde yer alan küçük imalathanelerin temizlenerek, bölgenin konut alanına dönüştürülmesi hedeflenmiştir.

Süleymaniye yenileme alanı sınırı içerisinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Fatih Belediyesi arasında kabul edilen protokol doğrultusunda, projeleri yürütülme yetkileri şekil 4.7'deki gibi belirlenmiştir. Belediyelerce hazırlatılan projeler İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından da onaylanmaktadır.

Şekil 4.7 : Süleymaniye yenileme projesinde yetkili idareler (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucunda halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

Bölgenin 2006 yılında yenileme alanı ilan edilmesi ve Belediyeler arasında protokol imzalanmasının ardından 2008 yılında yenileme avan projeleri hazırlanmaya başlanmıştır. Projelerin hazırlandığı dönemde bölgede herhangi bir imar planı bulunmadığından, geçiş dönemi yapılaşma şartları doğrultusunda hazırlanmış olan avan projeler onaylanmıştır (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

Süleymaniye yenileme alanı 1. ve 2. etabında bulunan bütün adaların Avan Projeleri onaylanmış olup, bu avan projelerde; İstanbul Üniversitesi, konut alanları, öğrenci

yurtları, sosyal - kültürel tesisler ve ticaret gibi kullanımlar bulunmaktadır. Öncelikli olarak ele alınan 1. etabın bir bölümünde İstanbul Büyükşehir Belediyesi bir bölümünde ise Fatih Belediyesi projeleri yürütmekte yetkilidir. Yenileme alanının 2. etabında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 3. etabında ise Fatih Belediyesi, 4. etabında Fatih Belediyesi, 5. etabında ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi projelerin yürütülmesinde yetkilidir. Fatih Belediyesi'nin yetkili olduğu alanlarda ise çalışmalar KİPTAŞ ile birlikte yürütülmektedir (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

Süleymaniye yenileme alanında; 5366 sayılı Yasa ve 2863 sayılı Yasa kapsamında da uygulamalar yapılmaktadır. Yenileme alanı içerisinde bulunan tescilli yapılar 2863 sayılı yasa kapsamında, komşuluğu olan eski eserler ise 5366 sayılı yasa çerçevesinde değerlendirilmektedir (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

Avan proje onayları 5366 sayılı yasa kapsamında yapılmakta olup, Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı doğrultusunda değerlendirilmektedir. Ancak onaylanması için başvurulmuş olan avan projelerde Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planındaki yapılaşma koşullarından farklı önerilerde de bulunulabilmektedir. Böyle durumlarda avan projeler doğrultusunda imar planı değişiklikleri yapılabilmektedir. Bu değişiklikler, bina oturumları, yapı yükseklikleri, fonksiyon değişiklikleri şeklinde olabilmektedir (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

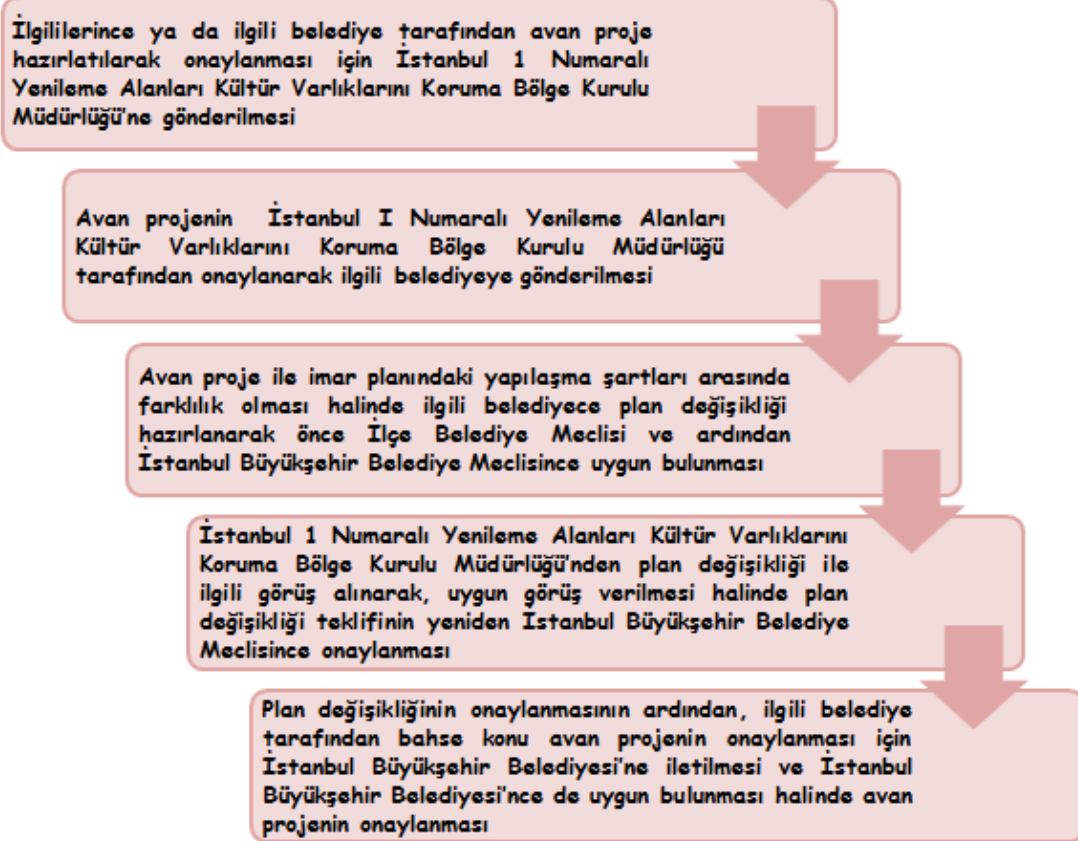
Avan Projelerin onaylanma süreci şu şekildedir;

1- Süleymaniye yenileme alan sınırı içerisindeki adalarda ilgililerince ya da avan projeyi yürütmekle sorumlu olan Belediye tarafından avan proje hazırlatılarak, onaylanması için İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne gönderilmektedir.

2- İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından Avan Proje onaylanarak, ilgili belediyesine gönderilmektedir. Ancak Avan Proje ile imar planındaki yapılaşma şartları arasında farklılık olması halinde ilgili belediyece plan değişikliği hazırlanır ve İlçe Belediye Meclisince uygun bulunması durumunda onaylanmak üzere İstanbul Büyükşehir Belediyesine iletilir.

3- Plan değişikliği teklifi İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisince uygun bulunmasının ardından ise görüş sorulmak üzere İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletilir. İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nce uygun görülmesi halinde ise yeniden onaylanması için İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisine iletilmektedir.

4- Plan Değişikliğinin onaylanmasının ardından ilgili belediye tarafından bahse konu ada ya da adaların avan projesi onaylanmak üzere İstanbul Büyükşehir Belediyesine iletilir ve İstanbul Büyükşehir Belediyesince Avan Proje uygun görülmesi halinde onaylanmaktadır (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

Şekil 4.8 : Avan projelerin onaylanma süreci (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucunda hazırlanmıştır).

Süleymaniye yenileme alanı sınırı içerisinde üç şekilde uygulama yapılmakta olup, bunların;

Birincisi; eski esere komşuluğu olmayan parsellerde yapılan uygulamadır. Bu parsellerde uygulama, İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden herhangi bir görüş alınmadan, Fatih Belediyesi tarafından Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı doğrultusunda yürütülmektedir.

İkincisi, eski eserler için yapılan uygulama olup; 2863 sayılı Yasa çerçevesinde, yapının durumuna göre onarım şekline karar verilerek yapılmaktadır.

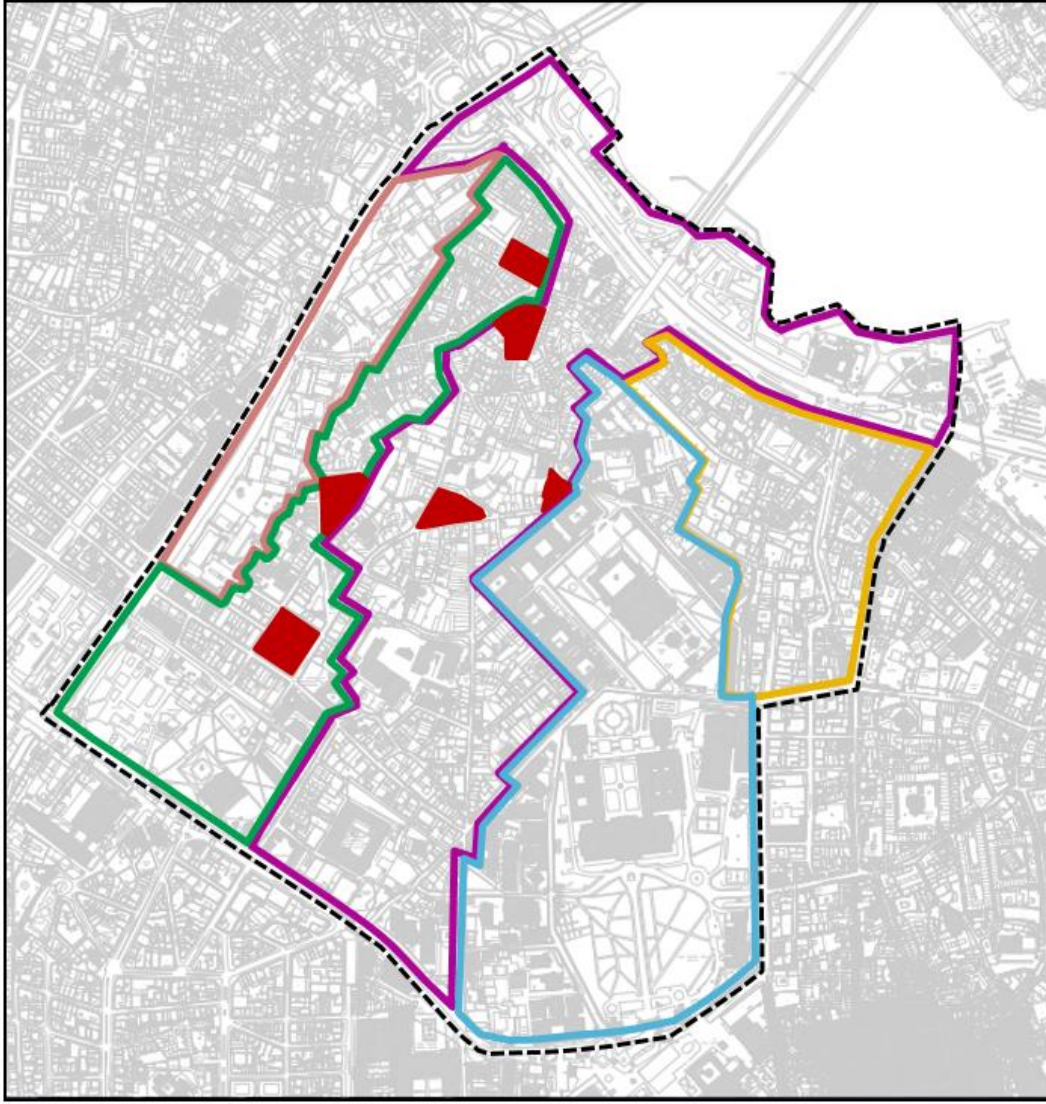
Üçüncüsü ise eski esere komşuluğu olan yapılarda yapılan uygulamalar olup, 5366 sayılı Yasa çerçevesinde yapılmaktadır (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

Süleymaniye yenileme alanında yürütülen projeler ada bazında projeler olup, parçacıl bir şekilde birbirinden bağımsız olarak onaylanan projelerdir. Bölgenin bir bütün olarak onaylanmış yenileme projesi bulunmamaktadır. Bu durum yenileme projelerinin bütün bir şekilde bağlantılı olarak ele alınmasını zorlaştırmaktadır.

Projelerin parçacıl olması nedeniyle alandaki uygulamalar bir bütün olarak değerlendirilememektedir. Alanda 1. ve 2. etapta bulunan adalarda projeler hazırlanmış olduğundan, bu iki etapta yer alan ve tez çalışması kapsamında seçilen yenileme projeleri değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınmış olan projelerin alandaki konumları ve etap sınırları içerisindeki yerleri şekil 4.9'de görülmekte olup, bu projelerinin alansal büyüklükleri görülmektedir.

Çalışma kapsamında 6 tane adanın projeleri değerlendirilmiş olup, ele alınan adalar şu şekildedir.

- 508 Ada yenileme projesi
- 629 Ada yenileme projesi
- 511 Ada yenileme projesi
- 962 Ada yenileme projesi
- 564 Ada yenileme projesi
- 562 Ada yenileme projesi

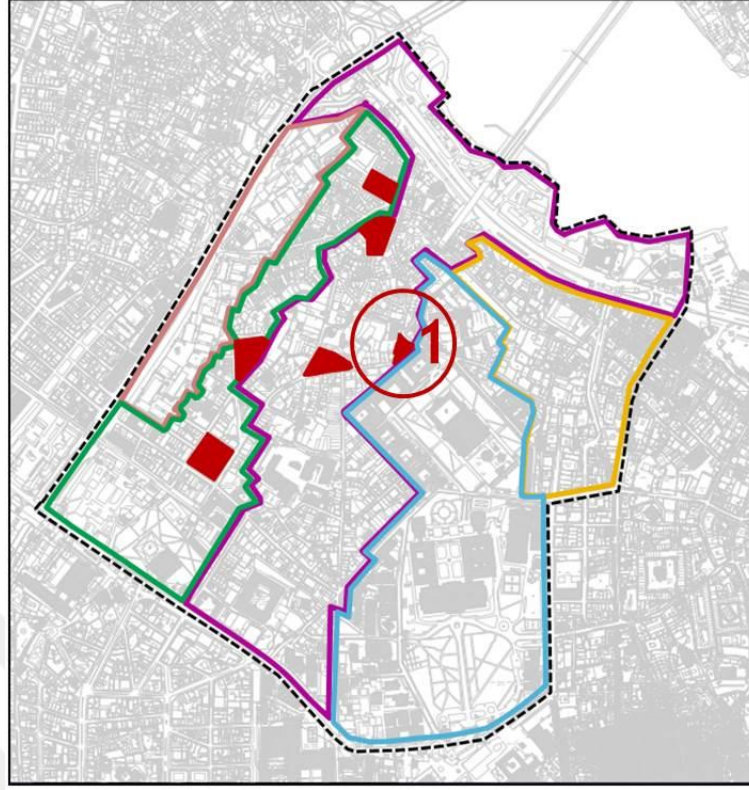
Şekil 4.9 : Süleymaniye yenileme alanında incelenen projeler (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucunda halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

4.2.1.1 Örnek proje 1: 508 ada yenileme projesi

508 Ada, Süleymaniye yenileme alan sınırı içerisinde 1. etapta Hoca Gıyasettin Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Eski hali ile 508 ada 4 tane parselden oluşmakta olup, adada 2 tane tescilli yapı bulunmaktadır.

508 Ada, Süleymaniye Camii'ne yakın konumda Vefa caddesi üzerinde yer almaktadır. Yerindeki yapılar yıktırılmadan önceki adanın kullanımı Konut Alanı ve boş alanlardan oluşmaktadır.

Şekil 4.10 : 508 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucu halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

Projesini yürütmekle yetkili idare:

508 Ada Fatih Belediyesinin projesini yürütmekle yetkili olduğu alan sınırı içerisinde kalmaktadır.

İmar planındaki durumu:

508 Ada, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda kısmen, H:9.50 m irtifalı Konut Alanı, kısmen üzerinde Tescilli Sivil Mimarlık Örneği yapı bulunan Konut Alanı, kısmen Yolda, kısmen de Yaya Yolu Alanında kalmaktadır. Ayrıca 508 ada şahıs ve KİPTAŞ mülkiyetindedir (İBB Meclis Kararı, 2016).

Plan değişikliği:

Avan Projesi ile imar planı arasındaki farklılık olması nedeniyle 2016 yılında 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı değişikliği ile 508 ada 2 parselin bir kısmı “Park Alanı”na alınmış, “Konut Alanı”nda kalan kısımdaki H: 9.50 m ibaresi ise kaldırılarak, H.3 Kat ibaresi eklenmiş, 508 ada, 8 parselin bir kısmı ise “Konut+Ticaret Alanı”na alınarak, H: 9.50 m ibaresi kaldırılarak H:3 Kat ibaresi

eklenmiştir (İBB Meclis Kararı, 2016). Ancak 2018 yılında onaylanmış avan projesine bakıldığında bu plan değişikliğinden sonra parselin daha sonra yeni bir plan değişikliği ile Sosyal-Kültürel Tesis Alanına alınacağı anlaşılmaktadır.

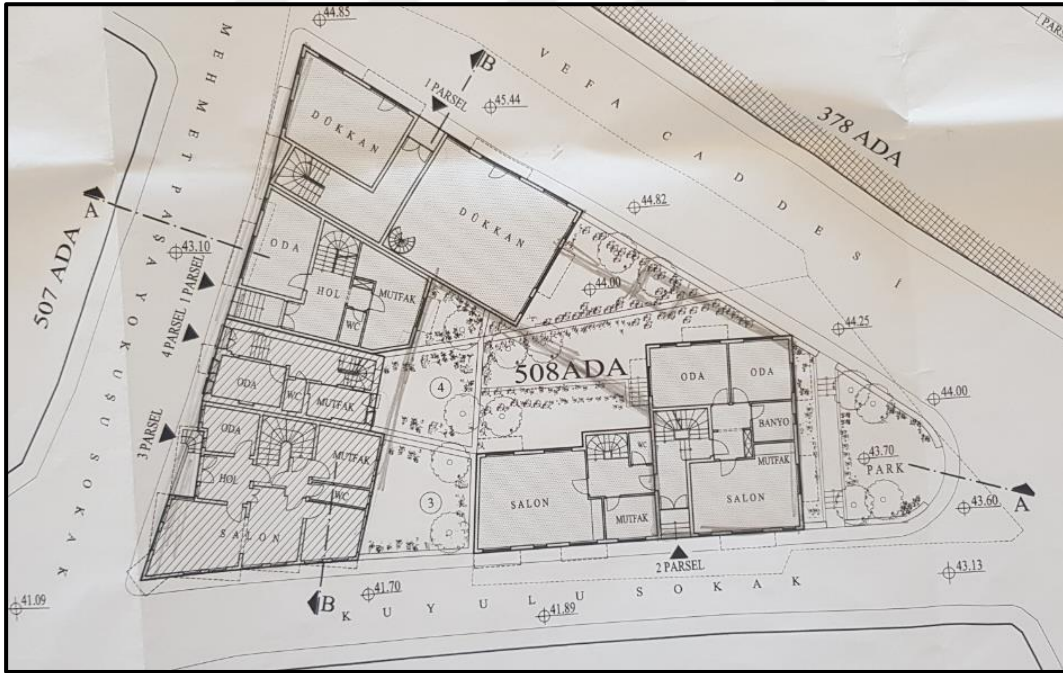
Avan proje onay tarihi ve fonksiyonu:

508 Adanın yenileme projesi 2018 yılında onaylanmış olup, yerinde de uygulanmaya başlanılmıştır. 508 Ada, yenileme projesi ile Sosyal-Kültürel Tesis olarak yeni kullanım önerilmiş olan bir projedir (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

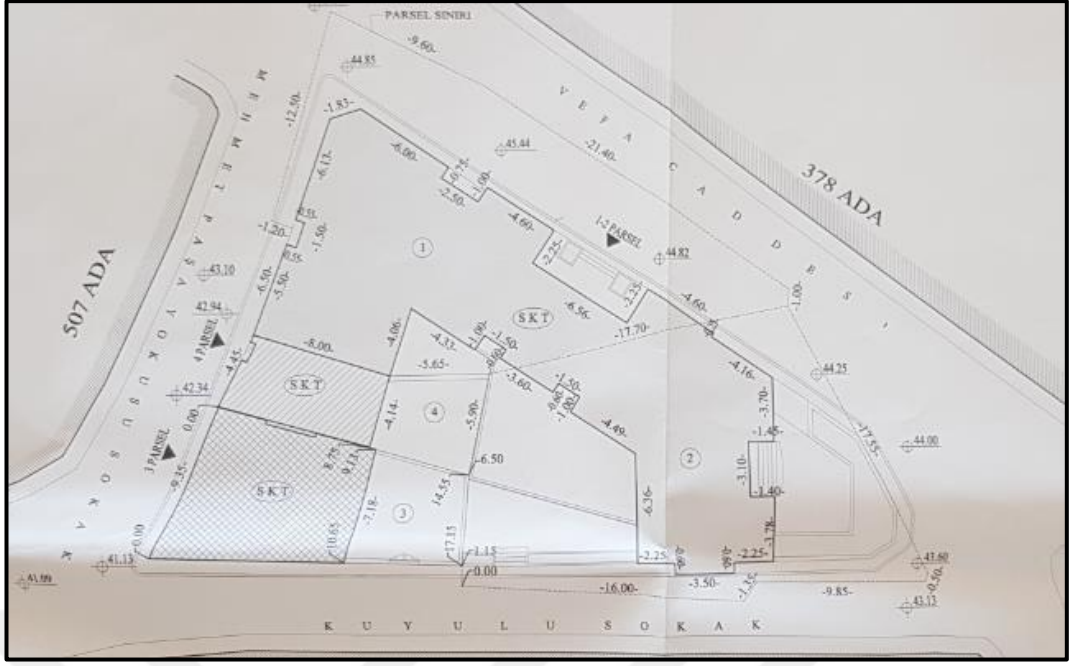
508 Adaya ait yenileme avan projesi şu şekilde onaylanmıştır:

508 Adaya ait ilk yenileme avan projesi 2009 yılında onaylanmış olup, Vaziyet Planı Konut ve Dükkân fonksiyonları içermektedir.

2018 yılında onaylanmış avan projesinde ise değişiklikler yapılarak Sosyal- Kültürel Tesis olarak yeniden onaylanmıştır. İki avan proje arasındaki farklılıklar şekil 4.11 ve şekil 4.12’de görülmektedir.

Şekil 4.11 : 508 Adanın 2009 yılında onaylanmış vaziyet planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.12 : 508 Adanın 2018 yılında onaylanmış vaziyet planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

2009 ve 2018 senelerine ait vaziyet planlarındaki farklılıklar da zaman içerisinde uygulamalarda meydana gelen değişimi göstermektedir. Yenileme alanı ilanından sonra ilk zamanlarda onaylanmış olan avan projelerin son dönemde onaylananlara göre daha korumacı olduğu görülmektedir.

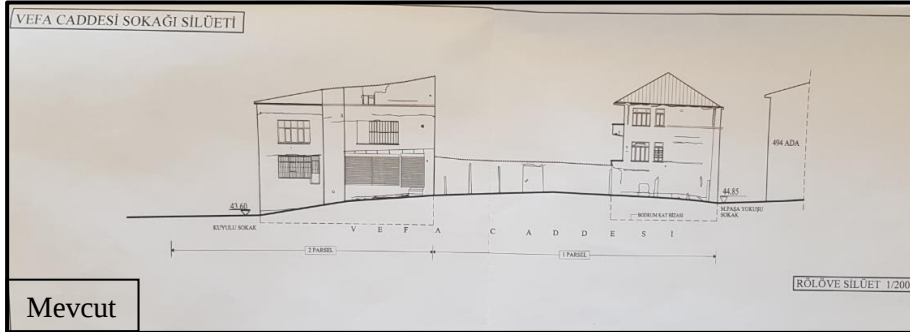

Şekil 4.13 : 508 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

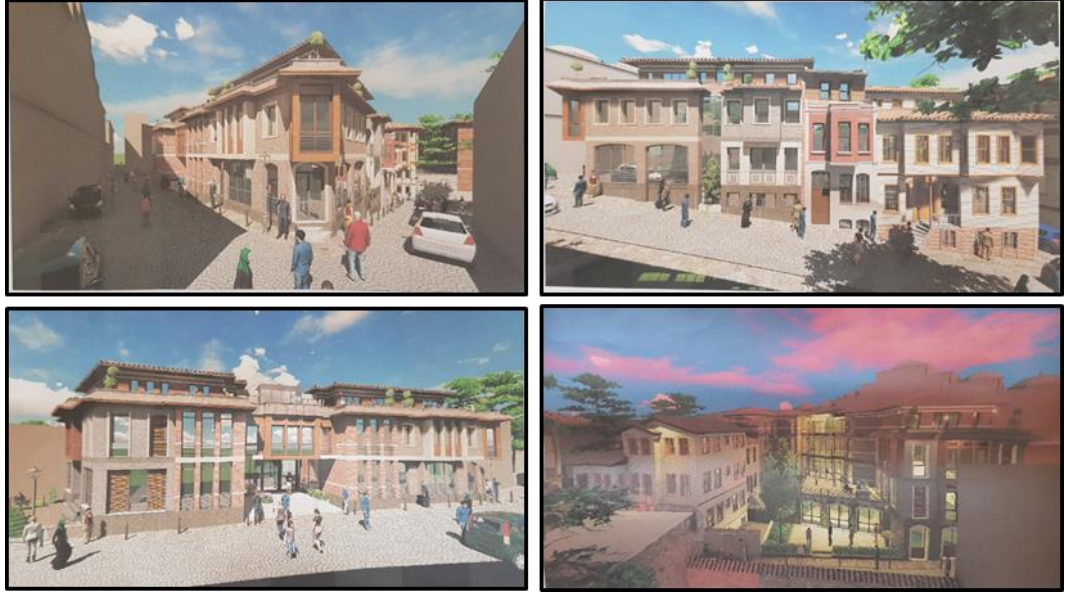

Şekil 4.14 : 508 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.13, 4.14 ve 4.15’de cephelerin rölöve silüetleri ve öneri avan proje silüetleri görülmekte olup, mevcut yapılar ile önerilen yapılar arasındaki cephe, kütle, fonksiyon, korunan ve korunmayan yapılar farklılığı görülmektedir.

Şekil 4.15 : 508 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.16 : 508 Adanın avan projesindeki öneri sokak görünüşleri (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Süleymaniye Yenileme
Alanı 508 Ada

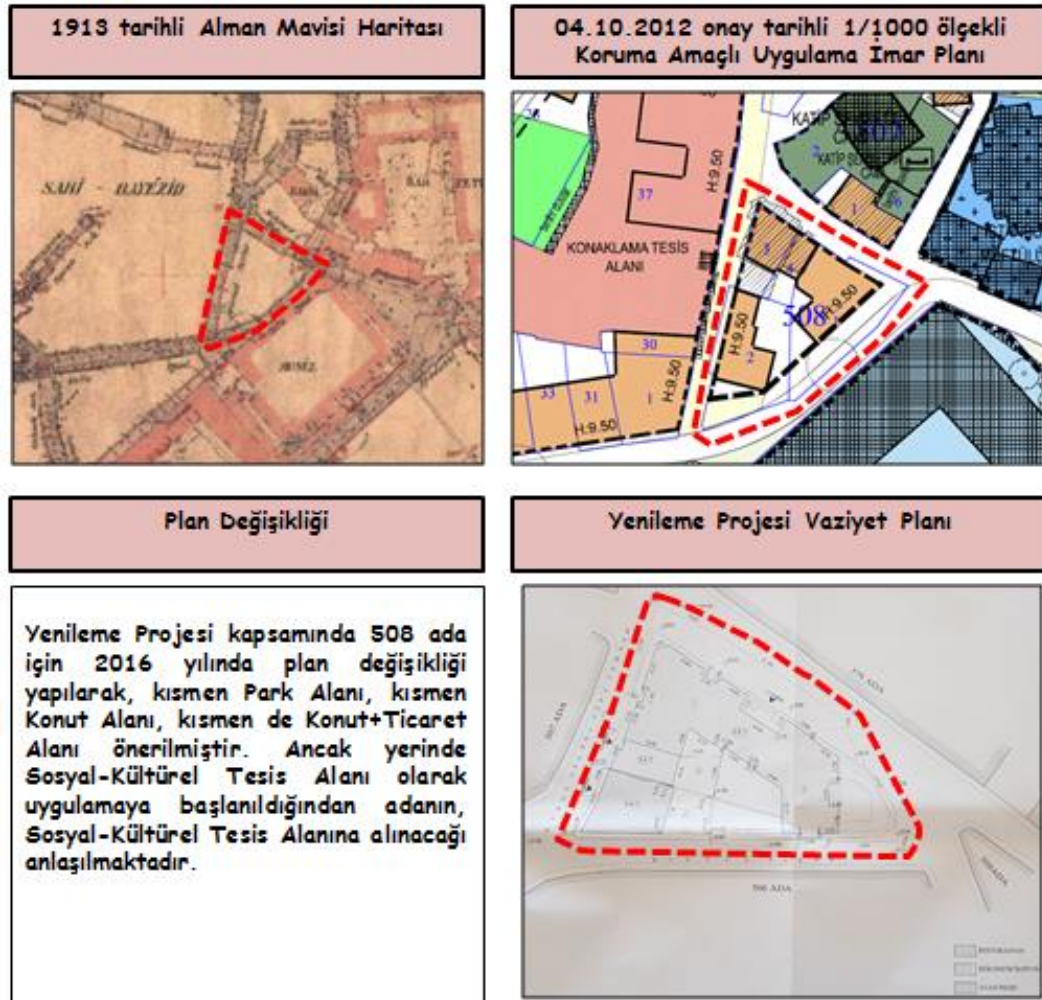
Şekil 4.17 : 508 Adadaki yapıların 2009 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.18 : 508 Adada yapılan inşaat çalışmaları (Kaynak: Çalışma kapsamında 2019 yılı Nisan ayında çekilmiştir).

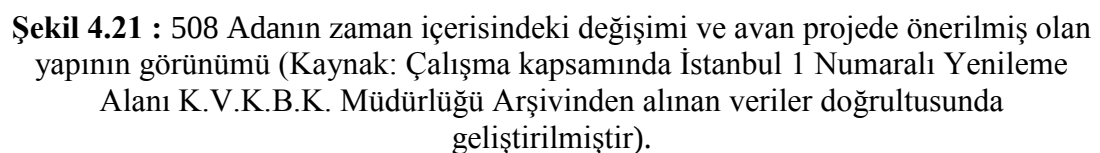
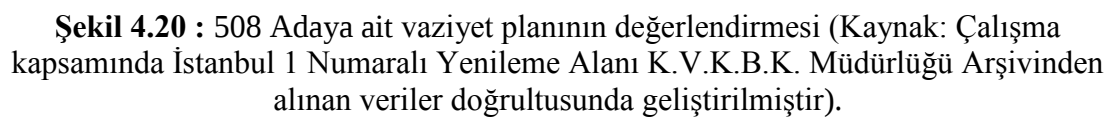
508 Ada şekil 4.18’de görülmekte olup, yenileme projesi doğrultusunda, plan değişikliği yapılmadan yerinde Sosyal-Kültürel Tesis olarak inşaatı yapılmaktadır.

Örnek proje 1 - 508 ada yenileme projesinin mekânsal etkileri

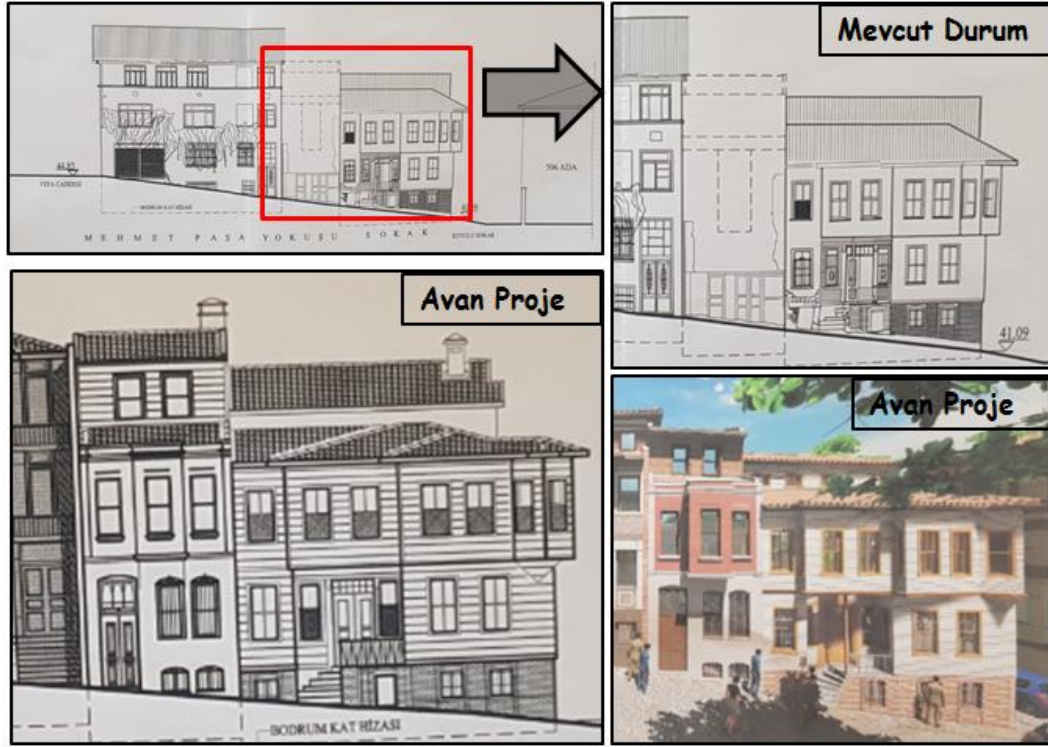
Şekil 4.19 : 508 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Ayrıca 508 adadaki tescilli yapıların bulunduğu 3 ve 4 numaralı parseller için vaziyet planında 4 parselde rekonstrüksiyon, 3 parselde ise restorasyon önerildiği görülmektedir. Ancak yerinde adadaki bütün binaların yıkılarak inşaat başlandığı görülmektedir.

Süleymaniye yenileme projesi kapsamında 508 adaya ait yapıda yıllara göre meydana gelen değişim gözlemlendiğinde tarihi yapının zaman geçtikçe bakımsızlaştığı ve yıkılma riskinin arttığı görülmektedir. Bu durumun giderilmesi için yapının malzemesi, mimarisi ve fonksiyonunun korunacak şekilde ele alınması gerekmektedir.

Ancak 2018 yılında onaylanan avan projesine bakıldığında asıl fonksiyonu Konut olan yapının Sosyal-Kültürel tesis olarak planlandığı ve yapının dokusunda farklılıklar oluşturulduğu görülmektedir. Bu değişimler çerçevesinde 508 ada için geçmişte oluşan konut fonksiyonuna dair belleğin de yapıların yıkılması ile ortadan kalktığı görülmektedir.

Şekil 4.22 : 508 Adada bulunan tescilli yapılar ve meydana gelecek değişimler
(Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K.
Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

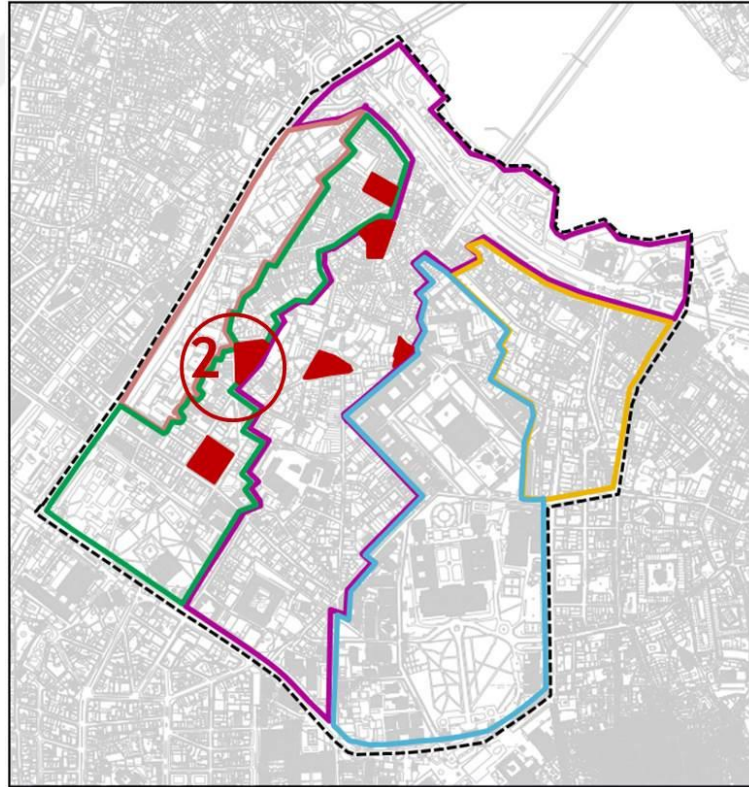
Sokağın küçük konut dokularından uzaklaşarak büyük kütlelere dönüştüğü ve algılanma şeklinin değiştiği görülmekte olup, bu durum toplumun ve bireylerin yaşama biçiminin değişmesine neden olacağından öznel, toplumsal, kültürel ve iletişimsel belleğin aktarılmasını olumsuz olarak etkileyerek, somut ve somut olmayan değerlerin zarar görmesine neden olacaktır..

Çizelge 4.1 : 508 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi

ÖRNEK PROJE 1: 508 ADA	
Avan Projesini Yürüten İdare	Fatih Belediyesi
Avan Proje Onay Tarihi	2018
Eski Haritalardaki Durumu	Konut Alanı
Mevcut Durumu	İnşaat Halinde
2012 Onay Tarihli İmar Planındaki Durumu	Konut Alanı
Plan Değişikliği ile Önerilen Fonksiyon	Konut, Konut+Ticaret, Park
Avan Projedeki Fonksiyonu	Sosyal - Kültürel Tesis
Meydana Gelen Değişiklikler	Fonksiyon Değişikliği, Kütile Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Tescilli Yapının Yıkılması

4.2.1.2 Örnek proje 2: 629 ada yenileme projesi

629 Ada, Süleymaniye yenileme alan sınırı içerisinde 2. etapta Hacıkadın Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Şekil 4.23 : 629 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucu halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

İstanbul Manifaturacılar Çarşısına (İMÇ) yakın konumda bulunan 629 ada mevcutta Konut+Ticaret ve Ticaret olarak kullanımlara sahiptir. 20 tane parselden oluşan 629 adada 2 tane tescilli yapı bulunmakta ve mevcutta boş parseller de bulunmaktadır.

Projesini yürütmekle yetkili idare

629 Ada İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin projesini yürütmekle yetkili olduğu alan sınırı içerisinde kalmaktadır.

İmar planındaki durumu:

629 Adanın 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda Konut Alanında kaldığı ve H:9.50 m irtifa olarak yapılaşma şartları önerildiği görülmektedir.

Plan değişikliği:

26.09.2017 tarihinde onaylanmış olan plan değişikliği ile 629 adada tescilli yapılar da dâhil olmak üzere birçok parsel Konut+Ticaret fonksiyonu önerilmiştir.

Avan proje onay tarihi ve fonksiyonu:

629 Adanın yenileme avan projesi 2014 yılında onaylanmış olup, yerinde henüz uygulamaya başlanılmamıştır.

Avan projesinde bodrum katlar otopark, zemin katlar kısmen konut kısmen de dükkân olarak onaylanmış olup, adanın fonksiyonu kısmen konut, kısmen de ticaret olarak onaylanmıştır.

629 Adaya ait yenileme avan projesi şu şekilde onaylanmıştır:

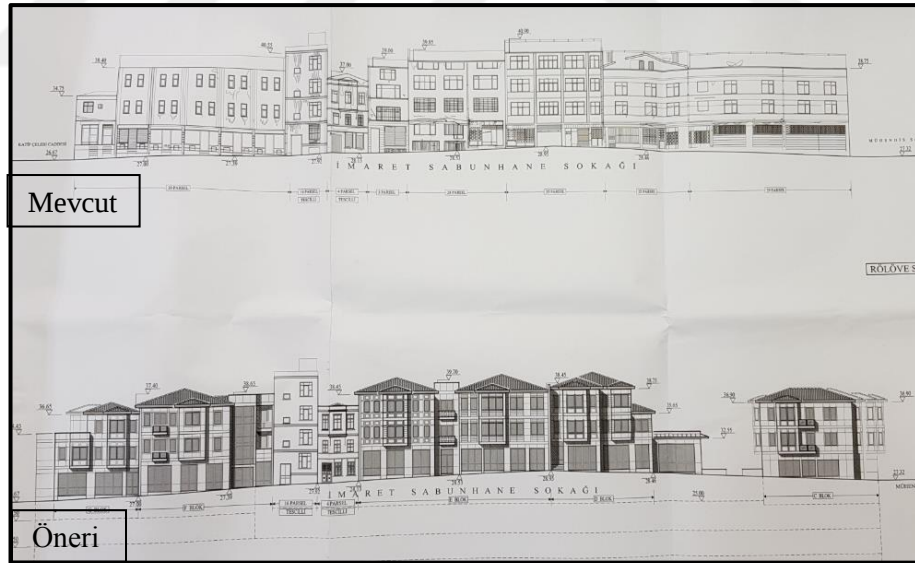
Vaziyet planında bazı yapılar için dükkan bazı yapılar için de konut önerilmiş olan 629 adanın vaziyet planında tescilli yapılardan biri için Girilemediği şeklinde belirtilmiş, diğeri için de konut fonksiyonu önerilmiştir. Vaziyet plano Konut ve Konut+Ticaret olarak önerilmiştir.

Ancak plan değişikliğinde her iki tescilli yapının ticaret olarak önerilmesi ve vaziyet planında konut fonksiyonu önerilmesi imar planı ile vaziyet planının uyumsuzluğunu göstermektedir.

Vaziyet planı ile imar planı değişikliği arasındaki uyumsuzluk durumu tescilli yapıların Ticaret olarak uygulanacağını göstermektedir.

Şekil 4.24 : 629 Adanın vaziyet planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Şekil 4.25 : 629 Adanın mevcut ve öneri silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Şekil 4.25, 4.26 ve 4.27 de, 629 adadaki yapıların rölöve silüetleri ve öneri avan proje silüetleri görülmekte olup, mevcut yapılar ile önerilen yapılar arasındaki cephe, kütle, fonksiyon, korunan ve korunmayan yapılar farklılığı görülmektedir.

629 Adadaki mevcut ve önerilmiş proje silüetleri karşılaştırıldığında yapıların formları, cepheleri ve kütle büyüklüklerinin değiştiği anlaşılmaktadır.

Şekil 4.26 : 629 Adanın mevcut ve öneri silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Ayrıca 629 Adanın mevcut ve öneri silüetlerinde sokak dokusunun yoğunlaşması, boş parsellerin doldurulması dikkat çekmektedir. 629 adadaki silüetlerin ve dokunun farklılaşmasının yanı sıra, farklı formlardaki sokakların aynı formdaki yapılardan oluşan sokaklara dönüldüğü görülmektedir.

Şekil 4.27 : 629 Adanın mevcut ve öneri silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Şekil 4.28 : 629 Adadaki yapıların 2014 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Yenileme projesi raporunda adadaki mevcut yapıların çoğunun betonarme olduğu belirtilmiş olup, şekil 4.28'deki resimlerden de görülmektedir.

Ancak 629 ada içerisinde tescilli ve kâgir yapılar da bulunduğundan yeni yapılaşmaların hem mahalle dokusu hem de tescilli yapılarla uyumlu olması önemli bir husustur.

Şekil 4.29 : 629 Adadaki yapıların cinsi (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

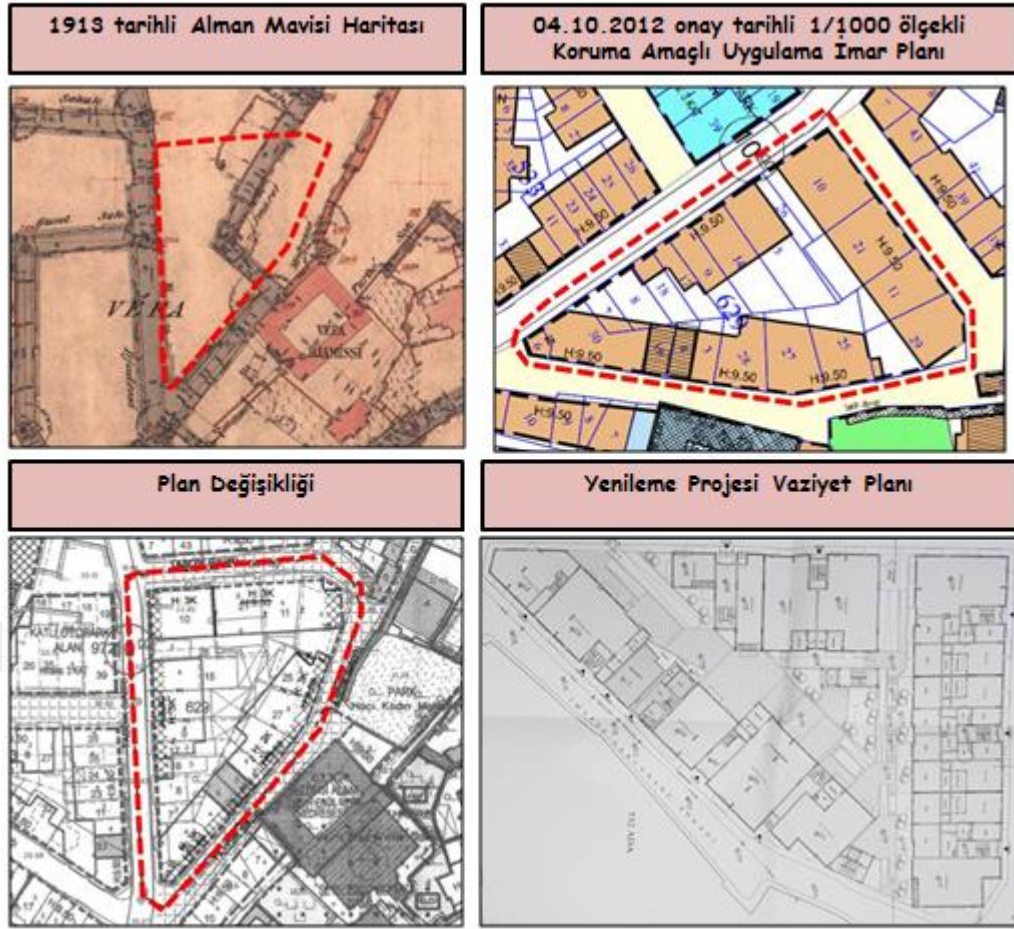
Şekil 4.30 : 629 Adanın avan projesindeki öneri sokak görünümüleri (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Örnek proje 2 -629 ada yenileme projesinin mekânsal etkileri

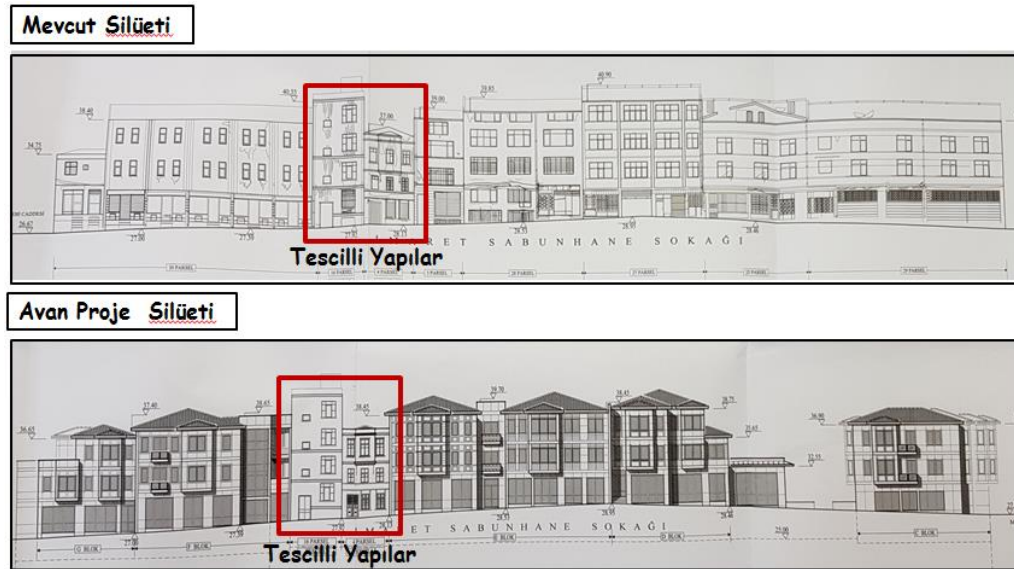
Birçok parselden oluşan 629 adada 2 tane tescilli yapı bulunmakta ve 2012 yılında onaylanmış olan Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında adanın tamamının H: 9.50 m irtifalı kütleler önerilerek, Konut Alanı olarak planlanmasına rağmen adada bulunan tescilli yapılar da dâhil olmak üzere birçok parselin plan değişikliği ile Ticaret Alanı fonksiyonuna alınmış olması geçmişte konut olarak yapılaşmış adanın mekânsal olarak değişmesine neden olmaktadır.

Avan projesindeki vaziyet planında tescilli yapılardan birine “Girilemedi” şeklinde belirtilmiş, diğer parsele ise konut fonksiyonu önerildiği görülmektedir. Ancak plan değişikliği bu yapıların bulunduğu parseller Ticaret Alanı olarak onaylandığından avan projesinde de ticaret alanı olarak değişeceği ve yerinde ticaret olarak uygulama yapılacağı anlaşılmaktadır.

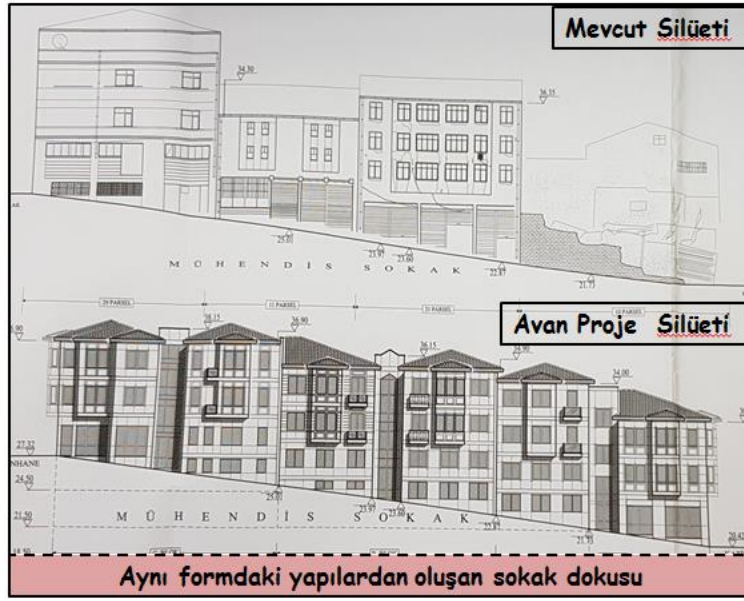
Ayrıca plan değişikliğinde H: 9.50 m ibaresi kaldırılarak, H: 3 Kat ibaresi eklenmiştir. Bu durumlar tescilli yapılarda esnek uygulamalar olduğunu göstermekte ve bölgede oluşmuş olan somut ve somut olmayan değerlerin korunmasını olumsuz olarak etkilemektedir. Kat yüksekliklerinin değiştirilmesi ise eski yapının yüksekliğine sadık kalınmayacağını göstermekte olup, küçük bir değişiklik dahi olsa yaşam tarzını, yapının yüksekliğinden hissettirdiği duyguyu, değerleri ve kent belleğini etkileyecektir.

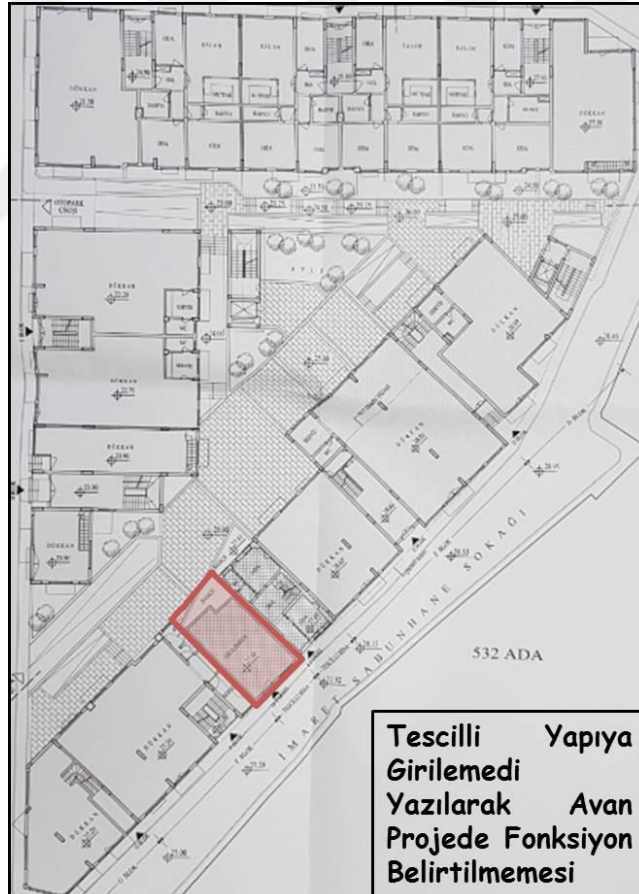
Şekil 4.31 : 629 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Şekil 4.32 : 629 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Şekil 4.33 : 629 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Şekil 4.34 : 629 Adadaki uygulamanın değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

629 Ada avan projesinde tescilli yapılar için önerilmiş olan silüetlerin mevcut silüetten çok farklı olmadığı görülse de fonksiyon değişikliği yapılmış olması alanın somut ve somut olmayan değerlerinin değişmesine neden olacağından önemli bir husustur. Fonksiyon değişikliği yaşam biçimini, kullanıcıyı, iletişimi etkileyeceğinden belleği de etkilemektedir.

Aynı formdaki yapılardan oluşan sokakların hissettirdikleri ve algılattıkları ile eski yapıların ve sokakların hissettirdiği duygular birbirinden farklı olacağından, bu farklılık yaşam tarzını ve kullanıcıları etkileyerek somut olmayan değerlerin değişmesine neden olacaktır. Ayrıca oluşan mekânlar aynı formda yapılardan oluşacağından kalıcı ve farklı deneyimler oluşturmamaktadır. Bu durum anlamlı mekânları, anlamsız hale getirmektedir.

Çizelge 4.2 : 629 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi

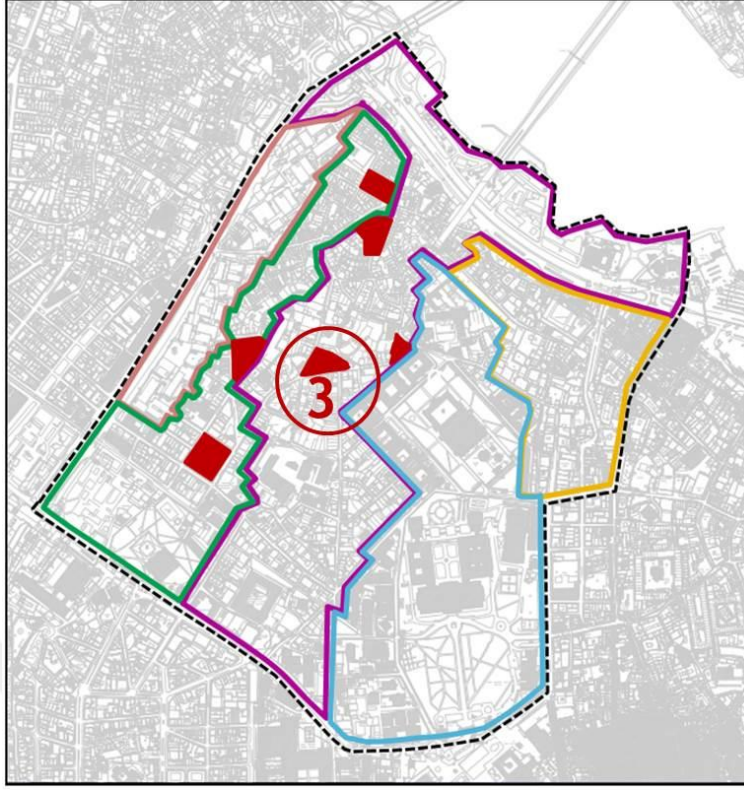
ÖRNEK PROJE 2: 629 ADA	
Avan Projesini Yürüten İdare	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Avan Proje Onay Tarihi	2014
Eski Haritalardaki Durumu	Konut Alanı
Mevcut Durumu	Konut+Ticaret ve Ticaret
2012 Onay Tarihli İmar Planındaki Durumu	Konut Alanı
Plan Değişikliği ile Önerilen Fonksiyon	Konut ve Konut+Ticaret
Avan Projedeki Fonksiyonu	Konut ve Konut+Ticaret
Meydana Gelen Değişiklikler	Tescilli Yapılarda Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği

4.2.1.3 Örnek proje 3: 511 ada yenileme projesi

511 Ada Süleymaniye yenileme alan sınırı içerisinde 1. etapta Hoca Gıyasettin Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır.

İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) ve Süleymaniye Külliyesi arasında Vefa Caddesi üzerinde yer alan 511 adanın mevcut kullanımı Ticaret, Konut, Hazire, Türbe ve boş alanlardan oluşmaktadır.

18 tane parselden oluşan 511 ada üzerinde türbe ve çeşme bulunması nedeniyle tescillenmiş parseller bulunmaktadır. 511 Ada 5 tane tescilli parselden oluşmaktadır.

Şekil 4.35 : 511 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucu halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

Projesini yürütmekle yetkili idare:

511 Ada Fatih Belediyesi'nin projesini yürütmekle yetkili olduğu alan sınırı içerisinde kalmaktadır.

İmar planındaki durumu:

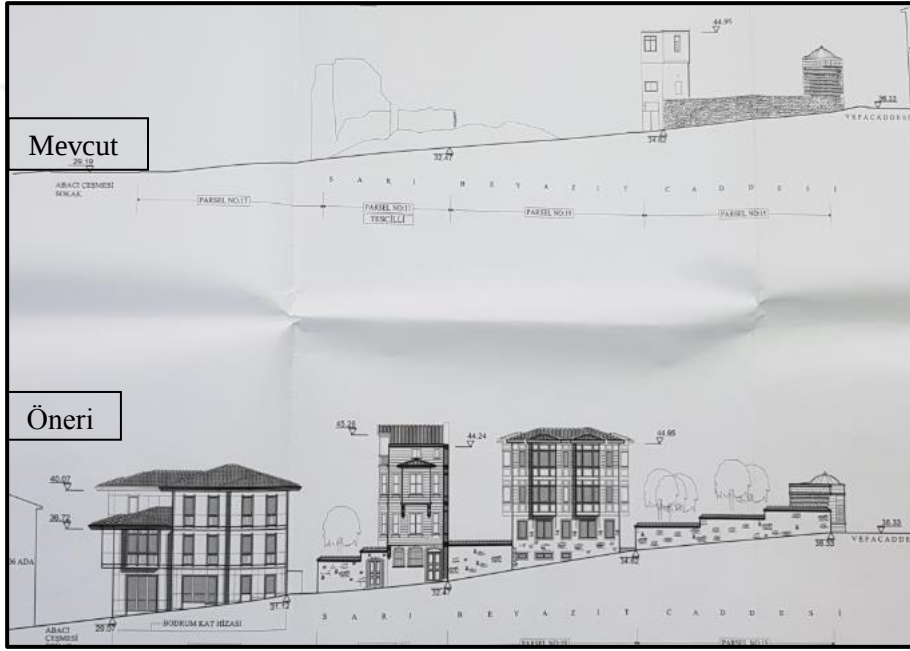
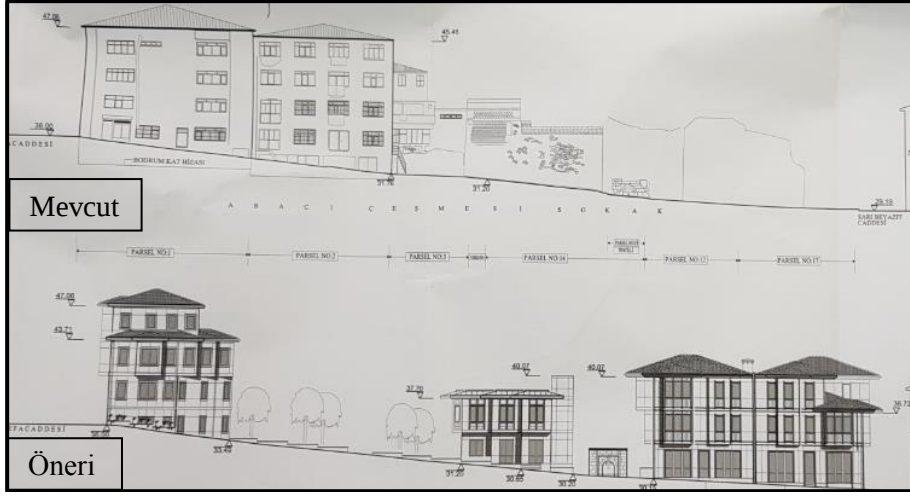
511 adanın, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda kısmen Konut Alanı, kısmen Park kısmen de Mezarlık-Türbe alanında kaldığı ve konut alanı için kütlelerin belirlenerek, H:9.50 m irtifa olarak yapılaşma şartları önerildiği görülmektedir.

Plan değişikliği:

26.09.2017 tarihinde onaylanmış olan plan değişikliği ile adadaki birkaç parselde kat yüksekliği değiştirilmiş, birkaç parselde ise Ticaret fonksiyonu önerilmiştir. Ticaret fonksiyonu önerilen parsellerden biri ise üzerinde çeşme bulunması nedeniyle tescillenmiş bir parseldir.

511 Adanın yenileme avan projesi 2015 yılında onaylanmış olup, yerinde herhangi bir uygulamaya başlanılmamıştır. 511 ada, yenileme projesi ile Konut Alanı, Ticaret, Hazine ve Türbe olarak önerilmiş olan bir projedir (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

115

Şekil 4.38 : 511 Adanın mevcut ve öneri silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Şekil 4.37 ve 4.38’de cephelerin rölöve silüetleri ve öneri avan proje silüetleri görülmekte olup, mevcut yapılar ile önerilen yapılar arasındaki cephe, kütle, fonksiyon, korunan ve korunmayan yapılar farklılığı görülmektedir.

511 adanın öneri sokak silüetlerine bakıldığında, yerinde yapı bulunmayan parsellere önerilerde bulunduğu, sokak dokusunun ve doluluğunun değiştiği görülmektedir.

Ayrıca sokakların formunun değişerek tek düze yapılaşmaların önerildiği görülmektedir. Adanın önemli bir özelliği tescilli çeşme ve türbe bulundurmasıdır. Ancak silüetlerden de görüldüğü gibi çeşmenin bulunduğu parselde de yapı önerilmiştir.

Şekil 4.39 : 511 Adadaki yapıların 2015 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

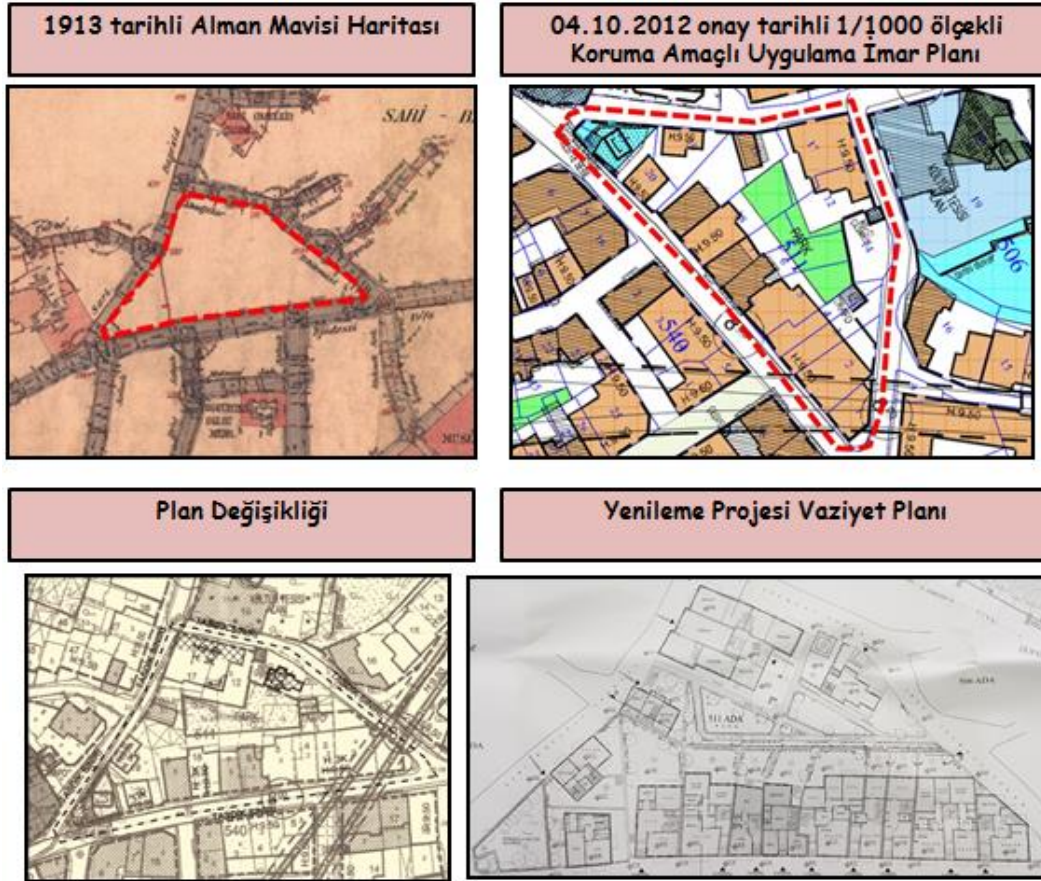
Örnek proje 3 -511 ada yenileme projesinin mekânsal etkileri

Mevcut kullanımı Ticaret, Konut, boş alanlar, hazire ve türbeden oluşan 511 ada için 04.10.2012 onay tarihli Koruma Amaçlı Uygulama imar planında adanın mevcut fonksiyonları korunmaya çalışılmıştır.

Ancak yenileme projesi kapsamında 511 adada plan değişikliği yapılmış olup, fonksiyon değişikliği, kat yüksekliği değişikliği ve tescilli çeşmenin bulunduğu parselde ticaret önerisi getirilmiştir.

Tescilli çeşmenin bulunduğu parsel ve bitişiğindeki parselde ticaret fonksiyonun önerilerek, konut dokusunun ticarete dönüştürülmesi geçmişte mekânda oluşan somut ve somut olmayan değerleri olumsuz etkilemektedir.

Plan değişikliğinde tescilli yapılara bakıldığında, çeşmenin bulunduğu parsel dışında fonksiyonu değişen herhangi bir parsel bulunmamaktadır. Tescilli yapılar şekil 3.41 ve 3.42’de gösterilmiş olup, tescilli yapıların mevcut durumları ile aynı şekilde korunmadığı bazı değişiklikler yapıldığı da cephelerden görülmektedir. Ayrıca plan değişikliği ile yapı yüksekliklerinin değiştirilmesi, yapılarda yükselme olduğunu da göstermektedir Sokakların daha yoğun bir forma dönüştüğü görülmektedir.

Şekil 4.40 : 511 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

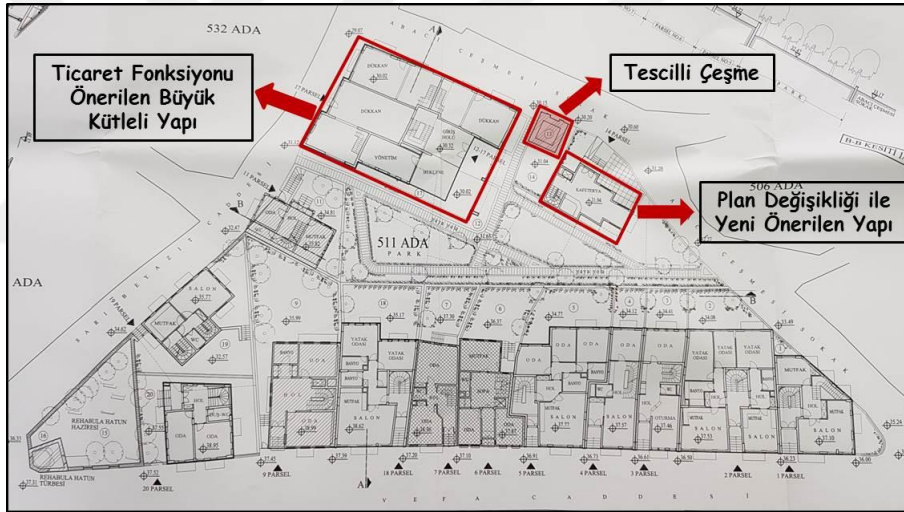
Şekil 4.41 : 511 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Şekil 4.43'te değerlendirilen, 2012 yılında onaylanmış olan koruma amaçlı uygulama imar planında kütle önerilmeyen tescilli çeşmenin parselinde ve komşuluğunda

önerilmiş olan ticaret fonksiyonlu yapılar ise adanın geçmişten günümüze yansıttığı mahalleye yönelik somut olmayan değerleri değiştirmektedir.

Şekil 4.42 : 511 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Şekil 4.43 : 511 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

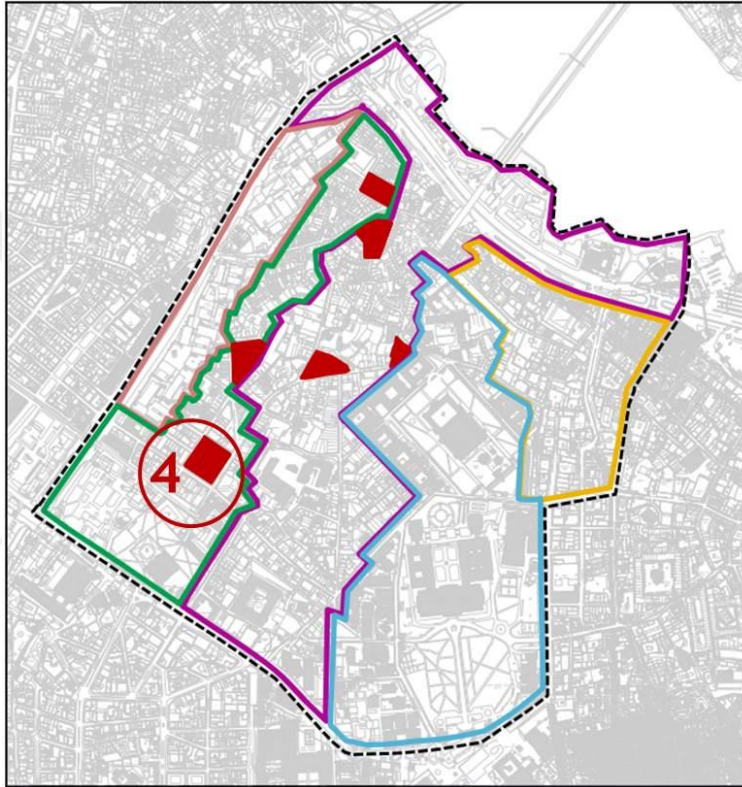
Çizelge 4.3 : 511 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi

ÖRNEK PROJE 3: 511 ADA	
Avan Projesini Yürüten İdare	Fatih Belediyesi
Avan Proje Onay Tarihi	2015
Eski Haritalardaki Durumu	Konut Alanı
Mevcut Durumu	Konut, Ticaret, Hazire ve Türbe
2012 Onay Tarihli İmar Planındaki Durumu	Konut, Park, Mezarlık ve Türbe Alanı
Plan Değişikliği ile Önerilen Fonksiyon	Ticaret Alanı, Kat Yüksekliği
Avan Projedeki Fonksiyonu	Konut, Ticaret, Hazire ve Türbe
Meydana Gelen Değişiklikler	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Doluluk Oranının Artışı

4.2.1.4 Örnek proje 4: 962 ada yenileme projesi

962 Ada Süleymaniye yenileme alanı sınırı içerisinde 2. etapta Molla Hüsrev Mahallesi sınırları içerisinde kalmaktadır.

İstanbul Manifaturacılar Çarşısına (İMÇ) yakın konumda Vefa Caddesi üzerinde yer alan 962 adanın mevcut kullanımı Ticaret, Ticaret+Konut, Ticaret+İmalat, Dini Tesis Alanı, Yurt ve boş alanlardan oluşmaktadır. 962 Ada 17 tane parseli kapsamakta olup, adada 5 tane tescilli yapı bulunmaktadır.

Şekil 4.44 : 962 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucunda halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

Projesini yürütmekle yetkili idare:

962 Ada İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin projesini yürütmekle yetkili olduğu alan sınırı içerisinde kalmaktadır (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

İmar planındaki durumu:

962 Ada, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda kısmen Sosyal-Kültürel Tesis Alanı, kısmen Dini Tesis Alanı, kısmen de

Şekil 4.45’de parsellerde ne şekilde uygulama yapılacağı belirtilmiş olup, yapılacak uygulamalar, avan proje, rölöve, restitüsyon ve restorasyon şeklinde belirtilmiştir.

Şekil 4.48 : 962 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.49 : 962 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.50 : 962 Ada mevcut ve öneri cephe silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.47, 4.48, 4.49 ve 4.50’de cephelerin rölöve silüetleri ve öneri avan proje silüetleri görülmekte olup, mevcut yapılar ile önerilen yapılar arasındaki cephe, kütle, fonksiyon, korunan ve korunmayan yapılar farklılığı görülmektedir.

962 Ada yenileme projesi silüetleri incelendiğinde, plan tadilatına göre fonksiyon değişikliği yapılmamış olmasına rağmen, blok boyutlarının ve yapıların görünümünün değiştiği anlaşılmaktadır.

Şekil 4.51 : 962 Adanın 2018 yılına ait sokak görünümü (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.52 : 962 Adanın 2018 yılına ait sokak görünümü (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019)

Mevcut durumda 962 adada korunması gerekli tescilli arkeolojik, tarihi sanat değeri olan Anıt Eser yapı ile korunması gerekli tescilli kâgır ve ahşap Sivil Mimarlık Örneği yapılar bulunmaktadır (İBB Meclis Kararı, 2019).

Şekil 4.53 : 962 Ada avan projesinde öneri sokak görünümü (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.54'te görüldüğü gibi 962 ada uygulamaya yeni başlayan bir ada olup, uygulamaya yerinde inşaat başlanılan kısmı ise Sosyal-Kültürel Tesis önerilen bölgedir.

Şekil 4.54 : 962 Adada yapılan inşaat çalışmaları (Kaynak: Çalışma kapsamında 2019 yılı Nisan ayında çekilmiştir).

Örnek proje 4 -962 ada yenileme projesinin mekânsal etkileri

04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda önerilmiş olan blok oturumları ve yüksekliklerinin 24.01.2019 tarihinde onaylanan imar planı değişikliği ile değiştirilmesi, adada daha büyük kütlelerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum somut ve somut olmayan değerler açısından değerlendirildiğinde farklı büyüklükte kütlelerin farklı izler bırakarak bireyin ve toplumun mekân ile farklı bağ kurmasına neden olacağından hem somut hem somut olmayan değerleri ve belleği olumsuz etkilemektedir.

Avan projede tescilli yapıların bitişiğinde bulunan yapılarda da değişiklikler yapıldığı görülmekte olup, bazı yapıların yüksekliklerinin tescilli yapılar ile aynı boyuta getirildiği anlaşılmaktadır. Bu durum olumlu bir etki yaratsa da yapıların geçmişteki durumları ile benzerliklerinin büyük ölçüde yitirilmiş olması alanın somut ve somut olmayan değerlerini, belleği olumsuz etkilemektedir.

Şekil 4.55'de Pervititch Haritasında 962 adanın 1900'lü yılların başında ne kadar boş olduğu görülmekte olup, adanın arsa vasfında olduğu ve birkaç tane yapının bulunduğu, mevcut yapıların ise ahşap, beton iskelet içerisine adi kâgir ve dâhilen ahşap adi kâgir olarak adlandırılan yapı cinslerinin bulunduğu görülmektedir. Adada

ilk yapılaşan bölge Vefa Caddesine bakan kısım olup, günümüzdeki tescilli yapılar da bu cephede bulunmakta ve bu yapılar kütle olarak küçük boyutlardadır. Bu hususlar mekânsal değişimleri göstermektedir.

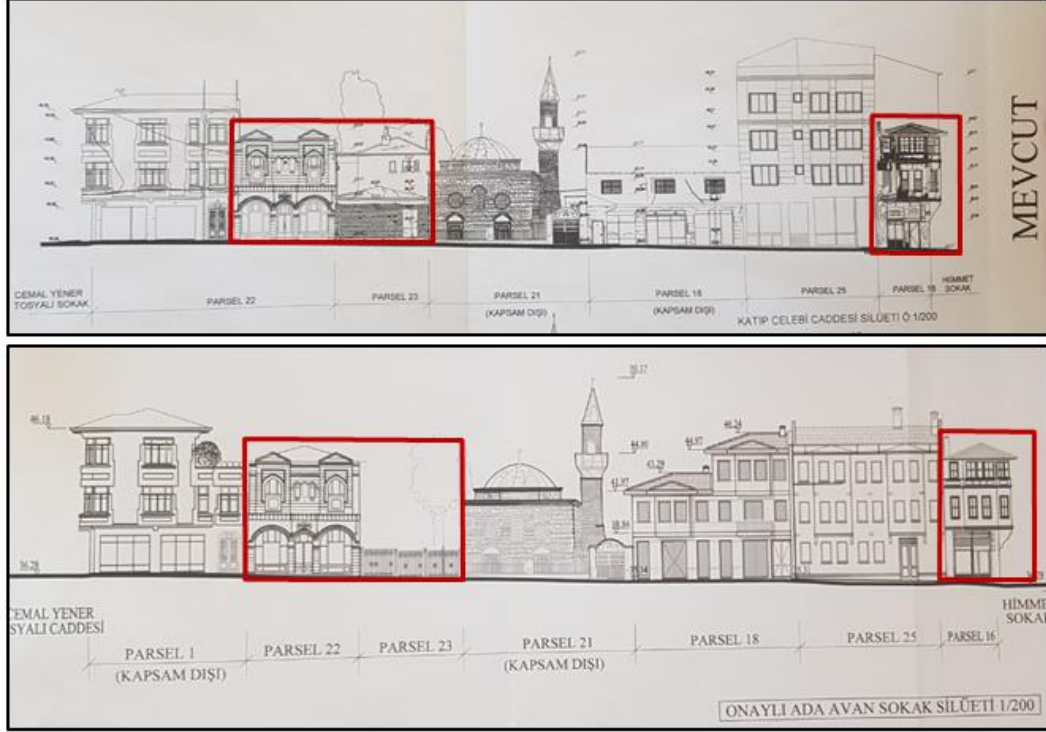
Şekil 4.55 : 962 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Pervititch Haritasına bakıldığında geçmişte bulunup günümüzde yok olmuş yapılar görülmekte olup, bu yapılar küçük boyutlarda olduğundan günümüzde önerilmiş olan avan projedeki yapı boyutları ile kolaylıkla kıyaslanabilmektedir.

Avan projedeki Sosyal-Kültürel Tesisin blok boyutlarına bakıldığında geçmişteki kütleler ile arasındaki büyük farklar ortaya çıkmaktadır.

Bu değişim ise mekânın hissettirdiği, oluşturduğu duyguları değiştireceğinden, somut olmayan değerlerin olumsuz olarak değişeceğini göstermektedir.

962 Adada bulunan tescilli yapıların mevcut durumuna uygun bir şekilde değerlendirilmemesi, bu yapıların yok olmasına neden olacağından, mekânsal değişiklikler oluşturacaktır.

Şekil 4.56 : 962 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Çizelge 4.4 : 962 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi

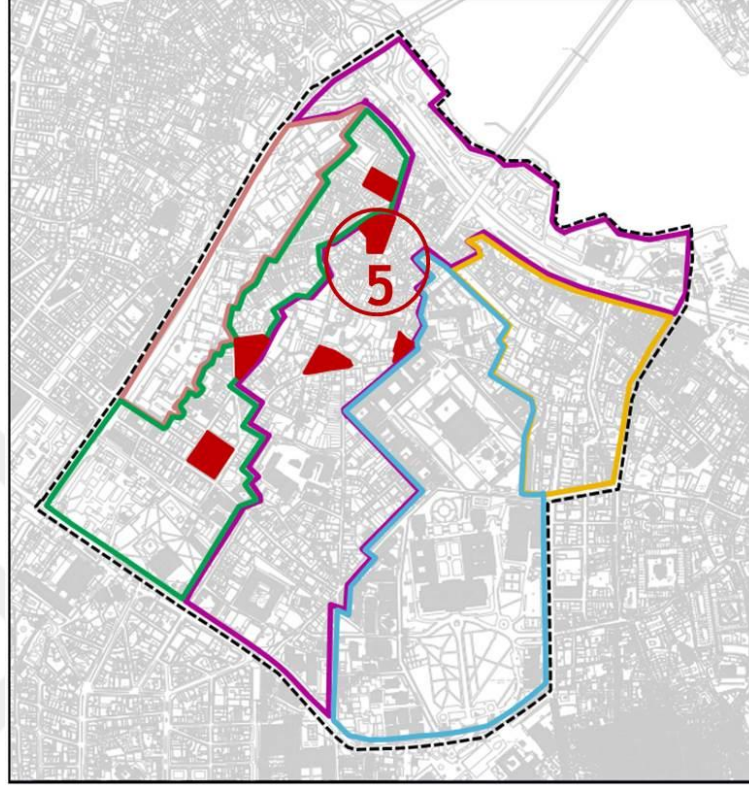
ÖRNEK PROJE 4: 962 ADA	
Avan Projesini Yürüten İdare	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Avan Proje Onay Tarihi	2018
Eski Haritalardaki Durumu	Konut Alanı ve Dini Tesis
Mevcut Durumu	Ticaret, Konut+Ticaret, Ticaret+İmalat, Dini Tesis ve Yurt Alanı
2012 Onay Tarihli İmar Planındaki Durumu	Konut, Sosyal-Kültürel Tesis, Dini Tesis
Plan Değişikliği ile Önerilen Fonksiyon	Blok Oturumlarının Değiştirilmesi, Kat Yüksekliği
Avan Projedeki Fonksiyonu	Konut, Ticaret, Sosyal-Kültürel Tesis, Dini Tesis
Meydana Gelen Değişiklikler	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Doluluk Oranının Artışı

4.2.1.5 Örnek proje 5: 564 ada yenileme projesi

564 Ada Süleymaniye yenileme alanı sınırı içerisinde 1. etapta Hoca Gıyasettin Mahallesi sınırları içerisinde kalmaktadır.

Haliç'e yakın konumda Küçükpazar Caddesi üzerinde yer alan 564 adanın eski kullanımı Konut ve Ticarettir.

564 Ada birçok parselden oluşmakta ve bu parsellerden 15 tanesinde tescilli yapıdır. Tescilli yapıların fazla olması bu adanın bölge için büyük öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.57 : 564 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucunda halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

Projesini yürütmekle yetkili idare:

564 ada Fatih Belediyesi'nin projesini yürütmekle yetkili olduğu alan sınırı içerisinde kalmaktadır. 564 Adanın çoğunluğu şahıs mülkiyeti olmak üzere, bir kısmı da KİPTAŞ ve İlçe Belediyesi mülkiyetinde bulunmaktadır (İBB Meclis Kararı, 2016).

İmar planındaki durumu:

564 Ada, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda kısmen H:9.50 m irtifalı Konut Alanında, kısmen de Küçük Pazar Hamamı Alanında kalmaktadır.

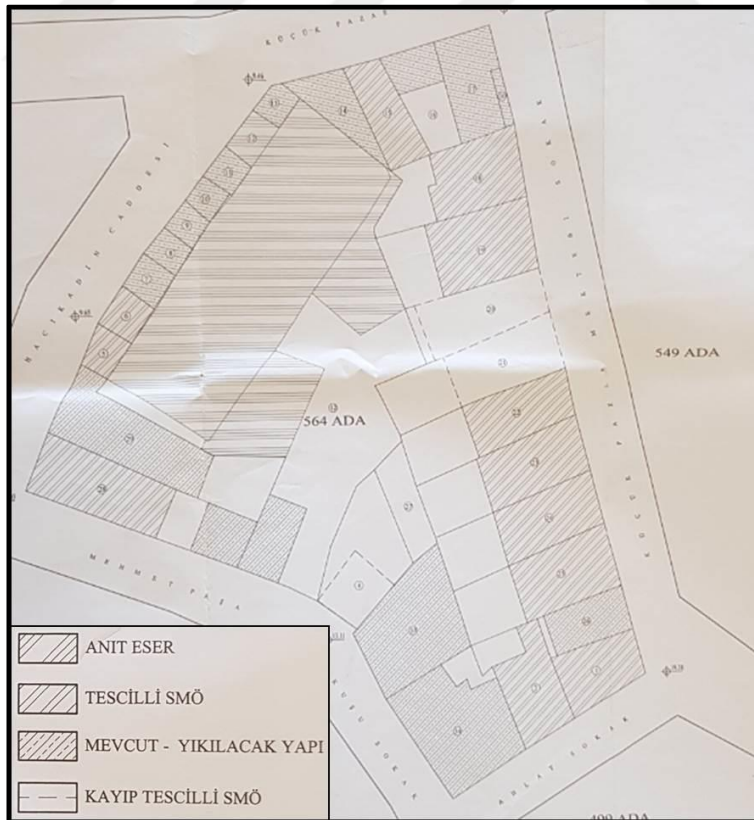
Plan değişikliği:

Yenileme Projesi kapsamında 564 adada plan değişikliği yapılmış olup, meydana gelen değişiklikler; 1 tane parselde bina taban oturumunun büyütüldüğü, 10 tane parselin Konut Alanından, T3-3. Derece Ticaret Alanına alındığı, parsellerin bir kısmında yüksekliklerin değiştirildiği, 4 tane parselin Konut Alanından, Konut+Ticaret Alanına alındığı, 1 tane parselin ise bina taban oturum alanının küçültüldüğü, 1 tane parselde yer alan yapının ise iptal edildiği ve parsel tamamında avan projeye revizesine göre anıt eser taramasının yapıldığı belirtilmiştir (İBB Meclis Kararı, 2016).

Avan proje onay tarihi ve fonksiyonu:

564 Adanın yenileme avan projesinin onay tarihi 2013 yılı olarak dosyasında görülmüştür. Yenileme projesi ile Konut, Dükkan ve Anıt Eser olarak kullanımlar önerilmiş olan bir projedir (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

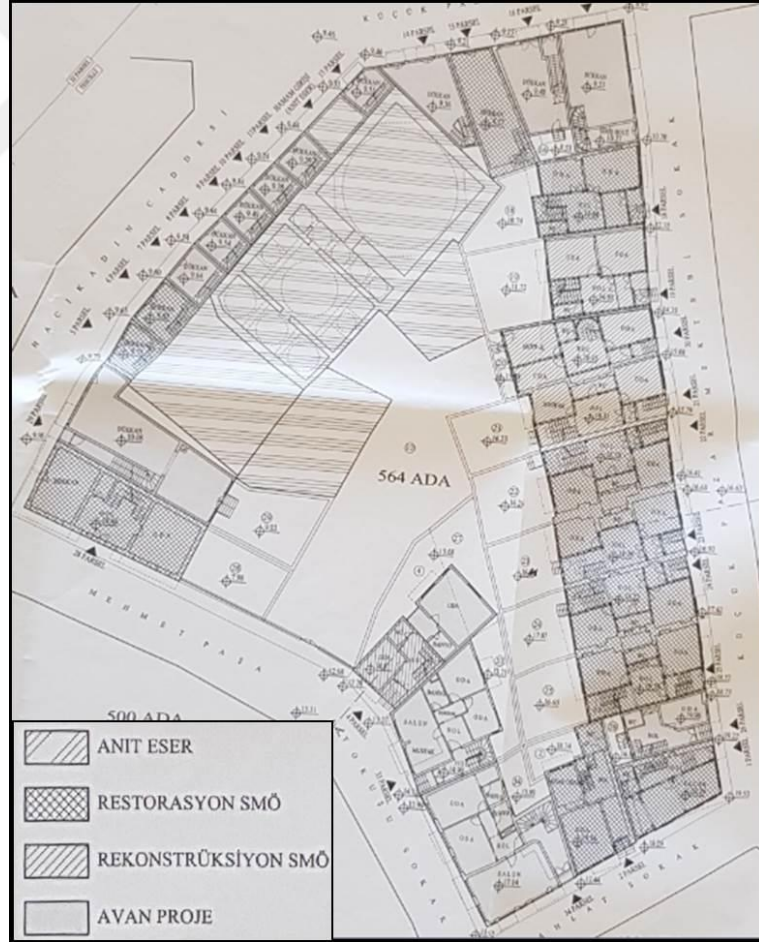
564 Adaya ait yenileme avan projesi şu şekilde onaylanmıştır:

Şekil 4.58 : 564 Adaya ait vaziyet planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019)

Şekil 4.59 : 564 Adanın bina yapısı ve fonksiyon analizi (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019)

Şekil 4.60 : 564 Adaya ait vaziyet planı (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019)

564 Adanın mevcut durumunda kâgir ve ahşap yapıların yoğun olduğu görülmekte olup, bölgede geçmişten günümüze gelebilmiş yapıların sayısı olarak daha fazla olduğu bir adadır.

564 Adada Tescilli Sivil Mimarlık Örneği, Anıt Eser ve Kayıp Tescilli Sivil Mimarlık Örneği bulunmaktadır.

Şekil 4.61 : 564 Ada mevcut ve onaylı cephe silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.62 : 564 Ada mevcut ve onaylı cephe silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

133

Şekil 4.65 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

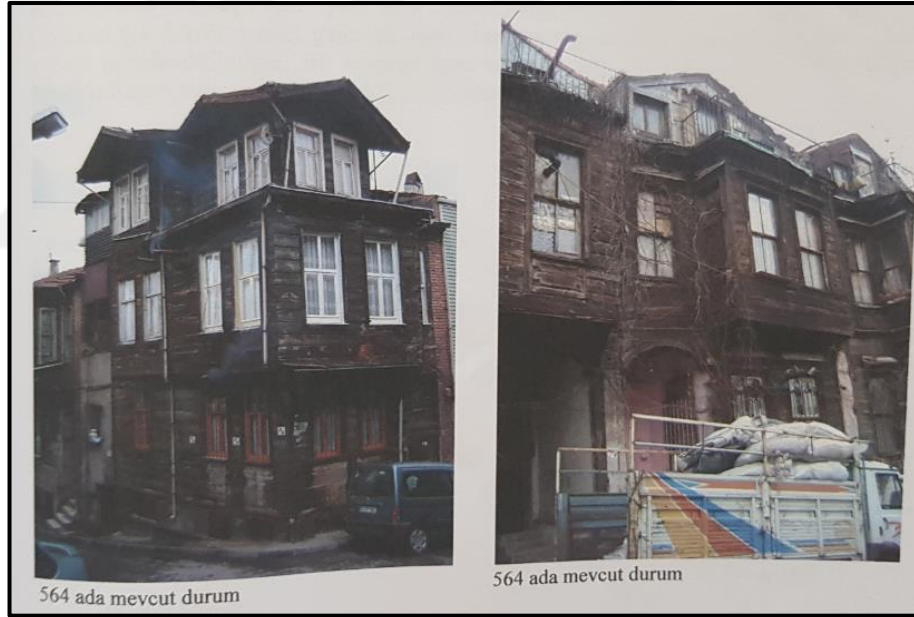

Şekil 4.66 : 564 Adadaki yapıların cinsleri (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Adada bulunan ahşap ve kâgir yapıların yoğunluğu cephe silüetlerinde görülmekte olup, kendilerine özgü dokuları bulunduğundan, cephelerine bakıldığında farklılıkları anlaşılmaktadır.

Şekil 4.67 : 564 Adadaki yapıların cinsleri (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019)

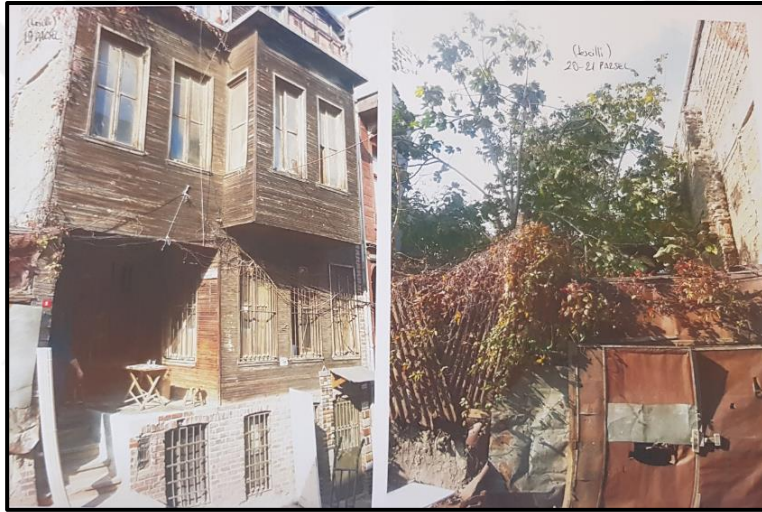
Şekil 4.68 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

564 Adadaki ahşap ve kâgir yapıların büyük çoğunluğu günümüzde de kullanılmakta olup, bakımsızlık ve yıkılma tehdidi ile karşı karşıya oldukları görülmektedir. Yapılara ait 2011 yılına ait fotoğraflar yapıların bu durum görülebilmektedir.

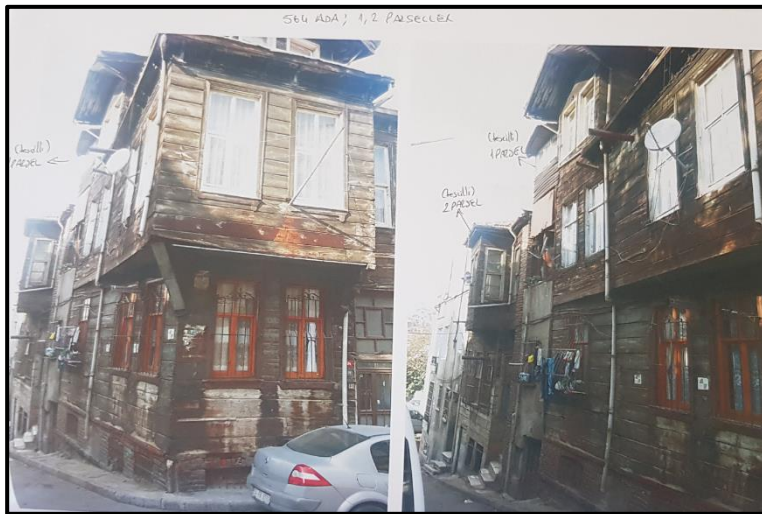
Ada içerisinde bulunan ve günümüzde de kullanılan tescilli anıt eser olan hamam da günümüzde kullanılmaktadır.

Şekil 4.69 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Şekil 4.70 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

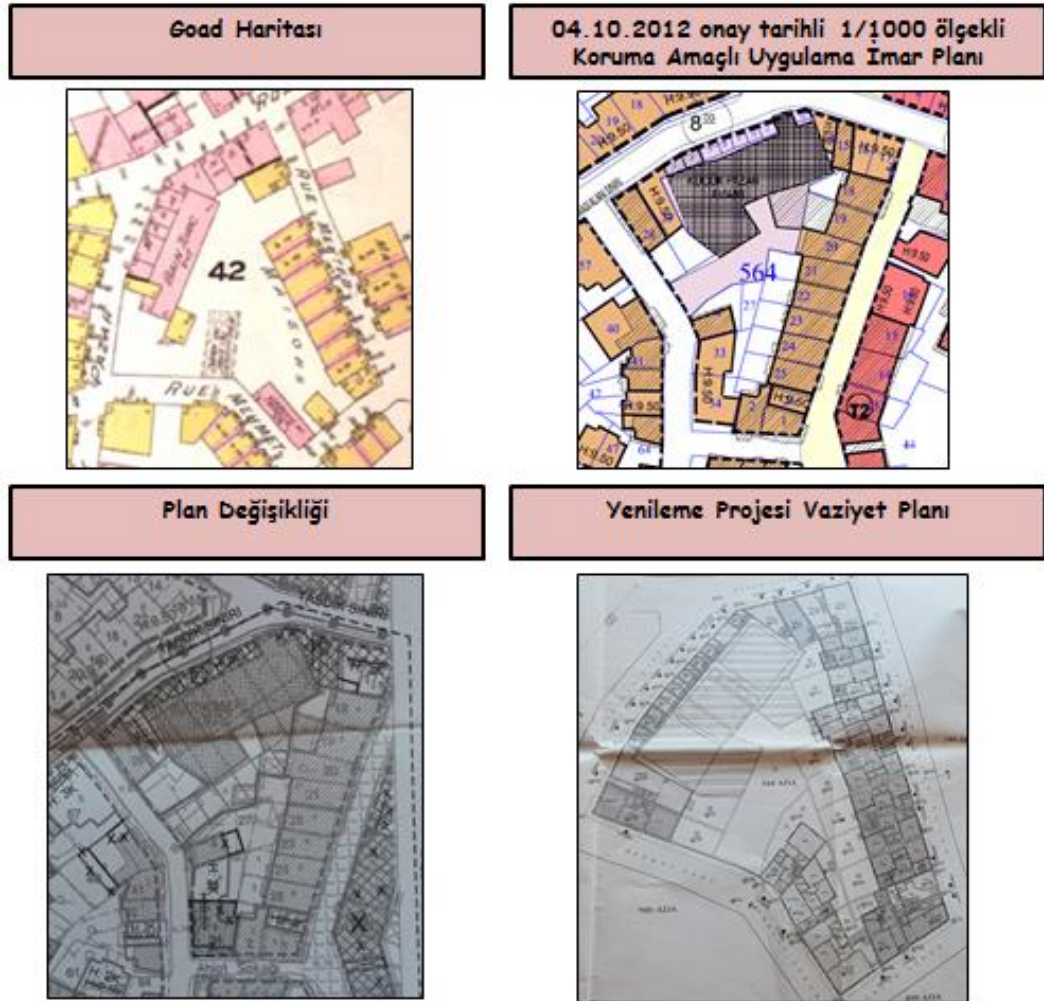

Şekil 4.71 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

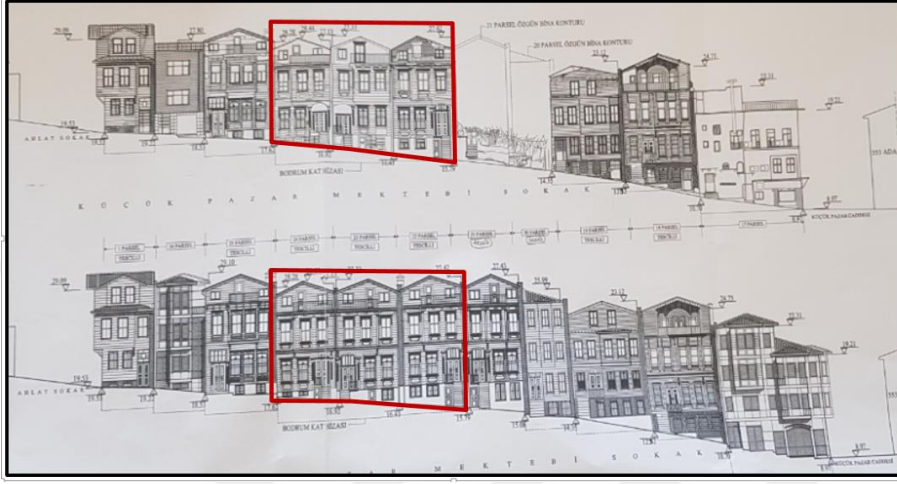
Şekil 4.72 : 564 Adadaki yapıların 2011 yılına ait fotoğrafları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, 2019).

Örnek proje 2 -564 ada yenileme projesinin mekânsal etkileri

Şekil 4.73 : 564 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

564 Ada içerisinde bulundurduğu ahşap, kâğır, anıt eser ve birçok tescilli yapı açısından önemli bir örnektir. Bu nedenle daha az zarar görerek günümüze gelebilmeyi başarmış bu yapıların formunun, kütesinin ve yüksekliğinin korunması önemlidir. Ancak plan değişikliğinde kabul edilmiş hususlar bu adanın yapılaşma şartlarında değişiklikler meydana getireceğinden uygulama sonrası adanın farklılaşmasına neden olacaktır.

Şekil 4.74 : 564 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Şekil 4.74’de farklı dokuda olan tescilli yapıların aynı şekilde restorasyonunun yapılması yapıların birbirine benzerliğini arttırmıştır. Özellikle çatı katında eski doku ile benzerliğin azaltılmış olması dikkat çekmektedir. Yapıların restorasyon ile korunması olumlu bir yöntemdir Ancak yapıların değiştirilmemesi gerekmektedir.

Şekil 4.75 : 564 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

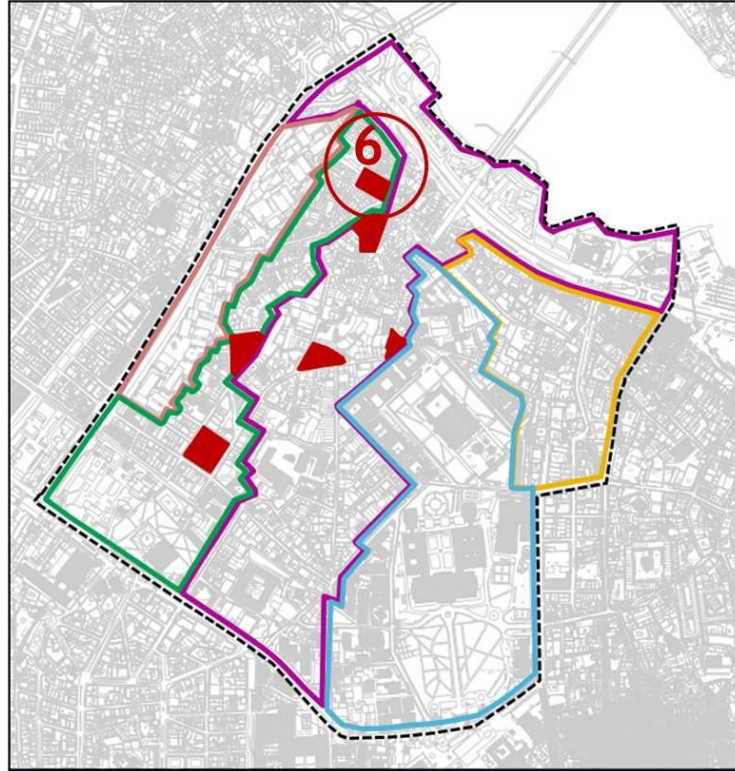
Şekil 4.75’de ise bir tane tescilli yapının öneri silüette gösterilmediği, diğer tescilli yapılarda ise değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Geçmişten günümüze ayakta kalarak gelebilmiş olan bu yapılar geleneksel dokuları ile somut ve somut olmayan değerler açısından büyük öneme sahiptirler. Bu nedenle 564 adanın mevcut haliyle değiştirilmeden korunması önemlidir.

Çizelge 4.5 : 564 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi

ÖRNEK PROJE 5: 564 ADA	
Avan Projesini Yürüten İdare	Fatih Belediyesi
Avan Proje Onay Tarihi	2013
Eski Haritalardaki Durumu	Konut Alanı ve Ticaret Alanı
Mevcut Durumu	Konut+Ticaret Alanı, Hamam
2012 Onay Tarihli İmar Planındaki Durumu	Konut Alanı ve Küçük Pazar Hamamı
Plan Değişikliği ile Önerilen Fonksiyon	Konut, Konut+Ticaret, Ticaret ve Kat Yükseklikleri
Avan Projedeki Fonksiyonu	Konut, Konut+Ticaret, Ticaret ve Hamam
Meydana Gelen Değişiklikler	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Doluluk Oranının Artışı

4.2.1.6 Örnek proje 6: 562 ada yenileme projesi

Süleymaniye yenileme alan sınırı içerisinde 2. etapta Yavuz Sinan Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Şekil 4.76 : 562 Adanın yenileme alanı içerisindeki konumu (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme sonucu halihazır harita kullanılarak hazırlanmıştır).

562 Ada 26 parselden oluşmakta olup, adada 8 tane tescilli yapı bulunmaktadır.

562 Ada, İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) bloklarına ve Ragıp Gümüşpala Caddesine yakın konumda bulunmakta olup, mevcut kullanımı, Konut+Ticaret ve Ticarettir.

Projesini yürütmekle yetkili idare:

562 İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin projesini yürütmekle yetkili olduğu alan sınırı içerisinde kalmaktadır.

İmar planındaki durumu:

562 Ada, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda kısmen H:9.50 m irtifalı T2 Ticaret Alanı, kısmen üzerinde Tescilli Sivil Mimarlık Örneği yapı bulunan T2 Ticaret Alanında kalmaktadır.

Plan değişikliği:

562 Ada için yapılan plan değişikliğinde 5 tane parseldeki Tescilli S.M.Ö yapının fonksiyonunun 2. Derece Ticaret Alanından, Konut Alanına alındığı, 30 numaralı parseldeki 2. Derece Ticaret Alanının fonksiyonunun kaldırılarak Sosyal Kültürel Tesis Alanına alındığı görülmektedir.

Ayrıca bazı parsellerde H:9.50 m ibaresinin kaldırılarak H:2K ibaresi eklendiği, bazı parsellerde 2. Derece Ticaret (T2) fonksiyonunun kaldırılarak Konut+Ticaret fonksiyonuna alındığı, bazı parsellerde H:9.50 m ibaresinin kaldırılarak H:3K ibaresinin eklendiği, bazı parsellerin de Konut Alanına alındığı anlaşılmaktadır (İBB Meclis Kararı, 2016).

Avan proje onay tarihi ve fonksiyonu:

562 Adanın yenileme projesi 2014 yılında onaylanmıştır. 562 Ada, yenileme projesi ile Sosyal-Kültürel Tesis olarak yeni kullanım önerilmiş olan bir projedir (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

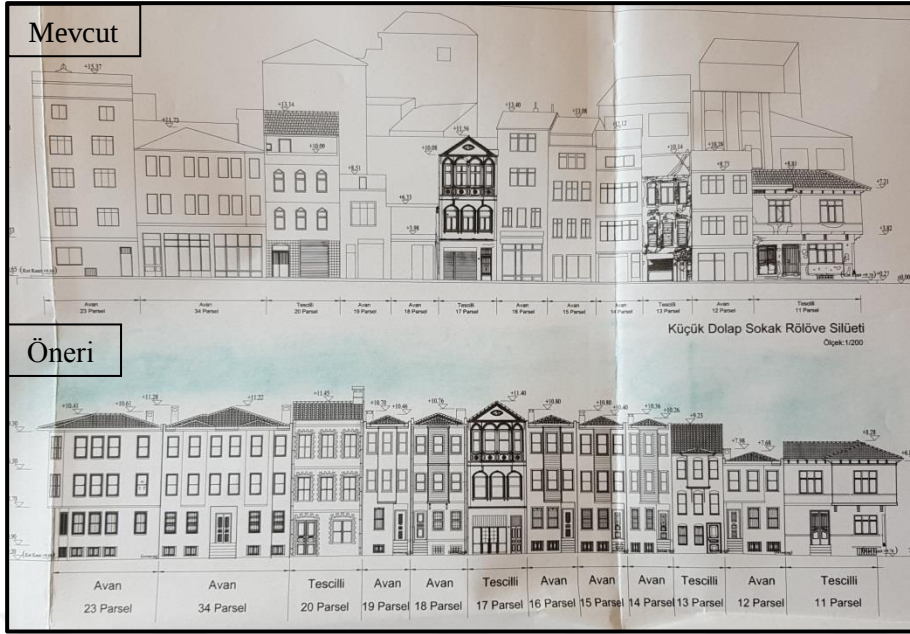
562 Adaya ait yenileme avan projesi şu şekilde onaylanmıştır:

562 Ada da mevcut fonksiyonunda değişiklik yapılarak onaylanan bir proje olup, bölgede yakın konumda önerilmiş olan fonksiyonlardan biri olan Sosyal-Kültürel Tesis önerilmiş bir projedir.

562 Adanın vaziyet planında Konut, Konut+Ticaret ve Sosyal-Kültürel Tesis dışında ada içerisinde yeşil alan önerildiği de görülmektedir.

Avan projesinin cephelerine bakıldığında yapıların büyük kısmının değiştiği ve birbirine benzer kütlelerin önerildiği görülmektedir.

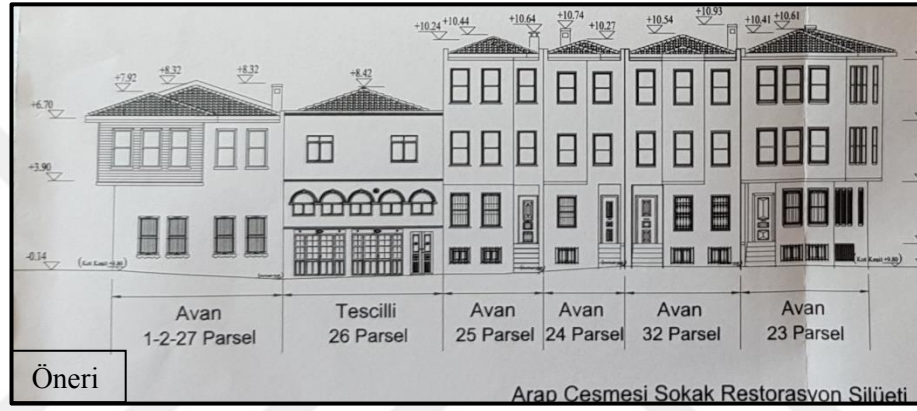
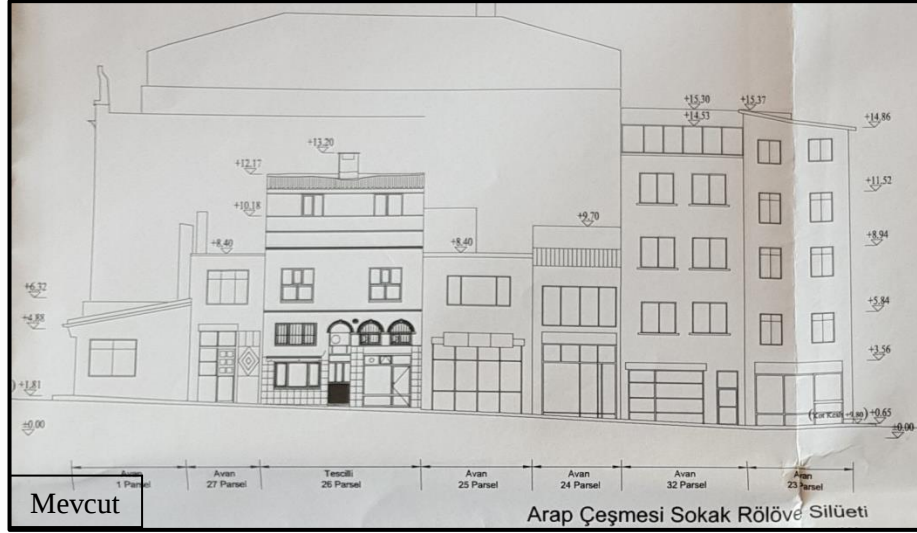

Şekil 4.79 : 562 Adanın mevcut ve öneri silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Şekil 4.78, 4.79, 4.80 ve 4.81’de cephelerin rölöve silüetleri ve öneri avan proje silüetleri görülmekte olup, mevcut yapılar ile önerilen yapılar arasındaki cephe, kütle, fonksiyon, korunan ve korunmayan yapılar farklılığı görülmektedir.

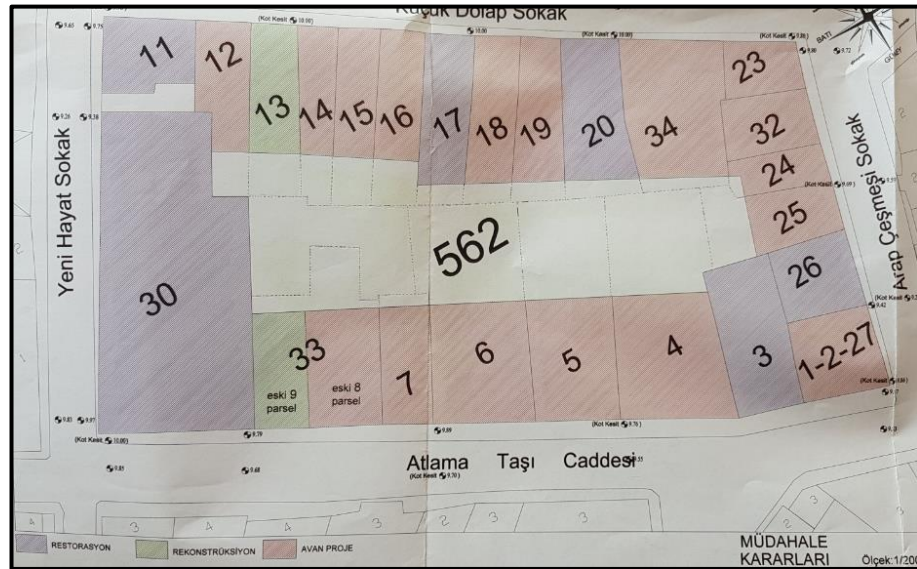

Şekil 4.80 : 562 Adanın mevcut ve öneri silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

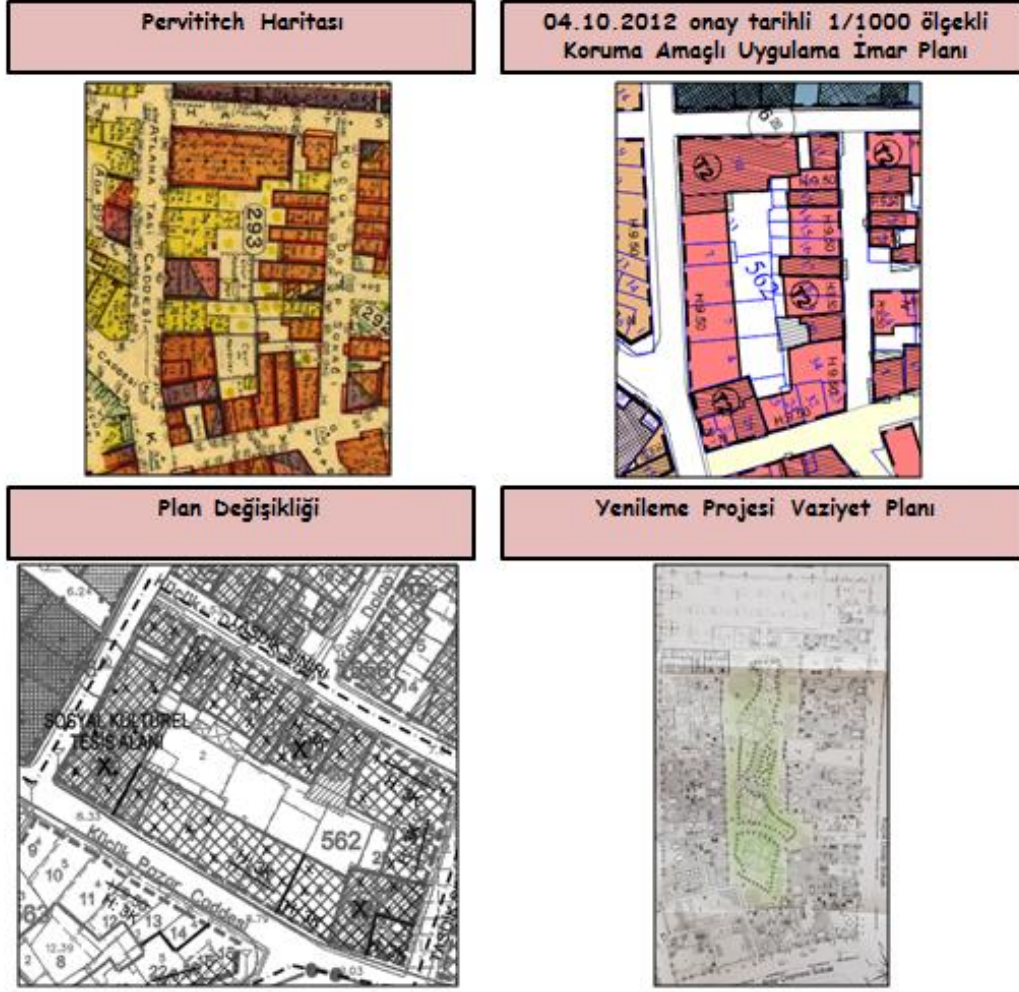
Şekil 4.81 : 562 Adanın mevcut ve öneri silüeti (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

562 Adada bulunan 8 tane tescilli yapılardan 6 tanesi için restorasyon, 2 tanesi için rekonstrüksiyon önerilmiş, diğer parseller ise avan proje çerçevesinde ele alınmıştır.

Şekil 4.82 : 562 Adanın müdahale kararları (Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi).

Örnek proje 2 -562 ada yenileme projesinin mekânsal etkileri

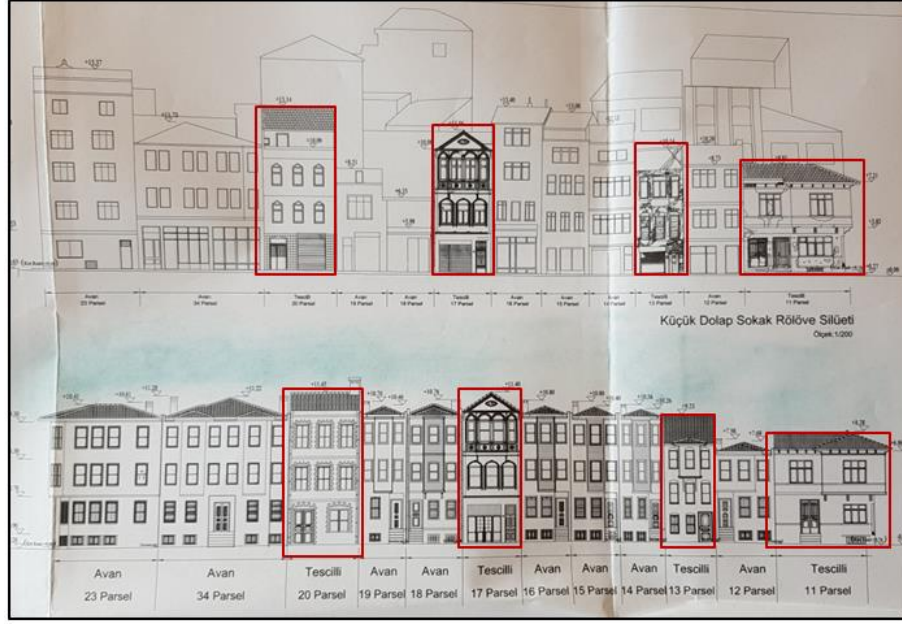

Şekil 4.83 : 562 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

562 Ada Pervititch haritasında neredeyse bütününde ahşap ve kâgir barındıran bir adadır. Geçmiş dönemlerde geleneksel dokuyu tamamen içeren bir ada olduğu anlaşılmaktadır.

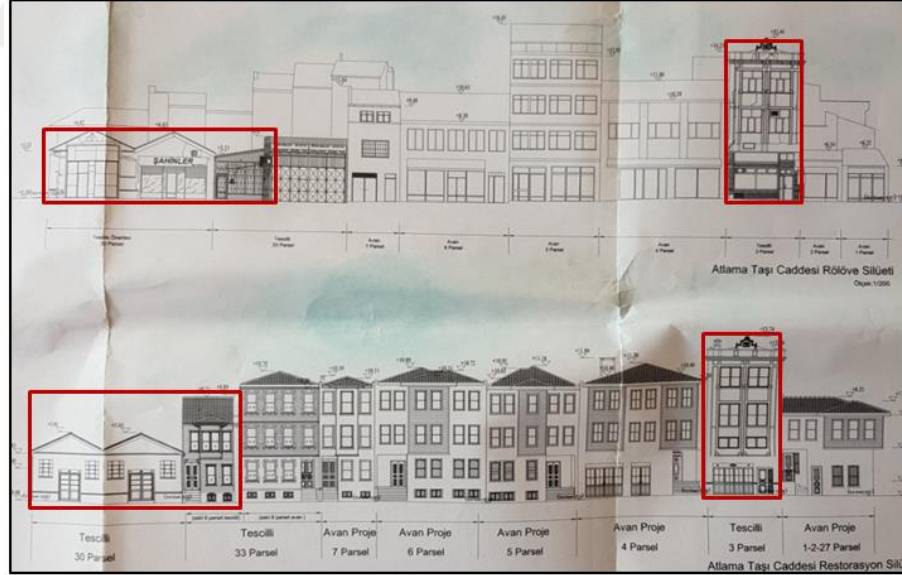
Plan değişikliği ile hem fonksiyon, hem taban oturma hem de yapı yüksekliğinin değiştiği bir adadır.

562 Adanın avan projesinde ise Konut, Konut+Ticaret ve Sosyal-Kültürel Tesis olarak onaylanmış olup, böylelikle plan değişikliği ve avan proje ile bölgedeki Sosyal-Kültürel Tesis önerilerine bir yenisi daha eklenmiştir.

Şekil 4.84 : 562 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Tescilli yapılardaki pencere ve kapı açıklıklarının, yapıların dokularının mevcut durumdan farklı önerildiği avan proje silüetlerinden anlaşılmaktadır.

Şekil 4.85 : 562 Adadaki uygulamaların değerlendirilmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivinden alınan veriler doğrultusunda geliştirilmiştir).

Şekil 4.85'te Rölöve silüetinde 562 adada bulunan 30 numaralı parseldeki yapının da hem mevcut dokusundan farklı önerildiği hem de fonksiyonunun Sosyal Kültürel Tesis olarak değiştirildiği görülmektedir.

Ayrıca 30 parselin bitişiğindeki 33 parselde bulunan tescilli yapının da mevcut durumundan farklı önerildiği, yüksekliğinin arttırıldığı görülmektedir. Birbirine bitişik olan bu iki parseldeki yükseklik farkları da bir diğer olumsuz sonuçtur. Bütün bunlar ise bölgedeki somut ve somut olmayan değerleri mekânsal olarak olumsuz etkilemektedir.

Çizelge 4.6 : 562 Ada yenileme projesinin değerlendirmesi

ÖRNEK PROJE 6: 562 ADA	
Avan Projesini Yürüten İdare	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Avan Proje Onay Tarihi	2014
Eski Haritalardaki Durumu	Konut Alanı
Mevcut Durumu	Konut+Ticaret, Ticaret Alanı
2012 Onay Tarihli İmar Planındaki Durumu	Ticaret Alanı
Plan Değişikliği ile Önerilen Fonksiyon	Konut, Sosyal-Kültürel Tesis, Konut+Ticaret, Blok Oturumlarının Değiştirilmesi ve Kat Yükseklikleri
Avan Projedeki Fonksiyonu	Konut, Konut+Ticaret, Sosyal-Kültürel Tesis
Meydana Gelen Değişiklikler	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Taban Oturumu Değişikliği, Doluluk Oranının Artışı

4.3 Süleymaniye Yenileme Uygulamalarının Mekânsal Etkileri

Süleymaniye yenileme alanına genel olarak bakıldığında; alanda önerilen yenileme projeleri somut açıdan mekânı etkilemektedir. Bu projelerin somut etkilerinin yanı sıra somut olmayan değerlere etkileri de ortaya çıkmaktadır. Alanda fiziksel olarak birçok değişikliğe neden olan bu projeler bazı adalarda yeni öneriler üzerine değişikliğe neden olmakta, bazı adalarda ise mevcut kullanımın zaten değişmiş olması nedeniyle yapıların mevcutta kullanılan fonksiyonları doğrultusunda yenilenmesi için avan proje başvuruları ile fonksiyon değişikliği talebinde bulunmaktadır (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile Yapılan Görüşme, 2019).

Bu nedenlerle değişiklikler yapılmakta ve yenileme uygulamaları Süleymaniye bölgesini mekânsal olarak etkilemektedir.

Mekânsal etkiler sadece fiziksel dokuda meydana gelen etkileri içermemektedir. Yenileme uygulamalarının birçok mekânsal etkileri ortaya çıkmaktadır.

Bu etkiler;

Fiziksel dokuya etkiler, Somut olmayan değerlere etkiler, Tarihsel sürekliliğe etkiler, Üstün Evrensel Değerine etkileri, Geleneksel Ekonomik İşlevlere etkiler şeklindedir

Çizelge 4.7 : Avan Projelerin Değerlendirmesi

PROJE	ESKİ HARİTALARDAKİ DURUMU	MEVCUT DURUMU	2012 YILI İMAR PLANINDAKİ DURUMU	PLAN DEĞİŞİKLİĞİ İLE ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	AVAN PROJEDEKİ FONKSİYONU	MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER
Örnek Proje 1: 508 Ada	Konut Alanı	İnşaat Halinde	Konut Alanı	Konut, Konut+Ticaret, Park Alanı	Sosyal-Kültürel Tesis	Fonksiyon Değişikliği, Kitle Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Tescilli Yapıların Yıkılması
Örnek Proje 2: 629 Ada	Konut Alanı	Konut+Ticaret, Ticaret	Konut Alanı	Konut ve Konut+Ticaret	Konut ve Konut+Ticaret	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği
Örnek Proje 3: 511 Ada	Konut Alanı	Ticaret, Konut, Hazire ve Türbe	Kısmen Konut Alanı, kısmen Park kısmen de Mezarlık-Türbe Alanı	Ticaret Alanı ve Kat Yüksekliği	Konut Alanı, Ticaret, Hazire ve Türbe	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Doluluk Oranı Artışı
Örnek Proje 4: 962 Ada	Konut ve Dini Tesis	Ticaret, Konut+Ticaret, Ticaret+İmalat, Dini Tesis, Yurt	Kısmen Sosyal-Kültürel Tesis Alanı, kısmen Dini Tesis Alanı, kısmen de Konut Alanı	Blok Oturumlarının Değiştirilmesi, Kat Yüksekliği	Konut, Ticaret, Sosyal-Kültürel Tesis, Dini Tesis	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Doluluk Oranı Artışı
Örnek Proje 5: 564 Ada	Konut ve Ticaret	Konut+Ticaret, Hamam	Konut Alanı ve Küçük Pazar Hamamı	Konut, Konut+Ticaret, Ticaret Alanı ve Kat Yükseklikleri	Konut, Ticaret, Konut+Ticaret, Hamam	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Doluluk Oranı Artışı
Örnek Proje 6: 562 Ada	Konut	Konut+Ticaret, Ticaret	Konut, Konut+Ticaret, Sosyal-Kültürel Tesis, Blok Oturumlarının Değiştirilmesi ve Kat Yüksekliği Değişikliği	Konut, Konut+Ticaret, Ticaret Alanı ve Kat Yükseklikleri	Konut, Konut+Ticaret, Sosyal-Kültürel Tesis	Fonksiyon Değişikliği, Yükseklik Değişikliği, Doluluk Oranı Artışı, Taban Oturumu Değişikliği

4.3.1 Süleymaniye yenileme uygulamalarının fiziksel dokuya etkileri

Süleymaniye yenileme uygulamalarının bölgede birçok etkisinin bulunmasının yanı sıra fiziksel dokuyu da etkilemektedir. Bu etkiler günümüzde görüldüğü gibi projelerin uygulanması ile de oluşacak etkilere bakıldığında;

- **Yapıların yok olma riski:** Bölgenin yenileme alanı ilan edilmesi ile birlikte parsellerin toplanarak uygulamaya gidilme çabası sonucunda alanda boş kalan yapıların, yıkılmaya yüz tutması ve özellikle ahşap yapılarda yangın riskinin oluşmasına neden olmaktadır. Şekil 4.80' bu yapılardan örnekler görülmektedir.

Şekil 4.86 : Yenileme uygulamalarının fiziksel dokuya etkileri (Kaynak: Çalışma kapsamında çekilmiştir, 2019).

- **Görüntü kirliliği:** Alının yenileme alanı ilan edilmesinden sonra bazı adalar inşaat sahası olarak çevrelenmiş olup, bu şekilde bekletilmektedir. Bu durum alanda görsel kirliliğe neden olmaktadır. Şekil 4.81'de bazı örnekler görülmektedir.

- **Harabe alanlar oluşması:** Yenileme projeleri kapsamında bazı alanlarda yapıların yıktırılması sonucunda bulundukları yerin harabelere dönüşmesi, bazı alanların çöp yığını haline gelmesi ve alanın gittikçe bakımsızlaşması olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Şekil 4.82'de bu bölgelerden örnekler bulunmaktadır.

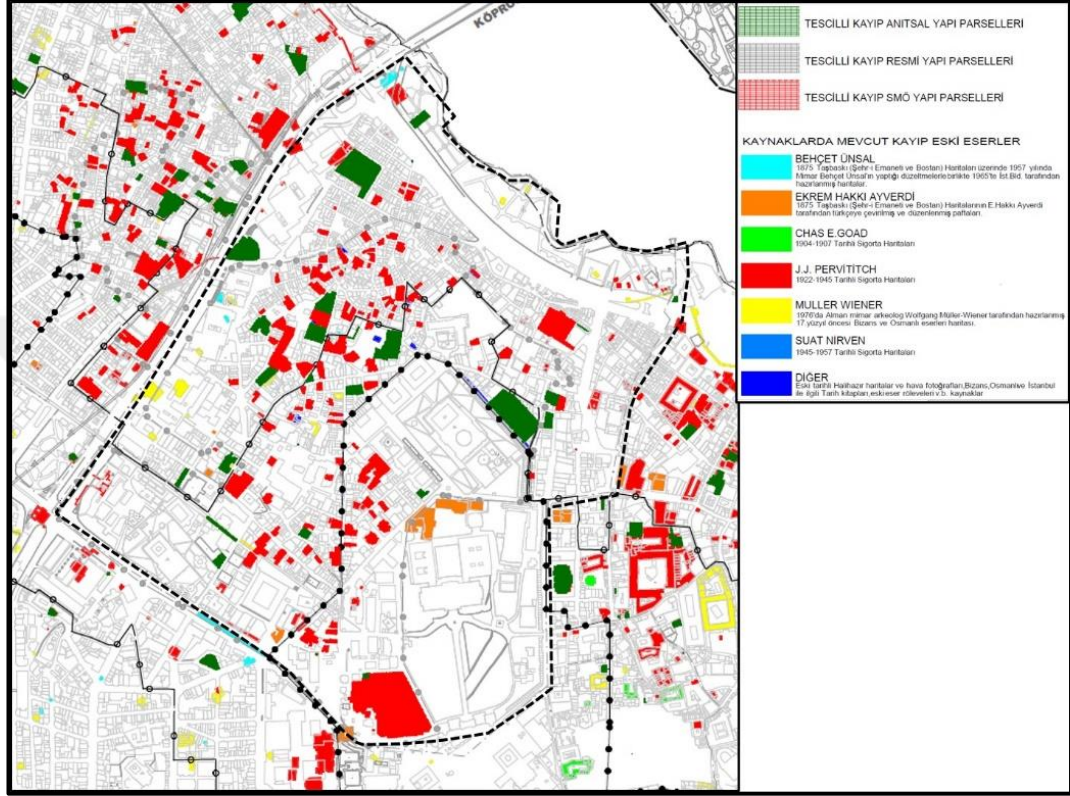
Şekil 4.87 : Yenileme projesi kapsamında yerinde inşaata başlanılacak alanlar (Kaynak: Çalışma kapsamında çekilmiştir, 2019).

Şekil 4.88 : Alanda oluşan kirlilik (Kaynak: Çalışma kapsamında çekilmiştir, 2019).

- **Yenileme projelerindeki değişiklikler:** Alanda yenileme projeleri çerçevesinde yapılan ve yapılacak olan yapılarda kütle büyüklükleri, yapıların formları,

- **Kayıp, yıkılmış ve yok olmuş eserlerin artması:** Eski haritalara göre düzenlenmiş olan Süleymaniye bölgesindeki kayıp eserler şekil 4.84'te görülmekte olup, bu eserler alanın ve belleğin korunması için önemlidir. Bu eserlerin hangi verilere ve haritalara göre yapıldığı şekilde görülmektedir. Bu haritalara göre işlenmiş olan yapıların 1800'lü yıllara kadar dayandığı da görülmektedir.

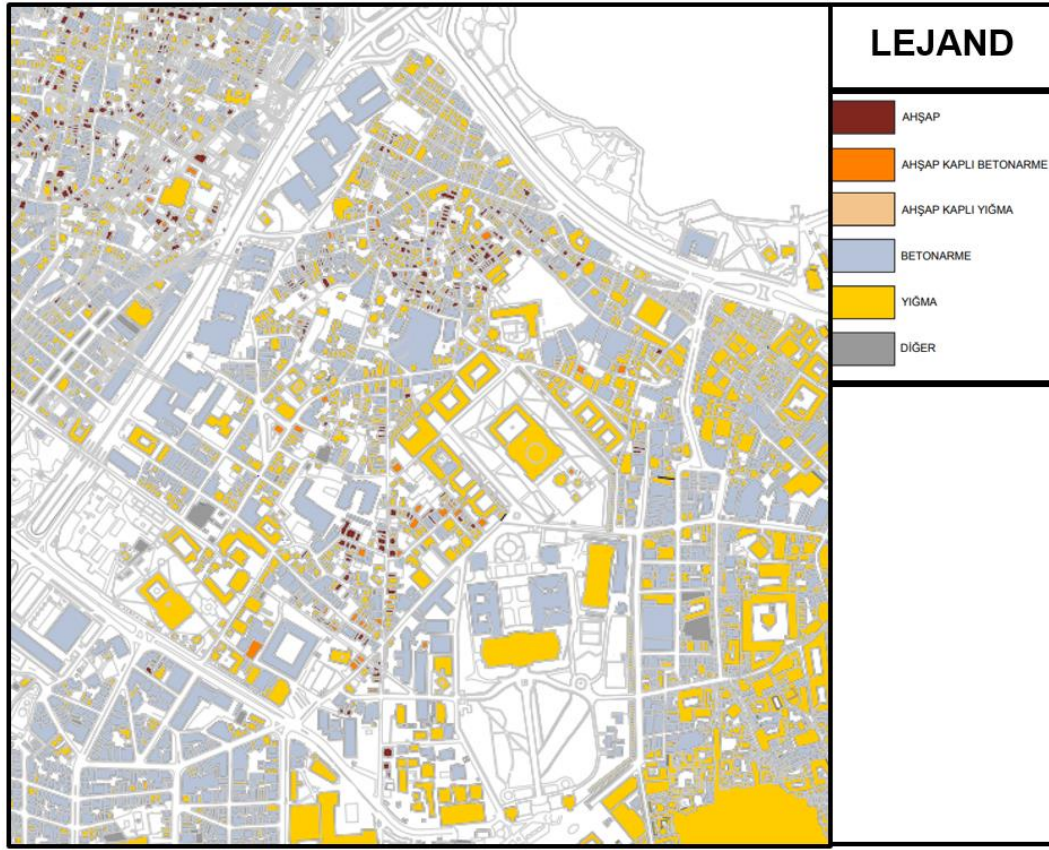
Şekil 4.90 : Eski kaynaklara göre kayıp eserler (Kaynak: 2011 tarihli 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı kapsamında yapılan çalışmalar üzerinden düzenlenmiştir).

Geçmişten günümüze alanda yok olmuş yapılar görülmekte olup, günümüzde de alanın böyle bir risk altında olduğu, yapıların yıktırıldığı yada kendiliğinden yıkıldığı görülmektedir.

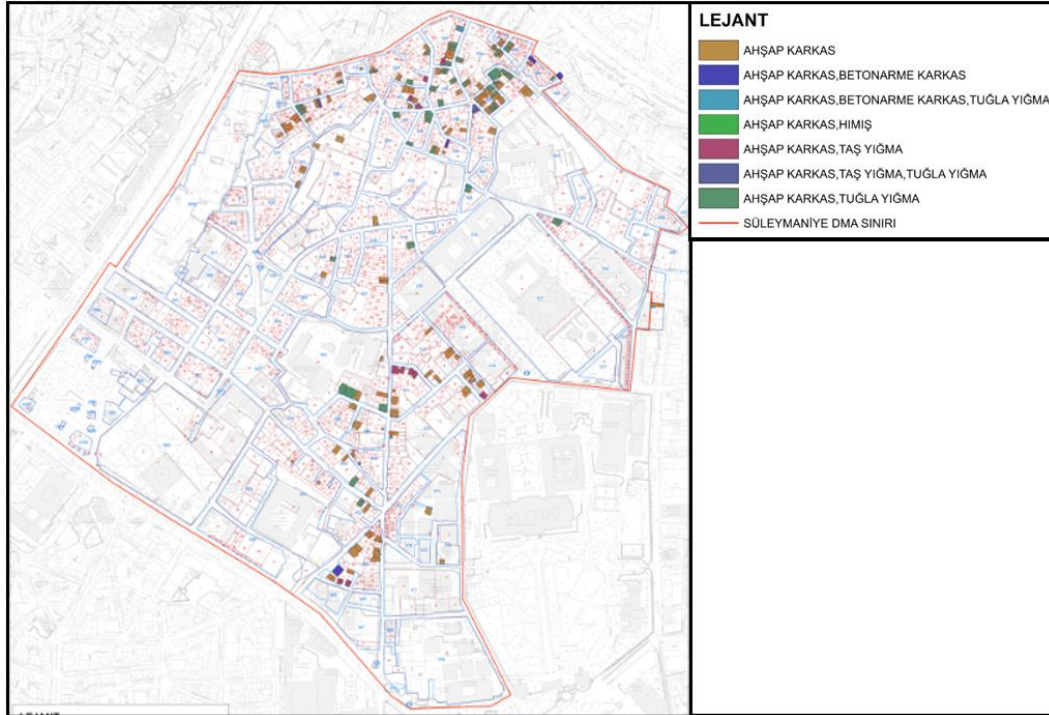
- Ahşap yapıların sayısının azalması:

Ahşap yapılar alan için büyük öneme sahip yapılardır. Alanın ve belleğinin korunması için önemli kriterler olup, alanın eski haritaları, 2005 yılı verileri ve günümüzdeki durumu değerlendirmeye çalışılmıştır.

2005 yılında yapılan çalışmalarda Süleymaniye bölgesinde ahşap yapı sayısı 188 olarak hesaplanmıştır. 2019 verilerine göre ise Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanındaki ahşap yapı sayılı 102 tane olarak kayıt altına alınmıştır.

Şekil 4.91 : 2005 yılına ait ahşap yapılar (Kaynak: 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 2011)

Şekil 4.92 : 2019 yılına ait ahşap yapılar (Kaynak: İBB, 2019)

Yapılan analizler sonucu geçmişinde çok büyük bir kısmı ahşap yapı olan (Pervititch Haritalarında görülmekte) Süleymaniye bölgesinde, ahşap yapı sayısının geçmişe göre oldukça azaldığı görülmektedir. Şekil 4.85 ve 4.86’de ahşap yapıların alandaki dağılımı görülmektedir.

Yenile projeleri ile birlikte 2005 yılından 2009 yılına gelindiğinde ise 86 tane ahşap yapının da yok olduğu görülmektedir.

- **Fiziksel doku hakkında alanda yapılan görüşmeler:** Bölgede yaşayanlar ile yapılan görüşmeler sonucunda fiziksel dokunun değişmesini isteyenler de istemeyenler de bulunmaktadır.

Fiziksel dokunun değişmesini isteyenlerin isteme nedenleri; ahşap yapıların yangın esnasında yok olma ihtimalinin yüksek olması, bakımının zor olması ve bünyesinde canlıların üremesi, onarımının maliyetli olması ve bakımsız alanlar olduğu için yenilenmesi şeklinde nedenler belirtilmiştir.

Fiziksel dokunun değişmesini istemeyenler ise neden olarak; alanın bu şekilde hissettirdiklerinin değişmesini istememeleri, mahalle ortamlarının değişmesini istememeleri, yapıların fiziksel durumunun değiştirilmesi halinde ise aynı şekilde sadece yenilenmesini istedikleri belirtilmiştir.

4.3.2 Süleymaniye yenileme uygulamalarının somut olmayan değerlere etkileri

Somut olmayan değerler:

Somut olmayan değerler bir bölgede yaşayan toplum tarafından benimsenerek uygulanan gelenek, görenek, yaşam biçimi, mahalle olgusu, törenler, vb. şeklindeki değerleri ifade etmektedir.

Venedik Tüzüğü’nden itibaren miras kavramı olarak sadece anıtlar ve yapılar olarak ele alınmamış, genişletilmiş fiziksel miras, çevre, sosyal faktörler ve somut olmayan değerleri de kapsayan şekilde genişletilmiştir. Anıt kavramına ise sadece mimari bir eser olarak bakılmamış aynı zamanda önemli bir gelişmeyi, bir uygarlığı ve tarihi bir olaya tanıklık etmesinden bahsedilerek, ayrıca zamanla kültürel değer kazanmış olan eserlerin de anıt olarak değerlendirilebileceğine değinilerek anıt kavramı tanımlanmıştır (Venedik Tüzüğü, 1964).

Yaklaşık olarak 1970’li yıllarda somut olmayan mirasın tanımlaması ve somut miras ile bütünleştirilmesi süreci başlamıştır (Ulusoy Binan ve Cantimur, 2010).

Yapılan tanımlamalar sonucunda kültür mirasının bulunduğu alanlar, sadece somut değerleri taşımamakta, aynı zamanda gelenek, görenek, ilişkiler, bu alanlarda insanlık adına oluşan belleği meydana getiren değerler şeklindeki somut olmayan değerleri de taşımaktadır.

Süleymaniye bölgesi somut olarak birçok tarihi yapı, anıt eser ve geleneksel yapıları barındırdığından aynı zamanda bu yapıların birçok tarihsel olaya şahitlik etmiş olması, birçok uygarlığa ev sahipliği yapması ve önemli gelişmeleri yansıtması ile insanlığa ait belleği taşıdığından, somut olmayan değerler ve kültür mirası olarak da değerlendirilebilir.

Yenileme uygulamalarında:

Süleymaniye bölgesi hem fizik mekânı hem de somut olmayan kültür mirası açısından önemli değerlere sahiptir. Ancak bölgedeki yenileme uygulamaların fizik mekâna etkileri gibi somut olmayan değerler de etkilenmektedir. Mekânın fiziksel olarak olumsuz etkilenmesi de bu bölgede yaşayanları, gelenekleri, alanın yansıttığı belleği değiştireceğinden somut olmayan kültürel mirası da etkileyecektir.

Bölgenin somut olmayan değerleri için önemli bir yere sahip olan sosyal alt yapısı ele alındığında, bölge İstanbul'a gelen göçle gelenlerin ilk tercih ettiği yerleşim alanları arasındadır. 20. yüzyıl başından itibaren bölgede yaşayan ailelerin tarihi nitelikli konutları bırakarak, bu bölgeyi kırsaldan göç ile gelen nüfusa bırakması ile çalışanların burayı tercih etmesine neden olmuştur. Bu durum sosyal yapının değişmesine çevrenin değişmesine neden olduğundan, Dünya Mirası Alanının yıpranmasına, somut ve somut olmayan değerlerin etkilenmesine neden olmuştur.

Kısmen değişikliklere uğrayarak günümüze gelebilmiş olan bölgede, yenileme uygulamaları ile yapılan müdahaleler sonucunda, bölgenin değişiminin hızlanacağı ve somut olmayan değerlerin tamamen yok olacağı riski bulunmaktadır.

Bölgede yenileme uygulamaları kapsamında onaylanan avan projelerde ve raporlarında alanın mevcut sosyal yapısıyla ilgili herhangi bir veri belirtilmemekte, öneri herhangi bir hedefte sunulmamaktadır. Onaylanan projelerin mevcut fonksiyonları değiştirdiği düşünüldüğünde, yenileme uygulamalarının bölgeye yeni bir sosyal çevre katmaya yönelik olduğu görülmektedir.

Sosyal yapının değişmesi yerleşmenin belleğinin de değişmesine neden olacağından, yerleşmelerin fiziksel yapısının yanında somut olmayan değerlerin de yok olmasına neden olacaktır.

şekil 4.93 : Sosyal yapı değerlendirmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Süleymaniye yenileme alanında şahıs mülkiyetindeki yapıların zamanla şahıs mülkiyetinden çıkması ve firmaların mülkiyetine geçmesi de sosyal yapının değişmesine neden olacağından somut olmayan değerlerin korunması için büyük sorun oluşturmaktadır.

Bu durumun aksi de bölgede yaşanmaktadır. Fatih Belediyesi'nin yetkili olduğu proje alanı sınırı içerisindeki bazı şahıs mülkiyetinde bulunan yapıların kamulaştırılması için ilgililerine dava açılmıştır. Ancak dava mülk sahiplerinin lehine sonuçlanmış olup, onaylanmış olan bazı adaların avan projeleri iptal edilmiştir. (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

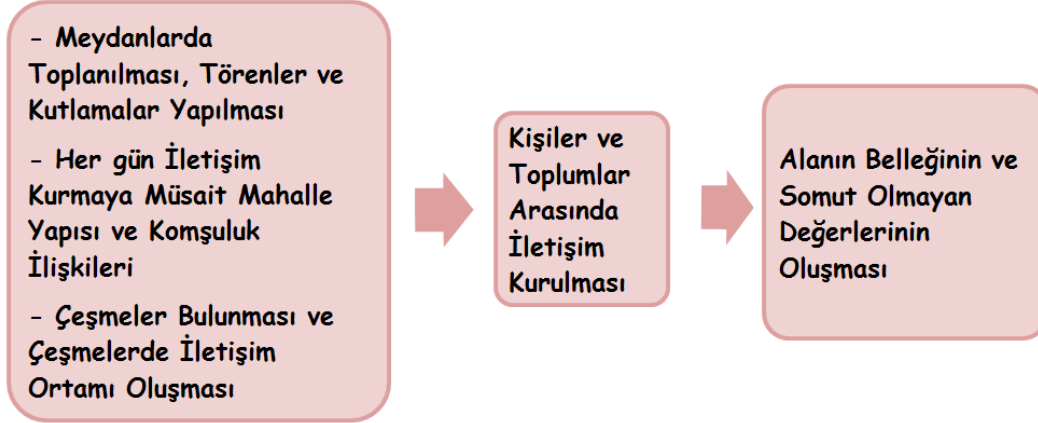
Bu durum kullanıcının değişmemesi ve sosyal yapının korunması için avantaj oluşturmaktadır. Ancak alanın yenileme alanı ilan edilmesinden itibaren alanda mülkiyet değişikliği hızlanmıştır.

Alanda yapılan görüşmeler;

Alanda yapılan görüşmeler sonucunda somut olmayan değerler ile ilgili gelenekler, görenekler, törenler, yaşam biçimi, mahalle olgusu şeklindeki başlıklar ortaya çıkmaktadır. Bu başlıklar altında alanın değerleri ve bu değerler içerisinde yok olanları belirtilmiştir.

Alanda geçmişte bulunan somut olmayan değerler olarak; geleneksel meydanın bulunduğu alanda törenler için toplanılması, bayramlarda bu meydanda bir arada olunması, birlikte vakit geçirilmesi, her gün mahalle sakinleri ile iletişimin ve paylaşımın sağlanması, toplanma alanları olan çeşmeler ve meydanlarda sosyal ortamların oluşması şeklinde belirtilmiştir.

Günümüzde ise bu alanların başka amaçlarla kullanıldığı,, toplanılan ve birlikte vakit geçirilen sosyal ortamın yok olduğu, konut ağırlıklı yaşam biçiminin ticarete dönüştüğü belirtilmiştir. Alanda yapılan görüşmelerde komşuluk ilişkileri ve mahalle olgusunun ise bittiği ifade edilmiş olup, bu durumun yaşayanları olumsuz etkilediği ve geçmişteki yaşantılarını istedikleri belirtilmiştir.

Şekil 4.94 : Alanın somut olmayan değerleri (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Bölgede yapılan görüşmeler sonucunda, burada yaşayanların taşınması, ailelerin bu bölgede azalması ve proje kapsamında mülk sahiplerinin yapılarını satıp gitmek zorunda kalması geleneklerin zamanla yok olmasına neden olmaktadır.

Gelenekler - Törenler	Yaşam Biçimi	Mahalle Olgusu
- Bölgede yaşayanların taşınması ve ailelerin bölgede azalması, bekar nüfusun artması, proje kapsamında mülk sahiplerinin yapılarını satıp gitmek zorunda kalması geleneklerin zamanla yok olması - Törenler için geleneksel meydana toplanırken, günümüzde meydan olarak kullanımı bulunmamaktadır.	- Ailelerin yaşadığı ve birbiriyle iletişim içerisinde bir yaşam - Her gün sosyal açıdan komşularla iletişim halinde olmak - Konut ağırlıklı yaşam biçimi ticarete dönmüştür - Günübirlik kalıcı olmayan kullanıcılar artması	- Çeşmelerinin aktığı, meydanlarında toplanılan mahalleler - Önemli yerlerin bulunduğu mahallede yaşamak - Sokak isimlerinin huzur vermesi - Komşuluk ilişkileri - Mahallede birlikte eğlenip birlikte yiyip içmek - Mahalle olgusunun bitmesi

Şekil 4.95 : Alanın somut olmayan değerleri (Kaynak: Çalışma kapsamında alanda yapılan görüşmeler sonucunda hazırlanmıştır).

Bölgede gelenek, görenek, yaşam biçimi, mahalle olgusu, yaşayanlar arasındaki iletişim yaşanan göçler ile olumsuz olarak etkilenmiştir. Ancak çok az olarak kalan

bu değerler de yenileme projeleri kapsamında kullanıcıların değişmesi ile daha hızlı bir şekilde yok olmaktadır. Bu durum alanın belleğinin korunmasını olumsuz etkilemektedir.

4.3.3 Süleymaniye yenileme uygulamalarının tarihsel sürekliliğe etkileri

Süleymaniye bölgesi ilk yapılaşmaların olduğu dönemlerde ahşap malzeme, geleneksel dokusu ve organik sokakları ile gelişmiştir. Ancak bu yapılar günümüzde oldukça değişikliğe uğramış da olsa ahşap malzemesi ve geleneksel yapılarıyla 1900’lü yılların ikinci yarısına kadar tarihsel sürekliliğini korumuştur.

Ancak 1900’lü yıllarda alanın merkezi konuma dönüşmesi, kullanıcıların değişmesi, vb. nedenler ile tarihsel yapılar zarar görmeye başlamıştır. Bu nedenle tarihsel değere sahip ahşap yapılarda azalmalar meydana gelmiştir. Bu azalmalar ise bölgenin tarihsel sürekliliğini olumsuz etkilemektedir.

Günümüzde yenileme uygulamaları kapsamında ahşap yapılar gittikçe daha çok zarar görmekte ve yenileme projelerinin bütün bölgede uygulanması durumunda, tarihi değere sahip ahşap yapılar iyice azalacağından ve bölgede daha aynı formda büyük kütlelerde oluşacağından geçmişe dair tarihsel dönemin biteceği ve yeni bir dönemin başlangıcı olacağı görülmektedir.

Yenileme uygulamaları hem fiziksel dokusunun hem de sosyal yapının değişmesi ile tarihsel sürekliliği ortadan kaldıracak uygulamalardır.

Bölgede tarihsel süreklilik açısından birçok tarihi döneme ev sahipliği yapmış anıt eserler de önemli bir yere sahiptir. Anıt eserlerin korunması ahşap yapıların korunmasına göre daha iyi durumda olup, bu yapıların da zarar görmesi halinde tarihsel sürekliliği bitecektir.

4.3.4 Süleymaniye yenileme uygulamalarının alanın Üstün Evrensel Değerine etkileri

Süleymaniye ve Camii ve Çevresi Dünya Miras Listesine alınırken Süleymaniye Külliyesi, geleneksel yerleşme ve tescillenmiş ahşap konutlardan bahsedilmiş olduğundan bu değerler Süleymaniye bölgesinin Üstün Evrensel Değeri için oldukça önemlidir.

Ancak günümüzde Üstün Evrensel Değerine konu ahşap yapıların gittikçe azaldığı ve yenileme projelerinde ise ahşap malzeme kullanıma gittikçe yer verilmediği görülmektedir.

Süleymaniye yenileme alanı içerisinde 2008 yılında onaylanan avan projeler ile günümüzde onaylanan avan projeler arasında farklılıklar bulunmakta olup, 2008 yılında onaylanan avan projeler, Kâgir ve Ahşap yapı olarak projelendirilirken günümüzdeki onaylanan avan projelerde ise daha çok betonarmeye yönelimler olmuştur (İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı K.V.K.B.K. Müdürlüğü ile yapılan görüşme, 2019).

Geleneksel yerleşme ve tescillenmiş ahşap yapıların hem dış faktörler hem de yenileme uygulamaları nedeniyle zarar görmesi ve azalması, yenileme projelerinde ahşap yapılara daha az yer verilmesi, bölgenin Üstün Evrensel Değerinin yok olmasına zemin hazırlamaktadır.

Süleymaniye Külliyesi de Üstün Evrensel Değer açısından önemli bir yapı olduğundan kullanımı ve korunmasının doğru bir şekilde yapılması önemlidir.

Şekil 4.96 : Süleymaniye Külliyesi'nin duvarı (Kaynak: Çalışma kapsamında çekilmiştir, 2019)

Ancak bölgede yapılan incelemede Süleymaniye Külliyesi'nin çevresi ve duvarlarının kirliliği ve bakımsızlığı, bu yapının Üstün Evrensel Değerine zarar vermektedir. Şekil 4.90'da bu durum görülmektedir.

4.3.5 Süleymaniye yenileme uygulamalarının alanın Geleneksel Ekonomik İşlevlere etkileri

Süleymaniye bölgesine yerleşilen ilk zamanlarda bulunduğu konum ve kentin büyüklüğü itibari ile kullanımı konut alanı olarak yoğunlaşmıştır. Ancak zamanla kentin büyümesi sonucu bölgenin kentin merkezi haline gelmesi ile ticari faaliyetleri artmıştır.

Süleymaniye bölgesindeki geleneksel ekonomik işlevler hem alanda yapılan görüşmeler hem de geçmiş kaynaklar ve planlar üzerinden ele alındığında bölgede Haliç kıyılarına yakın kısımlarında yoğunlaşan ticari faaliyetler daha çok atölyeler, günübirlik ticaretler ve Haliç'ten yapılan ticari faaliyetler üzerine kurulu iken günümüzde bölgenin ticari faaliyetleri değişmiştir.

Alanda yapılan görüşmelerde bu bölgenin geçmişte konut ağırlıklı olduğu ancak, geleneksel ticari faaliyetlerin de bulunduğu, bu ticari faaliyetlerin atölyeler olduğu ve bölgede yaşayan kadın ve erkeklerin bu atölyelerde çalıştığı belirtilmiştir.

Günümüzde ise atölyeler oldukça azalmış olup, toptan ticari, günü birlik ticari faaliyetler ve depolar alanda yoğunlaşmaktadır. Bu fonksiyonların alanda yoğunlaşması ise çalışan kesimin de değişmesine neden olmaktadır. Eski faaliyetleri yoğunlukla atölyeler olan ve kadınların da çalıştığı geleneksel ticaretler, yerini göç ile gelen bekârların çalıştığı ticari faaliyetlere bırakmıştır.

Bölgede ticari fonksiyonların değişmesi, kullanıcıları ve yaşayanlarda değişikliğe neden olduğundan alanın ve belleğin korunmasını olumsuz etkilemektedir.

Yenileme uygulamaları öncesinde de değişikliğe uğramış olan bu bölgede, yenileme uygulamaları kapsamında alanın ticari fonksiyonlardan arındırılacağı ve konut fonksiyonunun arttırılacağı amaçlanmıştır. Ancak imar planlarında ve yenileme uygulamalarında ticari fonksiyonlar korunmakta ve yenileme projelerinde konut alanlarında da yeni ticari önerilerde bulunmaktadır.

Geleneksek ekonomik işlevlerin azalmış olduğu bölgede yenileme projeleri kapsamında geleneksel ticari fonksiyonların korunmasına yönelik herhangi bir karar

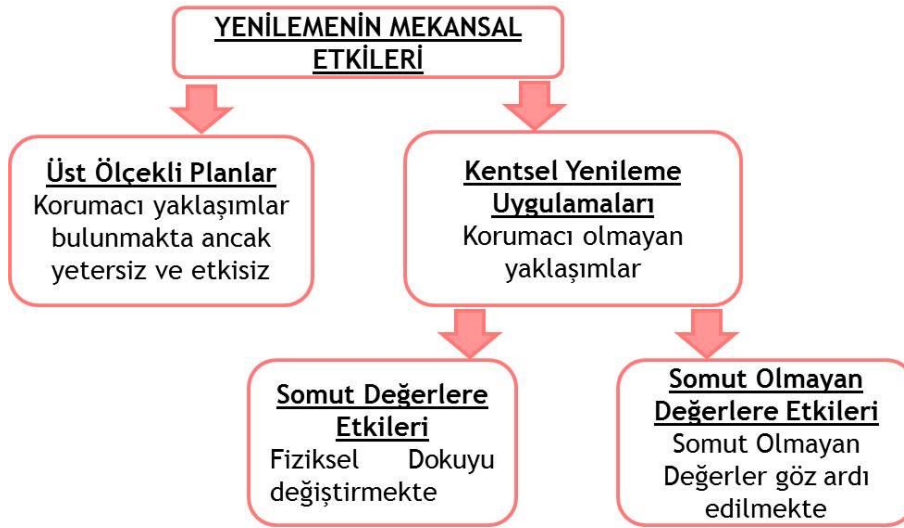
alınmamakta ve bu durum geleneksek ticari faaliyetlerin yerini diğer ölçekteki ticari faaliyetlere bıraktığını göstermektedir.

4.4 Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Süleymaniye Bölgesi için 2005 yılından sonra önemli kararlar alınmaya başlanmış olup, bu kararlar; 2006 yılında yenileme alanı olarak ilan edilmesi ve 2011 ile 2012 yıllarında meri imar planlarının onaylanmasıdır.

Bölgenin mekânsal değişime uğramasında etkili olan uygulamalar, koruma amaçlı imar planları ve yenileme projeleridir. Geçmişte bölge ile ilgili alınmış olan imar planı kararı ve bölgenin gelişimi bölgedeki şekillendirmeyi etkilemiştir. Böylelikle bölge merkezi bir konuma gelerek, hem kullanıcıların hem de fonksiyonların değişmesine neden olmuştur. Ancak günümüzde yürürlükteki koruma amaçlı imar planları ve yenileme uygulamaları bölgenin şekillenmesini etkilemektedir.

Bölgede yürürlükte olan koruma amaçlı imar planları korumacı yaklaşımlarda bulunmakta ancak alanların fonksiyonu ve diğer yapılaşma koşullarına yönelik yetkilerin yenileme projelerine bırakılması, bu planları etkisiz kılmaktadırlar. Bu nedenle alanın korunmasında olumlu etki doğurmamaktadırlar.

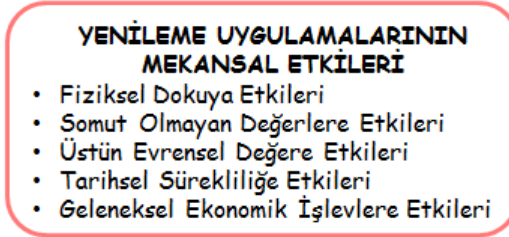

Şekil 4.97 : Bölüm sonu değerlendirme (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Bölgenin yenileme alanı ilan edilmesi ile birlikte, 2008 yılından sonra yenileme avan projeleri onaylanmaya başlamış olup, bu projeler fiziksel doku ve somut olmayan değerlerin göz ardı edildiği, korumacı olmayan projelerdir..

Süleymaniye bölgesinde yenileme uygulamaları doğrultusunda ele alınan 6 adet avan projede ne şekilde değişiklikler yapıldığı incelenmiş olup, bu değişiklikler bazı kriterler çerçevesinde mekânsal olarak değerlendirilmiştir. Bu uygulamalarda, mekânsal yapının korunması göz ardı edilerek yapı yüksekliği, fonksiyon, kütlelerde değişiklikler yapılmaktadır.

Korumacı bir yaklaşımı bulunmayan bu uygulamalar, bölgenin fiziksel dokusu, somut olmayan değerleri, Üstün Evrensel Değeri, tarihsel sürekliliği ve geleneksel ekonomik işlevlerini olumsuz etkilemektedir.

Şekil 4.98 : Bölüm sonu değerlendirmesi (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Böylelikle alanda mekânsal etkiler hız kazanmakta, bölgenin somut ve somut olmayan değerleri zarar görerek, Üstün Evrensel Değerinin etkilenmesine neden olmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Süleymaniye bölgesi, 1985 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine dâhil edilmesi nedeniyle büyük bir değere sahip olan bir bölgedir. Geleneksel konut dokusu, organik sokak yapısı, tarihi on altıncı yüzyıla dayanan Süleymaniye Külliyesi, diğer anıt eserleri ve ahşap yapıları önemli değerlerindendir. Üstün Evrensel Değer taşıması nedeniyle büyük öneme sahip olan Süleymaniye bölgesi için alınan bütün kararların, alanın korunması yaklaşımında olması gerekmektedir.

Bölgenin, 1985 yılında Dünya Miras alanına alınmasından sonra bölgeye yönelik imar planı çalışmaları hızlanmıştır. Ancak onaylanan imar planlarının mahkeme kararları ile iptal edilmesi bölgenin belirli dönemlerde plansız kalmasına neden olmuştur. Son olarak 2005 yılında onaylanmış olan Koruma Amaçlı Nazım İmar Planının 2007 yılında ve Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planının ise 2008 yılında mahkeme kararı ile iptali gerçekleşmiştir.

Süleymaniye bölgesi 2006 yılında yenileme alanı ilan edilmiş olup, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Yasa çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığınca 46 adet, Fatih Belediye Başkanlığınca ise 39 adet adada etaplar halinde projeleri yürütme kararı alınmış ve ada bazında projeler onaylanmıştır. Bölgenin plansız olduğu dönemlerde ise geçiş dönemi yapılaşma kararları doğrultusunda yenileme alan projeleri onaylanmıştır.

Bölgede 2011 yılında Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 2012 yılında Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı, 2011 ve 2018 yıllarında ise Yönetim Planları onaylanmıştır. Üst ölçekli planlarda kısmen korumacı yaklaşımlar ön plana çıkarken, uygulama ile ilgili yapılaşma şartları ve fonksiyon değişikliği kararlarının yenileme projelerine bırakılması koruma amaçlı imar planlarını etkisiz kılmaktadır.

Süleymaniye bölgesi, Dünya Miras Listesine dâhil edilmiş olması nedeniyle, Üstün Evrensel Değere sahip olduğundan, ulusal ve uluslararası boyutta büyük değere

sahiptir. Bu nedenle alanda alınan kararlarda, somut ve somut olmayan değerlerinin zarar görmemesi oldukça önemlidir.

Süleymaniye bölgesinin yenileme alanı olması nedeniyle yenileme uygulamalarında fonksiyon değişikliğine gidilebilmektedir. Fonksiyon değişiklikleri ise yenileme projeleri kapsamında plan değişikliği üzerinden yapılmaktadır. Avan projesinde önerilen yeni fonksiyonun İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanı Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nce uygun bulunması halinde plan değişikliği yapılarak, imar planları yenileme projelerine uygun hale getirilmektedir.

Bazı adalarda parseller plan değişiklikleri ile tamamen farklı fonksiyonlara dönüştürülmüş, bazı adalarda ise plan değişiklikleri ile yapıların kütleleri değiştirilmiştir. Böylelikle yapılarda eski dokudan uzaklaşma görülmektedir.

Şekil 5.1 : Süleymaniye yenileme alanındaki uygulamalar (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Toplamda 5 etaptan oluşan bölgede 1. ve 2. etapta Fatih Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce projeleri yürütülen ve tez çalışması kapsamında ele alınarak değerlendirilen projelerin, genel özellikleri; plan değişiklikleri ile fonksiyonlarının, blok oturumlarının, yapı yüksekliklerinin değiştirilmesi ve tescilli yapılara zarar verilmesi olarak değerlendirilmektedir.

Yenileme projelerinin değişikliklere açık olması, yapılarda ve sokaklarda doku değişikliğine neden olmaktadır. Bu durum yenile uygulamalarında korumacı yaklaşım bulunmadığını göstermektedir. Yenileme projelerinin ada bazında parçacıl olması, bir bütün olarak değerlendirilmemesi de alanın korumasını engelleyerek, olumsuz sonuçlar oluşturmaktadır.

Yenileme projeleri kapsamında, alanda yapıların toplanarak uygulama yapılmaya çalışılması, pek çok binanın yıllarca boş kalması ve özellikle ahşap dokunun çökme ya da yangın riskiyle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

Bütün bu değişiklikler somut değerlerin korunmadığını gösterdiği gibi somut olmayan değerlerin de korunmadığını göstermektedir.

Yenileme uygulamalarının mekânsal açıdan oluşturduğu riskler;

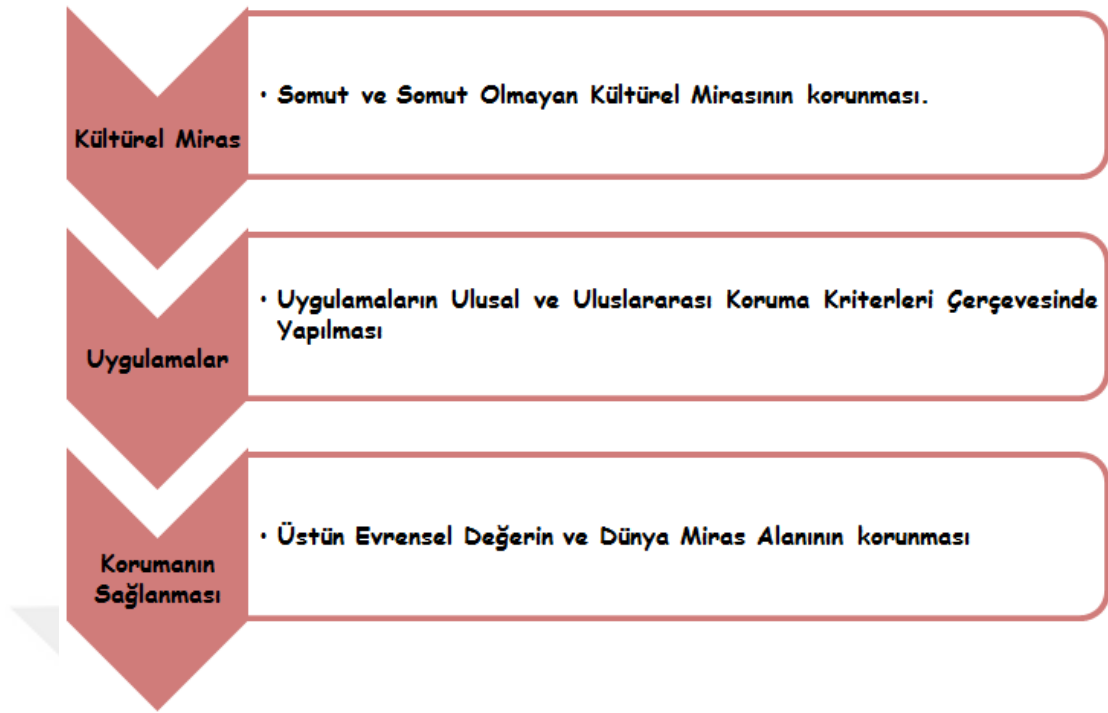
- Fiziksel doku açısından, yapıların yıkılma, köhneme gibi riskler taşıması, ahşap yapıların sayısının azalması, yenileme projelerinin mekânın dokusunu değiştirmesi,
- Somut olmayan değerlere yenileme uygulamalarında yer verilmemesi, sosyal yapının değişmesine yönelik projeler onaylanması,
- Üstün Evrensel Değeri açısından, onaylanan projelerin mekânsal farklılıklara bulundurması nedeniyle Osmanlı dönemi geleneksel yerleşim dokusu ve organik sokak yapısının zarar görmesi,
- Tarihsel süreklilik açısından, yenileme uygulamaları, hem fiziksel dokusunun hem de sosyal yapının değişmesine neden olduğundan, projelerin uygulanması durumunda tarihsel sürekliliğin devamlılığının büyük oranda etkilenmesi,
- Geleneksel ekonomik işlevlerden atölyelerin oldukça azalmış olması, ticari fonksiyonların değişmesi ve depoların alanda artması ve yenileme projelerinin önerdiği ticaretin ise geleneksel olmaması, şeklindedir.

Yenileme projelerinin sürekliliğe sahip olmaması, parçacıl ve değişikliğe açık olması, korumacı yaklaşımda bulunmaması, geleneksel konut dokusu ve organik sokak yapısının değişmesine neden olarak yerin ruhu ve belleğin korunmasını olumsuz etkilemekte ve Dünya Miras Alanını risk altında bırakmaktadır.

Süleymaniye yenileme uygulamalarının mekânsal etkilerinin azaltılması ve alanı korumanın sağlanması için;

Süleymaniye bölgesinde yer alan somut ve somut olmayan kültürel miras bir bütünlük içinde birbirlerine anlam ve değer katmaktadır. Somut ve somut olmayan miras birlikte korunduğunda birbirinin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

Somit ve somut olmayan değerlerin ulusal ve uluslararası koruma kriterleri çerçevesinde ele alınması ile bölgenin korunması destekleneceğinden, Süleymaniye bölgesini yansıtan yerin ruhu ve bellek de korunmuş olacaktır.

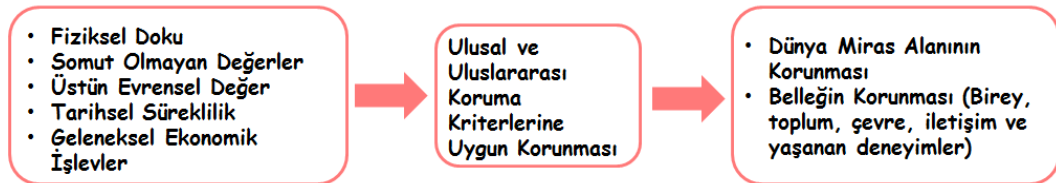

Şekil 5.2 : Öneri (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Somut ve somut olmayan değerlerde meydana gelebilecek olumlu kararlar aynı zamanda mekânla ilişkiyi ve mekânı benimseme duygularını da etkileyeceğinden, mekânın ve sahip olduğu belleğin korunmasını olumlu yönde etkileyecektir.

Süleymaniye bölgesi üstün evrensel değeriyle Dünya Miras Listesinde yer alan bir bölge olduğundan, bu bölgede somut ve somut olmayan değerlerin korunması ile Dünya Miras Alanının ve Üstün Evrensel Değerinin korunması da sağlayacaktır.

Süleymaniye bölgesinde fiziksel doku, somut olmayan değerler, Üstün Evrensel Değer, tarihsel süreklilik ve geleneksel ekonomik işlevlerin korunması, mekânsal korumayı sağlayacağından, birey, toplum, çevre, iletişim, yaşanan deneyim şeklinde bileşenleri barındıran belleğin de korunmasını sağlayacaktır.

Şekil 5.3 : Öneri (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Birey ve toplumun değişmesi ile → İletişim, anıların aktarılması, somut olmayan değerlerin kalıcılığı olumsuz etkilenerek → Mekanın ve Belleğin yok olmasına neden olacaktır.

Bölgede yaşayan birey ve toplumların kalıcılığının sağlanması Somut Olmayan Değerler açısından önemlidir.

Fiziksel Dokunun Değişmesi → Kültür Mirasının Gelecek nesillere aktarılmadan yok olmasına sebep olmakta → Dünya Miras Alanı ve Üstün Evrensel Değeri Risk altında bırakmakta.

Fiziksel dokunun korunması Somut Değerler ve Üstün Evrensel Değer açısından önemlidir.

Şekil 5.4 : Öneri (Kaynak: Çalışma kapsamında hazırlanmıştır).

Süleymaniye bölgesinde yaşayan sosyal yapının değişmesi bölgedeki iletişimi, anıların aktarılmasını, somut olmayan değerlerin kalıcılığını olumsuz etkileyeceğinden somut olmayan kültür mirasının ve belleğin yok olmasına neden olacaktır. Bu nedenle Sosyal yapının korunması için bölgede yaşayan birey ve toplumların kalıcılığının sağlanması önemlidir.

Fiziksel dokunun değişmesi ise yaşanan deneyimlerin tekrar yaşanmamasına, kültür mirasının gelecek nesillere aktarılmadan yok olmasına, alanın Üstün Evrensel Değerinin ve mekânda sürekliliğin zarar görmesine neden olacağından, somut değerlerin korunması önemlidir.

Sonuç olarak yenileme uygulamaları bölgede hem somut hem de somut olmayan değerleri olumsuz yönde etkilemekte olup, günümüzde mekândaki kültür varlıklarının korunmadan yıpranmasına neden olmakta, gelecekte ise uygulamaların tamamlanması sonucunda, geleneksel konut dokusu ve organik sokak yapısı ile somut olmayan değerlerin değişmesine neden olacaktır.

Bu nedenle Süleymaniye bölgesinin korunmasına yönelik çalışmalarda, somut ve somut olmayan değerlerin birlikte ele alınarak, bütüncül planlama yaklaşımı çerçevesinde, ulusal ve uluslararası Dünya Miras Alanı koruma kriterleri doğrultusunda kararlar alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, S.** (2009). Paul Ricoeur'un Anlatı ve Tarih Görüşü Bağlamında Arthur C. Danto'nun Anlatı Cümlelerinin Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Araştırma Dergisi, 19.
- Ahunbay, Z.** (1996). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, İstanbul, Yem Yayınları.
- Avcıoğlu, S., S. ve Akın, O.** (2016). Kolektif Bellek ve Kentsel Mekân Algısı Bağlamında İstanbul Tuzla Köyiçi Koruma Bölgesi'nin Mekânsal Değişiminin İrdelenmesi, İdealkent Araştırmaları Dergisi, 22.
- Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.** (2006). Resmi Gazete, 26006, 27.11.2005.
- Assmann, J.** (1997). Das Kulturelle Gedächtnis Schrift, Erinnerung und Politische Identität in frühen Hochkulturen C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Çeviren: Tekin, A. (2001) Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Assmann, J.** (2011). Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance and Political Imagination, New York, Cambridge University Press.
- Athens Conference.** (1931). Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments, Erişim: 10 Şubat 2019, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0997330001496825715.pdf.
- Atkinson, R., C. ve Shiffrin, R., M.** (1971). The Control of Short Term Memory. Scientific American.
- Avrupa Konseyi.** (1985). Avrupa Mimarlık Mirasının Korunması için Sözleşme, Granada, 3 Ekim 1985, Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, Yapı Malzemeleri Kataloğu, İstanbul, 1997.

- Aydınlı, S.** (1986). Mekânsal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ataöv, A., ve Osmay, S.** (2007). Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım, METU JFA.
- Barash, J., A.** (2007). Belleğin Kaynakları, Cogito, 50.
- Cevizci, A.** (2002). Paradigma Felsefe Sözlüğü, İstanbul, Paradigma Yayınları.
- Bilsel, F. C.** (2010). İmparatorluk Başkentinden Cumhuriyet’in Modern Kentine: Henri Prost’un İstanbul Planlaması, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.
- Ulusoy Binan, D., Cantimur, B.** (2010). Koruma Alanlarında Somut ve Somut Olmayan Boyutlarıyla Miras Kavramının Gelişimi ve “Yerin Ruhu”, Mimari Korumada Güncel Konular, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kan, T. , Binan D.** (2014). İstanbul Süleymaniye Külliyesi Örneğinde Külliye için Bir Yönetim Modeli Önerisi, Doktora Makalesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Tasarım+Kuram Dergisi, 17.
- Connerton, P.** (2014). Toplumlar Nasıl Anımsar?, İstanbul, Ayrıntı.
- Craik F., Lockart R.** (1972). Levels of Processing: A Framework for Memory Research, Journal of Verbal Learning and Behavior, 11.
- Crowder, R., G.** (2015). Primary Memory, Principles of Learning Memory, New York, Psychology Press.
- Çelik, Z.** (1998). 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Dinçer İ., Enlil Z., ve Evren Y.** (2009). İstanbul’un Koruma Alanlarının Değerlendirilmesi, YTÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 3.
- Dinçer, İ.** (2009). Kentsel Koruma ve Yenileme Sorunlarını Örnekler Üzerinden Tartışmak: Süleymaniye ve Tarlabası, Planlama.org.
- Dinçer, İ.** (2008). Kent Ölçeğinde Koruma ve Yenileme Kavramları, Şehir Yenileme Koruma Ders Notları, Y.T.Ü Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Dudai, Y.** (2002). Memory from A to Z: Keywords, concepts, and beyond, United Kingdom, Oxford University Press.
- Erbey, D.** (2017). Changing Cities and Changing Memories: The Case of Taksim Square, Istanbul, Uluslararası Kültür ve Tarih Dergisi, 3, 4

- Erbey, E., D. (2005).** Kentsel Koruma ve Yenileşmede Dönüşüm Projeleri – Eyüp Rehabilitasyon Projeleri, Planlama, 2004/4.
- Fener ve Balat Semtleri Rehabilitasyonu Projesi.** (1998).
- Fener-Balat Semtleri Yenileme Avan Projesi.** (2009).
- Fener-Balat Yenileme Avan Projesi.** (2016).
- Genç, F. N. (2008).** Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü, Yönetim ve Ekonomi, 15(1).
- Göle, M. (2007).** Doğru Olmadığını Biliyorum Ama Öyle Hatırlıyorum, Cogito,50.
- Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S. ve Yolsal, U. (2002).** Felsefe Sözlüğü, Ankara, Bilim ve Sanat.
- Halbwachs, M. (1992).** On Collectif Memory, Chicago, University of Chicago Press.
- ICOMOS. (1994).** The Nara Document on Authenticity, Erişim: 09.01.2019, www.international.icomos.org/naradoc_eng.htm.
- İBB Meclis Kararı.** Fatih İlçesi, Demirtaş-Hoca Gıyasettin-HacıKadın, Yavuz Sinan Mahalleleri,488, 489, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 507, 508, 534, 537, 546, 547, 548, 549, 550, 552, 564 adalara ait 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Teklifi, 10 Mayıs 2016 tarih ve 740 sayılı Karar.
- İBB Meclis Kararı.** Fatih İlçesi, Süleymaniye Yenileme Alanı, 461-511-513-514-516-519-558-559-562-563-571-572-608-609-610-611-629-651-652-653-658-659-664-960-961-964-965-967-3036 Adalar, Yenileme Avan Projelere ilişkin UİP:2657,333 Plan İşlem Numaralı 1/1000 Ölçekli KAUİP Değişikliği teklifi, 22 Temmuz 2016 tarih ve 1383 sayılı Karar.
- İBB Meclis Kararı.** Fatih ilçesi, Süleymaniye Yenileme Alanı 2. Bölge 962 Ada Avan Tadilat Projesine ilişkin 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Değişikliği teklifi, 18 Ocak 2019 tarih ve 69 sayılı Karar.
- James, W. (2007).** The Principles of Psychology, The Principles of Psychology, 1, Cosimo, New York.
- Kant, I. (1965).** Critique of Pure Reason, Çev., Smith K., St.Martin’s., New York.

- Keleş, R.** (1980). Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, Ankara, 163.
- Keleş, R.** (1998). Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, Ankara, İmge Kitabevi.
- Kentbilim Terimleri Sözlüğü.** (1980). Erişim: 17.05.2019, <http://sozluk.gov.tr/>.
- Lewicka, M.** (2008). Place Attachment, Place Identity and Place Memory: Restoring The Forgotten City Past, Journal of Environmental Psychology, 3(28).
- Mandler, G.** (1967). Organization and Memory, The Psychology of learning and Motivation, New York, Academic Press.
- Markowitsch, H., J.** (2000). Memory and Amnesia, Principles of Behavioral and Cognitive Neurology, Oxford University Press, New York.
- Norberg-Schulz, C.** (1980). Genius Loci: Toward a Phenomenology of Architecture, London, Academy Editions.
- Özak, N.** (2008). Bellek ve Mimarlık İlişkisi: Kalıcı Bellekte Mekânsal Öğeler, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özden, P. P.** (2008). Kentsel Yenileme, İmge, İstanbul, 40.
- Özler, Ş.** (2007). Cumhuriyet Dönemi İstanbul Planlama Raporları 1934-1995, TMMOB, İstanbul.
- Somersan, S.** (2011). Sulukule'nin Mütereddin Direnişçileri Mutenalaştırılmaya Karşı, Sulukule Yenileme Uygulama Projesi, DergiPark, 1.
- Tarihi Yarımada Yönetim Planı.** (2018).
- Tarihi Yarımada Yönetim Planı.** (2011).
- Town and Country Planning.** (1990). Planning Regulations: Listed Buildings and Conservation Areas, England and Wales.
- Tulving, E.** (1983). Elementse of Episodic Memory, New York, Oxford University Press.
- Tulving, E.** (2001). Origin of Autonoesis in Episodic Memory in The Nature of Remembering, American Psychological Association, Washington.
- Türk Dil Kurumu, Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü,** Bellek Tanımı, Erişim: 27 Nisan 2019, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cc49b7a799173.60377878.
- Türk Dil Kurumu, Eğitim Terimleri Sözlüğü.** Bellek Tanımı, Erişim:27 Nisan 2019,http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cc5b886a95951.99600593.

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlüğü, Bellek ve bellekle ilgili tanımlar,
Erişim: 27 Nisan 2019,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc491507b2e50.61300431.

Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi (CATHM).
(1964). (Venedik Tüzüğü), Tarihi Anıtların ve Yerleşmelerin Korunması ve Onarımı için Uluslararası Tüzük, Venedik, Madde 1, Aktaran: Ulusoy Binan, D. ve Cantimur, B. (2010). Koruma Alanlarında Somut ve Somut Olmayan Boyutlarıyla Miras Kavramının Gelişimi ve “Yerin Ruhu”, Mimari Korumada Güncel Konular, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

UNESCO. (1972). The Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, Erişim: 10 Şubat 2019, <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>.

Wagner, D. L., Buckner, A. D. ve Schacter, R. L. (2000). Memory Systems of 1999, The Oxford Handbook of Memory, New York, Oxford University Press.

Warshaw, J., Levrant, S. ve Grover, P. (2000). Conservation of the Historical Environment - A Good Practice Guide For Planners, Royal Town Planning Institute, London.

Wertsch, P., Boyer, J. (2015). Zihinde ve Kültürde Bellek, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 69.

Yenice, M. S. (2014). Türkiye’nin Kentsel Dönüşüm Deneyiminin Tarihsel Analizi, BAÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 16(1).

Yeşilyaprak, B. (2008). Eğitim Psikolojisi, Ankara, Hayat Ağacı Yayınları.

Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği. (2005). Resmi Gazete, 2005/9668, 16.06.2005.

Zeren, N. (1981). Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Zeren, N. (1984). Tarihsel ve Kültürel Çevre Korunması, Türkiye’de Tarihsel Mimari Değer Koruma Anlayışının Gelişimi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

- Zeren Gülersoy, N. (2003).** Sit Koruma Ders Notları, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Aktaran: Ayrancı, İ. (2007). Koruma Alanlarında Yönetim ve Yönetim Planı Sürecinin Değerlendirilmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Url 1:** <https://gis.fatih.bel.tr/webgis/>, Erişim: 5 Mayıs 2019.
- Url 2:** <http://www.fatih.bel.tr/icerik/9/>, Erişim: 5 Mayıs 2019
- Url 3:** <http://www.fatih.bel.tr/icerik/1155/neslisah-ve-hatice-sultan-sulukule-mahalleleri-yenileme-projesi/>, Erişim: 5 Mayıs 2019
- Url 4:** <https://gis.fatih.bel.tr/webgis/>, Erişim: 5 Mayıs 2019.
- Url 5:** <http://www.fatih.bel.tr/icerik/1155/neslisah-ve-hatice-sultan-sulukule-mahalleleri-yenileme-projesi/>, Erişim: 5 Mayıs 2019.
- Url 6:** <http://www.fatih.bel.tr/Gallery.aspx?GalleryID=1028>, Erişimi: 5 Mayıs 2019
- Url 7:** <http://www.fatih.bel.tr/icerik/1156/fener-balat-semtlerinin-rehabilitasyon-projesi/>, Erişim: 27 Nisan 2019.
- Url 8:** <https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/>, Erişim: 27 Nisan 2019.
- Url 9:** <https://gis.fatih.bel.tr/webgis/>, Erişim: 27 Nisan 2019.
- Url 10:** Alan Başkanlığı, Erişim: 27 Nisan 2019.
- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.** (1983). Resmi Gazete, 18113, 23.07.1983.
- 5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.** (2004). Resmi Gazete, 25535, 27.7.2004.
- 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun.** (2005). Resmi Gazete, 25866, 05.07.2005.
- 1/1000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı ve Raporu.** (2012).
- 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve Raporu.** (2011).
- 1/50.000 ölçekli İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım İmar.** (1995).

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi: 17.04.1987

Doğum Yeri: Tunceli

Eğitim

Lise: Tunceli Cumhuriyet Lisesi - 2005

Lisans: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü - 2010

Yüksek Lisans: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Kentsel Koruma ve Yenileme Programı

Mesleki Deneyimler

Artı Gayrimenkul Değerleme (2010 Aralık - 2011 Şubat)

Duvar Mimarlık (2011 Şubat - 2012 Ocak)

Ataşehir Belediyesi (2012 Ocak- Halen)